

МИНИСТЕРСТВО НА ЗЕМЕДЕЛИЕТО, ХРАНИТЕ И ГОРИТЕ

**ГОДИШЕН ДОКЛАД ЗА СЪСТОЯНИЕТО И РАЗВИТИЕТО НА
ЗЕМЕДЕЛИЕТО**

(АГРАРЕН ДОКЛАД `2019)

Съдържание	
Списък на използваните съкращения	7
РАЗДЕЛ А.....	11
I. СЪСТОЯНИЕ И РАЗВИТИЕ НА НАЦИОНАЛНАТА ИКОНОМИКА. МАКРОИКОНОМИЧЕСКА РАМКА. МЯСТО НА АГРАРНИЯ ОТРАСЪЛ В НАЦИОНАЛНАТА ИКОНОМИКА	11
II. РАЗВИТИЕ НА АГРАРНИЯ ОТРАСЪЛ ПРЕЗ 2018 Г. И ПРОГНОЗИ ЗА 2019 Г.....	16
1. Използване на земеделската земя и структури в земеделието	16
1.1. Използване на площите със селскостопанско предназначение	16
1.2. Използване на земеделските парцели	17
1.2.1. Система за идентификация на земеделските парцели	17
1.3. Регистрация на земеделски стопани	18
1.4. Участие на Държавния поземлен фонд в поземлените отношения в България	19
1.4.1. Предоставяне на имоти от ДПФ под наем или аренда	19
1.4.2. Разпределение на пасища, мери и ливади от държавен и общински поземлен фонд по реда на чл. 37 и от ЗСПЗЗ.....	19
1.4.3. Учредяване на ограничени вещни права върху земи от ДПФ.....	19
1.5. Дейности и договори за поддържане на картата на възстановената собственост и регистри.....	20
1.6. Поземлени отношения	20
1.6.1. Комасация (уедряване) на земеделските земи.....	20
1.7. Дейности по опазване на земеделските земи.....	21
2. Икономически и производствени резултати през 2018 г. и прогнозни данни за 2019 г.....	21
2.1. Икономически сметки за селското стопанство за 2018 г.	21
2.1.1. Стойност на брутната продукция от отрасъл „Селско стопанство“	21
2.1.2. Стойност на крайната продукция	23
2.1.3. Междинно потребление	24
2.1.4. Брутна добавена стойност.....	24
2.1.5. Предприемачески доход	24
2.2. Производствени резултати в растениевъдството.....	25
2.3. Производствени резултати в животновъдството	35
2.3.1. Говедовъдство и биволовъдство	39
2.3.2. Овцевъдство и козевъдство	41
2.3.3. Свиневъдство	43
2.3.4. Коневъдство	46
2.3.5. Птицевъдство	46
2.3.6. Пчеларство	48
2.3.7. Зайцевъдство	50

2.4.	Състояние на биологичното производство в България през 2018 г.....	51
2.4.1.	Оператори в система на контрол.....	51
2.4.2.	Площи в система на контрол. Групи култури, отглеждани по биологичен начин.....	51
2.4.3.	Биологично животновъдство.....	53
2.4.4.	Пазар на биологични продукти.....	54
2.5.	Лозарство и винопроизводство.....	55
2.5.1.	Производство на грозде.....	55
2.5.2.	Винопроизводство.....	58
2.5.3.	Износ и внос на вино.....	59
III.	ТЪРГОВИЯ СЪС СЕЛСКОСТОПАНСКИ СТОКИ.....	62
1.	Равнище и динамика на външната търговия с аграрни стоки.....	62
2.	Географско разпределение на външната търговия със селскостопански стоки.....	63
3.	Структура и динамика на аграрната търговия по продукти.....	67
4.	Развитие на външната търговия със селскостопански стоки през 2019 г.....	71
5.	Дейности по подкрепа на износа на земеделска продукция.....	72
IV.	ПОДПОМАГАНЕ НА АГРАРНИЯ ОТРАСЪЛ.....	72
1.	Подпомагане по първи стълб на ОСП.....	72
1.1.	Директни плащания на площ, национални доплащания към директните плащания и специфично подпомагане.....	72
1.2.	Механизми за пазарна подкрепа.....	82
1.2.1.	Сектор „Мляко“.....	82
1.2.2.	Сектор „Плодове и зеленчуци“.....	83
1.2.3.	Сектор „Пчеларство“.....	85
1.2.4.	Сектор „Вино“.....	86
1.2.5.	Публична интервенция и частно складиране.....	87
1.2.6.	Сектор „Захар“.....	87
1.2.7.	Промоционални програми.....	87
1.2.8.	Политика на качество – защитени наименования.....	88
1.3.	Търговски механизми.....	89
1.3.1.	Лицензиране на износа.....	89
1.3.2.	Лицензиране на вноса на земеделски продукти от трети страни.....	89
2.	Подпомагане по Втори стълб на ОСП.....	90
3.	Допълнително държавно подпомагане.....	97
3.1.	Държавни помощи.....	98
3.2.	Краткосрочно кредитиране.....	101

3.3.	Инвестиционни кредитни схеми на ДФЗ	101
V.	ДЕЙНОСТИ, СВЪРЗАНИ СЪС ЗЕМЕДЕЛСКОТО ПРОИЗВОДСТВО	103
1.	Контрол на земеделска и горска техника	103
1.1.	Регистрация на земеделска и горска техника	103
1.2.	Технически преглед на техниката	104
1.3.	Правоспособност за работа с техника и издаване на свидетелства	104
1.4.	Изпитване и сертифициране на земеделска и горска техника	104
2.	Хидромелиорации	105
3.	Растителна защита и фитосанитарен контрол	107
3.1.	Растителна защита	107
3.2.	Фитосанитарен контрол	110
3.2.1.	Контрол при производството на територията на България и движение на растения, растителни продукти и други обекти в ЕС	111
3.2.2.	Фитосанитарен контрол при износ	112
3.3.	Контрол на продукти за растителна защита и торове	112
3.3.1.	Резултати от контролната дейност върху предлагането на пазара на ПРЗ	113
3.3.2.	Резултати от контролната дейност върху употребата на ПРЗ	113
4.	Торове	114
4.1.	Регистрация на торове	114
4.2.	Контрол на торовете при предлагането им на пазара	115
5.	Сортоизпитване, апробация и семеконтрол	115
6.	Контрол на зърно и зърнени продукти	122
6.1.	Контрол на публичните складове, зърнохранилища и други обекти за съхранение на зърно	122
6.2.	Окачествяване на реколта `2018	122
7.	Безопасност по хранителната верига	124
7.1.	Здравеопазване и хуманно отношение към животните	124
7.2.	Контрол на идентификацията и регистрацията на животните, проследимост на движението им	130
7.3.	Контролни дейности	132
7.3.1.	Безопасност на храните	132
7.3.2.	Система за бързо предупреждение за храни и фуражи (RASFF)	137
7.3.3.	Система за административна помощ и сътрудничество	139
7.3.4.	Системата за административна помощ и сътрудничество – Мрежа за измами с храни	139
7.3.5.	Система за разрешаването на продуктите за растителна защита - Plant Protection Products Authorization Management System (PPPAMS)	139
7.3.6.	Контрол на ветеринарномедицинската дейност, ветеринарномедицинските продукти и фуражи, граничен контрол	140

7.3.6.1.Контрол на ветеринарномедицинската дейност	140
7.3.6.2.Контрол на ветеринарномедицински продукти	141
7.3.6.3.Граничен контрол	144
7.3.6.4.Контрол на фуражите.....	145
7.3.6.5.Одити на оператори от фуражния сектор.....	153
7.4. Анализ на рисковете по хранителната верига	154
7.5. Законодателни промени в областта на безопасността на храните.....	155
8. Селекция и репродукция в животновъдството.....	156
8.1. Управление на националните генетични ресурси в животновъдството.....	156
8.2. Контрол и координация на развъдната дейност	160
9. Селскостопанска наука, обучение и съветническа дейност.....	162
9.1. Научноизследователска дейност и научно обслужване в селското стопанство, осъществявани от Селскостопанска академия	162
9.1.1. Създадени и внедрени в производството научни продукти.....	162
9.1.2. Трансфер на знания и научни продукти и професионално обучение	163
9.1.3. Квалификационна структура на учените и обучение на докторанти	163
9.1.4. Специализирана научна периодика.....	163
9.1.5. Международно сътрудничество в областта на селскостопанската наука.....	163
9.2. Съветническа дейност	164
9.3. Професионални обучения	166
9.4. Подобряване на връзката „научни изследвания – съвети в земеделието - земеделски бизнес” ..	166
9.5. Информационно осигуряване.....	167
9.6. Агрехимични анализи.....	167
10. Борба с градушките.....	168
11. Намаляване на регулаторната и административна тежест за бизнеса	171
11.1. Предприети през 2018 г. мерки за намаляване на регулаторната и административната тежест за бизнеса.....	171
11.2. Преглед на прилаганите регулаторни режими в системата на МЗХГ към 01.01.2019 г.	172
11.3. Управление на рисковете и кризите в земеделието.....	172
VI. ГОРСКО СТОПАНСТВО.....	174
1. Характеристика на горските територии	174
2. Промени в горските територии.....	175
3. Стопанисване на горските територии	176
3.1. Залесяване и защита срещу ерозия и порои	176
3.2. Провеждане на сечи в горите.....	178
4. Ползване на дървесина и на недървесни горски продукти.....	179

4.1.	Ползване на дървесина	179
4.2.	Странични дейности и ползване на недървесни горски продукти	180
5.	Защита на горските територии	181
5.1.	Защита на горските територии от болести, вредители и други повреди	181
5.2.	Защита на горите от пожари.....	181
6.	Защитени територии	182
7.	Горска сертификация.....	185
8.	Инвентаризация и планиране в горските територии	186
9.	Ловно стопанство	187
10.	Опазване на горските територии и контрол	188
11.	Стратегическо планиране, усъвършенстване на нормативната база и международни дейности	190
12.	Финансиране и инвестиции в горските територии	192
12.1.	Изпълнителна агенция по горите	192
12.2.	Държавни горски предприятия	192
13.	Административно обслужване	193
14.	РИБАРСТВО И АКВАКУЛТУРИ	193
1.	Улов и производство на риба и други водни организми	193
2.	Внос и износ на риба и рибни продукти.....	199
3.	Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство“, финансирана от Европейския фонд за рибарство.....	203
4.	Програма за морско дело и рибарство 2014 – 2020 г.....	207
5.	Обща политика в областта на рибарството	219
РАЗДЕЛ Б.....		221
ПРИЛОЖЕНИЯ.....		234

Списък на използваните съкращения

АДПБФП	Административни договори за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ
АЕП	Агроекологични плащания
АПС	Система за административна помощ и сътрудничество
БАБХ	Българска агенция по безопасност на храните
БАНСИК	Българска анкета за наблюдение на селскостопанската и икономическа конюнктура
БВП	Брутен вътрешен продукт
БДС	Брутна добавена стойност
БДС	Български държавен стандарт
Биволи	Схема за обвързано подпомагане за биволи
БНБ	Българска народна банка
БСК	Биологични и стопански качества
БЧК	Български червен кръст
БФП	Безвъзмездна финансова помощ
ВЕИ	Възобновяеми енергийни източници
ВМП	Ветеринарномедицински продукти
ВОК	Главна дирекция "Верификация на официалния контрол"
ВОМР	Водено от общностите местно развитие
ВПС	Възстановяване и поддържане на затревени площи с висока природна стойност
ГИП	Гранични инспекционни пунктове
ГКПП	Гранични контролно-пропускателни пунктове
ГМО	Генетично модифициран организъм
ГП	Групи производители
ГРМ	Горски репродуктивни материали
ГСПП	Горскостопански планове и програми
ДАЕУ	Държавна агенция „Електронно управление“
ДВ	Държавен вестник
ДГС	Държавни горски стопанства
ДДС	Данък добавена стойност
ДПЖСК	Схема за обвързано подпомагане за овце майки и/или кози майки под селекционен контрол
ДЗС	Схема за дребни земеделски стопани
ДЛС	Държавни ловни стопанства
ДП	Държавно предприятие
ДПЖ-ПЛ	Схема за обвързано подпомагане за овце-майки и/или кози-майки в планински райони
ДФФ	Държавен поземлен фонд
ДФЗ/ДФ „Земеделие“	Държавен фонд „Земеделие“
ДФЗ-РА	Държавен фонд „Земеделие“ – Разплащателна агенция
ЕАСТ	Европейска асоциация за свободна търговия
ЕЖСК-МЛЯКО	Схема за обвързано подпомагане за млечни крави под селекционен контрол

ЕЖСК-МЕСО	Схема за обвързано подпомагане за месодайни крави под селекционен контрол
ЕЗФРСР	Европейски земеделски фонд за развитие на селските райони
ЕК	Европейска комисия
ЕМНКП	Единен многогодишен национален контролен план за храни, фуражи, здравеопазване на животните, хуманно отношение към тях и защита на растенията
ЕОБХ	Европейски орган по безопасност на храните
ЕПИВ	Европейски план за икономическо възстановяване
ЕС	Европейски съюз
ЕСФ	Европейски социален фонд
ЕФЗ	Европейски фонд за гарантиране на земеделието
ЕФМДР	Европейски фонд за морско дело и рибарство
ЕФР	Европейски фонд по рибарство
ЕФРР	Европейски фонд за регионално развитие
ЗГМО	Закон за генетично модифицираните организми
ЗГТ	Земеделска и горска техника
ЗГУ	Защитено географско указание
ЗДП	Схема за плащане за селскостопански практики, които са благоприятни за климата и околната среда (зелено директно плащане)
ЗУИ	Законоустановени изисквания за управление
ЗНД	Заразен нодуларен дерматит
ЗНП	Защитено наименование за произход
ЗППМ	Закон за посевния и посадъчен материал
ЗСПЗЗ	Закон за собствеността и ползването на земеделските земи
ЗПООПЗПЕС	Закон за прилагане на Общата организация на пазарите на земеделски продукти на Европейския съюз
ИАГ	Изпълнителна агенция по горите
ИАЛВ	Изпълнителна агенция по лозата и виното
ИАРА	Изпълнителна агенция по рибарство и аквакултури
ИАСАС	Изпълнителна агенция по сортоизпитване, апробация и семеконтрол
ИАСРЖ	Изпълнителна агенция по селекция и репродукция в животновъдството
ИЗП	Използвана земеделска площ
ИИС	Интегрирана информационна система на БАБХ
ИСАК	Интегрирана система за администриране и контрол
ИСУН 2020	Информационна система за управление и наблюдение на средствата от ЕС България 2020
КАТ	Контрол на автомобилния транспорт
МВР	Министерство на вътрешните работи
МЗС	Схема за млади земеделски стопани
МЗХГ	Министерство на земеделието, храните и горите
МИГ	Местни инициативни групи
МИРГ	Местни инициативни рибарски групи
МОСВ	Министерство на околната среда и водите
НАП	Национална агенция за приходите
НАССР	Анализ на опасностите и контрол на критичните точки
НБ	Национален бюджет

НГФ	Национален гаранционен фонд
НДЖ1	Схема за преходна национална помощ за говеда, необвързана с производството
НДЖ3	Схема за преходна национална помощ за овце-майки и/или кози-майки, обвързана с производството
НДНИВМИ	Национален диагностичен научноизследователски ветеринарномедицински институт
НДТ	Схема за преходна национална помощ за тютюн, необвързана с производството
НМП	Национална мониторингова програма за контрол на остатъци от пестициди в и върху храни от растителен произход
НМПКО	Национална мониторингова програма за контрол на остатъци
НПКГМХ	Национална програма за контрол на генетично модифицирани храни
НПКОП	Национална програма за контрол на остатъци от пестициди в и върху храни
НПП	Национална програма по пчеларство
НРЛ	Национална референтна лаборатория
НСЗ	Национална служба по зърното
НСИ	Национален статистически институт
НССЗ	Национална служба за съвети в земеделието
ОБМ	Общ брой микроорганизми
ОБСК	Общ брой соматични клетки
ОД „Земеделие“	Областни дирекции „Земеделие“
ОДБХ	Областна дирекция по безопасност на храните
ОИСР	Организация за икономическо сътрудничество и развитие
ОНД	Общност на независимите държави
ООП	Обща организация на пазара
ОП	Организации на производители
ОПИК	Оперативна програма „Иновации и конкурентоспособност“
ОПНОИР	Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“
ОПОР	Обща политика в областта на рибарството
ОПОС	Оперативна програма „Околна среда“
ОПРР	Оперативна програма „Регионално развитие“
ОПРСР	Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство“
ОПРЧР	Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“
ОСП	Обща селскостопанска политика
Памук	Специално плащане за култура – памук
ПМДР	Програма за морско дело и рибарство
ППЗСПЗЗ	Правилник за прилагане на Закона за собствеността и ползването на земеделските земи
ПРЗ	Продукти за растителна защита
ПРСР	Програма за развитие на селските райони
ПС	Приоритет на Съюза
ПЧИ	Преки чуждестранни инвестиции
РДГ	Регионална дирекция по горите
РМС	Решение на Министерски съвет
РХС	Различимост, хомогенност и стабилност

СЕПП	Схема за единно плащане на площ
СЗ-други	Схема за обвързано подпомагане за зеленчуци (зеле, дини и пъпеши)
СЗ-основна	Схема за обвързано подпомагане за зеленчуци (основна група)
СЗо	Схема за обвързано подпомагане за зеленчуци - оранжерийно производство
СИЗП	Система за идентификация на земеделските парцели
СМЛК	Схема за обвързано подпомагане за млечни крави
СМЛК-ПЛ	Схема за обвързано подпомагане за млечни крави в планински райони
СМКЮ	Схема за обвързано подпомагане за месодайни крави и/ или юници
СМР	Стратегии за местно развитие
СН	Сдружения за напояване
СП-други	Схема за обвързано подпомагане за плодове (сливи и десертно грозде)
СП-основна	Схема за обвързано подпомагане за плодове (основна група)
СПК	Схема за обвързано подпомагане за протеинови култури
СПП	Схема за преразпределително плащане
ССА	Селскостопанска академия
СМР	Стратегии за местно развитие
ТПП	Тематична подпрограма за малки стопанства
ХВП	Хранително-вкусова промишленост
ХТСХ	Храна с традиционно-специфичен вкус
ЦЛВСЕЕ	Централна лаборатория по ветеринарно-санитарна експертиза и екология
ЦЛКР	Централна лаборатория по карантина на растенията
ЦЛХИК	Централна лаборатория за химични изпитвания и контрол
ЦОРХВ	Център за оценка на риска по хранителната верига
ЦОФК	Цифрова ортофотокарта
ЦПО	Център за професионално обучение
ЦУ	Централно управление
CPVO	Офис на Общността за закрила на сортовете
ESVAC	Европейска система за надзор на употребата на ветеринарни антимикробни средства
OIE	Международно бюро по епизоотии
PPPAMS	Система за управление на заявленията за разрешаване на продукти за растителна защита/Plant Protection Products Authorization Management System
RASFF	Система за бързо предупреждение за храни и фуражи

РАЗДЕЛ А

I. СЪСТОЯНИЕ И РАЗВИТИЕ НА НАЦИОНАЛНАТА ИКОНОМИКА. МАКРОИКОНОМИЧЕСКА РАМКА. МЯСТО НА АГРАРНИЯ ОТРАСЪЛ В НАЦИОНАЛНАТА ИКОНОМИКА

По данни на НСИ, през 2018 г. брутният вътрешен продукт, произведен в страната, бележи ръст от 3,1% спрямо предходната година в реално изражение.

Номиналният стойностен обем на БВП за годината достига 109 695 млн. лева (56 086 млн. евро).

Към края на 2018 г. инфлацията се увеличава с 2,7% на годишна база, а средногодишната инфлация е 2,8%.

По данни на БНБ, през 2018 г. износът възлиза на 54 263 млн. лева (27 744 млн. евро), което представлява 49,5% от БВП на страната. Вносът за годината е в размер на 57 897 млн. лева (29 602 млн. евро) или 52,8% от БВП. Тъй като темпът на увеличение на вноса изпреварва този при износа, отрицателното търговско салдо за годината нараства до -3 634 млн. лева (-1 858 млн. евро).

През 2018 г. преките чуждестранни инвестиции в България възлизат на 1 050 млн. лева (537 млн. евро), което представлява 1% от БВП.

Таблица I.1. Основни макроикономически показатели на Република България

Показател	2014	2015	2016	2017	2018
БВП по текущи цени, млн. лева	83 857	89 333	95 092	102 308	109 695
БВП по текущи цени, млн. евро	42 875	45 675	48 620	52 309	56 086
Годишен реален темп на изменение на БВП, %	1,9	4,0	3,8	3,5	3,1
Средногодишна инфлация, %	-1,4	-0,1	-0,8	2,1	2,8
Инфлация в края на годината, %	-0,9	-0,4	0,1	2,8	2,7
Търговски баланс, млн. лева	-5 431	-5 129	-1 925	-1 498	-3 634
Търговски баланс, млн. евро	-2 777	-2 622	-984	-766	-1 858
ПЧИ, млн. лева	679	3 913	1 813	3 166	1 050
ПЧИ, млн. евро	347	2 001	927	1 619	537

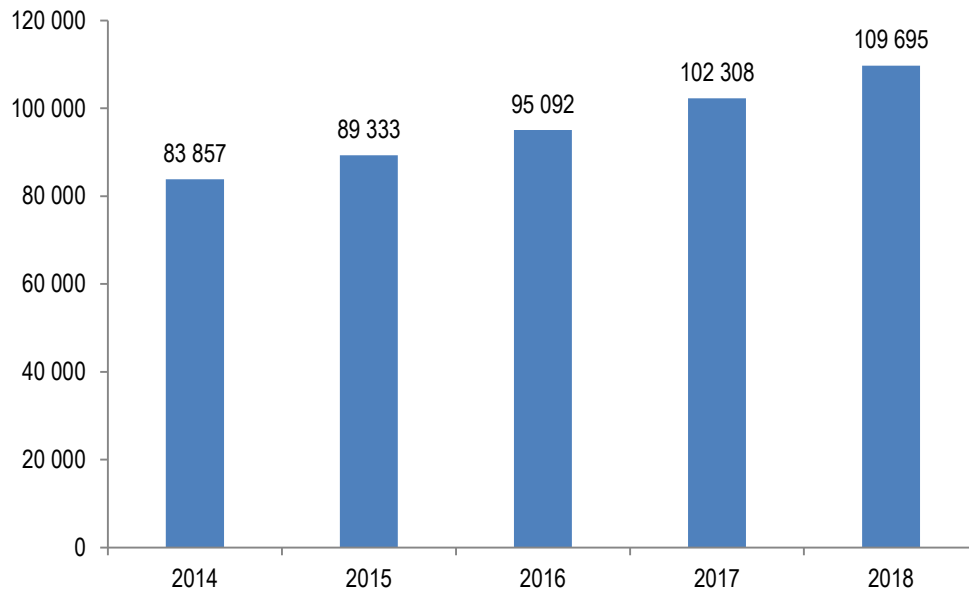
Източник: НСИ – БВП и инфлация; БНБ – данни за търговско салдо и ПЧИ, съставени по шестото издание на Ръководство по платежен баланс и международна инвестиционна позиция на МВФ, 2008 (предварителни данни за 2018 г.)

Забележка: Вследствие на използвани различни методологии, данните за износ, внос и търговски баланс, съставяни от БНБ за статистиката на платежния баланс, се различават от данните за износ, внос и търговско салдо, съставяни от НСИ за статистиката на външната търговия.

Брутен вътрешен продукт

През 2018 г. БВП нараства с 3,1% в реално изражение спрямо предходната година. В номинално изражение той възлиза на 109 695 млн. лева (56 086 млн. евро), като на глава от населението се падат 15 615 лева (7 984 евро).

Фигура I.1. Размер на БВП за периода 2014 – 2018 г., млн. лева

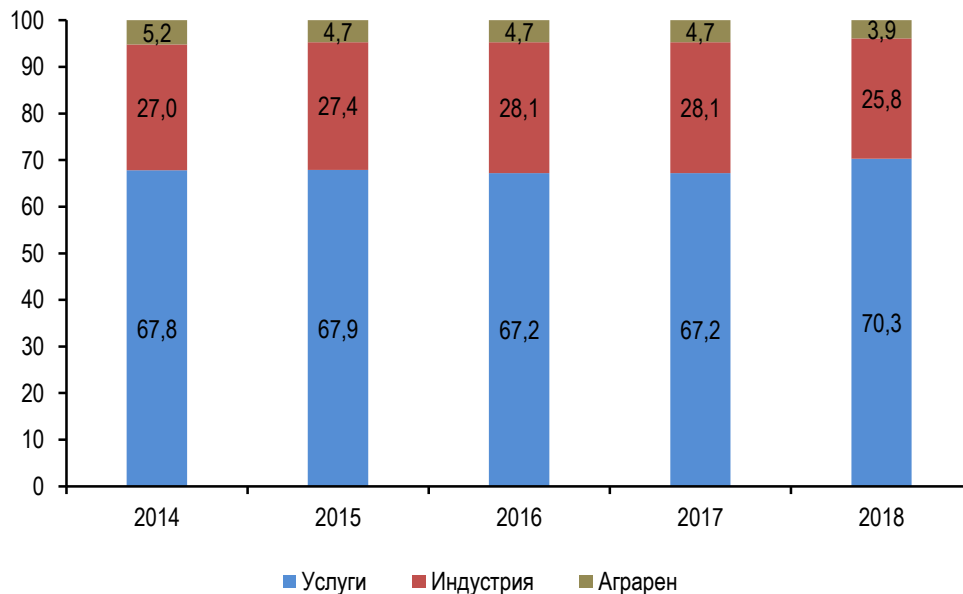

Източник: НСИ

Брутна добавена стойност

Брутната добавена стойност, създадена от отраслите на националната икономика през 2018 г. възлиза на 95 119 млн. лева (48 634 млн. евро) по текущи цени, отбелязвайки реален ръст от 3,5% спрямо предходната година. Добавената стойност на субектите от аграрния сектор през 2018 г. е в размер на 3 698 млн. лева по текущи цени. В реално изражение тя се свива с 2,0% на годишна база.

Фигура I.2. БДС по икономически сектори за периода 2014 – 2018 г., %

Източник: НСИ

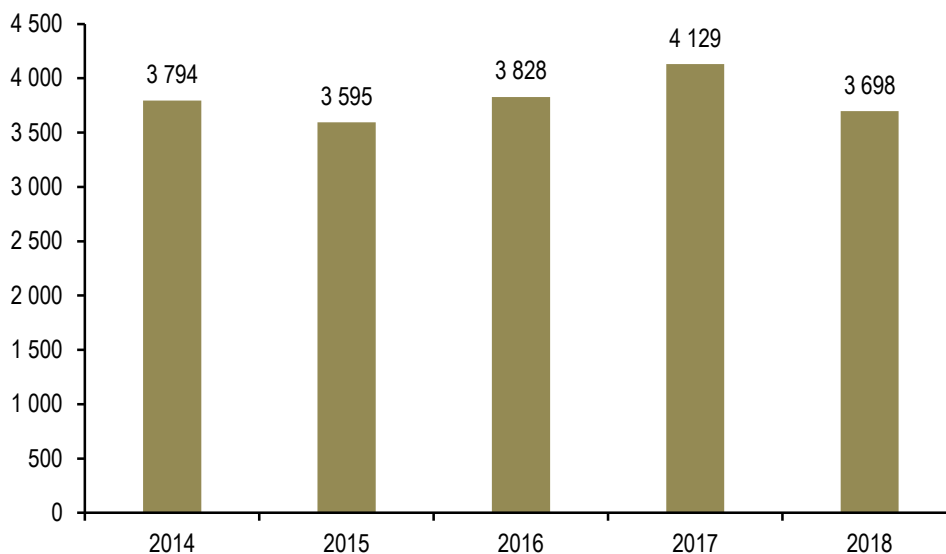
По икономически сектори, БДС за 2018 г. се разпределя, както следва:

- Индустрия (вкл. строителство) – 25,8%;
- Услуги – 70,3%;
- Аграрен (селско, горско и рибно стопанство) – 3,9%.

Делът на аграрния сектор в общата БДС намалява с 0,8 процентни пункта спрямо предходната година.

Според предварителнисезонно изгладени данни на НСИ, през първото и второто тримесечие на 2019 г. общата БДС за икономиката на страната нараства съответно с 3,3% и 3,7% спрямо съответния период на 2018 г. в реално изражение. По отношение на БДС, формирана от аграрния отрасъл, предварителните данни сочат леко увеличение на годишна база в реално изражение с 0,1% през първото тримесечие на 2019 г. и ръст от 3,9% през второто тримесечие.

Фигура 1.3. БДС от отрасъл „Селско, горско и рибно стопанство“, 2014 – 2018 г., млн. лева

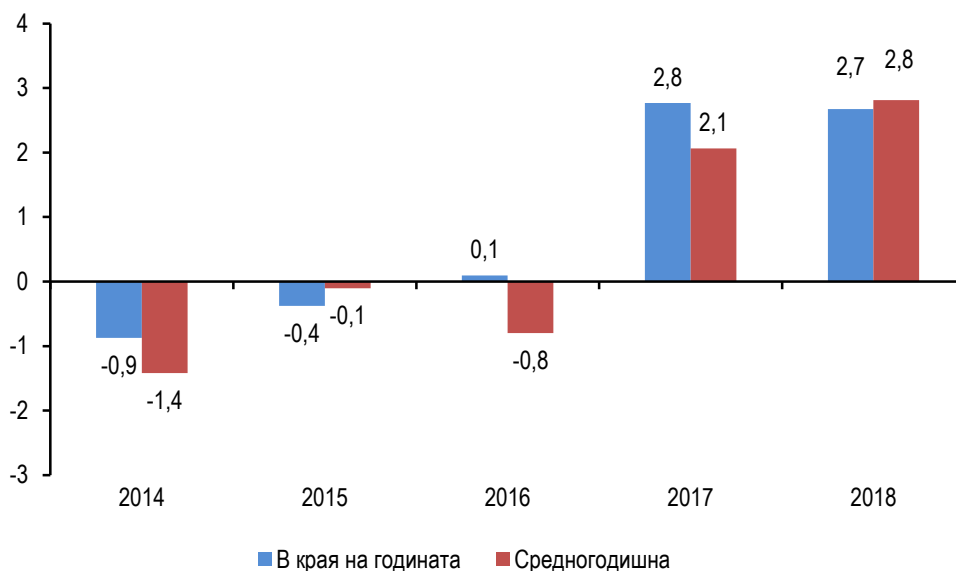

Източник: НСИ

Инфлация

Инфлацията, натрупана в края на 2018 г. е 2,7%, а средногодишната инфлация за годината – 2,8%. Към м. декември 2018 г. цените на хранителните стоки се покачват с 2,6% на годишна база, на общественото хранене – с 4,3%, на нехранителните стоки – с 1,2% и на услугите – с 4,3%.

Фигура I.4. Инфлация, 2014 – 2018 г., %

Източник: НСИ

Заетост и безработица

По данни на НСИ, средногодишният брой на заетите лица на 15 и повече навършени години през 2018 г. е 3 152,7 хиляди - с 2,4 хиляди повече в сравнение с предходната година. Броят на заетите лица в сектор селско, горско стопанство и риболов намалява с 6,2%, до 207,4 хиляди, което води до леко свиване на относителния дял на сектора в структурата на заетостта по икономически дейности до 6,6% (при 7% през 2017 г.).

Коефициентът на безработица намалява с 1 процентен пункт спрямо 2017 г., до 5,2%. Средногодишният брой на безработните лица е 173,3 хиляди, с 16,2% по-малко в сравнение с 2017 г.

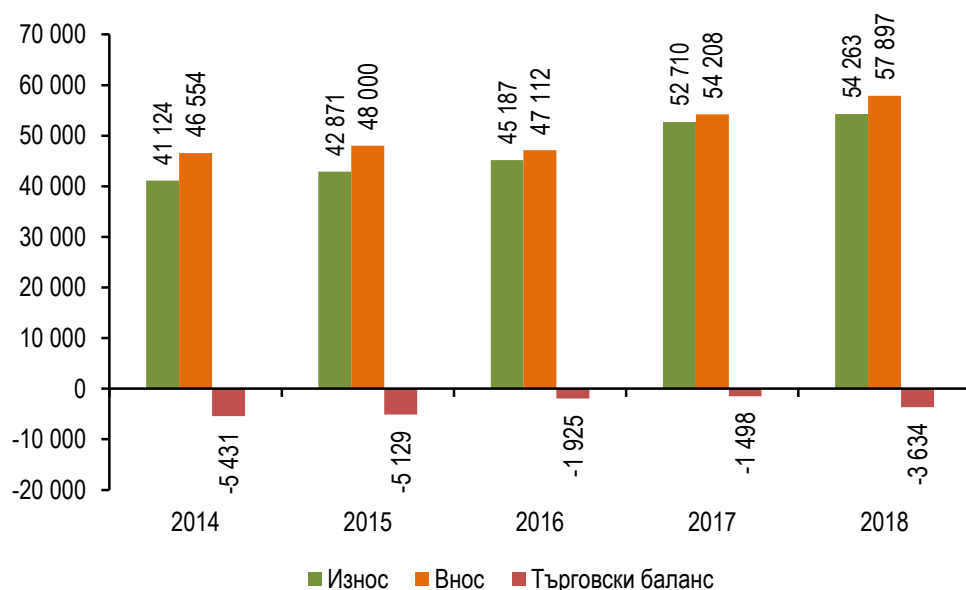
По предварителни данни на НСИ, през 2018 г. средната годишна работна заплата на наетите по трудово и служебно правоотношение е 13 621 лева, което е с 1 173 лева или 9,4% повече спрямо предходната година. В сектор селско, горско и рибно стопанство е налице увеличение с 9% на годишна база, до средно 10 883 лева на лице.

Износ и внос

Според предварителни данни на БНБ за платежния баланс, през 2018 г. износът на България възлиза на 54 263 млн. лева (27 744 млн. евро) - с 2,9% над нивото от предходната година, като представлява 49,5% от БВП на страната. При вноса се отчита по-съществено увеличение - с 6,8%, до 57 897 млн. лева (29 602 млн. евро) или 52,8% от БВП.

Така, през 2018 г. отрицателното търговско салдо се разширява до -3 634 млн. лева (1 858 млн. евро), при -1 498 млн. лева (-766 млн. евро) за 2017 г.

Фигура 1.5. Износ, внос и търговски баланс за периода 2014 – 2018 г., млн. лева

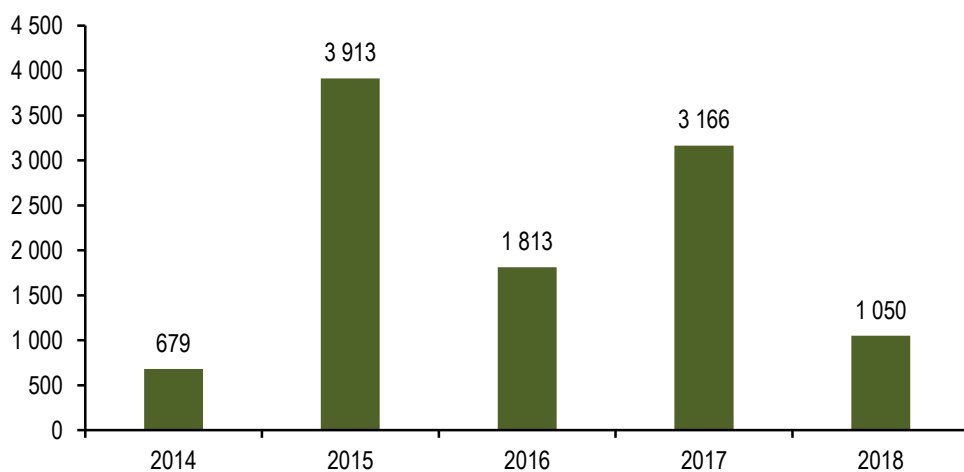

Източник: БНБ (предварителни данни за 2018 г.)

Преки чуждестранни инвестиции

По предварителни данни на БНБ, ПЧИ в страната за 2018 г. са в размер на 1 050 млн. лева (537 млн. евро), с 66,8% под нивото от предходната година. Преките инвестиции през годината представляват 1% от БВП, при 3,1% през предходната 2017 г.

Фигура 1.6. Преки чуждестранни инвестиции, 2014 – 2018 г., млн. лева

Източник: БНБ (предварителни данни за 2018 г.)

В рамките на 2018 г., най-много инвестиции са привлечени в секторите „Финансови и застрахователни дейности“ (623,8 млн. евро) и „Преработваща промишленост“ (128 млн. евро). Нетните чуждестранни инвестиции в селското, горско и рибно стопанство през годината възлизат на 11,6 млн. евро.

II. РАЗВИТИЕ НА АГРАРНИЯ ОТРАСЪЛ ПРЕЗ 2018 Г. И ПРОГНОЗИ ЗА 2019 Г.

1. Използване на земеделската земя и структури в земеделието

1.1. Използване на площите със селскостопанско предназначение

Площта със селскостопанско предназначение през 2018 г. е 5 226 194 ха, което представлява около 47% от територията на страната.

Таблица II.1. Обработваема земя, използвана земеделска площ и площ със селскостопанско предназначение за периода 2014 – 2018 г., ха

ЗАЕТОСТ	2014	2015	2016	2017	2018
пшеница	1 305 733	1 151 225	1 215 684	1 197 768	1 237 736
ечемик	218 612	191 433	168 244	138 122	115 773
ръж и тритикале	37 020	24 190	30 909	30 639	29 767
овес	21 732	13 329	15 675	19 730	16 886
царевица	480 929	524 121	468 762	461 085	478 357
други житни	19 768	31 479	21 304	19 600	24 641
слънчоглед	877 538	851 245	887 845	934 715	859 910
тютюн	19 072	17 443	13 930	10 506	8 668
индустриални маслодайни култури	208 212	225 847	196 958	181 067	203 397
други индустриални култури	47 676	53 755	55 144	58 848	46 640
картофи	10 224	9 449	10 109	12 909	14 611
грах, фасул, бакла, леща и други варива	4 877	24 617	33 928	78 389	103 445
пресни зеленчуци	29 394	37 538	46 527	33 312	35 483
разсадници	///	///	///	///	///
едногодишни фуражни култури	7 206	6 871	14 223	17 705	18 152
ливади засети с бобови и житни треви	87 715	94 682	108 793	117 951	118 619
угар	92 268	235 150	191 537	159 959	149 683
оранжерии	1 412	1 314	1 419	1 520	1 606
ОБРАБОТВАЕМА ЗЕМЯ:	3 469 388	3 493 688	3 480 991	3 473 825	3 463 370
Семейни градини	17 072	15 664	15 367	15 258	14 836
овощни насаждения	66 057	68 543	77 625	84 320	88 829
лозя – чиста култура	53 521	54 210	52 517	53 251	53 787
смесени трайни насаждения	4 791	8 522	8 222	8 220	8 312
разсадници	2 002	2 202	2 602	2 304	2 100
Общо трайни насаждения:	126 371	133 477	140 966	148 094	153 029
Оранжерии	///	///	///	///	///

ЗАЕТОСТ	2014	2015	2016	2017	2018
Постоянно затревени площи и ливади-овощни градини	1 363 984	1 368 665	1 384 088	1 392 352	1 399 041
ИЗПОЛЗВАНА ЗЕМЕДЕЛСКА ПЛОЩ:	4 976 815	5 011 494	5 021 412	5 029 529	5 030 276
Необработвана земя	216 125	191 258	193 228	194 873	195 918
ПЛОЩ СЪС СЕЛСКОСТОПАНСКО ПРЕДНАЗНАЧЕНИЕ:	5 192 940	5 202 752	5 214 640	5 224 402	5 226 194

Източник: МЗХГ, отдел „Агростатистика“

Използваната земеделска площ (ИЗП) се формира от обработваемата земя, трайните насаждения, разсадници, постоянно затревените площи и семейните градини. През 2018 г. тя е в размер на 5 030 276 ха или 45% от територията на страната, без съществена промяна спрямо предходната година.

В **обработваемата земя** се включват площите, при които се прилага сеитбооборот, временните ливади с житни и бобови треви, угарите и оранжерии. През 2018 г. тя намалява незначително (с 0,3%) спрямо предходната година, до 3 463 370 ха, което представлява 68,9% от използваната земеделска площ.

Овощните насаждения през 2018 г. представляват 1,8% от ИЗП на страната, като площите, заети с тях са 88 829 ха или с 5,3% повече на годишна база.

Лозя – чиста култура през 2018 г. има върху 53 787 ха, което е увеличение с около 1% спрямо 2017 г.

Необработваните земи включват както изоставени трайни насаждения, така и обработваема земя, които не са използвани за земеделско производство повече от две години, но експлоатационното им възстановяване е възможно с минимални средства. През 2018 г. необработваните земи са в размер на 195 918 ха и заемат около 1,8% от площта на страната.

1.2. Използване на земеделските парцели

1.2.1. Система за идентификация на земеделските парцели

Системата за идентификация на земеделските парцели (СИЗП) е основна подсистема на Интегрираната система за администриране и контрол, на базата на която стават заявяването на площи за подпомагане и контролът за допустимост за плащане на заявените площи. Поради това данните в нея трябва да са максимално актуални и достоверни.

През 2018 г. поддържането на данните в СИЗП обхваща следните дейности:

- Актуализация на цифровата ортофото карта (ЦОФК) на страната по самолетно заснемане, която се извършва в рамките на сключен договор по реда на Закона за обществените поръчки с рег. № РД 51-52 от 03.08.2016 г. за заснемане и изработване на ЦОФК в периода 2016-2019 г. с изпълнител Обединение „Геореал - Геоконсулт“.
- Актуализация на физическите блокове по новата ЦОФК – граници, начин на трайно ползване, слой „Площи, допустими за подпомагане“ според промените, настъпили в ползването на земеделските площи и тяхното състояние;
- Извършване на теренни проверки, с използване на GPS-устройства, за измерване и заснемане на проверяваните блокове, на:

- физически блокове, чиито граници и други характеристики не могат да се определят еднозначно по новата ЦОФК;
 - случайна извадка от актуализираните по новата ЦОФК физически блокове и слой „Площи, допустими за подпомагане“ за контрол на дешифрицията (92 323 физически блока с площ 25 269 ха за 2018 г.);
 - физически блокове, в които са заявени за подпомагане площи извън границите на блока или извън слоя „Площи, допустими за подпомагане“ (22 612 физически блока с обща площ 806 049 ха за 2018 г.);
- Отразяване констатациите и измерванията от тези теренни проверки в базите данни на СИЗП;
 - Отразяване констатациите от проверките на място, извършени от Техническия инспекторат на Разплащателната агенция в базите данни на СИЗП;
 - Създаване на специализиран слой „Временно затревени площи“, който се използва при калкулациите на зелените плащания.
 - Създаване на специализиран слой „Екологично насочени площи“, съдържащ ландшафтни елементи в обработваемите земи за нуждите на зелените плащания.
 - Извършване на качествен контрол на данните в СИЗП и изготвяне на годишния доклад за състоянието на СИЗП до Европейската комисия;
 - По актуализираните физически блокове и слой „Площи, допустими за подпомагане“ се извършва определяне на плащанията на площ;
 - Актуализация на специализиран слой „Постоянно затревени площи“ чрез издаване на заповеди по индивидуални заявления.

1.3. Регистрация на земеделски стопани

Регистърът на земеделските стопани съгласно Наредба № 3 от 1999 г. служи за набиране на информация за земеделските стопани и за дейността им, с цел подпомагане на земеделието и развитието на селските райони.

Дейността по поддържане на регистър на земеделските стопани обхваща регистрация на нови земеделски стопани, пререгистрация и актуализиране на данните за вече регистрирани такива и отписване на земеделски стопани при прекратяване на дейността им.

През 2017/2018 стопанска година общият брой на земеделските стопани, регистрирани в регистъра по Наредба № 3/1999 г. е 93 023, а през 2018/2019 стопанска година (към м. юли 2019 г.) - 87 128.

Таблица II.2. Земеделски стопани, регистрирани по реда на Наредба № 3/1999 г.

	2012/2013	2013/ 2014	2014/ 2015	2015/2016	2016/2017	2017/2018	2018/2019*
Общ брой регистрирани земеделски стопани	76 340	76 408	97 266	98 303	96 476	93 023	87 128

Източник: МЗХГ, ДПИЗП

** Данни към м. юли 2019 г.*

1.4. Участие на Държавния поземлен фонд в поземлените отношения в България

1.4.1. Предоставяне на имоти от ДПФ под наем или аренда

Земеделските земи от ДПФ се предоставят за ползване под наем и аренда чрез търг съгласно разпоредбите на Закона за собствеността и ползването на земеделските земи (ЗСПЗЗ) и Правилника за прилагане на ЗСПЗЗ. Към 2018 г. общият размер на предоставените под наем или аренда земеделски имоти от ДПФ на физически и юридически лица възлиза на 103 012 ха.

През 2018 г., на основание разпоредбите на чл. 24а, ал. 1 от ЗСПЗЗ и чл. 47б, ал. 1 от ППЗСПЗЗ, са проведени търгове за отдаване под наем и аренда на свободните земеделските земи от ДПФ в страната за стопанската 2018/2019 година. От обявените 323 689 дка свободни земеделски земи, са спечелени 92 126 дка, като са сключени общо 581 договора за отдаване под наем/аренда.

1.4.2. Разпределение на пасища, мери и ливади от държавен и общински поземлен фонд по реда на чл. 37 и от ЗСПЗЗ

Пасищата, мерите и ливадите от държавния и общинския поземлен фонд се отдават под наем или аренда на собственици или ползватели на животновъдни обекти с пасищни селскостопански животни, регистрирани в Интегрираната информационна система на БАБХ, съобразно броя и вида на регистрираните животни, по цени, определени по пазарен механизъм.

Определените за стопанската 2018/2019 година площи от общинския поземлен фонд (ОПФ) са 100 364 ха за общо ползване и 275 900 ха за индивидуално ползване. Подадените заявления за разпределение са 3 647 броя за 101 527 ха, като от тях за общо ползване са разпределени 48 762 ха и за индивидуално ползване - 73 800 ха пасища, мери и ливади. Обявените със заповед на министъра на земеделието, храните и горите пасища, мери и ливади от ДПФ възлизат на 30 829 ха, подадени са 286 броя заявления за 12 306 ха, разпределени са 5 929 ха. Сключените договори за ползване, след разпределение на ОПФ са 2 700 броя за 37 880 ха, за ДПФ 115 броя за 2 112 ха. Проведените тържни процедури и сключени едногодишни договори за наем за имоти от ОПФ са 349 броя за 7 418 ха, за ДПФ - 167 броя за 6 225 ха.

Таблица II.3. Информация за кампания за разпределяне на пасища, мери и ливади по реда на чл. 37и от ЗСПЗЗ

Стопанска година	Площи, определени с решение на общински съвет		Площи, разпределени от общинска комисия		Сключени договори за имоти с НТП - пасища, мери и ливади от ОПФ		Разпределени площи от ДПФ	Площи от ДПФ, за които са сключени договори
	За общо ползване	За индивидуално ползване	За общо ползване	За индивидуално ползване	бр.	дка		
	дка	дка	дка	дка			дка	дка
2018/2019	100 364	275 900	48 762	73 800	349	7 418	5 929	6 225

Източник: МЗХГ, ПОК

1.4.3. Учредяване на ограничени вещни права върху земи от ДПФ

През 2018 г. са разгледани над 83 искания от кметове на общини, юридически и физически лица, във връзка с инвестиционни намерения за изграждане или разширение на площадкови и/или линейни обекти, с които се засягат земи, собственост на ДПФ. На основание чл. 24в от ЗСПЗЗ са изготвени 31 броя предварителни съгласия за възлагане изработването на подробен устройствен план за

проектиране на площадки и трасета, във връзка с изграждане на водопроводни и канализационни мрежи, трасета на електропроводи и елементи на техническата инфраструктура.

Сключени са 14 договора за учредяване на ограничени вещни права върху земи от държавния поземлен фонд на основание чл. 24, ал. 1 от ЗСПЗЗ, чл. 47, ал. 20 и ал. 21 от ППЗСПЗЗ.

1.5. Дейности и договори за поддържане на картата на възстановената собственост и регистри

В изпълнение на разпоредбите на Закона за кадастъра и имотния регистър във връзка с ускореното преобразуване на картата на възстановената собственост (КВС) в кадастрална карта и кадастрални регистри, от общо 4 623 землища в страната, 1 197 се поддържат от структурите на МЗХГ, а 3 426 са преминали на поддръжка към Агенцията по геодезия, картография и кадастър (АГКК) и регионалните подразделения. Поради големия обем работа и с цел облекчаване на земеделските стопани, общинските служби по земеделие подпомагат АГКК при обслужването с кадастрални данни при заявяване и изпълнение на административни услуги, свързани с имоти в земеделски и горски територии. Темповете на преобразуване са динамични. Тенденцията е до края на 2019 г. покритието с кадастрални карти за неурбанизираните територии да приключи за цялата страна.

Извършени са услуги на граждани по реда на Наредба № 49/2004 г. по подадените от тях заявления за издаване на скици, отразяване промяна в собствеността, следствие на извършени разпоредителни сделки, издаване на решения за възстановяване правото на собственост, удостоверения от различен характер и др. Събраните държавни такси са преведени в държавния бюджет.

На общини и инвеститори за изработването на ОУП и ПУП е предоставена цифрова информация от КВС, като са изпълнени общо 1 779 броя административни услуги. Извършени са проверки и справки от базата данни за землищата с одобрена карта на възстановената собственост за конкретно посочени от органите на НАП юридически и физически лица, притежаващи земеделски земи, земи и гори в горски територии.

1.6. Поземлени отношения

През 2018 г. са изготвени указания, методики и правила за прилагане на нормативната уредба, образци на документи, включително:

- Указания по прилагане на чл. 37б и чл. 37в от ЗСПЗЗ и Глава седма „Ползване на земеделските земи“ от ППЗСПЗЗ за стопанската 2018 – 2019 година.
- Правила за регистрация на договорите за наем и аренда на земеделски земи в общинските служби по земеделие.

1.6.1. Комасация (уедряване) на земеделските земи

За стопанската 2018/2019 година са изготвени 3 545 броя споразумения или разпределения за създаване на масиви за уедрено ползване на земеделските земи, за имоти с начин на трайно ползване – „ниви“, които обхващат площ от 28 499 165 дка, с 2 342 992 дка повече от предходната стопанска година. За имоти с начин на трайно ползване – „пасища, мери и ливади“ са сключени 610 броя споразумения или разпределения върху 301 922 дка, което е с 41 251 дка повече на годишна база. Наблюдава се повишен интерес на земеделските стопани към процедурите за комасирано ползване на регистрираните от тях с правно основание земеделски земи. В създадените масиви за комасирано ползване се увеличава размерът на площите на включени имоти, за които не са подадени декларации от собствениците и не са сключени договори за ползването им, т. нар. „бели петна“. Общо площите на „белите петна“ в масивите е в размер на 2 206 545 дка за ниви и 193 028 дка за пасища, мери и ливади.

1.7. Дейности по опазване на земеделските земи

През 2018 г. Комисията за земеделските земи е разгледала общо 909 предложения за промяна на предназначението на земеделските земи, като е постановила решения за площ от общо 1 309 ха.

Комисиите към Областните дирекции „Земеделие“ са разгледали общо 1 038 предложения за промяна на предназначението на земеделски земи, като са постановили решения за 344 ха.

2. Икономически и производствени резултати през 2018 г. и прогнозни данни за 2019 г.

2.1. Икономически сметки за селското стопанство за 2018 г.

Таблица II.4. Основни икономически показатели за селското стопанство за периода 2016 – 2018* г., млн. лева

	Показатели	2016	Изменение 2017/2016 %	2017	Изменение 2018/2017 %	2018*
1	Стойност на продукцията от растениевъдството и животновъдството (по цени на производител**), в т.ч.:	6 901,9	6,3%	7 337,5	1,7%	7 460,6
1.1	Продукция от растениевъдството	5 115,2	7,2%	5 482,9	2,9%	5 642,0
1.2	Продукция от животновъдството	1 786,7	3,8%	1 854,6	-1,9%	1 818,6
2	Селскостопански услуги	439,8	5,8%	465,3	7,8%	501,7
3	Неселскостопански неотделими второстепенни дейности	218,8	4,5%	228,7	-15,7%	192,7
4	Стойност на брутната продукция от отрасъл Селско стопанство (по цени на производител**) (р 4 = р 1.1 + р 1.2 + р 2 + р 3)	7 560,5	6,2%	8 031,5	1,5%	8 155,0
5	Стойност на крайната продукция от отрасъл Селско стопанство (по базисни цени***)	7 830,3	5,2%	8 239,8	2,6%	8 457,6
6	Междинно потребление (без вътрешни обороти)	4 355,7	2,8%	4 479,5	7,0%	4 794,2
7	Брутна добавена стойност по базисни цени	3 474,6	8,2%	3 760,3	-2,6%	3 663,4

Източник: данни на НСИ, обработени от МЗХГ

* Данните за 2018 г. са предварителни

** Цени на производител - цени, невключващи субсидии по продукти

*** Базисни цени – цени, включващи субсидии по продукти

2.1.1. Стойност на брутната продукция от отрасъл „Селско стопанство“

Стойността на брутната продукция от отрасъл Селско стопанство за 2018 г. по текущи цени на производител (по предварителни данни) възлиза на 8 155,0 млн. лева, като отбелязва леко повишение от 1,5% спрямо предходната година (Приложение 2). Тя се формира от стойността на:

- Продукцията от растениевъдството – 5 642,0 млн. лева (с дял от 69,2%);
- Продукцията от животновъдството – 1 818,6 млн. лева (с дял от 22,3%);
- Селскостопанските услуги – 501,7 млн. лева (с дял от 6,2%);
- Продукцията от неотделими второстепенни дейности – 192,7 млн. лева (с дял от 2,4%).

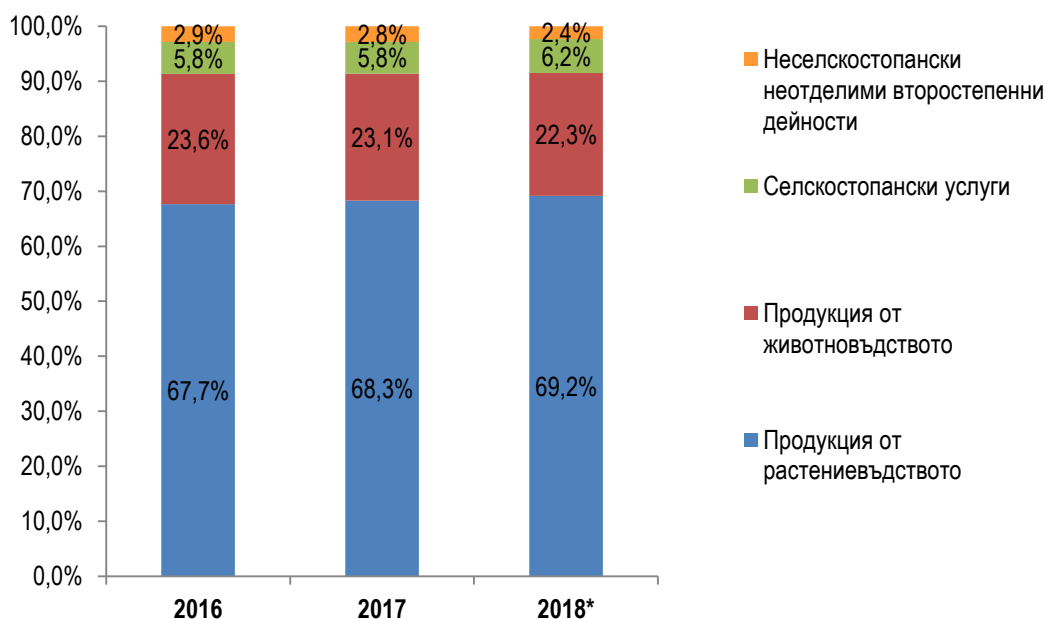
Повишението в стойността на брутната продукция от отрасъла е обусловено от повишение в растениевъдството. Ръст е налице и при селскостопанските услуги.

Брутната продукция от подотрасъл Растениевъдство се увеличава с 2,9% на годишна база (с 159,1 млн. лв.),

В подотрасъл Животновъдство се отчита понижение на брутната продукция с 1,9% (36,0 млн. лева) спрямо 2018 г. Налице е намаление в стойностно изражение при производството на мляко, което е структуроопределящо поднаправление. Положително развитие отбелязват подсектори Едър рогат добитък, Свине, Птици.

Общият размер на реализираните посредством продажби селскостопански стоки (продукти от растениевъдството и животновъдството) през 2018 г. възлиза на 6 624,2 млн. лева или 81,2% от брутната продукция от отрасъл Селското стопанство (Приложение 1). Продадената растениевъдна продукция през годината е на стойност 5 159,9 млн. лева (63,3% от брутната продукция), а продадената животновъдна продукция – на стойност 1 464,3 млн. лева (17,9 % от брутната продукция). Извън отрасъла е реализирана растениевъдна и животновъдна продукция за 6 235,6 млн. лева (в т.ч. износ), а в рамките на продажби между селскостопанските предприятия – за 364,2 млн. лева.

Фигура II.1. Структура на стойността на брутната продукция от отрасъл Селско стопанство за периода 2016 – 2018* г., %

Източник: изчисления на МЗХГ по данни на НСИ

**Данните за 2018 са предварителни*

Селскостопанските единици са употребили с производствена цел произведени през годината селскостопански продукти (семена, посадъчен материал, фуражи и др.) на стойност 418,3 млн. лева (5,1% от брутната продукция).

За самопотребление в стопанствата е използвана селскостопанска продукция на стойност 269,1 млн. лева (3,3% от брутната продукция).

Производството на стоки - основен капитал (производство на продуктивни животни) за собствена сметка е в размер на 112,3 млн. лева.

2.1.2. Стойност на крайната продукция

По предварителни данни, стойността на крайната продукция от селското стопанство (стойност на продукцията след приспадане на вътрешните обороти) по базисни цени (цени с включени субсидии по продукти) за 2018 г. възлиза на 8 457,6 млн. лева. Следвайки тенденцията на изменение на компонентите на стойността на брутната продукция, тя се увеличава с 2,6% (с 217,8 млн. лева) спрямо предходната година (Приложения 4 и 5).

Структурата на крайната продукция в селското стопанство за 2018 г. запазва формираните съотношения между направленията на отрасъла, очертани при стойността на брутната продукция. И при крайната продукция най-голям е относителният дял на продукцията от растениевъдството - 68,3%. За 2018 г. относителният дял на продукцията от животновъдството е 23,5%, на селскостопанските услуги – 5,9% и на продукцията от неотделимите неселскостопански второстепенни дейности – 2,3%.

С най-голям дял в стойността на крайната продукция от отрасъла остават зърнените и маслодайните култури. Двете групи култури заедно (съответно зърнените - на стойност 2 823,6 млн. лева и маслодайните – 1 392,4 млн. лева) формират половината (49,8%) от стойността на продукцията от отрасъл Селско стопанство през 2018 г.

Най-голям принос за формирането на крайната продукция от отрасъла през 2018 г. имат следните растениевъдни продукти:

- Мека пшеница – дял от 19,8% с 1 671,3 млн. лева.

Стойността на продукцията нараства с 8,7% спрямо предходната година в резултат на увеличение на цените с 9,7 % (при намален физически обем с 0,9%).

- Слънчоглед – дял от 12,7% с 1 076,2 млн. лева.

При слънчогледа се наблюдава редуциране на физическия обем със 7% и намаление на цените от 0,4%, което в крайна сметка обуславя намалението в стойността на продукцията със 7,4% спрямо предходната година.

- Царевица за зърно – дял от 11,2 % с 948,5 млн. лева.

При царевичата за зърно е налице значително нарастване на стойността на крайната продукция с 41,1 % на годишна база, вследствие на увеличение както на физическия обем (с 34,7%), така и на цените (с 4,8%).

- Рапица и репица – дял от 3,7% с 310,4 млн. лева (намаление с 1,6% спрямо предходната година).

При увеличение на цените от предходната година (с 0,2%), изменението на стойността на крайната продукция от рапица и репица през 2018 г. следва темпа на намаление на физическия обем (с 1,8 %).

През 2018 г. сектор Плодове и зеленчуци (в т. ч. картофопродукция и лозя) е създал продукция на стойност 905,3 млн. лева, с 1,8% повече спрямо предходната година. Секторът формира дял от 10,7% в стойността на крайната продукция. Производството на зеленчуци е на стойност 521,7 млн. лева (дял от 6,2% в крайната продукция), а на плодове - на стойност 383,6 млн. лева (дял от 4,5%). При зеленчуците е налице увеличение на физическия обем на продукцията (с 13,7% при картофите и с 4,7% при останалите зеленчуци), съпроводено от ръст на цените с 4,5% при зеленчуците и 13,4% при картофите, което води до увеличение на стойността на продукцията от този подсектор с 1,8 % спрямо 2017 г. Крайната продукция от подсектор Плодове намалява с 10,1% в стойностно изражение, основно в резултат от понижаване на цените средно за подсектора с 11,1%, докато физическият обем се задържа на нива малко по-високи от предходната година.

Крайната продукция от подотрасъл Животновъдство за 2018 г. е в размер на 1 990,2 млн. лева. Налице е увеличение в стойностно изражение – с 0,6% спрямо предходната година, при намаление на обема на производството с 1,5% и увеличение на цените средно за подотрасъла като цяло с 2,2%.

Направленията от животновъдния подотрасъл, които имат най-голям принос в общата стойност на крайната продукция от отрасъл Селско стопанство през 2018 г., са:

- Производство на мляко – дял от 7,7 % с 653,0 млн. лева;
При производството на мляко се наблюдава годишно намаление с 4,2% в стойностно изражение, което е повлияно от намалението в обема на производството с 5,2%.
- Птици – дял от 3,6% с 304,4 млн. лева (+2,2 % на годишна база);
- Говедовъдство – дял от 3,5 % с 293,0 млн. лева (+13,9%);
- Свиневъдство – дял от 3,6 % с 305,1 млн. лева (+4,0%);
- Овцевъдство и козевъдство – дял от 2,4% с 200,0 млн. лева (-0,2%);
- Производство на яйца – дял от 2,1% със 174,3 млн. лева (+1,3%).

2.1.3. Междинно потребление

Междинното потребление, използвано за създаването на крайната продукция в отрасъла през 2018 г., възлиза на 4 794,2 млн. лева, което е с 314,7 млн. лева или с 7,0 % повече на годишна база (Приложения 3, 4 и 5).

Налице е ръст в потреблението на фуражи с 45,5 млн. лв. (4,8%), на селскостопански услуги с 36,4 млн. лв. (7,8%), на препарати за растителна защита и пестициди с 38,8 млн. лв. (12,9%), на торове и почвени подобрители с 55,6 млн. лв. (14,1%), на разходите за поддръжка и ремонт на машини, дребен инвентар и сгради общо с 37,9 млн. лв. (8,5%), на горива и масла (с 90,2 млн. лв. или 8,2 %) и при ветеринарните разходи (с 13,1 млн. лв. или 5,5%) Спад се наблюдава при потреблението на семена и посадъчен материал (с 14,5 млн. лв. или 7,4%),

През 2018 г. междинното потребление представлява 56,7% от стойността на продукцията, или 100 единици крайна продукция са създадени с използването на 56,7 единици междинно потребление.

Най-голям дял в неговата структура заемат разходите за горива и масла – 24,7% (1 186,2 млн. лева), следвани от разходите за фуражи – 20,7% (994,3 млн. лева), селскостопанските услуги – 10,5% (501,7 млн. лева), разходите за торове и почвени подобрители – 9,4% (450,5 млн. лева), разходите за поддръжка и ремонт на машини и дребен инвентар – 6,7% (323,6 млн. лева).

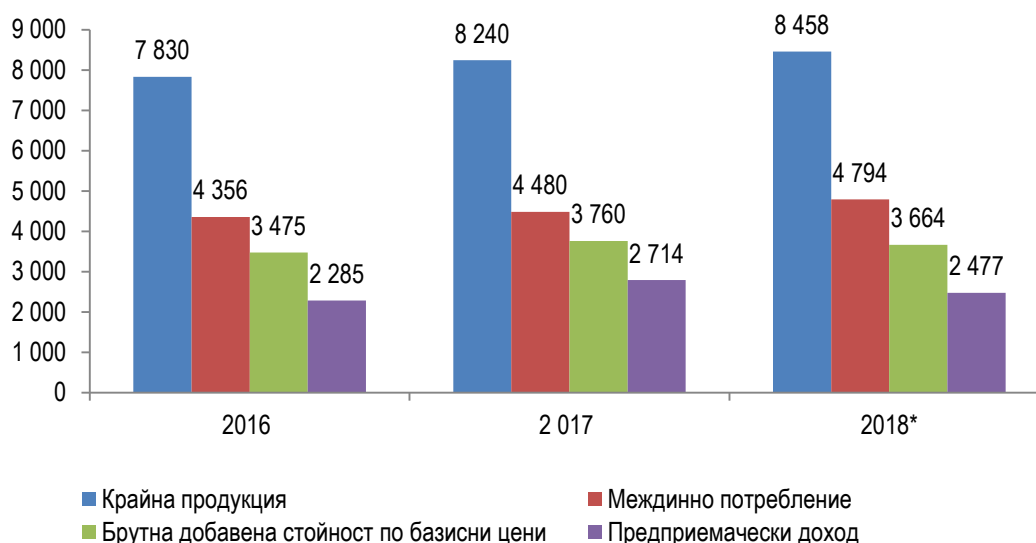
2.1.4. Брутна добавена стойност

Брутната добавена стойност, създадена в селското стопанство през 2018 г., е в размер на 3 663,4 млн. лева (по базисни цени). Отразявайки тенденциите на лек ръст при стойността на крайната продукция и над два и половина пъти по-висок ръст при междинното потребление, тя отбелязва намаление от 2,6% (с 96,9 млн. лева) на годишна база.

2.1.5. Предприемачески доход

За 2018 г. предприемаческият доход в отрасъла по предварителни данни възлиза на 2 477,2 млн. лева – с 8,7 % под нивото от предходната година. Основни фактори, повлияли за този резултат, са намалението на брутната добавена стойност от отрасъла и нарастването на разходите за аренда и за компенсация на наетите.

Фигура II.2. Основни икономически показатели за отрасъл Селско стопанство за периода 2016 – 2018* г., млн. лева

Източник: НСИ

* Данните за 2018 са предварителни.

2.2. Производствени резултати в растениевъдството

Агрометеорологичните условия през 2018 г. се отличават с повишена динамика, с редуващи се краткотрайни застудявания през зимния период и наднормени температури, липса на валежи със стопанско значение в началото на пролетта, паднали интензивни валежи, придружени с градушки и силен вятър през периода от май до началото на август и засушаване през периода август - октомври.

През 2018 г. са отчетени вреди върху земеделските култури от следните неблагоприятни климатични събития: измръзване, проливни дъждове, наводнение, градушки и суша (засушаване).

Зърнопроизводство

При всички основни зърнени култури през 2017 г. се отчитат по-високи средни добиви спрямо 2016 г., в резултат на което при повечето от тях е налице увеличение на производството. Само продукцията от ечемик и ориз намалява на годишна база, вследствие на по-малкото засети, а оттам и реколтирани площи.

Таблица II.5. Производство на зърнени култури от реколти `2017 и `2018

Култура	Реколтирани площи (ха)			Среден добив (тона/ха)			Производство (тона)		
	2017	2018	Изм. 2018/2017	2017	2018	Изм. 2018/2017	2017	2018	Изм. 2018/2017
Пшеница	1 144 519	1 212 012	5,9%	5,36	4,81	-10,3%	6 132 671	5 832 449	-4,9%
Ръж	8 237	8 316	1,0%	2,10	1,66	-21,0%	17 304	13 776	-20,4%
Тритикале	18 660	15 171	-18,7%	3,17	2,66	-16,1%	59 140	40 306	-31,8%
Ечемик	128 365	103 570	-19,3%	4,64	4,22	-9,1%	595 237	437 507	-26,5%
Овес	13 266	11 339	-14,5%	2,40	2,14	-10,8%	31 849	24 308	-23,7%

Култура	Реколтирани площи (ха)			Среден добив (тона/ха)			Производство (тона)		
	2017	2018	Изм. 2018/2017	2017	2018	Изм. 2018/2017	2017	2018	Изм. 2018/2017
Царевица за зърно	398 152	444 623	11,7%	6,44	7,82	21,4%	2 562 569	3 478 013	35,7%
Ориз	10 434	11 004	5,5%	5,61	5,76	2,7%	58 523	63 415	8,4%

Източник: МЗХГ, отдел „Агростатистика”, анкета „Добиви от земеделски култури”

Пшеница

Производството на пшеница през 2018 г. възлиза на 5 832,4 хил. тона, което е с 4,9% по-малко спрямо 2017 г. Това се дължи на неблагоприятните климатични условия в процеса на развитие на културата, довели до понижаване на средния добив с 10,2%.

Засетите площи с пшеница за реколта `2018 са 1 217 304 ха, с 6,1% повече спрямо предходната година. От тях, реколтирани са 1 212 012 ха (99,6%), като спрямо 2017 г. е налице увеличение с 5,9%.

Относителният дял на пшеницата от общо реколтираните площи със зърнени култури през годината е 67%. Най-голям дял от реколтираните площи с пшеница заема Североизточният район – 24%.

По данни от анкета БАНСИК на отдел „Агростатистика”, през 2018 г. отглеждане на пшеница след пшеница има върху 6,4% от площите, а след окупни култури - върху 70,4%, при респективно 7,2% и 69,5% през предходната година. Върху около 92,6% от площите с пшеница реколта `2018, е извършен добър сеитбооборот. В сеитбооборота на пшеница тази година са включени 2,7% угари.

Ръж и тритикале

Произведеното зърно от ръж реколта `2018 е в размер на 13,8 хил. тона - с 20,4% под нивото от предходната година, вследствие на понижаване на средния добив. При производството на тритикале е налице по-значителен спад – с 31,8%, до 40,3 хил. тона, поради съчетание от намаление както на реколтираните площи, така и на средния добив.

Най-много реколтирани площи с ръж се наблюдават в Югозападен район (3 308 ха), а с тритикале – в Южен централен район (6 309 ха).

Ечемик

Производството на ечемик през 2018 г. възлиза на 437,5 хил. тона. Това е с 26,5% по-малко спрямо 2017 г., като се отчита намаление както на площите (засети и реколтирани с по около 19%), така и на средния добив.

Най-много площи с ечемик през годината има в Югоизточния район (27% от общия размер на реколтираните площи в страната), следван от Северозападния район (21%).

От гледна точка на предшествениците, добър сеитбооборот е направен върху около 79,6% от площите с ечемик, като най-висок отново е делът на слънчогледа – 45,5%. Близко 54% от площите с ечемик са засети след окупни култури. Угарите, включени в сеитбооборота на ечемика през 2018 г., са 3%.

Овес

Производството на овес се свива с 23,7% на годишна база, което се дължи на по-малкия размер на реколтираните площи и получените по-ниски средни добиви.

Най-много площи с овес са реколтирани в Северозападния район – 3 428 ха или 30% от реколтираните площи с овес в страната.

Царевица за зърно

През 2018 г. производството на царевица бележи ръст от 35,7% спрямо предходната година, до 3 478 хил. тона, поради комбинация от увеличение на площите и средния добив.

Засетите площи с царевица за зърно – реколта `2018 са 447 705 ха, от които са реколтирани 444 623 - с 11,7% повече на годишна база. Средният добив за страната е с 21,5% по-висок от отчетения през 2017 г.

Най-голям е дялът на реколтираните площи с царевица в Северозападния район (36%), следван от Северния централен район (30%).

Подобно на предходни години, при царевицата най-голям е дялът на предшественик пшеница – 48,5%. Включеният ечемик в сеитбооборота на царевицата през 2018 г. е 4,1%.

Ориз

Добитото количество оризова арпа през 2018 г. достига 63,4 хил. тона, нараствайки с 8,4% спрямо предходната година. Наблюдава се увеличение както на реколтираните площи (с 5,5%), така и на средния добив (с 2,7%).

Маслодайни култури

Най-широко застъпените маслодайни култури, отглеждани в страната, са слънчоглед и зимна маслодайна рапица.

Слънчоглед

През 2018 г. в страната са произведени 1 927 хил. тона слънчоглед. Това е с 6,3% по-малко спрямо 2017 г., като отчетеният по-висок среден добив (с 6,8%), компенсира частично намалението на реколтираните площи (с 12,3%, при 13,2% по-малко засети площи).

Около 27% от реколтираните площи със слънчоглед през годината се намират в Северозападния район. Следва Североизточният район с 23%.

Традиционно, най-голям е дялът на слънчогледа, разположен върху предшественик пшеница – 65,7%. Върху 3,7% от площите не е извършен сеитбооборот.

Таблица II.6. Производство на маслодайни култури от реколти `2017 и `2018

Култура	Реколтирани площи (ха)			Среден добив (тона/ха)			Производство (тона)		
	2017	2018	Изм. 2018/2017	2017	2018	Изм. 2018/2017	2017	2018	Изм. 2018/2017
Слънчоглед	898 844	788 656	-12,3%	2,29	2,44	6,8%	2 056 987	1 927 040	-6,3%
Рапица	160 650	182 619	13,7%	2,98	2,58	-13,5%	478 987	471 035	-1,7%

Източник: МЗХГ, отдел "Агростатистика"

Рапица

Производството на рапица от реколта `2018 възлиза на 471 хил. тона. Количеството е с 1,7% под нивото от 2017 г., в резултат от понижения среден добив (с 13,5%), макар реколтираните площи да нарастват.

Засетите площи с рапица през 2018 г. са 184 879 ха, от които са реколтирани 182 619 ха - с 13,7% повече спрямо предходната година.

Най-много реколтирани площи с рапица през годината са отчетени в Югоизточния район (26%), следван от Североизточния (24%) и Северния централен район (23%).

Технически култури

Памук

Производството на памук през 2018 г. бележи спад от 45,6% спрямо предходната година, до 2 385 тона, поради редуция както на реколтираните площи (с 34,3%, до 3 175 ха), така и на средния добив (със 17,2%, до 0,76 тона/ха). Засетите площи възлизат на 4 241 ха, с 15,9% по-малко на годишна база.

Тютюн

През 2018 г. в страната са произведени 8 640 тона тютюн - с 33,7% под нивото, отчетено през 2017 г. Спадът в производството се дължи основно на намаление на разсадените площи с 24,2%, до 5 881 ха.

Медицински и ароматни култури

Площите, заети с основни медицински, ароматни и етерично-маслени култури (маслодайна роза, лавандула, маточина, кориандър, резене, бял трън (Силибум) и др.) през 2018 г. са в размер на 36 470 ха, което е с 27% по-малко в сравнение с предходната година. При реколтираните площи с тези култури годишният спад е с 34%, до 29 693 ха.

През 2018 г. се отчита съществено увеличение на площите с лавандула - с около 21% както при засадените, така и при реколтираните. В съчетание с леко повишение на средния добив, това води до ръст на производството на лавандулов цвят от 24,7% на годишна база, до 34 481 тона.

Продукцията от маслодайна роза също нараства в сравнение с 2017 г., макар и по-умерено – с 13,5%, до 14 483 тона. Реколтираните площи с маслодайна роза са с 2,1% над нивото от предходната година, а средният добив – с 11,2%.

Таблица II.7. Производство на основни етерично-маслени култури от реколти `2017 и `2018

Култура	Реколтирани площи (ха)			Среден добив (тона/ха)			Производство (тона)		
	2017	2018	Изм. 2018/2017	2017	2018	Изм. 2018/2017	2017	2018	Изм. 2018/2017
Лавандула	8 038	9 695	20,6%	3,44	3,56	3,4%	27 659	34 481	24,7%
Маслодайна роза	4 189	4 279	2,1%	3,05	3,39	11,2%	12 756	14 483	13,5%

Източник: МЗХГ, отдел "Агροстатистика"

През 2018 г. се отчита съществено увеличение на площите с лавандула - с около 21% както при засадените, така и при реколтираните. В съчетание с леко повишение на средния добив, това води до ръст на производството на лавандулов цвят от 24,7% на годишна база, до 34 481 тона.

Продукцията от маслодайна роза също нараства в сравнение с 2017 г., макар и по-умерено – с 13,5%, до 14 483 тона. Реколтираните площи с маслодайна роза са с 2,1% над нивото от предходната година, а средният добив – с 11,2%.

Плодове

През 2018 г. производството на плодове в земеделските стопанства възлиза на 228 501 тона, с 3,9% повече в сравнение с 2017 г. При повечето плодове се наблюдава годишно увеличение на продукцията в границите от 12% при ябълките до 80,4% при бадемите. По-съществено намалява само производството на кайсии и зарзали (с 39,7%) и праскови и нектарини (с 16,5%), а незначително – това на малини (с 0,3%).

Водещо място в производството на плодове заема Югоизточният район с 26,9% от общото производство за годината, следван от Южен централен район с 25,7%. В Югоизточния район е съсредоточено производството на праскови (57%) и череши (37,2%), а в Южния централен район са произведени най-много ябълки (42,6%), круши (36,9%), сливи и джанки (30,4%) и вишни (28,5%). В Северния централен район са произведени 85,1% от кайсиите за страната.

Най-голям относителен дял от общото производство на плодове през 2018 г. заемат сливите и джанките – 24,7%, следвани от черешите – 24,2%, ябълките – 22% и прасковите и нектарините – 12,6%.

Общо засадените площи с овощни и ягодоплодни култури през 2018 г. нарастват с близо 11% спрямо предходната година (до 68 255 ха), а реколтираните площи - със 7,8%. Най-голям е делът на реколтираните площи с череши (25,2%), следван от този на сливите и джанките (18,5%) и на орехите (15,5%). При почти всички овощни култури е налице увеличение на реколтираните площи спрямо 2017 г., достигащо до 35,4% при лешниците. Намаление се отчита само при праскови и нектарини и кайсии и зарзали – съответно с 9,6% и 12,0%. Нереколтираните площи, от които не е прибрана продукцията през 2018 г., поради климатични и агротехнически причини, са в размер на 9 768 ха.

Таблица II.8. Производство на плодове, реколти `2017 и `2018 г.

Овощни култури	Реколтирани площи (ха)			Среден добив (кг/ха)			Производство (тона)		
	2017	2018	Изм. 2018/2017	2017	2018	Изм. 2018/2017	2017	2018	Изм. 2018/2017
Ябълки	3 973	3 981	0,2%	11 308	12 635	11,7%	44 927	50 298	12,0%
Круши	449	571	27,2%	6 325	5 881	-7,0%	2 840	3 358	18,2%
Кайсии и зарзали	2 898	2 550	-12,0%	7 778	5 330	-31,5%	22 542	13 592	-39,7%
Праскови и нектарини	3 893	3 521	-9,6%	8 881	8 202	-7,6%	34 572	28 879	-16,5%
Сливи и джанки	6 815	7 357	8,0%	7 218	7 671	6,3%	49 194	56 433	14,7%
Череша	8 989	10 049	11,8%	5 383	5 504	2,2%	48 391	55 309	14,3%
Вишни	1 074	1 184	10,2%	3 823	4 046	5,8%	4 106	4 791	16,7%
Орехи	5 047	6 181	22,5%	703	828	17,8%	3 549	5 116	44,2%
Бадеми	944	1 091	15,6%	755	1 179	56,2%	713	1 286	80,4%
Лешници	590	799	35,4%	531	492	-7,3%	313	393	25,6%
Малини	1 863	2 102	12,8%	4 013	3 544	-11,7%	7 476	7 450	-0,3%
Други	427	468	9,6%	-	-	-	1 224	1 596	30,4%
Общо:	36 962	39 854	7,8%	-	-	-	219 847	228 501	3,9%

Източник: МЗХГ, отдел "Агростатистика", „Производство на плодове“

Площите с млади, невстъпили в плододаване, овощни насаждения в стопанствата през 2018 г. са 18 633 ха. Най-голям относителен дял от тях заемат орехите (49,4%), следвани от сливи и джанки (15,1%), лешници (13%) и череши (7,3%). От новосъздадените насаждения през стопанската 2017/2018 година, 62% са от костилкови видове, 30% - черупкови видове и 8% - семкови и други видове. От костилковите видове най-голям е делът на сливите (54,4%), следвани от черешите (24,8%).

През 2018 г. средните добиви от череши, вишни, сливи и джанки, ябълки и орехи се повишават с между 2,2% и 17,8% на годишна база, а при бадемите увеличението достига до 56,2%. Същевременно, средните добиви от круши, лешници, праскови и нектарини, малини и кайсии и бележат намаление от 7% до 31,5%, най-значително при кайсиите.

Общо 95% от произведените плодове – реколта `2018 са реализирани. За търговската мрежа са насочени 37% от плодовете, за преработвателната промишленост – 37,8%, а за собствена консумация – 2,2%.

Зеленчуци

През 2018 г. площите, използвани за производство на зеленчуци и сухи бобови култури в земеделските стопанства са 119 107 ха, което представлява ръст от 59,3% в сравнение с 2017 г. Откритите площи, заети със зеленчуци, нарастват с 60,2%, до 118 191 ха, докато оранжерийните намаляват с 5,2%, до 916 ха. Реколтираните площи на открито са в размер на 107 758 ха – с 50,8% над нивото от предходната година.

Общата продукция от зеленчуци - реколта `2018 възлиза на 906,2 хил. тона, в това число 775,3 хил. тона от открити площи и 130,9 хил. тона оранжерийно производство. Общото количество е с 9% повече в сравнение с предходната година, като продукцията от открити площи нараства с 6,4%, а тази от оранжерийни площи - с 28,1%.

През 2018 г. най-голямо е производството на картофи – 261,7 хил. тона (28,9% от общото производство на зеленчуци и сухи бобови култури), домати – 148,1 хил. тона (16,3%), дини – 95 хил. тона (10,5%), краставици – 67 хил.тона (7,4%), нахут – 58,3 хил. тона (6,4%) и пипер (сладък и лют) – 52 хил. тона (5,7%).

Реколтираните площи със зеленчуци през годината нарастват с 50,8% спрямо 2017 г., основно в резултат от ръст на площите със сухи бобови култури от над два пъти. По групи култури, съществено увеличение се регистрира и на реколтираните площи с грудкови и лукови зеленчуци – с 49,4%, зеленчуци от рода Brassica – с 15% и картофи – с 10,1%. От друга страна, при плодовете зеленчуци и пресните бобови култури е налице намаление на реколтираните площи, съответно със 7,3% и 32,1%.

С най-голям относителен дял от общо реколтираните площи със зеленчуци през 2018 г. са площите, заети с нахут (55,5%), следвани от тези с картофи (13,1%), дини (4%), домати (3,6%), лук кромид – зрял (3,4%), леща (3%) и др.

Таблица II.9. Основни площи, използвани за производство на зеленчуци – реколти `2017 и `2018, ха

Основни площи	Реколта `2017	Реколта `2018	Изменение 2018/2017
Открити площи	73 797	118 191	60,2%
Обща оранжерийна площ	966	916	-5,2%
Обща площ	74 763	119 107	59,3%

Източник: МЗХГ, отдел "Агростатистика" – Анкета „Производство на зеленчуци“

По видове зеленчукови култури, най-значителен ръст на годишна база се отчита при реколтираните площи с нахут, праз и спанак (от около два до два и половина пъти), следвани от тези с бамя, зрял кромид лук, краставици, карфиол и моркови – с между 32,5% и 88,8%. Същевременно, чувствително намаляват реколтираните площи с лук кромид зелен, салати и марули, салатно цвекло и тикви за семе – от 48,9% до 67,8%, а по-умерено - тези с дини, домати и пипер – в рамките на 10,4% - 12,8%.

Таблица II.10. Площи, производство и средни добиви от зеленчуци – реколта 2018 г.

Култури	Открити реколтирани площи (ха)		Производство (тона)							Среден добив от открити площи (кг/ха)	
			От открити площи		Оранжерийно производство		ОБЩО				
	2017	2018	2017	2018	2017	2018	2017	2018	Изм. 2018/2017	2017	2018
Плодови зеленчуци, в т. ч.:	19 232	17 821	344 543	312 905	97 976	126 277	442 519	439 182	-0,8%	-	-
Домати	4 376	3 907	102 548	85 232	56 214	62 845	158 762	148 077	-6,7%	23 434	21 815
Краставици	282	470	4 574	7 216	37 980	59 788	42 554	67 004	57,5%	16 220	15 353
Корнишони	470	400	10 667	7 006	1 177	347	11 844	7 353	-37,9%	22 696	17 515
Патладжани	481	439	11 908	11 246	с	14	с	11 260	-	24 757	25 617
Тиквички	105	110	1 914	2 894	16	21	1 930	2 915	51,0%	18 229	26 309
Тикви	1 869	1 569	20 342	23 397	с	-	с	23 397	-	10 884	14 912
Тикви за семе	143	46	95	27	-	-	95	27	-71,6%	664	587
Пъпеша	2 674	2 766	26 489	26 536	с	59	с	26 595	-	9 906	9 594
Дини	4 820	4 318	108 141	94 995	-	-	108 141	94 995	-12,2%	22 436	22 000
Пипер (сладък и лют)	3 272	2 854	52 455	48 755	2 367	3 203	54 822	51 958	-5,2%	16 031	17 083
Сладка царевица	491	472	4 156	3 507	-	-	4 156	3 507	-15,6%	8 464	7 430
Бамя	249	470	1 254	2 094	-	-	1 254	2 094	67,0%	5 036	4 455
Пресни бобови култури, в т. ч.:	982	667	6 756	3 468	6	5	6 762	3 473	-48,6%	-	-
Градински грах - зелен	766	479	5 518	1 707	-	-	5 518	1 707	-69,1%	7 204	3 564
Градински фасул - зелен	216	188	1 238	1 761	6	5	1 244	1 766	42,0%	5 731	9 367
Зеленчуци от рода Brassica, в т.ч.:	1 848	2 125	43 871	49 834	96	-	43 967	49 834	13,3%	-	-
Главесто зеле	1 692	1 961	41 817	47 240	с	-	с	47 240	-	24 715	24 090
Цветно зеле (карфиол)	63	92	1 178	1 528	-	-	1 178	1 528	29,7%	18 698	16 609
Броколи	75	72	802	1 066	-	-	802	1 066	32,9%	10 693	14 806
Листни или стъблени зеленчуци (с изключение на зеленчуци от рода Brassica), в т. ч.:	606	632	6 065	6 435	3 034	4 289	9 099	10 724	17,9%	-	-

Култури	Открити реколтирани площи (ха)		Производство (тона)							Среден добив от открити площи (кг/ха)	
			От открити площи		Оранжерийно производство		ОБЩО				
	2017	2018	2017	2018	2017	2018	2017	2018	Изм. 2018/2017	2017	2018
Артишок	-	168	-	294	-	-	-	294	-	-	1 750
Спанак	66	132	359	327	15	с	374	с	-	5 439	2 477
Праз	49	104	1 069	2 284	-	-	1 069	2 284	113,7%	21 816	21 962
Салати и марули	116	54	2 221	1 165	2 958	4 171	5 179	5 336	3,0%	19 147	21 574
Копър	85	54	426	950	-	3	426	953	123,7%	5 012	17 593
Чесън - зелен	-	31	-	434	-	11	-	445	-	-	14 000
Лук кромид - зелен	45	23	801	660	55	89	856	749	-12,5%	17 800	28 696
Магданоз	35	22	513	243	-	13	513	256	-50,1%	14 657	11 045
Други листни или стъблени зеленчуци (чубрица и др.)	210	44	614	78	6	с	620	с	-	-	-
Грудкови и лукови зеленчуци, в т.ч.:	3 869	5 779	51 578	71 145	980	231	52 558	71 376	35,8%	-	-
Лук кромид - зрял	2 080	3 675	23 499	41 798	с	-	с	41 798	-	11 298	11 374
Моркови	1 150	1 524	23 539	25 645	-	-	23 539	25 645	-	20 469	16 827
Чесън – зрял	387	418	1 444	1 772	-	-	1 444	1 772	-	3 731	4 239
Салатно цвекло	99	39	1 128	763	-	-	1 128	763	-32,4%	11 394	19 564
Арпаджик	87	87	800	487	-	-	800	487	-39,1%	9 195	5 598
Други грудкови и лукови зеленчуци (ряпа, репички, целина и др.)	66	36	1 168	680	с	231	с	911	-	-	-
Картофи	12 806	14 096	227 713	261 594	102	100	227 815	261 694	14,9%	17 782	18 558
Ягоди	655	726	5 319	4 791	40	42	5 359	4 833	-9,8%	8 121	6 599
Общо зеленчуци	39 998	41 846	685 836	710 172	102 234	130 944	788 079	841 116	6,7%	-	-
Суши бобови култури, ч т.ч.:	31 444	65 912	43 005	65 118	-	-	43 005	65 118	51,4%	-	-
Зрял фасул	2 749	1 809	2 502	2 246	-	-	2 502	2 246	-10,2%	910	1 242
Леща	4 471	3 179	5 920	3 209	-	-	5 920	3 209	-45,8%	1 324	1 009
Нахут	22 564	59 841	32 383	58 342	-	-	32 383	58 342	80,2%	1 435	975
Други сухи бобови (грах-зърно и бакла)	1 660	1 083	2 200	1 321	-	-	2 200	1 321	-40,0%	-	-
Общо зеленчуци и сухи бобови култури	71 442	107 758	728 850	775 290	102 234	130 944	831 084	906 234	9,0%	-	-

Източник: МЗХГ, отдел "Агростатистика" – Анкета „Производство на зеленчуци“, с – конфиденциални данни

Продължавайки положителната тенденция от последните три години, през 2018 г. общото производство на зеленчуци от **открити площи** нараства с 6,4% на годишна база, достигайки 775,3 хил. тона. Сред по-значимите култури, значително увеличение на получената продукция се отчита при нахута – с 80,2%, лука (кромид зрял) - със 77,9%, краставиците - с 57,8% и тиквичките – с 51,2%, а по-умерено – при картофите, тиквите, главестото зеле и морковите – в рамките на 8,9% - 15%. От друга страна, производството на корнишони от открити площи спада с 34,3%, а това на домати, пипер и дини – с между 7,1% и 16,9%.

Общото производство на сухи бобови култури (зрял фасул, леща и нахут) от открити площи през 2018 г. възлиза на 65,1 хил. тона, нараствайки с над 50% спрямо 2017 г. Отчетеният ръст се дължи изцяло на повишеното производство на нахут, докато продукцията от зрял фасул и леща намалява.

Производството на грудкови и лукови зеленчуци от открити площи се увеличава с 37,9% спрямо 2017 г., до 71,1 хил. тона, а това на зеленчуци от рода Brassica (главесто зеле, карфиол и броколи) – с 13,6%, до 49,8 хил. тона.

Годишен ръст се регистрира и при производството на картофи от открити площи, което достига 261,6 хил. тона (с 14,9% повече спрямо 2017 г.).

През 2018 г. прибраната продукция от плодови зеленчуци от открити площи отбелязва спад от 9,2% на годишна база, до 312,9 хил. тона, главно вследствие на редукия на производството на домати и дини.

Таблица II.11. Общо производство на основни зеленчуци от реколти `2017 и `2018

Видове зеленчуци	Реколта `2017	Реколта `2018	Изменение 2018/2017
Домати	158 762	148 077	-6,7%
Пипер (сладък и лют)	54 822	51 958	-5,2%
Краставици и корнишони	54 398	74 357	36,7%
Дини	108 141	94 995	-12,2%
Картофи	227 815	261 694	14,9%
Ягоди	5 359	4 833	-9,8%

Източник: МЗХГ, отдел "Агростатистика" – Анкета „Производство на зеленчуци“

През 2018 г. при основните зеленчукови култури се наблюдават разнопосочни изменения на средния добив от хектар в сравнение с 2017 г. Увеличение на средния добив се отчита при лука (кромид - зрял), картофите, пипера и тиквите - в границите от 0,7% до 37%, а намаление - при дините, главестото зеле, пъпешите, доматиите, морковите, ягодите и нахута - с между 1,9% и 32,1%.

Извън основните зеленчукови култури, значително повишение на средния добив от хектар се наблюдава при лук кромид-зелен, градински фасул-зелен, салатно цвекло и копър, а намаление – при арпаджик, градински зелен грах и спанак.

По-високият среден добив при някои от основните зеленчукови култури е резултат от използването на сертифицирани семена от земеделските стопани и спазване на технологиите за отглеждане на зеленчуците с акцент върху прилагането на техники, щадящи околната среда.

Оранжерийното производство на зеленчуци в страната включва главно домати и краставици (заедно формиращи над 90% от общата оранжерийна продукция) и в много по-малки количества - салати и марули, пипер, корнишони и др. Развитието на оранжерийното производство е в зависимост от търсенето на пазара, като част от продукцията е предназначена за износ.

Таблица II.12. Оранжерийно производство на основни зеленчуци от реколти `2017 и `2018, тона

Видове зеленчуци	Реколта `2017	Реколта `2018	Изменение 2018/2017
Домати	56 214	62 845	11,8%
Пипер	2 367	3 203	35,3%
Краставици	37 980	59 788	57,4%
Корнишони	1 177	347	-70,5%
Салати и марули	2 958	4 171	41,0%
Други зеленчуци (без гъби)	1 538	590	-61,6%
Общо	102 234	130 944	28,1%

Източник: МЗХГ, отдел "Агростатистика" – Анкета „Производство на зеленчуци“

Общото производство на оранжерийни зеленчуци през 2018 г. е в размер на 130,9 хил. тона - с 28,1% повече спрямо 2017 г., в резултат от увеличената продукция от домати, пипер, салати и марули и краставици – с между 11,8% и 57,4%. Сред основните оранжерийни зеленчуци, само при корнишоните се регистрира намаление – със 70,5%.

Продължава тенденцията за модернизиране на съществуващите оранжерии с прилагане на нови и по-съвременни технологии за качествени зеленчуци - оранжерийно производство.

Отчита се разнообразяване на видовете зеленчукови култури, отглеждани в оранжерии. Освен основните оранжерийни култури се произвеждат още картофи, лук кромид-зелен, чесън-зелен, тиквички, патладжани, пъпеши, ягоди и други.

Прогнозни данни за производството на основни зърнени и маслодайни култури от реколта `2019

По прогнозни данни, налични към края на м. октомври, през 2019 г. се очаква учвеличение на продукцията от повечето основни зърнени култури спрямо предходната година. На този етап се очертава годишно повишение на производството на пшеница с около 5% (до 6,1 млн. тона), на царевица за зърно - с 9% (до 3,8 млн. тона) и на ечемик – с 21% (до 530 хил. тона).

От друга страна, производството на рапица от реколта `2019 се предвижда да бъде с около 15% по-малко на годишна база, като намалението на реколтираните площи бъде частично компенсирано от нарастване на средния добив от единица площ. По-слабо понижение се очаква при производството на слънчоглед – с около 4%, поради редуциране на средния добив.

Таблица II.13. Прогноза за производството на основни зърнени и маслодайни култури през 2019 г.

Култура	Показател/година	2018	2019 (прогноза)	Изм. 2019/2018
Пшеница	Площи (хил. ха)	1 212	1 189	-1,9%
	Среден добив (тона/ха)	4,81	5,16	7,3%
	Производство (хил. тона)	5 832	6 136	5,2%
Царевица за зърно	Площи (хил. ха)	445	550	23,7%
	Среден добив (тона/ха)	7,82	6,90	-11,8%
	Производство (хил. тона)	3 478	3 800	9,3%

Култура	Показател/година	2018	2019 (прогноза)	Изм. 2019/2018
Ечемик	Площи (хил. ха)	104	111	7,2%
	Среден добив (тона/ха)	4,22	4,80	13,7%
	Производство (хил. тона)	438	530	21,1%
Слънчоглед	Площи (хил. ха)	789	800	1,4%
	Среден добив (тона/ха)	2,44	2,30	-5,7%
	Производство (хил. тона)	1 927	1 850	-4,0%
Рапица	Площи (хил. ха)	183	150	-17,9%
	Среден добив (тона/ха)	2,58	2,67	3,5%
	Производство (хил. тона)	471	400	-15,1%

Източник: МЗХГ, отдел „Агростатистика“ (прогнозни данни за 2019 г.).

2.3. Производствени резултати в животновъдството

Държавната политика в областта на животновъдството цели създаване на условия за устойчиво развитие на сектора и защита интересите на земеделските стопани. Като приоритетен сектор в областта на земеделието, животновъдството се подпомага посредством различни финансови инструменти със средства от европейския бюджет по двата стълба на ОСП (за директни плащания и пазарни мерки и за развитие на селските райони), както и с национални средства. Подкрепата е насочена към постигане на стабилно производство, повишаване на конкурентоспособността, справедливо разпределение на стойността по хранителната верига, щадящо използване на природните ресурси и адаптиране към климатичните промени, осигуряване на икономическа и социална динамика на селските райони. В съвременните условия важен акцент е въвеждането на иновационни технологии и цифровизация в производството, което да стимулира едно по-модерно, пазарно ориентирано и по-атрактивно земеделие, което да привлича млади фермери, нови контрагенти и инвестиции в сектора.

Продължава прилагането на класификацията на кланичните трупове от говеда, свине и овце (агнета) по Скалите на ЕС. С класификацията се цели подобряване на прозрачността на пазара и повишаване на конкурентоспособността на месните продукти на европейския пазар, както и предоставяне на обратна информация към фермерите относно резултатите от способите на отглеждане на животните им.

През 2018 г. се запазва тенденцията на намаление на броя на стопанствата, отглеждани селскостопански животни, главно за сметка на отпадане на част от дребните стопанства. Процесът на окрупняване на сектора допринася за по-голямата устойчивост на фермите, по-ефективно и рентабилно производство.

В сравнение с 2017 г., животновъдните стопанства, в които се отглеждат говеда, намаляват с 16,8%, а тези с овце и кози - съответно с 21,4% и 17,1%. Стопанствата със свине намаляват с 19,8%, а тези с биволи – с 2,5%.

От друга страна, при почти всички основни видове селскостопански животни се наблюдава увеличение на броя отглеждани животни спрямо предходната година, достигащо до 22% при биволите. Общият брой на свинете нараства с 10,4%, а този на козите и овцете – респективно с 5,7% и 2,5%. Само общият брой на говедата се свива, с 2,5%.

Таблица II.14. Брой животни през 2017 и 2018 г. и прогноза за 2019 г.

Вид животни	2017 г.	2018 г.	Изменение 2018/2017	2019 г. прогноза
Говеда - общо, в т.ч.:	540 115	526 491	-2,5%	530 000
крави - общо	348 691	340 818	-2,3%	337 000
- месодайни крави	96 635	106 763	10,5%	112 000
Биволи - общо, в т.ч.:	12 809	15 625	22,0%	16 000
биволици	8 720	10 309	18,2%	10 500
Овце - общо, в т.ч.:	1 316 784	1 350 033	2,5%	1 350 000
овце-майки - общо	1 096 393	1 119 885	2,1%	1 121 000
- месодайни овце	104 324	131 500	26,0%	132 000
Кози - общо, в т.ч.:	256 967	271 734	5,7%	275 000
кози-майки	220 866	231 250	4,7%	233 000
Свине - общо, в т.ч.:	593 154	654 554	10,4%	600 000
Общо разплодни женски свине над 50 кг	62 156	69 987	12,6%	60 000
Птици - общо, хил. броя, в т.ч.:	14 756	15 519	5,2%	15 500
кокошки и ярки	6 898	6 951	0,8%	7 000
пилета за месо	5 966	6 921	16,0%	6 900
водоплаващи птици	1 712	1 456	-15,0%	1 410
други птици	180	191	6,1%	190
Пчелни семейства	765 772	783 348	2,3%	785 000

Източник: МЗХГ, отдел „Агростатистика“

Забележка: данните за животните от рода на ЕРД, ДРД и свинете са към 1-ви ноември, за птиците – към 31-ви декември, а за пчелните семейства – към 1-ви октомври.

Задълбочава се специализацията на производството, като продължава тенденцията на увеличение на едрите и дребни преживни животни от месодайно направление, благоприятствано от прилаганите схеми за обвързано с производството подпомагане в животновъдството (в т.ч. схеми за месодайни крави и животни под селекционен контрол). През 2018 г. броят на месодайните крави е с 10,5% повече на годишна база, а на овцете-майки за месо – с 26%.

Към края на 2018 г. в страната се отглеждат с 5,2% повече птици спрямо година по-рано, главно в резултат на увеличение на пилетата за месо (с 16%) и на пуйките (с 16,7%).

Общият брой на пчелни семейства нараства с 2,3% на годишна база, до 783 348 броя.

През 2018 г. е налице уедряване на стопанствата при всички видове и категории селскостопански животни. Най-съществено нараства средният брой свине в стопанство – с 37,5%, до 100,7 броя, като при свинете-майки увеличението е с 48,1%, до 73,6 броя. В сравнение с предходната година, средният брой овце в стопанство общо се увеличава с 30,4%, до 62,2 броя, а на овцете-майки – с 29,6%, до 51,8 броя. Средният брой на кози общо и кози-майки е съответно с 27,6% и 29,6% повече спрямо 2017 г. Малко по-слабо изразен ръст е отчетен при едрия рогат добитък: говеда общо – със 17,2%, крави общо – с 15,7%, биволи общо – с 21,9% и биволици – с 18,4%.

Таблица II.15. Производство на мляко за периода 01.11.2017 - 31.10.2018 г. по райони на планиране, хил. литри

Райони	Общо мляко	В т. ч.:			
		Краве мляко	Биволско мляко	Овче мляко	Козе Мляко
Северозападен	144 176	122 789	2 945	10 209	8 233
Северен централен	145 765	131 594	1 088	6 796	6 287
Североизточен	159 961	145 803	964	7 906	5 288
Югоизточен	203 091	179 042	2 241	15 415	6 393
Югозападен	81 740	60 152	756	11 275	9 557
Южен централен	260 290	233 216	3 395	17 516	6 163
Общо за страната	995 023	872 596	11 389	69 117	41 921
Изменение 2018/2017	-6,1%	-7,2%	13,3%	3,1%	-0,9%

Източник: МЗХГ, отдел „Агростатистика“

Общото производство на сурово мляко през 2018 г. е в размер на 995 023 хил. литра - с 6,1% под нивото от предходната година, главно в резултат на намаления добив на краве мляко (със 7,2%), което представлява около 88% от общия добив на мляко за годината. Произведеното козе мляко е с незначителните 0,9% по-малко на годишна база. Същевременно, добивът на биволско мляко нараства с 13,3%, а това на овче мляко – с 3,1%.

Водещ при производството на мляко през 2018 г. остава Южен централен район, с дял от 26,2%, следван от Югоизточен район с 20,4% и Североизточен район с 16,1%. Най-слаб добив е регистриран в Югозападен район – 8,2%.

Таблица II.16. Производство на животинска продукция през 2017 – 2018 г. и прогноза за 2019 г.

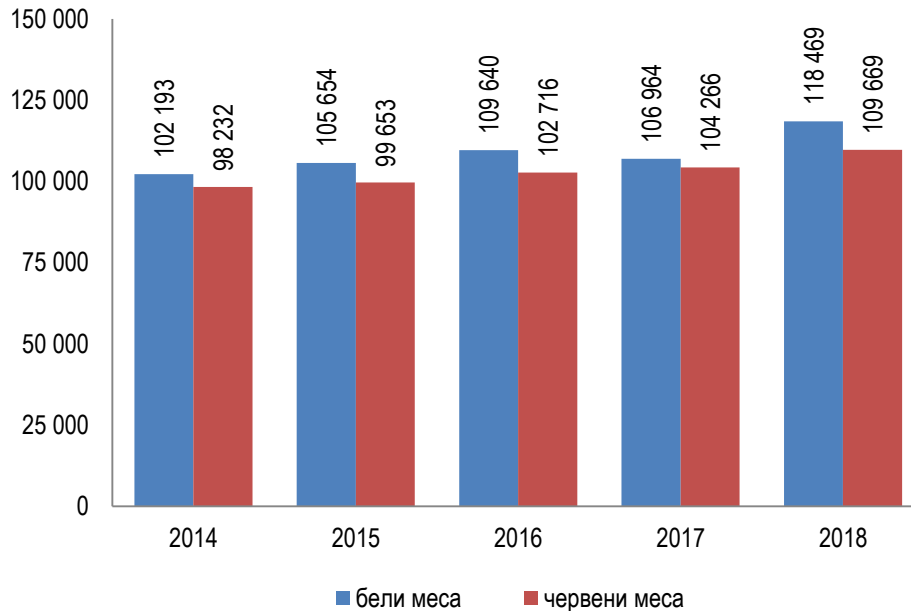
Продукт	2017	2018	Изменение 2018/2017	2019 прогноза
1. Мляко - всичко (хил. литри), в т.ч.:	1 059 376	995 023	-6,1%	970 000
Краве мляко	939 978	872 596	-7,2%	845 000
Биволско мляко	10 053	11 389	13,3%	12 000
Овче мляко	67 029	69 117	3,1%	70 000
Козе мляко	42 316	41 921	-0,9%	43 000
2. Месо – общо в кланично тегло (тона), в т.ч.:	211 230	228 138	8,0%	218 000
Червени меса	104 266	109 669	5,2%	100 000
Бели меса	106 964	118 469	10,8%	118 000
3. Яйца (хил. броя)	1 325 853	1 298 425	-2,1%	1 300 000
4. Пчелен мед (тона)	11 807	10 338	-12,4%	11 200

Източник: МЗХГ, отдел „Агростатистика“

Общо добитото месо в страната през 2018 г. нараства с 8% спрямо предходната година, достигайки 228 138 тона, в т.ч.: 109 669 тона червено и 118 469 тона - бяло.

Производството на червено месо е с 5,2% над нивото от 2017 г., в резултат от ръст на добива в кланиците с 11%, докато този в стопанствата намалява с 15,6%. Добитото количество бяло месо бележи ръст от 10,8% на годишна база, поради увеличение на промишленото производство с 12,1%, при същевременен спад на добива в стопанствата с 35,7%.

Фигура II.3. Производство на месо през периода 2014 - 2018 г., тона

Източник: МЗХГ, отдел „Агростатистика“

Производството на пчелен мед през 2018 г. намалява с 12,4% в сравнение с предходната година, поради по-ниския среден добив (16,8 кг/пчелно семейство).

Добитите яйца от домашни птици са общо 1 298 425 хил. броя – с 2,1% по-малко на годишна база.

Очаквани данни за 2019 г.

През 2019 г. се очаква общият брой на повечето категории селскостопански животни да бъде около или малко над нивата от предходната година. По-съществено намаление се предвижда само при поголовието на свинете, в резултат на понесените щети от заболяването „Африканска чума по свинете“.

Броят на кравите общо се предвижда да е с около 1% по-малко на годишна база, като намалението на млечните крави с близо 4% е до голяма степен за сметка на увеличаване на кравите от месодайно направление. Очаква се месодайното говедовъдство да продължи да се развива, вследствие на което общият брой говеда да остане близък до отчетения през 2018 г.

Общият брой на овцете се прогнозира да се задържи около нивото от предходната година, като при млечните овце-майки се очаква относително запазване, а при тези от месодайно направление – незначително увеличение (с 0,4%).

Общият брой на козите се предвижда да е с около 1% повече от 2018 г., достигайки около 275 хиляди.

Вследствие на негативния ефект от заболяването „Африканска чума по свинете“, на този етап се очаква общото поголовие от свине да се редуцира с около 8% на годишна база, а броят на женските разплодни свине – с 14%.

Без съществена промяна спрямо 2018 г. се предвижда да остане общият брой птици в страната, както и броят на пчелните семейства.

Очаква се общото производство на млечна суровина през 2019 г. да бъде в размер на около 970 млн. литра – с 2,5% по-малко спрямо предходната година, в резултат на намаление на добива на краве мляко до около 845 млн. литра. При останалите видове мляко се очаква леко увеличение на производството, най-чувствително при биволското.

Общото производство на месо се очаква да възлезе на около 218 хил. тона – с около 4% по-малко на годишна база, като добивът на червени меса спадне с около 9% (главно за сметка на свинското месо), а този на бяло месо се задържи около нивото на предходната година.

Добивът на пчелен мед се очаква да нарасне с малко над 8% на годишна база, а производството на яйца – да остане без съществена промяна.

По предварителни данни на отдел „Агростатистика“ на МЗХГ, за периода януари – юни 2019 г. в кланиците на страната са произведени 43 575 тона червено месо и 55 907 тона бяло месо. Сравнявайки със същия период на предходната година, при промишления добив на червено месо се наблюдава увеличение с 6%, а при този на бяло месо – леко намаление с около 1%.

Приблизително 91% от общото производство на червено месо за периода се формира от добива на месо от свине, който бележи ръст от около 9% на годишна база, до 39 725 тона.

Промишленият добив на месо от пилета бройлери от кокошия вид е с 3,3% повече спрямо шестте месеца на предходната година, възлизайки на 43 597 тона (78% от общото количество бяло месо). Същевременно, производството на месо от патици спада с около 17%, до 9 782 тона.

През първите седем месеца на 2019 г. в млекопреработвателните предприятия са преработени общо 415 220 хил. литра мляко, в т. ч. 385 656 хил. литра - краве, съответно с 0,8% и с 0,9% по-малко на годишна база.

2.3.1. Говедовъдство и биволовъдство

През 2018 г. продължава процесът на специализация на производството в говедовъдството, който се характеризира с преминаване от млечно към месодайно направление.

Към 01.11.2018 г. общият брой говеда в страната се свива с 2,5% в сравнение с година по-рано, до 526 491. Броят на млечните крави намалява със 7,1%, за сметка на увеличаващия се брой крави от месодайно направление – с 10,5%. Така, дялът на месодайните крави в общия брой крави достига 31,3% при 27,7% през предходната година.

Вследствие на намаления брой млечни крави, добивът на краве мляко през 2018 г. е със 7,2% по-малко спрямо предходната година, възлизайки на 995 023 хил. литра.

Традиционно, най-голям дял в общия добив на краве мляко заема Южен централен район – 26,2%, следван от Югоизточен – 20,4% и Североизточен – 16,1%.

През 2018 г. броят на стопанствата, отглеждащи млечни крави намалява с 19,2% в сравнение с предходната година. Най-голям спад е регистриран при стопанствата, отглеждащи между 3 и 9 млечни крави – с 37,4%, следвани от стопанствата с 10 до 19 животни – с 24,6%, както и най-дребните с 1 - 2 животни – със 17,7%. Само големите стопанства със 100 и повече крави се увеличават спрямо 2017 г. - с 5,8%, като в тях се отглеждат около 33% от млечните крави в страната.

Към края на годината средният размер на стопанствата с млечни крави нараства до 13,3 броя животни (при 10,4 броя през 2017 г.).

Таблица II.17. Разпределение на млечните крави според броя на отглежданите животни в стопанство към 01.11.2018 г.

Брой животни в стопанство	Стопанства		Млечни крави	
	хил. броя	Изменение 2018/2017	хил. броя	Изменение 2018/2017
1 - 2	13,2	-17,7%	15,4	-23,8%
3 - 9	1,9	-37,4%	8,6	-38,1%
10 -19	1,3	-24,6%	17,6	-25,1%
20 -49	1,9	-10,4%	61,5	-9,3%
50 - 99	0,8	-4,3%	52,9	-2,8%
100 и повече	0,4	5,8%	78,0	8,0%
Общо	19,5	-19,2%	234,0	-7,1%

Източник: МЗХГ, отдел „Агростатистика“

Таблица II.18. Разпределение на говедата по райони през 2017 и 2018 г.

Райони	01.11.2017 г.				01.11.2018 г.			
	Говеда		Крави		Говеда		Крави	
	хил. броя	дял	хил. броя	дял	хил. броя	дял	хил. броя	дял
Северозападен	63,6	11,8%	42,1	12,1%	62,6	11,9%	41,9	12,3%
Северен централен	59,2	11,0%	36,5	10,5%	57,5	10,9%	35,7	10,5%
Североизточен	75,1	13,9%	43,8	12,6%	66,8	12,7%	38,8	11,4%
Югоизточен	101,0	18,7%	65,6	18,8%	101,6	19,3%	65,5	19,2%
Югозападен	67,5	12,5%	44,2	12,6%	72,6	13,8%	46,3	13,6%
Южен централен	173,7	32,2%	116,4	33,4%	165,4	31,4%	112,6	33,0%
Общо за страната	540,1	100%	348,6	100%	526,5	100%	340,8	100%

Източник: МЗХГ, отдел „Агростатистика“

Към края на 2018 г. биволовъдните стопанства са с 2,5% по-малко на годишна база, докато броят на биволите, отглеждани в тях, нараства със значителните 22%, до 15,6 хиляди. Малко по-слабо намалява броят на стопанствата, отглеждащи биволици – с 1,5%, при съществено нарастване на броя на биволиците в тях - с 18,2%. През 2018 г. чувствително нарастват стопанствата със 100 и повече биволици – с 66,7%, в които се отглеждат 41,4% от общия брой биволици. Броят на стопанства с между 10 и 19 биволици също отбелязва съществено увеличение – с 24,7%, както и животните, отглеждани в тях – с 23,9%. Малките стопанства (с по 1-2 и 3-9 животни) намаляват в рамките на 27% - 28%, а броят на биволиците в тях - съответно с 24% и 41,2%.

Така, средният брой биволици, отглеждани в стопанство през годината, достига 34,3 броя (при 29 броя през 2017 г.).

Водещи в биволовъдството остават районите Северозападен, Южен централен и Югоизточен.

Произведеното биволско мляко през 2018 г. достига 10 389 хил. литра - с 13,3% повече в сравнение с предходната година, в резултат на увеличени брой биволици през годината.

Таблица II.19. Разпределение на биволите по райони през 2017 и 2018 г.

Райони	01.11.2017 г.				01.11.2018 г.			
	Биволи общо		Биволици		Биволи общо		Биволици	
	хил. броя	дял	хил. броя	дял	хил. броя	дял	хил. броя	дял
Северозападен	3,6	28,5%	2,5	29,0%	4,5	28,7%	2,9	28,6%
Северен централен	1,2	9,1%	0,69	8,0%	1,4	8,9%	0,9	8,2%
Североизточен	1,1	8,6%	0,7	8,2%	1,1	7,3%	0,8	7,6%
Югоизточен	3,1	24,5%	2,0	22,7%	3,4	21,9%	2,3	22,8%
Югозападен	1,1	8,6%	0,8	8,5%	1,6	10,0%	0,9	8,3%
Южен централен	2,7	20,7%	2,01	23,6%	3,6	23,2%	2,5	24,5%
Общо за страната	12,8	100%	8,7	100%	15,6	100%	10,3	100%

Източник: МЗХГ, отдел „Агростатистика“

Общият добив на говеждо месо в страната през 2018 г. е в размер на 16 156 тона кланично тегло - със 7,8% под нивото от предходната година, като се отчита намаление както в кланиците (с 2,9%), така и в стопанствата (с 11,4%). Говеждото месо формира 14,7% от общия обем произведено червено месо за годината.

Таблица II.20. Производство на говеждо месо през 2017 и 2018 г. (тона кланично тегло)

Категории животни	В кланици			В стопанства			Общо производство		
	2017	2018	Изм. 2018/2017	2017	2018	Изм. 2018/2017	2017	2018	Изм. 2018/2017
Телета и млади говеда	752	592	-21,3%	7 275	6 530	-10,2%	8 027	7 122	-11,3%
Други говеда	6 724	6 665	-0,9%	2 769	2 369	-14,4%	9 493	9 034	-4,8%
Общо за страната	7 476	7 257	-2,9%	10 044	8 899	-11,4%	17 520	16 156	-7,8%

Източник: МЗХГ, отдел „Агростатистика“

През 2018 г. по Скалата на Общността EUROP са класифицирани общо 10 785 броя говеда на възраст над 8 месеца, което е с 5,1% повече в сравнение с 2017 г. Кланиците, извършващи класификация на кланични трупове от говеда през годината са осем.

Най-голям е дялът на кравите категория „D“ – 68,1%, следван от говедата с категория „A“ – млад бик, „E“ – юница, „B“ – бик, „Z“ – животно на възраст от 8 до 12 месеца и „C“ – кастрирано мъжко животно – съответно 16,3%, 6,3%, 5,5%, 4,5% и 0,2%.

Основна част от класифицираното говеждо месо е добито от животни млечно направление, чиито кланични трупове са с нисък рандеман и слабо развита конформация. Поради това, най-голям е дялът на класифицираните говеда с клас по конформация Р (слаб) – 71,3% и клас по степен на залоеност 2 (слаб) – 56,2%.

2.3.2. Овцевъдство и козевъдство

Дългогодишните традиции и подходящите природо-климатични условия благоприятстват развитието на овцевъдството в страната. То е широко застъпено както в равнинните, така и в планинските и полупланинските райони, осигурявайки поминък на голяма част от населението в селските райони.

Към 01.11.2018 г. в страната се отглеждат общо 1 350 033 броя овце - с 2,5% над нивото отпреди една година. Общият брой на овцете-майки нараства с 2,1%, като при млечното направление се отчита минимално намаление с 0,4% (до 988 385 броя), за сметка на ръст на месодайните овце-майки с 26%. Броят на животните от категорията други овце (вкл. и агнета) бележи увеличение с 9,2%, а на кочовете - с 4,8%.

Продължава процесът на уедряване на овцевъдните стопанства. Към края на 2018 г. броят на стопанствата, отглеждащи овце и овце-майки намалява с по около 21% спрямо година по-рано. Същевременно, средният брой овце в стопанство нараства с 30,4%, достигайки 62,2 броя, а този с овце-майки – с 29,6%, до 51,8 броя.

Традиционно, овцевъдството е съсредоточено предимно в Южна България, като през 2018 г. там се отглежда около 66% от цялото поголовие. Най-голям брой овце-майки се отглеждат на територията на Южен централен район, следван от Югоизточен и Югозападен райони. От северните райони на страната, водещ остава Североизточният.

Таблица II.21. Разпределение на овцете по райони през 2017 и 2018 г. (хил. броя)

Райони	Овце общо, хил. броя			В т.ч. овце-майки, хил. броя		
	01.11.2017 г.	01.11.2018 г.	Дял (2018 г.)	01.11.2017 г.	01.11.2018 г.	Дял (2018 г.)
Северозападен	144,2	126,8	9,4%	113,8	109,6	9,8%
Северен централен	131,2	120,6	8,9%	110,5	104,4	9,3%
Североизточен	197,1	212,5	15,7%	159,3	161,0	14,4%
Югоизточен	295,2	300,4	22,3%	247,3	249,7	22,3%
Югозападен	250,7	255,4	18,9%	208,8	211,6	18,9%
Южен централен	298,3	334,3	24,8%	256,7	283,6	25,3%
Общо за страната	1 316,7	1 350,0	100%	1 096,4	1 119,9	100%

Източник: МЗХГ, отдел „Агростатистика“

Лекото увеличение на общия брой овце-майки в страната спрямо предходната 2017 г. се дължи на отчетения ръст при стопанствата, отглеждащи 300 и повече овце-майки - с около 24% както на броя на тези стопанства, така и на животните в тях. При останалите размери стопанства се наблюдава спад, най-значителен при стопанствата с до 9 броя овце-майки, които намаляват с 30,2%, а животните в тях – с 25,8%.

Към края на 2018 г. в страната се отглеждат 271 734 броя кози - с 5,7% повече на годишна база, като козите-майки нарастват с 4,7%.

Стопанствата, отглеждащи кози общо и кози-майки намаляват съответно със 17,1% и 19,2% спрямо предходната година.

Така, средният размер на стадата с кози общо нараства с 27,6%, до 22,5 броя, а този на стопанствата с кози-майки – с 29,6% до 19,6 броя.

Чувствително увеличение се наблюдава при големите ферми, отглеждащи 100 и повече заплодени кози – с 49%, като броят на животните в тях е с 23,9% повече на годишна база. При останалите категории стопанства е налице намаление с между 12% и 22%, а на животните в тях – с между 12% до 18%.

Козевъдството е концентрирано в Южна България, като през 2018 г. там се отглеждат над 64% от козите. Водещ остава Югозападен район с близо една трета от общия брой кози. От северните райони, с най-голяма численост на козите се отличава Северозападен район.

Таблица II.22. Разпределение на козите по райони през 2017 и 2018 г. (хил. броя)

Райони	Кози общо			В т.ч. кози-майки		
	01.11.2017 г.	01.11.2018 г.	Дял (2018 г.)	01.11.2017 г.	01.11.2018 г.	Дял (2018 г.)
Северозападен	46,4	39,9	14,7%	39,4	34,2	14,8%
Северен централен	22,5	27,2	10,0%	18,8	24,4	10,5%
Североизточен	23,9	29,0	10,7%	20,0	23,6	10,2%
Югоизточен	38,8	43,2	15,9%	33,1	37,3	16,1%
Югозападен	91,6	88,1	32,4%	79,4	71,9	31,1%
Южен централен	33,7	44,3	16,3%	30,1	39,9	17,3%
Общо за страната	256,9	271,7	100%	220,8	231,3	100%

Източник: МЗХГ, отдел „Агростатистика“

През 2018 г. производството на мляко от дребен рогат добитък в страната нараства с 1,5% до 111 038 хил. литра, в т.ч.: 69 117 хил. литра овче и 41 921 хил. литра - козе. Относителният дял на овчето мляко в общия обем добита млечна суровина през годината е 6,9%, а на козето – 4,2%. Сравнявайки с предходната година, добивът на овче мляко се увеличава с 3,1%, докато този на козе мляко се свива незначително (с 0,9%).

Около 64% от овчето мляко и 53% от козето млякото са добити на територията на Южна България, където се отглеждат по-голяма част от овцете-майки и козите-майки.

Общият добив на месо от ДРД през годината възлиза на 11 016 тона кланично тегло, формирайки 10% от общия обем произведено червено месо. Количеството е с 2,6% по-малко спрямо 2017 г., вследствие на спад на производството на козе месо с 16,6% (до 1 485,7 тона), докато при месото от овце се отчита незначително увеличение с 0,1% (до 9 530,3 тона).

Класификацията на леки и тежки трупове от овце (агнета) през 2018 г. се прилага в три кланици. Класифицирани са общо 4 732 броя леки и тежки кланични трупове от овце (агнета), което е със 78% повече спрямо 2017 г. Близо 86% от тях са леки трупове (до 13 кг), като около 75% са класифицирани като първо качество.

Най-голям е дялът на леките кланични трупове с тегло от 10,1 кг до 13 кг - категория С – 58,9%. Следват тези с тегло от 7,1 кг до 10 кг - категория В с 41,1%. Както и през предходната година, няма агнета, класифицирани в категория А.

Класифицираните през 2018 г. кланични трупове от овце на възраст до 12 месеца и над 13 кг са 543 броя - с 39% повече спрямо предходната година.

През 2018 г. всички класифицирани тежки агнета са с клас по конформация О (среден), а най-голям е дялът на класифицираните със степен на залоеност 2 (среден) 67,3%.

За 2019 г. няма промяна в броя на кланиците, които извършват класификация на овце.

2.3.3. Свиневъдство

Свиневъдният сектор в страната е добре структуриран и специализиран, което е предпоставка за устойчиво и стабилно развитие.

Към края на 2018 г. общият брой свине в страната се увеличава с 10,4% на годишна база, до 654,6 хил. броя. При същевременно намаление на стопанствата, отглеждащи свине с 19,8%, средният размер на свинефермите нараства с 37,5%, до 100,7 броя животни. Стопанствата с основни свине-майки са с 22,2% по-малко на годишна база, а средният брой на животните в тях достига 73,6 свине-майки (при 49,7 броя през 2017 г.).

Във всички райони на страната, с изключение на Северозападния, се наблюдава увеличение на броя отглеждани свине спрямо предходната година. Около 70% от общия брой свине се отглеждат в Северна България, предимно в Североизточен и Северен централен райони. Сравнително голям е и дялът на свинете, отглеждани на територията на Югоизточен район.

Таблица II.23. Разпределение на свинете по райони през 2017 и 2018 г. (хил. броя)

Район	Свине-общо			Основни свине-майки		
	01.11.2017 г.	01.11.2018 г.	Дял (2018 г.)	01.11.2017 г.	01.11.2018 г.	Дял (2018 г.)
Северозападен	35,1	27,0	4,1%	2,1	2,6	5,0%
Северен централен	194,7	197,6	30,2%	12,3	14,2	27,6%
Североизточен	196,2	219,6	33,6%	12,1	13,2	25,9%
Югоизточен	118,9	139,4	21,3%	11,1	12,6	24,5%
Югозападен	10,5	15,9	2,4%	1,1	1,5	2,6%
Южен централен	37,8	55,1	8,4%	6,0	7,4	14,4%
Общо за страната	593,2	654,6	100%	44,7	51,5	100%

Източник: МЗХГ, отдел „Агростатистика“

Традиционно, най-голям брой свине-майки се отглеждат в Северен централен, Североизточен и Югоизточен райони. Във всички райони е отчетено увеличение на броя на основните свине-майки спрямо предходната година, с между 9% и 36%.

Общият брой на стопанствата, отглеждащи женски свине за разплод (над 50 кг) към края на 2018 г. намалява със 17,8% спрямо година по-рано, а броят на животните в тях се увеличава с 12,6%. Най-значително спада броят на стопанствата с 3 до 9 броя свине – с 32,3%, както и на тези с 10 до 49 животни – с 29,2%. Същевременно, броят на големите свинеферми с 200 и повече женски свине за разплод се увеличава с 12,5%, като в тях са концентрирани 90% от женските свине за разплод в страната.

Таблица II.24. Разпределение на женските свине за разплод над 50 кг според броя на отглежданите животни в стопанство към 01.11.2018 г.

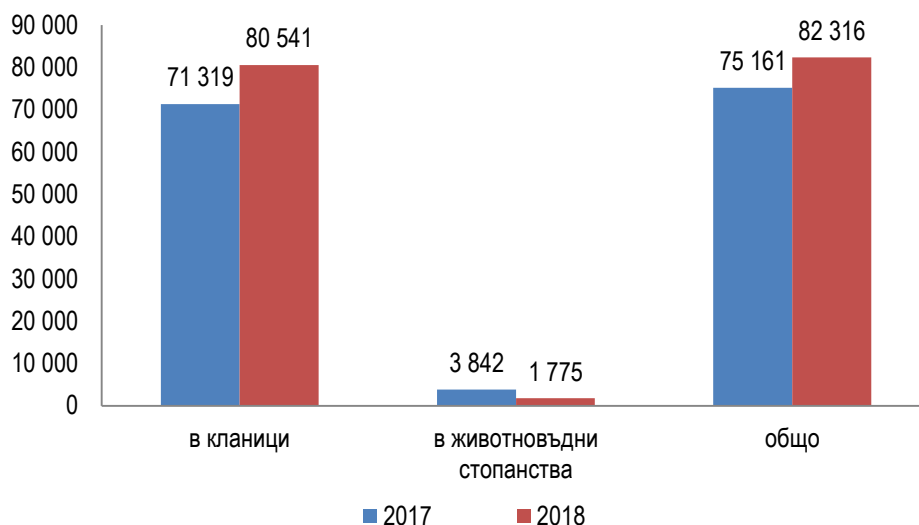
Брой животни в стопанство	Стопанства		Женски свине за разплод над 50 кг	
	Брой	Изменение 2018/2017	Хил. броя	Изменение 2018/2017
1-2	433	-20,3%	0,5	- 37,5%
3-9	157	-32,3%	0,7	- 41,7%
10-49	62	29,2%	1,4	27,3%
50-199	41	17,1%	4,0	11,1%
200 и повече	45	12,5%	63,3	14,3%
Общо	738	-17,8%	69,9	12,6%

Източник: МЗХГ, отдел „Агростатистика“

Стабилното развитие на сектора през годината е благоприятствано от предоставяното финансово подпомагане по схемата на държавна помощ за реализиране на доброволно поети петгодишни ангажименти за хуманно отношение към свинете, стартирала през 2012 г. Субсидиите се предоставят годишно и покриват допълнителните разходи или пропуснатите доходи, свързани с тези ангажименти.

През 2018 г. производството на свинско месо е в размер на 82 316 тона (75% от общото производство на червени меса), от които: 80 541 тона - добито в кланиците и 1 775 тона – в животновъдните стопанства. Общото количество е с 9,5% над нивото от предходната година, в резултат на отчетения ръст на промишленото производство с 12,9%, докато добивът в животновъдните стопанства (който по принцип заема сравнително малък дял) намалява с 53,8%.

Фигура II.4. Производство на свинско месо през 2017 и 2018 г., тона

Източник: МЗХГ, отдел "Агростатистика"

През 2018 г. по Скалата за класификация на кланични трупове от свине (S)EUROP са класифицирани общо 89 762 броя, което е с 8,2% по-малко в сравнение с 2017 г. Кланиците, които извършват класификация през годината са две (като едната функционира само през първото тримесечие).

Над 78% от класифицираните през 2018 г. свине са от клас Е, със съдържание на постно месо от 55% до 60% от теглото на трупа, а 21,5% от останалите класифицирани свине са с клас по конформация U – от 50% до 55% съдържание на постно месо.

Таблица II.25. Класифицирани кланични трупове от свине според съдържанието на постно месо

Година	S 60% и повече	E от 55 до 60%	U от 50 до 55%	R от 45 до 50 %	O от 40 до 45%	P 40% по-малко	Общо (Брой)
2015	1 630	64 821	14 345	141	11	1	80 949
2016	383	69 511	14 373	62	2	0	84 334
2017	240	70 525	20 967	82	17	0	97 831
2018	318	70 422	18 888	134			89 762

Източник: МЗХГ, дирекция „Животновъдство“

Кланиците, извършващи класификация през годината са класифицирали 73% от закланите и обработени чрез парене свине (с настоящото регресионно уравнение се класифицират само парени свине) или 9% от общото промишлено производство в страната.

За 2019 г. се очаква броят на класифицираните свине да бъде около нивото от 2018 г., тъй като не е изготвено ново регресионно уравнение за класификация на драни свине.

2.3.4. Коневъдство

По експертна оценка, през 2018 г. броят на еднокопитните животни (в т. ч. конете) в България се задържа на около 116 хиляди. Основното им предназначение е за работа в селското стопанство.

В сектора функционира едно държавно предприятие - конезавод „Кабиюк“. Останалите коне се отглеждат в частния сектор.

С цел запазване на поголовието коне, през 2014 г. за първи път бе предоставена подкрепа на коневъдството чрез отпускане на държавна помощ от типа de minimis, която оказва благоприятен ефект върху развитието на сектора. Това допринася за продължаване на съществуващите вековни културни и исторически традиции и затвърждаване позициите на страната в този сектор сред останалите държави-членки на ЕС.

Работата, свързана със запазване и развитие на генетичните ресурси в коневъдството, продължава и през 2018 г.

2.3.5. Птицевъдство

Птицевъдството е един от най-интензивните сектори в животновъдството, характеризира се с широко застъпени механизация и автоматизация на производствените процеси, което осигурява високоефективно промишлено производство.

Към 31.12.2018 г. в страната се отглеждат общо 15 519 хил. броя птици - с 5,2% повече спрямо година по-рано, в т.ч.: 6 951 хил. броя кокошки и подрастващи носачки, 6 921 хил. броя пилета за месо, 35 хил. броя пуйки, 1 408 хил. броя патици, 13 хил. броя гъски и 191 хил. броя - други птици.

Регистрираният годишен ръст на общия брой птици е главно в резултат на увеличението на броя на пилетата за месо с 16%. Нарастват и пуйките – с 16,7%, птиците, включени в категория други видове (пъдпъдъци, щрауси и токачки) – с 6,1% и кокошките и подрастващите носачки – с 0,8%. Същевременно, броят на патиците и гъските намалява, съответно с 15,5% и 18,8%.

Таблица II.26. Брой птици в края на годината, хил. броя

Вид птици	2016	2017	2018	Изменение 2018/2017
Кокошки-носачки и подрастващи носачки	7 158	6 898	6 951	0,8%
Пилета за месо	5 290	5 966	6 921	16,0%
Пуйки	32	30	35	16,7%
Патици	1 128	1 666	1 408	-15,5%
Гъски	17	16	13	-18,8%
Други птици	75	180	191	6,1%
Общо	13 700	14 756	15 519	5,2%

Източник: МЗХГ, отдел „Агростатистика“

Благоприятно влияние върху развитието на птицевъдството оказва схемата на държавна помощ за реализиране на доброволно поети ангажименти за хуманно отношение към птиците (за угояване и за

яйценосно направление) за период от пет години, чието прилагане продължава и през 2018 г. Подпомагане по тази схема получават както големи, високо модернизирани птицевъдни обекти, така и по-малки ферми, осигуряващи производство на яйца, птиче месо и втлъстен черен дроб.

Таблица II.27. Брой птици по видове и райони през 2018 г., хил. броя

Район	Кокошки носачки и подрастващи	Пилета за месо	Кокошки и пилета общо	Пуйки	Патици	Гъски	Други птици	Птици общо	Изменение 2018/2017
Северозападен	826	264	1 090	9	271	2	5	1 377	7,6%
Северен централен	1 917	4 295	6 212	1	125	0	6	6 344	9,9%
Североизточен	1 344	1 107	2 451	4	97	9	2	2 563	3,1%
Югоизточен	1 022	855	1 877	10	227	0	33	2 147	12,6%
Югозападен	с	с	750	3	4	1	122	880	-14,0%
Южен централен	с	с	1 492	8	684	1	23	2 208	15,6%
Общо за страната	6 951	6 921	13 872	35	1 408	13	191	15 519	7,7%

Източник: МЗХГ, отдел „Агростатистика“, с- конфиденциални данни

Продължава тенденцията на съсредоточаване на производството в сектора в по-малко на брой, по-едри стопанства.

Към края на 2018 г. стопанствата, отглеждащи птици от яйценосно направление – кокошки-носачки и подрастващи носачки, намаляват с 14,6% на годишна база, до 57 955 броя. При почти всички размери ферми се наблюдава намаление както на броя стопанства, така и на отглежданите в тях птици. Само при стопанствата с капацитет между 10 000 и 99 999 птици е налице увеличение - с 4,3%, като броят на птиците в тях нараства с 20,5% на годишна база. Около 62% от кокошките-носачки и подрастващите птици се отглеждат в големи стопанства със 100 хиляди и повече птици.

По-голям спад спрямо съответния период на 2017 г. се отчита при броя на стопанствата, отглеждащи пилета за месо - с 59,2%. Това се дължи на отпадане на голяма част от дребните стопанства с 1 – 199 броя и 200 – 9 999 броя птици, съответно със 76,5% и 36,4%. В същото време, големите птицеферми със 100 хиляди и повече птици нарастват с 8,3% на годишна база, като броят на птиците в тях се увеличава с 21,6%, представлявайки 57,2% от общия брой отглеждани бройлери през годината.

Около 60% от кокошките носачки и над 80% от пилетата за месо към края на 2018 г. се отглеждат в северните райони на страната. Най-много пуйки и патици се отглеждат в южните райони – съответно около 60% и 65% от общия брой, а близо 70% от гъските се намират в Североизточен район.

Общото производство на яйца през 2018 г. е в размер на 1 298 425 хил. броя - с 2,1% по-малко спрямо предходната година, в т.ч.: 1 273 574 хил. броя от кокошки и 24 851 хил. броя – от други птици. От общия брой добити яйца от кокошки, 1 092 829 хиляди са за консумация, което е с 2,1% по-малко на годишна база. При разплодните яйца от кокошия вид се наблюдава слабо увеличение на производството с 0,7%, до 180 745 хил. броя.

Водещи в производството на яйца през 2018 г. са Южен централен, Северен централен и Североизточен райони на страната.

Таблица II.28. Производство на яйца през 2018 г. по райони за планиране, хил. броя

Район	Яйца от кокошки	Други яйца	Общо яйца	Изменение 2018/2017
Северозападен	119 630	589	120 219	- 3,8%
Северен централен	325 672	1 621	327 293	6,0%
Североизточен	275 763	729	276 492	- 15,5%
Югоизточен	165 201	4 773	169 974	- 7,9%
Югозападен	65 720	11 014	76 734	6,8%
Южен централен	321 588	6 125	327 713	6,1%
Общо за страната	1 273 574	24 851	1 298 425	- 2,1%

Източник: МЗХГ, „Агростатистика“

В рамките на 2018 г. в страната са произведени общо 118 469 тона птиче месо и субпродукти. Това е с 10,8% повече спрямо предходната година, вследствие на увеличението на промишлен добив с 12,1%. Добивът в стопанствата, който по принцип заема сравнително малък дял, спада с 35,7%. Около 78% от произведеното в страната месо е от кокошия вид.

Таблица II.29. Производство на птиче месо и субпродукти през периода 2017 - 2018 г.

	2017	2018	Изменение 2018/2017
В кланици	103 960	116 537	12,1%
В стопанства	3 004	1 932	-35,7%
Общо	106 964	118 469	10,8%

Източник: МЗХГ, отдел „Агростатистика“

2.3.6. Пчеларство

Пчеларството е сектор с дългогодишни традиции, чието развитие се благоприятства от подходящите природни, климатични и екологични условия в България, както и от богатата и разнообразна флора на Балканския полуостров. Предвид незаменимите лечебни свойства на пчелния мед и пчелните продукти се наблюдава засилен интерес и търсене от страна на потребителите, а добрите качествени параметри на българския мед го правят до голяма степен експортно ориентиран.

Пчеларството представлява алтернативна заетост за населението в слабо развитите селски райони, осигуряваща допълнителни доходи.

Положително влияние върху сектора оказва прилаганата вече четвърта поредна тригодишна Национална програма по пчеларство, която се разработва с широкото участие на браншовите пчеларски организации.

Към 1 октомври 2018 г. броят на стопанствата с пчелни семейства в страната е с 8,7% по-малък спрямо година по-рано, като намаление се наблюдава при всички размери стопанства с до 149 пчелни семейства. Независимо от това, общият брой пчелни семейства нараства с 2,3% (до 783 348 броя), тъй като професионалните стопанства, отглеждащи 150 и повече пчелни семейства, се увеличават с 36,7% на годишна база, а пчелните семейства в тях – с 29,6%.

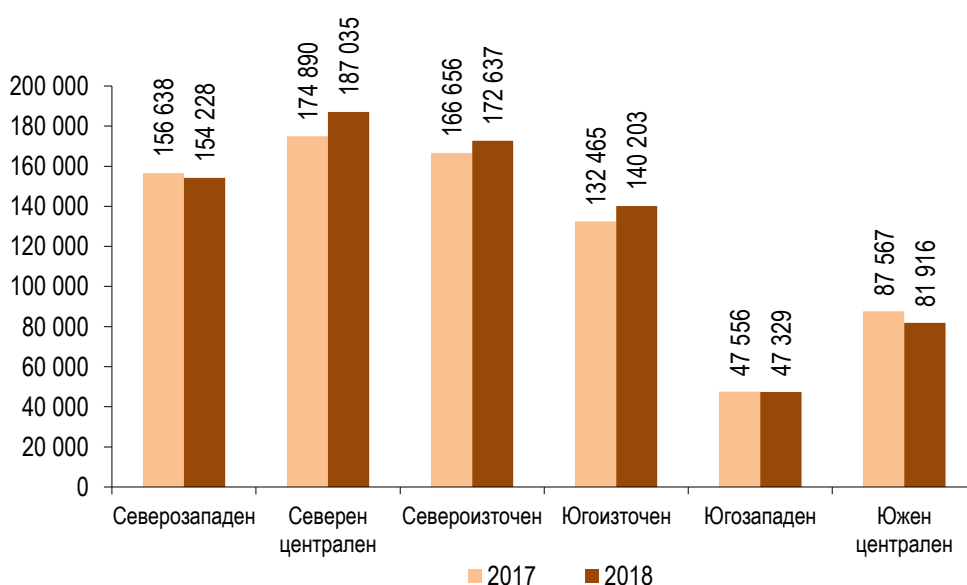
Така, средният брой пчелни семейства в стопанство достига 63,9 броя, при 57 броя през 2017 г.

Таблица II.30. Брой пчелни стопанства и пчелни семейства към 1 октомври

Брой пчелни семейства в стопанство	Брой стопанства			Брой пчелни семейства			Среден брой пчелни семейства		
	2017	2018	изменение 2018/2017	2017	2018	изменение 2018/2017	2017	2018	изменение 2018/2017
от 1 до 9	2 804	2 510	-10,5%	13 041	11 550	-11,4%	4,6	4,6	0,0%
от 10 до 49	5 239	4 584	-12,5%	118 679	106 891	-9,9%	22,7	23,3	2,6%
от 50 до 149	4 188	3 526	-15,8%	354 771	302 870	-14,6%	84,7	85,9	1,4%
150 и повече	1 200	1 640	36,7%	279 281	362 037	29,6%	232,7	220,8	-5,1%
Общо	13 431	12 260	-8,7%	765 772	783 348	2,3%	57,0	63,9	12,1%

Източник: МЗХГ, отдел „Агростатистика“

Фигура II.5. Брой пчелни семейства по райони през 2017 и 2018 г.

Източник: МЗХГ, отдел „Агростатистика“

Традиционно, пчеларството е по-широко разпространено в Северна и Югоизточна България, където през 2018 г. се отглеждат над 83% от пчелните семейства. Най-голям брой пчелни семейства се отглеждат в Северен централен и Североизточен райони (по 22%), следвани от Северозападен (19,7%) и Югоизточен райони (17,9%).

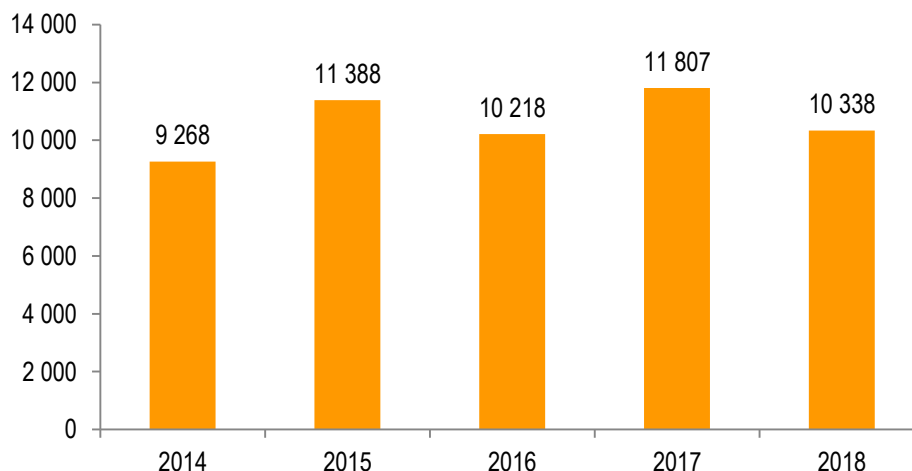
През 2018 г. броят на пчелните семейства, от които е добиван мед нараства с 3,5% спрямо предходната година, достигайки 613 946. В резултат от по-ниския среден добив (16,8 кг от пчелно семейство), донякъде под влияние на неблагоприятните климатични условия, добитият през годината пчелен мед е с 12,4% под нивото от 2017 г., възлизайки на 10 338 тона.

Реализацията на пчелен мед и средните продажни цени (без ДДС) през 2018 г. са, както следва:

- Директни продажби на краен потребител – 1 523 тона - 7,41 лв./кг;
- Директни продажби на търговци на дребно – 549 тона – 5,39 лв./кг;
- Продажби на преработвателни предприятия – 4 210 тона – 4,94 лв./кг;

- Продажби за промишлеността – 324 тона – 4,67 лв./кг;
- За собствена консумация и подхранване на пчелите – 1 554 тона.

Фигура II.6. Производство на пчелен мед през периода 2014 - 2018 г., тона

Източник: МЗХГ, отдел „Агростатистика“

През 2018 г. общо реализираното количество мед намалява с 25,2% на годишна база, до 8 160 тона. Най-голям спад е отчетен при продажбите за промишлеността – с 50,8%, както и при директните продажби на търговците на дребно – с 36,3%. Директните продажби на краен потребител и тези на преработвателните предприятия намаляват съответно с 22% и 27%, а количеството пчелен мед за собствена консумация и подхранване на пчели - със 7,5%. Към 1 октомври 2018 г. нереализираните количества пчелен мед са с 55,4% повече спрямо година по-рано, достигайки 3 285 тона.

В резултат от болести, отравяне, глад и други причини, през 2018 г. са унищожени общо 50 702 пчелни семейства, което е с 24,3% по-малко в сравнение с предходната година.

Вароатозата е разпространено заболяване в Европа, в т. ч. и в България. Нейното нашествие влияе съществено върху добивите, а мерките за третиране срещу нея - върху качеството на пчелния мед. През 2018 г. са третирани 777 549 броя пчелни семейства (99% от общия им брой), при средна цена на едно третиране 5,12 лева, което е с 3,3% по-малко като разход спрямо предходната година.

В подхранване на пчелните семейства през годината се включват: зимно – 555 154 броя, пролетно – 569 544 броя и есенно подхранване – 543 622 броя пчелни семейства.

Стопанствата, практикували подвижно пчеларство през 2018 г. намаляват с 24,5% на годишна база, до 364, а пчелните семейства в тях - с 23,3%, до 26 571 броя.

В рамките на четвъртата тригодишна Национална програма по пчеларство, приложима за периода 2017 - 2019 г., за 2018 г. е осигурен бюджет в размер на 4 758 594 лева (в т.ч. 50% национално съфинансиране), от който на пчеларите са изплатени общо 3 803 709 лева, което представлява 80% усвояемост на общия ресурс.

2.3.7. Зайцевъдство

През последните години отглеждането на зайци в страната има по-скоро любителски характер. По експертна оценка, общият брой на зайците в страната през 2018 г. е 115 хиляди.

Въпреки добрите природно-климатични условия и наличието на традиции в отглеждането, развитието на зайцевъдството е слабо застъпено в страната, поради наличието на редица трудности, като:

- Недобра професионална подготовка на зайцевъдите;
- Остаряло оборудване;
- Високи производствени разходи, които често надвишават изкупните цени;
- Липса на стабилни стратегически експортни пазари и партньори;
- Силна зависимост на износа на заешко месо от конюнктурата на външните пазари;
- Липса на директни субсидии за фермерите-зайцевъди;
- Недостатъчно развит научен потенциал за осигуряване на сектора;
- Недостатъчен маркетинг и мениджмънт на българския пазар.

2.4. Състояние на биологичното производство в България през 2018 г.

Фактори, мотивиращи българските земеделски стопани да се насочат към биологичното производство, са наличието на много добри предпоставки за развитие на този тип производство в страната – запазени от екологична гледна точка райони, осъзнатите ползи за околната среда и селските райони, както и нарастващото търсене на здравословни храни от потребителите.

Информацията за състоянието на биологичното производство в България за 2018 г. се основава на данните от годишните доклади на одобрените от министъра на земеделието, храните и горите общо 17 контролиращи лица на биологично производство.

2.4.1. Оператори в система на контрол

Събирането на информацията от системата на контрол на биологичното производство е в рамките на календарната година.

Към края на 2018 г. общо регистрираните в МЗХГ биологични оператори са 6 660 броя – със 162 броя по-малко спрямо година по-рано. От тях, 6 214 броя са производители, 234 броя преработватели на биологична продукция и 212 броя търговци (вносители, износители, търговци на едро и дребно).

През 2018 г. броят на операторите в система на контрол в биологичното производство представлява близо 7,2% от общо регистрираните земеделски стопани по Наредба № 3 от 1999 г. за създаване и поддържане на регистър на земеделските стопани. Наблюдава се относително запазване на нивото от предходната година, когато този дял е малко под 7,1%.

2.4.2. Площи в система на контрол. Групи култури, отглеждани по биологичен начин

В рамките на 2018 г. се очертава увеличение на площите, върху които се прилагат методите на биологично производство (площи в период на преход и биологични площи).

Таблица II.31. Площи в система на контрол (ха)

	2017	2018
Зърнено-житни култури, вкл. ориз	16 601,8	21 019,4
Зърнено-бобови, протеинови култури за производство на зърно	1 238,1	17 380,2
Кореноплодни култури	342,2	1 366,8

	2017	2018
Технически култури – общо	22 998,4	31 272,7
Култури за зелено / Фуражни култури от обработваеми земи	14 366,3	1 119,7
Пресни зеленчуци, пъпеши, ягоди, култивирани гъби (оранжерийно и полско производство)	2 894,4	5 526,8
Трайни насаждения	30 485,0	38 188,5
Постоянни ливади и пасища	39 921,1	40 751,0
Угар	7 782,2	5 707,1
Общо площи в система на контрол	136 629,2	162 332,4

**Източник: МЗХГ, по данни от годишните доклади на контролиращите лица на биологичното производство*

През 2018 г. площите в система на контрол представляват 3,2% от общата използвана земеделска площ в страната, при 2,7% през предходната година. От всички площи, заявени за подпомагане по СЕПП през годината, около 2,4% са площи в система на контрол.

Таблица II.32. Площи на земеделски култури, отглеждани по биологичен начин и площи в преход (ха)

Вид култури	Площи в преходен период		Площи, преминали периода на преход		Общо площи	
	2017	2018	2017	2018	2017	2018
Зърнено-житни култури, вкл. ориз	10 409	3 991	6 192	17 028	16 602	21 019
Технически култури	14 481	8 708	8 517	22 565	22 998	31 273
Пресни зеленчуци, пъпеши, ягоди, култивирани гъби (общо)	1 338	2 336	1 556	3 191	2 894	5 527
Трайни насаждения	19 165	15 409	11 320	22 780	30 485	38 188
Постоянни ливади и пасища	26 498	16 100	13 423	24 651	39 921	40 751
Фуражни култури от обработваеми земи (Култури за зелено)	9 766	277	4 601	842	14 366	1 120
Угар	5 455	2 362	2 328	3 345	7 782	5 707

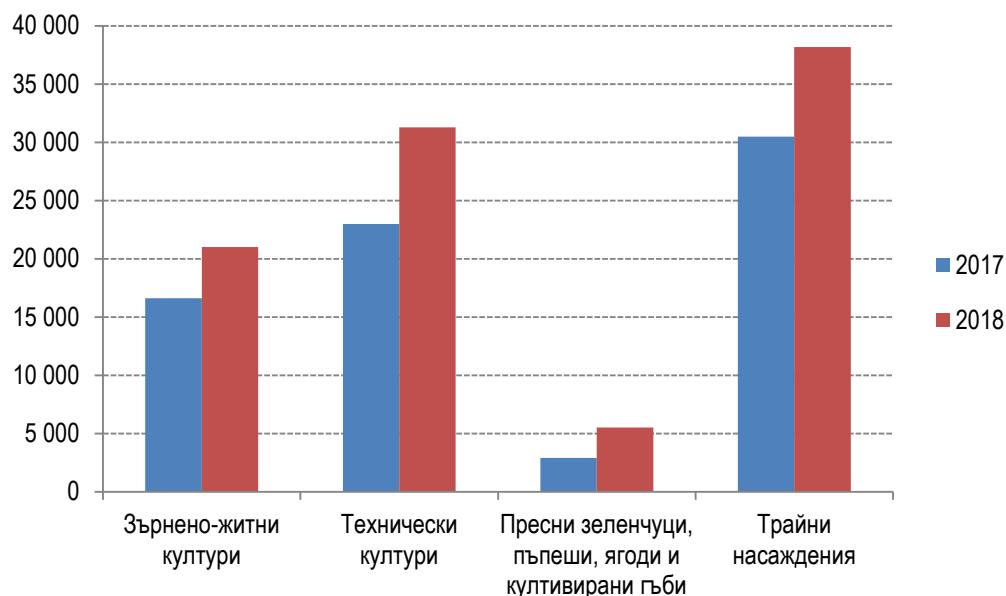
Източник: МЗХГ, по данни от годишните доклади на контролиращите лица на биологичното производство

Площите със зърнено-житни култури – биологично производство нарастват с 26,6% спрямо предходната година, до 21 019,4 ха, като се отглеждат основно пшеница, царевица, ечемик и овес.

Площите, заети с технически култури в система на контрол през 2018 г., са 31 272,7 ха (в т.ч. площи с маслодайна роза, ароматни култури, медицински растения и подправки). В сравнение с 2017 г. е налице увеличение с 8 274,4 ха или 36%. Площите с ароматни култури, медицински растения и подправки достигат 20 548,1 ха, което е с 3 688,8 ха повече на годишна база. Най-голям дял от тази група култури заемат площите с лавандула (7 021,5 ха), следвани от тези с резене (3 948,2 ха), кориандър (2 648,6 ха) и маслодайна роза (2 255,2 ха).

При площите с трайни насаждения се отчита ръст от 25,3% спрямо 2017 г., до 38 188,5 ха.

Графика II.7. Площи с основни групи култури, отглеждани по биологичен начин през 2017 и 2018 г. (ха)

Източник: МЗХГ, по данни от годишните доклади на контролиращите лица на биологичното производство

Близо два пъти нарастват площите в системата на контрол с пресни зеленчуци, пъпеши, ягоди и култивирани гъби, достигайки 5 526,8 ха.

С малко над 2% е увеличението на площите с постоянни ливади и пасища.

2.4.3. Биологично животновъдство

Секторът на биологичното животновъдство в България продължава да е по-слабо развит от биологичното растениевъдство, макар през последните години да се наблюдава положителна тенденция при броя на селскостопанските животни в системата на контрол. По биологичен начин в страната се отглеждат основно говеда, овце, кози и пчелни семейства.

Следвайки тенденцията на увеличение от последните 5 години, през 2018 г. говедата, отглеждани по методите на биологично производство достигат 11 359 броя – с 9,2% повече на годишна база, като представляват 2,2% от общо отглежданите говеда в страната.

Продължават да нарастват и козите в системата на контрол. През 2018 г. техният брой е 9 339 - с 316 повече в сравнение с 2017 г., което представлява 3,4% от общия брой кози в страната.

Таблица II.33. Селскостопански животни в системата на контрол (включва и животни в преход)

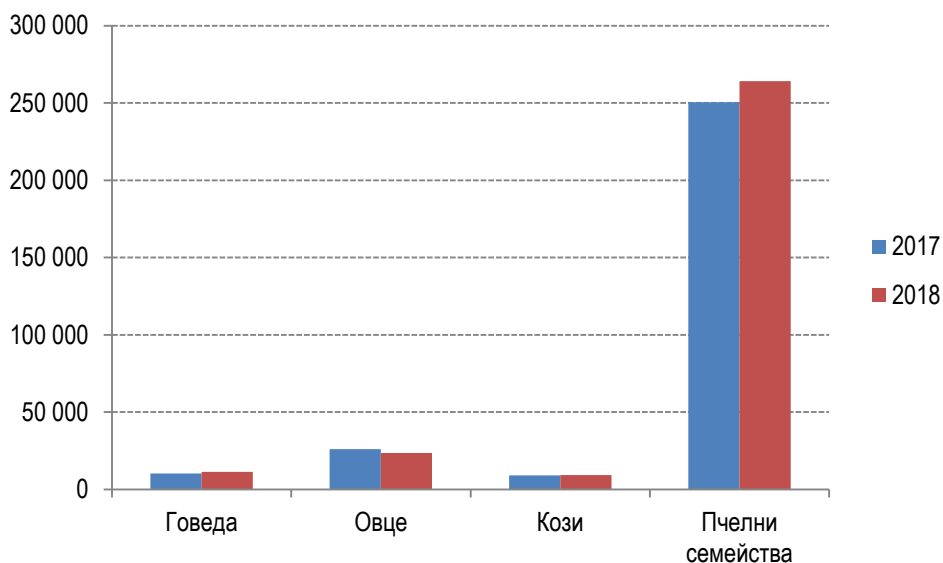
	Брой животни, отглеждани по биологичен начин		Общ брой животни, отглеждани през 2018 г.	Дял на животните, отглеждани по биологичен начин от общия брой животни за 2018 г.
	2017	2018		
Говеда	10 400	11 359	526 491	2,2%
Овце	25 959	23 636	1 350 033	1,8%
Кози	9 023	9 339	271 734	3,4%
Пчелни семейства	250 434	264 069	783 348	33,7%

Източник: МЗХГ, отдел „Агростатистика“ и данни от годишните доклади на контролиращите лица на биологичното производство

С 5,4% е увеличението през 2018 г. на отглежданите по биологичен начин пчелни семейства, които формират около една трета от общо отглежданите пчелни семейства.

Само при овцете, отглеждани по биологичен път, се отчита намаление спрямо предходната 2017 г. – с 8,9%, до 23 636 броя.

Графика II.8. Брой на селскостопанските животни отглеждани по биологичен начин през 2018 г. (включва и животни в преход)

Източник: МЗХГ, по данни от годишните доклади на контролиращите лица на биологичното производство

По биологичен път през 2018 г. са произведени 5 280 тона сурово мляко, 5,7 тона сметана, 10,5 тона масло и 244 тона сирене. Биологичното производство на пчелен мед и продукти от пчеларството през годината е в размер на 3 203 тона, при 3 760 тона през 2017 г.

През 2018 г. са произведени 1 500 тона биологични миди, с 500 тона по-малко спрямо предходната година.

2.4.4. Пазар на биологични продукти

Макар и сравнително нов и все още малък, пазарът на биологични продукти в България се развива бързо. През последните няколко години се наблюдава бум на пазара на биопродукти у нас. Увеличава се броят на специализираните магазини, както и броят на търговските обекти, които предлагат биологични храни.

По-голяма част от българските биологични храни и продукти са предназначени за външни пазари. България е традиционен производител на различни видове биологично сертифициран пчелен мед с отлични качествени показатели, като голяма част от продукцията се изнася на световния пазар.

Българските биологични пресни плодове и зеленчуци, мляко и млечни продукти, сладка, лютеници, сушени плодове и ядки, имат превъзходни вкусови качества и са високо ценени на европейския и световен пазар.

Министерството на земеделието, храните и горите насърчава развитието на биологичното земеделие чрез създаването на необходимата правна рамка, която прави българските биопродукти легитимни на общия пазар на ЕС и чрез информационни и разяснителни дейности за ползите и предимствата на биологичното земеделие. Усилията са насочени и в посока българските производители

да работят за българския пазар, така че по-голяма част от произвежданите висококачествени продукти да достигат до българските потребители.

2.5. Лозарство и винопроизводство

2.5.1. Производство на грозде

Площи

През 2018 г. площите с лозови насаждения в стопанствата намаляват с 1,1% спрямо предходната година, до 50 727 ха, като за близо 15 хил. ха не са полагани грижи, основно поради икономически и социални причини. Около 5% от площите в стопанствата са млади, невстъпили в плододаване.

Неподдържаните лозя, както и тези на маломерни и разпокъсани парцели извън земеделските стопанства са 13 676 ха.

Таблица II.34. Лозята в България за периода 2009 – 2018 г.

Година	Площи с лозови насаждения в земеделските стопанства, ха	Лозя извън земеделските стопанства, ха	Общо площи с лозя, ха
2009	74 018	27 416	101 434
2010	56 968	25 707	82 675
2011	52 567	25 901	78 468
2012	62 701	14 640	77 341
2013	58 236	4 900	63 136
2014	52 587	10 298	62 885
2015	50 705	12 086	62 791
2016	50 892	12 024	62 916
2017	51 272	12 680	63 952
2018	50 727	13 676	64 400

Източник: МЗХГ, отдел „Агростатистика“

Общите площи с лозя през 2018 г. са в размер на 64 400 ха, с 0,7% повече спрямо предходната година.

Традиционно, най-голям дял от лозята в стопанствата (около 76%) се намират в южната част на страната, главно в Югоизточен и Южен централен райони.

Таблица II.35. Разпределение на площите с лозя през 2018 г. по местонахождение на стопанствата

Райони	Обща площ (ха)	От тях реколтирани (ха)	Реколтирани, %
Северозападен	5 233	2 317	44%
Северен централен	2 832	1 343	47%
Североизточен	4 448	2 654	60%
Югоизточен	17 646	12 276	70%
Югозападен	2 974	2 376	80%
Южен централен	17 594	10 354	59%
Общо	50 727	31 320	62%

Източник: МЗХГ, „Агростатистика“

През 2018 г. са реколтирани общо 31 320 ха с лозя, с 8% по-малко спрямо предходната година. От над 2 180 ха плододаващи лозя през годината не е прибрана продукцията, вследствие на лоши климатични условия. В сравнение с 2017 г., общо реколтираните площи с червени винени сортове лозя намаляват с около 10%, като се наблюдава намаление на реколтираните площи в почти всички райони с изключение на Североизточния и Южния централен райони, където е налице увеличение съответно с 16% и 2%. При десертните сортове лозя общо реколтираните площи са с около 9% по-малко спрямо 2017 г., като най-чувствително е намалението в Североизточния район – с около 36% и в Северозападния – с около 26%. При белите винени сортове намалението на реколтираните площи е общо с 5% за страната, най-значително в Югозападния и Северозападния райони, съответно с 58% и 33%.

Таблица II.36. Разпределение на реколтираните лозя през 2018 г. по статистически райони

Райони	Червени винени сортове (ха)		Бели винени сортове (ха)		Десертни сортове (ха)		Общо лозя (ха)	
	2017	2018	2017	2018	2017	2018	2017	2018
Северозападен	2 048	1 821	690	461	47	35	2 785	2 317
Северен централен	731	653	572	614	73	76	1 376	1 343
Североизточен	652	758	1 581	1 838	91	58	2 324	2 654
Югоизточен	5 948	4 873	7 032	6 838	532	565	13 512	12 276
Югозападен	3 039	2 033	163	68	318	275	3 520	2 376
Южен централен	7 741	7 917	1 788	1 508	1 065	929	10 594	10 354
Общо	20 159	18 055	11 826	11 327	2 126	1 938	34 111	31 320

Източник: МЗХГ, „Агростатистика“

Водещо място в структурата на лозовите насаждения през 2018 г. продължават да заемат червените винени сортове, с относителен дял от около 58%, следвани от площите с бели винени сортове – около 36% и десертните – около 6%.

Средни добиви

Средният добив от винени сортове лозя през 2018 г. е 6 214 кг/ха, с 6,8% по-висок спрямо предходната година. Същевременно, при десертните сортове лозя се наблюдава намаление на средния добив с 9,2%, до 6 103 кг/ха.

Таблица II.37. Средни добиви на грозде от лозя – реколта `2018

Райони	Средни добиви от лозя (кг/ха)	
	Винени сортове	Десертни сортове
Северозападен	5 183	2 714
Северен централен	6 151	3 737
Североизточен	5 483	3 603
Югоизточен	6 948	6 350
Югозападен	6 046	5 596
Южен централен	5 798	6 580
България	6 214	6 103

Източник: МЗХГ, „Агростатистика“

Най-високи средни добиви от винени сортове са отчетени в Югоизточния и Северния централен райони (съответно 6 948 кг/ха и 6 151 кг/ха), а от десертни – в Южния централен район (6 580 кг/ха).

Производство

Като цяло, 2018 г. се характеризира с агрометеорологични условия, благоприятни за развитието на лозовите насаждения в страната.

Общото производство на грозде (лозя и асми) в страната през годината възлиза на 195 470 тона, което е с 3% под нивото от 2017 г. Гроздето от лозя е 194 397 тона (с 3% по-малко на годишна база), в съотношение винено – 94% и десертно – 6%. Продукцията от асми намалява с 2,5%, до 1 073 тона.

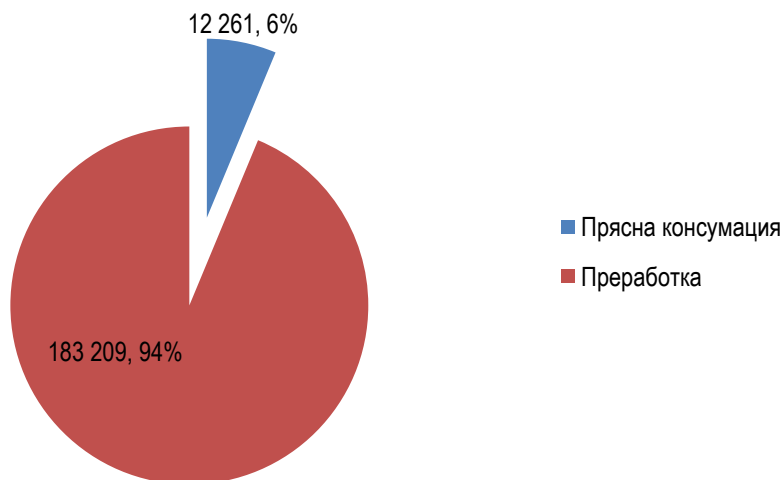
Традиционно, най-голямо производство от лозя е отчетено в Югоизточен и Южен централен райони, където са концентрирани около 75% от цялата продукция. През 2018 г. в повечето райони на страната се наблюдава намаление на производството на грозде от лозя, най-чувствително в Югозападния район - с 32%. Само в Северния централен и Южния централен райони се отчита увеличение на производството, с около 16%.

Таблица II.38. Производство на грозде – реколта `2018 г.

Райони	Грозде от лозя			Грозде от асми (тона)	Общо произведено грозде (тона)
	Винено (тона)	Десертно (тона)	Общо произведено грозде от лозя (тона)		
Северозападен	11 827	95	11 922	-	-
Северен централен	7 793	284	8 077	-	-
Североизточен	14 235	209	14 444	-	-
Югоизточен	81 363	3 588	84 951	-	-
Югозападен	12 702	1 539	14 241	-	-
Южен централен	54 649	6 113	60 762	-	-
Общо	182 569	11 828	194 397	1 073	195 470

Източник: МЗХГ, „Агростатистика“

Фигура II.9. Разпределение на произведеното грозде – реколта `2017, тона и процентен дял

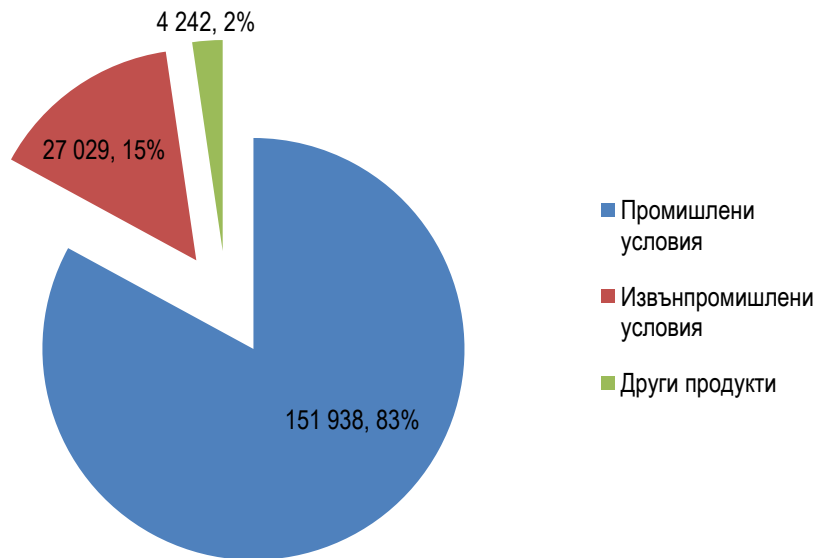

Източник: МЗХГ, „Агростатистика“

По данни на Изпълнителната агенция по лозата и виното, през 2018 г. изкупеното и преработено количество винено грозде от винарските предприятия възлиза на 151 938 тона, с 13,9 хил. тона по-малко спрямо предходната година.

Гроздето, предназначено за преработка в извънпромишлени условия е в размер на 27 029 тона, а 4 242 тона от преработеното грозде е потребено за други продукти, различни от вино и гроздова мъст.

Фигура II.10. Разпределение на гроздето – реколта `2018, предназначено за преработка, тона и процентен дял

Източник: МЗХГ, „Агростатистика“

2.5.2. Винопроизводство

Общото производство на вино от реколта `2018, декларирано от регистрираните винопроизводители, възлиза на 1 040 650 хектолитра – с 3,6% по-малко спрямо преходната година. При белите вина се отчита намаление на производството с около 7% на годишна база, до 526 519 хектолитра, а при червените вина и розето запазване на нивото от предходната година – 514 131 хектолитра. Произведеното количество гроздова мъст намалява с 63%, до 28 404 хектолитра.

С най-голям дял от промишленото производство на вина - реколта `2018 са трапезните вина (вина без защитено наименование за произход или защитено географско указание) – 59,8%, следвани от регионалните вина (вина със защитено географско указание) с 39,6%.

Водещ в производството на вино е Югоизточният район с около 57% от общото промишлено производство, следван от Южен централен район с 21%. Най-малък е делът на произведеното в Северозападния район вино – 2%.

В извънпромишлени условия през 2018 г. са произведени 129 536 хектолитра вино, при 113 195 хектолитра за предходната година.

Така, общото производство на вино - реколта `2018 възлиза на 1 170 186 хектолитра, с 1,9% по-малко в сравнение с реколта `2017.

Таблица II.39. Количество произведено вино и гроздова мъст от предприятията за винопроизводство, реколта `2018

Район	Количество произведено вино и гроздова мъст, хектолитра								
	Вина със ЗНП* (качествени)		Вина със ЗГУ** (регионални)		Други вина (в т. ч. трапезни)		Мъст	Общо вина	
	бели	червени и розе	бели	червени и розе	бели	червени и розе		бели	червени и розе
Северозападен район	0	1 181	3 387	4 563	3 533	7 883	0	6 920	13 627
Северен централен район	0	1 638	17 404	15 729	9 578	17 992	0	26 982	35 359
Североизточен район	491	0	30 766	8 728	18 309	11 631	0	49 566	20 359
Югоизточен район	536	614	96 366	108 188	259 887	122 454	9 732	356 789	231 256
Югозападен район	0	0	4 565	15 259	17 634	44 985	0	22 199	60 244
Южен централен район	0	1 280	21 584	85 569	42 479	66 437	18 672	64 063	153 286
ОБЩО ВИНО:	1 027	4 713	174 072	238 036	351 420	271 382	28 404	526 519	514 131

Източник: Изпълнителна агенция по лозата и виното

*ЗНП – Защитено наименование за произход; **ЗГУ – Защитено географско указание

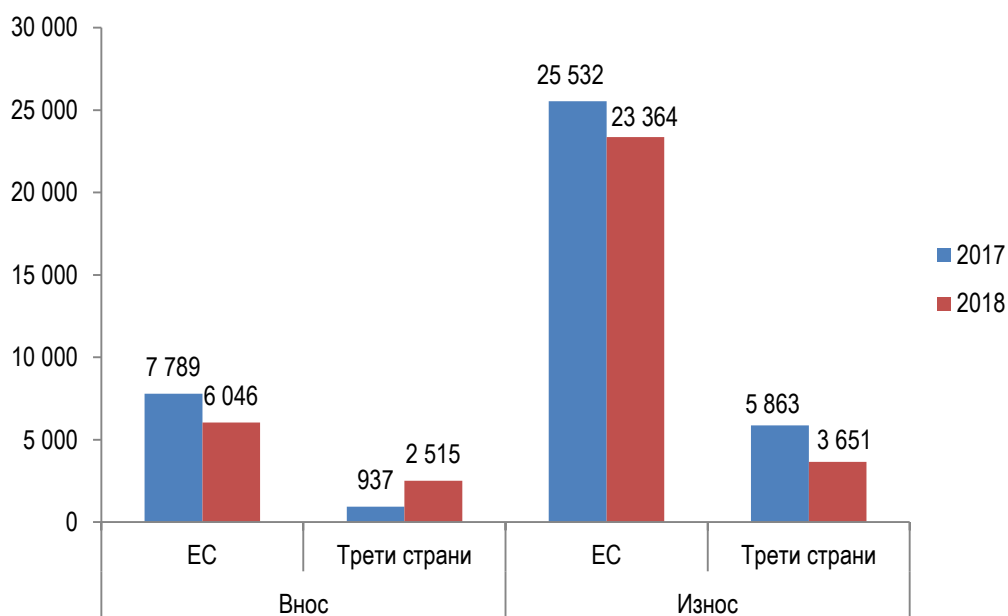
2.5.3. Износ и внос на вино

Износът на вино от България традиционно надхвърля значително вноса в страната.

Износ

По окончателни данни на НСИ, през 2018 г. износът на вино възлиза на 27 015 хил. литра – с 14,0% по-малко спрямо предходната година, като количествата, насочени за ЕС намаляват с 8,5%, а тези за трети страни - с близо 37,7%. В стойностно изражение експортът се понижава малко по-слабо – с 9,0%, до 32 214 хил. евро, поради увеличение на средната износна цена с 5,3%, до 1,19 евро/литър.

Фигура II.11. Външна търговия с вино през периода 2017 – 2018 г., хил. литра

Източник: НСИ

Основна дестинация за българските вина остават страните от Европейския съюз с общо 23 363 хил. литра или 87% от целия износ за 2018 г. От тях, главен контрагент е Полша, макар изпращанията за полския пазар да се свиват с 14% спрямо 2017 г. Значителни количества са насочени и за Швеция, Обединеното кралство и Чешката република, като се отчита ръст на износа и за трите държави – с между 18,4% и 36,3%. От друга страна, съществено намаляват изпращанията за други важни партньори като Румъния, Словакия и Хърватия.

Износът на вино за трети страни през 2018 г. е в размер на 3 651 хил. литра. Налице е чувствителен спад на количествата, реализирани във водещи пазари като Русия (с 50,4%), Китай (с 58,0%) и САЩ (с 16,1%) и др. Това е само частично компенсирано от деветкратен ръст на износа за Кот д'Ивоар и осъществен експорт за Нигерия (при липса на такъв през 2017 г.).

Таблица II.40. Износ на вина през 2017 и 2018 г., литри

Страни	2017	2018
ЕС, в т. ч.:	25 531 954	23 363 719
Полша	16 881 475	14 511 516
Швеция	2 994 208	3 545 329
Обединено кралство	1 259 569	1 716 565
Чешка република	1 237 890	1 488 897
Белгия	516 584	495 944
Германия	390 696	352 691
Литва	350 190	304 779
Франция	155 958	233 483
Румъния	648 605	161 664
Словакия	396 090	143 848
Нидерландия	113 270	113 644
Гърция	103 574	102 186
Хърватия	257 968	51 161
Латвия	52 961	29 016
Италия	36 498	18 140
Други	136 420	94 859
Трети страни, в т. ч.:	5 863 083	3 651 007
Руска Федерация	3 237 863	1 606 174
Япония	488 891	484 847
Китай	1 024 305	430 377
САЩ	424 970	356 361
Кот д'Ивоар	10 179	93 393
Канада	127 350	81 760
Монголия	54 567	76 536
Нигерия	-	64 022
Хонконг	65 319	59 919

Страни	2017	2018
Беларус	31 239	58 500
Виетнам	85 814	56 624
Обединени арабски емирства	51 009	53 698
Други	261 578	228 798
Общо	31 395 037	27 014 726

Източник: НСИ.

Внос

През 2018 г. в страната са внесени 8 560 хил. литра вино, което е с 1,9% по-малко спрямо 2017 г. В резултат на повишение на средната цена (със 7,4%, до 2,31 евро/литър), стойността на вноса нараства с 5,5%, до 19 800 хил. евро.

Таблица II.41. Внос на вина през 2017 и 2018 г., литри

Страни	2017	2018
ЕС, в т. ч.:	7 789 399	6 045 571
Испания	2 557 920	1 581 604
Италия	2 759 659	1 194 733
Франция	892 587	1 178 854
Румъния	219 237	763 998
Германия	781 309	734 769
Чешка република	209 734	169 663
Швеция	1 553	134 493
Гърция	53 272	78 332
Обединено кралство	56 506	49 159
Португалия	30 938	31 574
Белгия	19 931	29 997
Други	206 755	98 397
Трети страни, в т. ч.:	937 374	2 514 744
Република Северна Македония	93 980	1 557 031
Нова Зеландия	393 490	543 678
Чили	251 807	232 302
Аржентина	51 384	55 178
Косово		47 100
Грузия	12 524	22 342
Други	134 190	57 113
Общо	8 726 774	8 560 315

Източник: НСИ.

Доставките на вино от Европейския съюз се свиват с 22,4% на годишна база, до 6 046 хил. литра, формирайки 70,6% от общия импорт. Традиционно, най-значителни количества са внесени от Испания и

Италия, като и при двете държави се регистрира съществено намаление спрямо 2017 г. – респективно с 38,2% и 56,7%. Същевременно, доставките от Франция се увеличават с 32,1%, а тези от Румъния - над три пъти.

Вносът на вино от трети страни е в размер на 2 515 хил. литра – над два пъти повече спрямо предходната 2017 г., основно вследствие на многократно увеличени импорти от Северна Македония.

III. ТЪРГОВИЯ СЪС СЕЛСКОСТОПАНСКИ СТОКИ

През 2018 г. аграрният сектор запазва своята значимост във външната търговия на страната, като по данни на НСИ формира 15,0% от общия износ, 10,1% от общия внос и 12,4% от общия стокообмен за годината.

Таблица III.1. Относителен дял на аграрните стоки във външната търговия на България през периода 2017 – 2018 г., хил. евро

Година	2017		Дял на аграрния сектор в %	2018		Дял на аграрния сектор в %
	Общо за страната	Аграрен сектор		Общо за страната	Аграрен сектор	
Износ, FOB	27 915 852	4 171 765	14,9%	28 647 953	4 308 919	15,0%
Внос, CIF	30 285 679	3 143 167	10,4%	32 147 872	3 256 144	10,1%
Стокообмен	58 201 531	7 314 932	12,6%	60 795 825	7 565 064	12,4%

Източник: данни на НСИ, обработени от МЗХГ.

1. Равнище и динамика на външната търговия с аграрни стоки

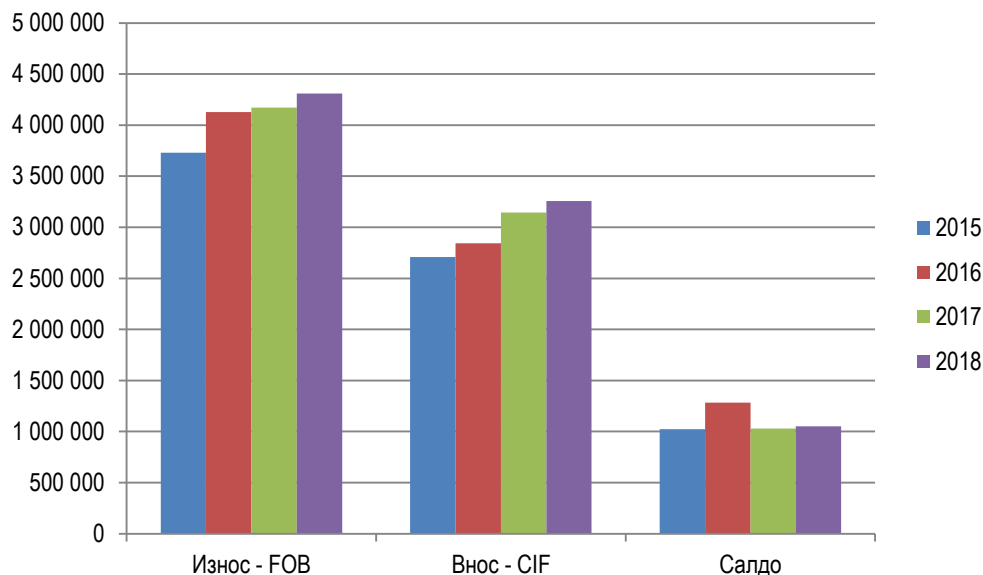
По окончателни данни, през 2018 г. аграрният стокообмен на България възлиза на 7 565,1 млн. евро, с 3,4% над нивото от предходната година. Стойността на изнесените селскостопански стоки нараства с 3,3% на годишна база, до 4 308,9 млн. евро, за което допринася основно експортът на царевича, пшеница, слънчогледово масло и кюспета. При аграрния внос се отчита увеличение с 3,6%, до 3 256,1 млн. евро, най-вече в резултат от ръст на доставките на слънчоглед, цитрусови плодове, тютюневи изделия и шоколадови продукти. Така, в рамките на 2018 г. се формира положително търговско салдо за България в размер на 1 052,8 млн. евро, с 2,4% по-голямо спрямо това за 2017 г.

Таблица III.2. Външна търговия с аграрни стоки през периода 2017 – 2018 г., хил. евро

	2017	2018	Изменение 2018/2017	
			в стойност	в %
Износ - FOB	4 171 765	4 308 919	137 154	3,3%
Внос - CIF	3 143 167	3 256 144	112 977	3,6%
Салдо	1 028 598	1 052 775	24 177	2,4%
Стокообмен	7 314 932	7 565 064	250 132	3,4%

Източник: данни на НСИ, обработени от МЗХГ.

Фигура III.1. Внос и износ на аграрни стоки през периода 2015 - 2018 г., хил. евро

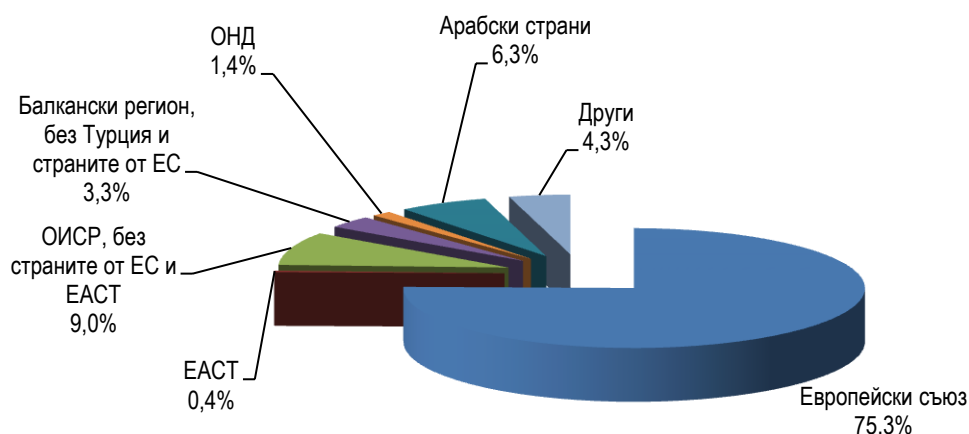
Източник: НСИ

2. Географско разпределение на външната търговия със селскостопански стоки

Основен партньор на България в търговията със селскостопански стоки са страните от Европейския съюз. През 2018 г. аграрният стокообмен с ЕС се повишава с 6,0% на годишна база, като дялът на Съюза от общия аграрен износ на страната е 75,3%, а този от аграрния внос – 79%.

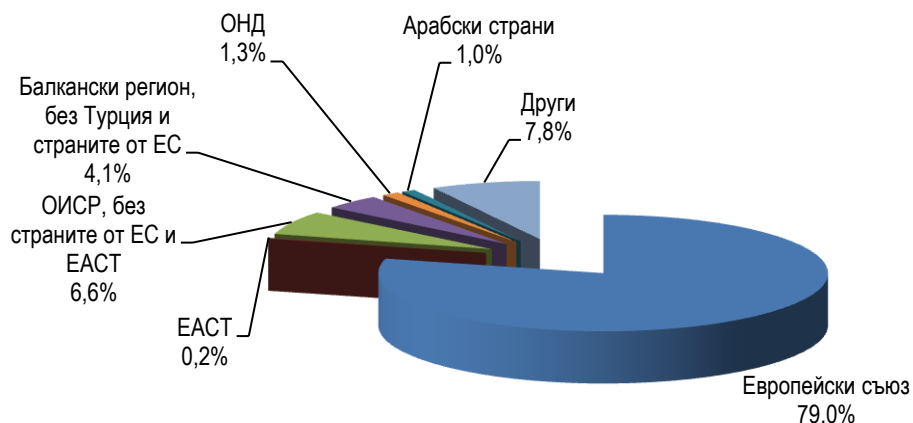
От друга страна, при общия обмен на селскостопански стоки с трети страни се наблюдава намаление с 4,3%, най-чувствително при търговията с Арабските страни (с 26,3%).

Фигура III.2. Структура на аграрния износ на България по икономически общности през 2018 г.

Източник: НСИ

Фигура III. 3. Структура на аграрния внос на България по икономически общности през 2018 г.

Източник: НСИ

Таблица III.3. Внос и износ на селскостопански стоки по икономически общности и региони през 2017 и 2018 г., млн. евро

Зони на търговия	2017					2018				
	Износ		Внос		Салдо	Износ		Внос		Салдо
	млн. евро	%	млн. евро	%	млн. евро	млн. евро	%	млн. евро	%	млн. евро
Всички страни, в т. ч.:	4 171,8	100,0	3 143,2	100,0	1 028,6	4 308,9	100,0	3 256,1	100,0	1 052,8
Европейски съюз	2 983,0	71,5	2 505,1	79,7	477,9	3 243,9	75,3	2 572,3	79,0	671,6
ЕАСТ*	15,8	0,4	5,3	0,2	10,5	15,6	0,4	6,3	0,2	9,3
ОИСР**, без страните от ЕС и ЕАСТ	416,5	10,0	161,3	5,1	255,2	388,3	9,0	215,4	6,6	172,9
в т.ч. САЩ	72,9	1,7	22,9	0,7	50	69,6	1,6	23,1	0,7	46,5
Балкански регион, без Турция и страните от ЕС ***	134,6	3,2	140,8	4,5	-6,2	143,1	3,3	133,3	4,1	9,8
ОНД	59,7	1,4	51,1	1,6	8,6	61,4	1,4	40,8	1,3	20,6
в т.ч. Русия	40,4	1,0	9,1	0,3	31,3	46,1	1,1	7,0	0,2	39,1
Арабски страни (Лига на арабските държави)	373,4	9,0	21,3	0,7	352,1	271,2	6,3	32,7	1,0	238,5
Други	188,8	4,5	258,3	8,2	-69,5	185,4	4,3	255,3	7,8	-69,9

Източник: данни на НСИ, обработени от МЗХГ.

*Включва: Исландия, Княжество Лихтенщайн, Кралство Норвегия и Швейцария

**Включва: Австралия, Канада, Нова Зеландия, САЩ, Турция, Япония, Република Корея, Мексико, Чили и Израел

***Включва: Албания, Босна и Херцеговина, Северна Македония, Сърбия, Черна гора и Косово

Търговия с ЕС

През 2018 г. търговията със селскостопански стоки със страните от ЕС възлиза на 5 816 млн. евро (76,8% от общия аграрен стокообмен), което е с 328,2 млн. евро или 6% повече в сравнение с 2017 г. Вследствие на изпреварващо увеличение на стойността на изпращанията от България за европейските пазари (с 8,7%) спрямо това при доставките от ЕС (с 2,7%), положителното салдо в аграрната търговия с ЕС бележи ръст от 41% на годишна база, до 671,6 млн. евро.

Таблица III.4. Търговия на България с аграрни стоки с държавите-членки на ЕС през 2017 и 2018 г.

Страна	2017					2018				
	Износ		Внос		Салдо	Износ		Внос		Салдо
	хил. евро	%	хил. евро	%	хил. евро	хил. евро	%	хил. евро	%	хил. евро
Общо, в т. ч.:	2 983 015	100	2 505 083	100	477 932	3 243 937	100	2 572 344	100	671 593
Австрия	40 615	1,4	62 285	2,5	-21 670	33 993	1,0	75 145	2,9	-41 152
Белгия	151 200	5,1	53 198	2,1	98 002	134 128	4,1	53 147	2,1	80 981
Германия	252 937	8,5	340 861	13,6	-87 924	292 440	9,0	343 373	13,3	-50 933
Гърция	592 705	19,9	341 920	13,6	250 786	604 387	18,6	340 162	13,2	264 225
Дания	10 855	0,4	35 037	1,4	-24 182	11 668	0,4	33 236	1,3	-21 568
Естония	1 423	0,0	3 310	0,1	-1 887	1 769	0,1	5 384	0,2	-3 615
Ирландия	6 765	0,2	17 679	0,7	-10 914	48 618	1,5	19 475	0,8	29 143
Испания	400 392	13,4	149 963	6,0	250 429	308 567	9,5	152 656	5,9	155 911
Италия	187 235	6,3	168 231	6,7	19 004	274 612	8,5	204 879	8,0	69 733
Кипър	34 749	1,2	3 231	0,1	31 518	47 534	1,5	4 695	0,2	42 839
Латвия	3 835	0,1	6 202	0,2	-2 367	3 975	0,1	5 608	0,2	-1 633
Литва	9 501	0,3	11 731	0,5	-2 230	16 027	0,5	17 462	0,7	-1 435
Люксембург	697	0,0	509	0,0	188	456	0,0	2 059	0,1	-1 603
Малта	1 976	0,1	1 100	0,0	876	2 840	0,1	439	0,0	2 401
Нидерландия	199 071	6,7	203 733	8,1	-4 662	282 050	8,7	193 135	7,5	88 915
Обединено кралство	99 111	3,3	55 412	2,2	43 699	148 847	4,6	57 547	2,2	91 300
Полша	107 474	3,6	262 515	10,5	-155 041	126 520	3,9	267 417	10,4	-140 897
Португалия	59 803	2,0	4 986	0,2	54 817	33 579	1,0	4 735	0,2	28 844
Румъния	440 807	14,8	389 179	15,5	51 628	509 591	15,7	401 227	15,6	108 364
Словакия	18 490	0,6	24 370	1,0	-5 880	19 629	0,6	24 613	1,0	-4 984
Словения	7 822	0,3	10 973	0,4	-3 151	9 793	0,3	11 088	0,4	-1 295
Унгария	40 948	1,4	123 051	4,9	-82 103	43 709	1,3	126 360	4,9	-82 651
Финландия	6 658	0,2	946	0,0	5 712	6 210	0,2	656	0,0	5 554
Франция	186 227	6,2	136 070	5,4	50 157	161 819	5,0	121 429	4,7	40 390
Хърватия	28 172	0,9	18 982	0,8	9 190	28 107	0,9	26 941	1,0	1 166
Чешка република	42 421	1,4	64 963	2,6	-22 542	40 826	1,3	64 948	2,5	-24 122
Швеция	50 610	1,7	14 414	0,6	36 196	52 053	1,6	14 443	0,6	37 610

Източник: данни на НСИ, обработени от МЗХГ.

Сред страните от ЕС, основни партньори на България в аграрната търговия през 2018 г. са Гърция, Румъния, Германия, Нидерландия, Италия, Испания и Полша. Най-голям дял от изпращанията на селскостопански стоки в стойностно изражение са насочени за Гърция – 18,6%, Румъния – 15,7%, Испания – 9,5%, Германия – 9,0% и Нидерландия – 8,7%, а водещи доставчици от Съюза са Румъния – 15,6%, Германия – 13,3%, Гърция – 13,2%, Полша – 10,4% и Италия – 8,0%. Съседните Гърция и Румъния представляват близо една трета от аграрния стокообмен на България с ЕС през годината, като представляват 34,3% от изпращанията и 28,8% от пристиганията на селскостопански стоки от ЕС.

Търговия със страните от Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР)

Стокообменът с ОИСР, без страните от ЕС и ЕАСТ, представлява 9,0% от общия аграрен износ и 6,6% от общия аграрен внос на България за 2018 г. В рамките на годината се формира положително салдо в търговията на България със селскостопански стоки с тези страни в размер на 172,9 млн. евро - с 32% под нивото от 2017 г., поради съчетание от намаление на българския износ с 6,8% и увеличение на вноса с 33,5%.

Търговия с Балканските страни

Страните от балканския регион запазват своето значение в аграрната търговия на България, което е продиктувано от тяхната териториална близост.

През 2018 г. обменът на селскостопански стоки с Балканските страни (включително тези от ЕС и Турция) възлиза на 2590,0 млн. евро (34,2% от общия аграрен стокообмен). Това е с 4,3% повече в сравнение с 2017 г., в резултат от увеличение както на българския износ (с 3,2%), така и на вноса (с 5,7%). Положителното салдо за България в аграрната търговия с тези страни се свива с 2,2% на годишна база, но остава значително – 447,6 млн. евро.

Традиционно, най-значителен е обменът на селскостопански стоки с Гърция, Румъния и Турция. При всички страни от Балканския регион, с изключение на Сърбия и Словения, аграрният експорт от България надхвърля вноса от съответната страна.

Таблица III.5. Търговия с аграрни стоки със страните от балканския регион през 2017 и 2018 г., хил. евро

Страна	2017			2018		
	Износ	Внос	Салдо	Износ	Внос	Салдо
Общо, в т. ч.:	1 470 957	1 013 125	457 832	1 518 711	1 071 105	447 606
Албания	18 610	5 801	12 808	20 081	5 769	14 312
Босна и Херцеговина	15 226	1 258	13 968	12 633	1 800	10 833
Гърция	592 706	341 920	250 786	604 387	340 162	264 226
Косово	12 303	1 424	10 879	13 803	1 897	11 906
Република Северна Македония	43 533	36 490	7 044	46 587	38 041	8 546
Румъния	440 807	389 179	51 628	509 591	401 227	108 364
Словения	7 822	10 973	- 3 151	9 793	11 088	- 1 294
Сърбия	38 572	95 778	- 57 206	38 756	85 748	- 46 992
Турция	266 841	111 269	155 572	223 779	158 428	65 351
Хърватия	28 172	18 982	9 190	28 107	26 941	1 165
Черна гора	6 366	51	6 315	11 193	4	11 188

Източник: данни на НСИ, обработени от МЗХГ.

Търговия със страните от Европейската асоциация за свободна търговия (ЕАСТ)

През 2018 г. аграрният стокообмен на България със страните от Европейската асоциация за свободна търговия е в размер на 21,9 млн. евро - с 3,8% повече спрямо предходната година. Импортът на селскостопански стоки от тези страни нараства със 18,9% на годишна база, докато при българския износ се наблюдава леко понижение - с 1,2%. Това води до намаление на положителното търговско салдо за България с 11,2% спрямо 2017 г., до 9,4 млн. евро.

Основни партньори от ЕАСТ и през 2018 г. остават Норвегия и Швейцария.

Таблица III.6. Търговия с аграрни стоки със страните от ЕАСТ през 2017 и 2018 г., хил. евро

Страна	2017			2018		
	Износ	Внос	Салдо	Износ	Внос	Салдо
Общо, в т. ч.:	15 833	5263	10 570	15 642	6 259	9 383
Исландия	11	1 174	-1 163	68	1 742	-1 674
Лихтенщайн	8	-	8	8	-	8
Норвегия	8 927	1 746	7 181	9 637	1 254	8 382
Швейцария	6 887	2 343	4 544	5 929	3 262	2 667

Източник: данни на НСИ, обработени от МЗХГ.

Търговия със страните от Общността на независимите държави (ОНД)

Обменът на селскостопански стоки със страните от ОНД през 2018 г. намалява с 11,1% на годишна база, до 98,4 млн. евро, главно поради спад на доставките от там с 20,1%. При много по-слабо изразено понижение на българския експорт за ОНД (с 3,4%), положителното салдо в аграрната търговия на България с тези страни достига 16,9 млн. евро, близо два пъти над отчетеното за 2017 г.

Стойността на селскостопанските стоки, изнесени за Русия, нараства с 8,3% спрямо предходната година, като представлява около 76% от общия аграрен експорт за ОНД през 2018 г.

Търговия с Арабските страни (Лига на арабските държави)

Аграрната търговия между България и Арабските държави се състои главно в износ от България. По предварителни данни, през 2018 г. обменът на селскостопански стоки с тези държави е в размер на 290,7 млн. евро - с 26,3% под нивото от 2017 г., вследствие на спад на българския износ с 30,9%. Същевременно, вносът на аграрни стоки от Арабските държави нараства с 52,9%, но остава ограничен. Така, традиционно положителното търговско салдо за България намалява с 36% спрямо 2017 г., до 225,4 млн. евро.

3. Структура и динамика на аграрната търговия по продукти

Износ

Най-голям принос за увеличение на общия износ на селскостопански стоки през 2018 г. имат житните растения. Стойността на реализираните извън страната житни растения бележи ръст от 11,5% спрямо предходната година, формирайки 24,1% от общия аграрен износ (Табл. 7).

Макар да спада с 4,2% на годишна база, износът на маслодайни семена продължава да заема второ място в структурата на аграрния експорт с 13,5%.

Следва експортът на мазнини и масла от растителен или животински произход; остатъци от хранителната промишленост и приготвени храни за животни и хранителни продукти, приготвени на

базата на житни растения, формиращи между 6,0% и 7,6% от стойността на общия аграрен износ. При първите две групи е налице увеличение на износа на годишна база, а при третата – относително запазване.

Сред останалите по-значими групи продукти, повишение на експорта спрямо 2017 г. се наблюдава при какао и какаови продукти; безалкохолни и алкохолни напитки и оцет и меса и карангии, а намаление – при тютюн и обработени заместители на тютюна и мляко и млечни продукти, птичи яйца и естествен мед.

Внос

През 2018 г. се отчита увеличение на вноса на повечето основни групи селскостопански продукти.

Най-значителен в стойностно изражение остава импортът на меса и карангии, който формира 11,5% от общия аграрен внос за годината.

Вносът на тютюн и обработени заместители на тютюна нараства с 18,2% спрямо предходната година, а този на плодове; зеленчуци; безалкохолни и алкохолни напитки и оцет; маслодайни семена; какао и какаови продукти; месни и рибни продукти – в рамките на 5,2% - 14%.

Сред по-важните групи селскостопански продукти, намаление се отчита при доставките на житни растения; захар и захарни изделия; мляко и млечни продукти, птичи яйца и естествен мед и живи животни.

По-конкретно, водещите селскостопански продукти в износа и вноса на страната през 2018 г. са посочени в таблици 8 и 9.

Таблица III.7. Внос и износ на селскостопански стоки през периода 2017 - 2018 г.

Код	Раздели и страни	ИЗНОС-FOB					ВНОС-CIF					САЛДО 2017	САЛДО 2018
		2017		2018		Изм. 2018 /2017	2017		2018		Изм. 2018/ 2017		
		хил. евро	дял от износ на аграрни стоки в %	хил. евро	дял от износ на аграрни стоки в %		хил. евро	дял от общия внос на аграрн и стоки в %	хил. евро	дял от общия внос на аграрни стоки в %		хил. евро	хил. евро
а	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
	ОБЩО:	27 915 852		28 647 953		2,6	30 285 679		32 147 872		6,1	-2 369 827	-3 499 919
	в това число аграрни стоки:	4 171 765	100,0	4 308 919	100,0	3,3	3 143 167	100,0	3 256 144	100,0	3,6	1 028 597	1 052 776
	РАЗДЕЛ I	509 205	12,2	483 820	11,2	-5,0	767 778	24,4	753 675	23,1	-1,8	-258 574	-269 854
1	Живи животни	64 074	1,5	45 646	1,1	-28,8	39 099	1,2	31 853	1,0	-18,5	24 975	13 793
2	Меса и карангии, годни за консумация	188 706	4,5	194 248	4,5	2,9	377 436	12,0	373 787	11,5	-1,0	-188 730	-179 539
3	Рибни и ракообразни, мекотели и други водни безгръбначни	41 793	1,0	36 703	0,9	-12,2	91 377	2,9	91 695	2,8	0,3	-49 584	-54 992
4	Мляко и млечни продукти; птичи яйца; естествен мед; продукти от животински произход, годни за консумация, неупоменати, нито включени другаде	200 379	4,8	191 245	4,4	-4,6	242 782	7,7	235 812	7,2	-2,9	-42 403	-44 567
5	Други продукти от животински произход, неупоменати, нито включени другаде	14 253	0,3	15 978	0,4	12,1	17 084	0,6	20 528	0,6	20,2	-2 832	-4 550
	РАЗДЕЛ II	1 926 085	46,2	2 007 829	46,6	4,2	859 533	27,3	875 834	26,9	1,9	1 066 552	1 131 995
6	Живи растения и цветарски продукти	9 858	0,2	9 365	0,2	-5,0	30 606	1,0	30 151	0,9	-1,5	-20 748	-20 786

Код	Раздели и страни	ИЗНОС-FOB					ВНОС-CIF					САЛДО 2017	САЛДО 2018
		2017		2018		Изм. 2018 /2017	2017		2018		Изм. 2018/ 2017		
		хил. евро	дял от общия износ на аграрни стоки в %	хил. евро	дял от общия износ на аграрни стоки в %		%	хил. евро	дял от общия внос на аграрни стоки в %	хил. евро		дял от общия внос на аграрни стоки в %	%
7	Зеленчуци, растения, корени и грудки, годни за консумация	120 019	2,9	122 043	2,8	1,7	154 235	4,9	168 000	5,2	8,9	34 216	-45 957
8	Плодове, годни за консумация; цитрусови или пълешови кори	106 687	2,6	112 809	2,6	5,7	173 042	5,5	200 284	6,2	15,7	-66 355	-87 475
9	Кафе, чай, мате и подправки	94 721	2,3	90 190	2,1	-4,8	137 905	4,4	133 440	4,1	-3,2	-43 184	-43 250
10	Житни растения	932 972	22,4	1 039 815	24,1	11,5	119 709	3,8	67 188	2,1	-43,9	813 263	972 627
11	Мелничарски продукти; малц; скорбяла и нишесте; инулин; пшеничен глутен	50 386	1,2	48 407	1,1	-3,9	32 670	1,0	32 776	1,0	0,3	17 716	15 631
12	Маслодайни семена и плодове; разни видове семена, семена за посев и плодове; индустриални или медицински растения; слама и фуражи	608 083	14,6	582 597	13,5	-4,2	194 956	6,2	218 910	6,7	12,3	413 127	363 687
13	Естествени лакове, клейове, смоли и други растителни сокове и екстракти	2 813	0,1	2 202	0,1	-21,7	16 131	0,5	24 700	0,7	53,1	-13 318	-22 498
14	Материали за сплитане и други продукти от растителен произход, неупоменати, нито включени другаде	546	0,0	400	0,0	-26,7	278	0,0	386	0,0	38,8	268	14
	РАЗДЕЛ III	307 788	7,4	326 254	7,6	6,0	117 849	3,7	118 912	3,7	0,9	189 939	207 342
15	Мазнини и масла от животински или растителен произход; продукти от тяхното разпадане; обработени мазнини за хранителни цели; вощъци от животински или растителен произход	307 788	7,4	326 254	7,6	6,0	117 849	3,7	118 912	3,7	0,9	189 939	207 342
	РАЗДЕЛ IV	1 428 687	34,2	1 491 016	34,6	4,4	1 398 007	44,6	1 507 723	46,3	7,8	30 680	-16 707
16	Продукти от месо, риби или ракообразни, мекотели или други водни безгръбначни	78 217	1,9	87 145	2,0	11,4	51 495	1,6	57 876	1,8	12,4	26 722	29 269
17	Захар и захарни изделия	96 971	2,3	93 032	2,2	-4,1	140 343	4,5	119 303	3,7	-15,0	-43 372	-26 271
18	Какао и продукти от какао	148 240	3,6	179 503	4,2	21,1	197 707	6,3	221 010	6,8	11,8	-49 467	-41 507
19	Хранителни продукти, приготвени на базата на житни растения, брашна, скорбяла, нишесте или мляко; тестени сладкарски изделия	253 788	6,1	260 257	6,0	2,5	145 717	4,6	157 261	4,8	7,9	108 071	102 996
20	Хранителни продукти от зеленчуци, плодове или други части от растения	134 855	3,2	136 079	3,2	0,9	127 003	4,0	132 882	4,1	4,6	7 852	3 197
21	Разни видове хранителни продукти	95 040	2,3	99 718	2,3	4,9	185 841	5,9	192 274	5,9	3,5	-90 801	-92 556
22	Безалкохолни и алкохолни напитки и видове оцет	136 864	3,3	149 980	3,5	9,6	234 538	7,5	267 371	8,2	14,0	-97 674	-117 391
23	Остатъци и отпадъци от хранителната промишленост; приготвени храни за животни	218 293	5,1	267 535	6,1	22,6	127 568	4,2	137 744	4,2	8,0	90 725	129 791
24	Тютюн и обработени заместители на тютюна	266 419	6,4	217 766	5,1	-18,3	187 797	6,0	222 003	6,8	18,2	78 622	-4 237

Източник: данни на НСИ, обработени от МЗХГ.

Таблица III.8. Водещи селскостопански стоки в износа на България през 2018 г.

Наименование на продукта	Количество (тона)	Стойност (евро)	Относителен дял от общия аграрен износ (%)
Пшеница и смес от пшеница и ръж	4 235 747	732 703 169	17,0
Семена от слънчоглед, дори натрошени	787 866	388 284 484	9,0
Слънчогледово масло, памучно масло или масло от шафранка	407 526	285 157 059	6,6
Царевица	1 391 653	228 180 532	5,3
Хлебарски, тестени сладкарски или бисквитени продукти	94 943	223 583 363	5,2
Меса и карантии, годни за консумация, от домашни птици	46 099	164 343 464	3,8
Шоколад и други хранителни продукти, съдържащи какао	38 758	138 109 789	3,2
Семена от репица или рапица, дори натрошени	345 398	130 265 474	3,0
Сурови или необработени тютюни; отпадъци от тютюн	27 260	121 227 370	2,8
Кюспета и други твърди остатъци, дори смлени или агломерирани под формата на гранули	504 393	100 963 645	2,3
Препарати от видовете, използвани за храна на животни	92 344	116 008 415	2,7
Пури (включително тези с отрязани краища), пурети и цигари от тютюн или от заместители на тютюна	9 833	92 426 049	2,1
Сирена и извара	23 510	82 428 373	1,9
Хранителни продукти, неупоменати, нито включени другаде	26 050	79 639 902	1,8
Плодове, черупкови плодове и други части от растения, годни за консумация, приготвени или консервирани	37 619	75 995 678	1,8

Източник: данни на НСИ, обработени от МЗХГ.

Таблица III 9. Водещи селскостопански стоки при вноса в България през 2018 г.

Наименование на продукта	Количество (тона)	Стойност (евро)	Относителен дял от общия аграрен внос (%)
Свинско месо	122 078	206 774 468	6,4
Семена от слънчоглед, дори натрошени	327 122	157 619 657	4,8
Шоколад и други хранителни продукти, съдържащи какао	35 358	140 457 113	4,3
Кафе, дори печено или декофеинизирано	38 403	110 118 792	3,4

Наименование на продукта	Количество (тона)	Стойност (евро)	Относителен дял от общия аграрен внос (%)
Хранителни продукти, неупоменати, нито включени другаде	26 905	108 976 341	3,3
Меса и карантии, годни за консумация, от домашни птици	110 352	107 950 704	3,3
Пури (включително тези с отрязани краища), пурети и цигари от тютюн или от заместители на тютюна	11 195	107 593 000	3,3
Хлебарски, тестени сладкарски или бисквитени продукти	45 626	106 438 607	3,3
Води, включително минералните води и газираните води, подсладени или ароматизирани, и други безалкохолни напитки (с изключение на плодови и зеленчукови сокове, както и мляко)	153 290	93 449 338	2,9
Етилов алкохол, неденатуриран	20 172	12 910 124	0,4
Сурови или необработени тютюни	23 951	84 787 497	2,6
Сирена и извара	26 024	82 495 155	2,5
Захар от захарна тръстика или от цвекло и химически чиста захароза, в твърдо състояние	214 468	79 120 432	2,4
Препарати от видовете, използвани за храна на животни	73 656	73 724 472	2,3
Цитрусови плодове, пресни или сушени	127 833	55 142 732	1,7

Източник: данни на НСИ, обработени от МЗХГ.

4. Развитие на външната търговия със селскостопански стоки през 2019 г.

По предварителни данни на НСИ, през първото полугодие на 2019 г. износът на селскостопански стоки се увеличава с 6,2% в сравнение със същия период на 2018 г., до 2 035 млн. евро. Най-голям принос за това има регистрираният ръст на стойността на изнесените житни растения (с 29,4%). Значително нараства и експортът на зеленчуци (с 33,3%), какаови продукти (с 23,1%) и безалкохолни и алкохолни напитки (с 26,1%).

Водещите групи продукти в структурата на аграрния експорт на страната през периода януари-юни 2019 г. са житните и маслодайните растения, следвани от мазнини от растителен или животински произход, тестени продукти, остатъци и отпадъци от хранителната промишленост и др.

Вносът на селскостопански стоки за шестте месеца на 2019 г. нараства с 8,6% на годишна база, до 1 695 млн. евро.

Така, за първото полугодие на 2019 г. се формира положително търговско салдо за България в размер на 340,0 млн. евро, с 4,2% по-малко спрямо аналогичния период на 2018 г.

Основни партньори в аграрната търговия на страната остават страните от ЕС, които формират около 68% от общия износ на селскостопански стоки за шестте месеца на 2019 г. и 77% от общия аграрен внос за периода.

5. Дейности по подкрепа на износа на земеделска продукция

Един от основните механизми за подкрепа на износа е набирането и предоставянето на информация за потенциални пазари за произведената в страната земеделска продукция. В тази връзка, през 2018 г. са изготвени и публикувани на интернет сайта на МЗХГ следните анализи за земеделски продукти:

- Състояние и тенденции на етерично-маслените култури в България. Възможности за реализация на произведените масла на нови пазари;
- Състояние и тенденции на оранжерийния сектор в България;
- Възможности за износ на оранжерийна продукция в Норвегия, Швейцария и Беларус.

През 2018 г. е обърнато внимание и на текущите преговори между ЕС и трети страни, като възможност за увеличаване на експортните обеми на български земеделски продукти в резултат на нови търговски споразумения. На страницата на МЗХГ е публикувана актуална информация за текущото състояние на преговорите на ЕС с всички страни, както и график за предстоящите кръгове от преговори.

В международен аспект, в резултат на активните отношения и сътрудничество между Република България и Кралство Саудитска Арабия в областта на земеделието, през 2018 г. за първи път български земеделски производители от млечния сектор, производители на мед, етерични масла, ориз и др. са взели участие в земеделско изложение в Рияд.

През м. октомври 2018 г. е подписан меморандум между България и Саудитска Арабия с предмет изготвяне на бизнес план и конкретни мерки за създаване на съвместна Българо-Саудитска държавна компания.

През м. октомври 2019 г. български производители за втори път взеха участие в организиран от МЗХГ национален щанд на Международната изложба за хранителни продукти, съставки и технологии Saudi Agro-Food 2019.

IV. ПОДПОМАГАНЕ НА АГРАРНИЯ ОТРАСЪЛ

1. Подпомагане по първи стълб на ОСП

1.1. Директни плащания на площ, национални доплащания към директните плащания и специфично подпомагане

Финансовата подкрепа на площ и на глава животно се предоставя от ЕФГЗ, ЕЗФРСР и НБ. През календарната 2018 г. е извършена оторизация по подадените заявления за плащания за кампании `2017 и 2018.

Кампания `2017

Таблица IV.1. Оторизирани средства за кампания `2017 през календарната 2018 г.

Схема	Брой подадени валидни заявления	Брой заявления с оторизирани плащания	Процентно разпределение на бюджета (%)			Оторизирани плащания (лева)
			ЕФГЗ	ЕЗФРСР	НБ	
СЕПП	63 337	182	100	-	-	77 421 324
СПП	63 269	58 065	100	-	-	105 342 708
ЗДП	63 337	58 087	100	-	-	455 197 933
МЗС	3 542	3 416	100	-	-	1 430 909

Схема	Брой подадени валидни заявления	Брой заявления с оторизирани плащания	Процентно разпределение на бюджета (%)			Оторизирани плащания (лева)
			ЕФГЗ	ЕЗФРСР	НБ	
Памук	153	152	100	-	-	4 817 155
СМлК	5 590	13	100	-	-	6 548 862
СМКЮ	6 568	23	100	-	-	3 536 775
ЕЖСК-месо	271	7	100	-	-	207 787
ДПЖСК	2 082	8	100	-	-	1 361 295
Биволи	266	3	100	-	-	537 918
СП (основна)	5 986	5 708	100	-	-	30 595 798
СЗ (основна)	5 474	5 258	100	-	-	26 877 576
СЗо	791	779	100	-	-	6 981 960
СПК	17 383	16 993	100	-	-	29 974 608
ЕЖСК-мляко	834	0	100	-	-	2 611 442
СП (други)	2 787	2 662	100	-	-	6 749 200
СЗ (други)	2 637	2 567	100	-	-	4 496 424
ДЗС	5 326	5 163	100	-	-	5 256 937
ПНДЖ1	5 382	18	-	-	100	20 101 325
ПНДЖ3	8 213	16	-	-	100	10 157 965
ПНДТ	41 345	41 323	-	-	100	84 471 116
Мярка 214 - Агроекологични плащания	1 879	1 743	-	75	25	36 154 892
Мярка 10 - Агроекология и климат	5 539	5 276	-	75	25	55 923 955
Мярка 11 - Биологично земеделие	4 255	3 841	-	75	25	55 607 249
Натура 2000	11 550	11 530	-	75	25	44 729 122
НР1	24 425	24 410	-	75	25	71 757 428
НР2	10 513	10 504	-	75	25	22 872 604
Финансова дисциплина	n/a	n/a	100	-	-	15 072 797
Общо:						1 186 754 005

Източник: ДФЗ-РА

Кампания `2018

През кампания `2018 земеделските стопани се подпомагат по следните схеми и мерки за директни плащания, финансирани с европейски и национални средства:

Схеми за директни плащания

- Схема за единно плащане на площ
- Схема за преразпределително плащане
- Схема за плащане за селскостопански практики, които са благоприятни за климата и околната среда (зелено директно плащане)

- Схема за млади земеделски стопани
- Схема за дребни земеделски стопани
- Схема за обвързано подпомагане за млечни крави
- Схема за обвързано подпомагане за млечни крави под селекционен контрол
- Схема за обвързано подпомагане за млечни крави в планински райони
- Схема за обвързано подпомагане за месодайни крави под селекционен контрол
- Схема за обвързано подпомагане за месодайни крави и/или юници
- Схема за обвързано подпомагане за овце-майки и/или кози-майки в планински райони
- Схема за обвързано подпомагане за овце-майки и/или кози-майки под селекционен контрол
- Схема за обвързано подпомагане за биволи
- Схема за обвързано подпомагане за плодове (основна група)
- Схема за обвързано подпомагане за плодове (сливи и десертно грозде)
- Схема за обвързано подпомагане за зеленчуци (основна група)
- Схема за обвързано подпомагане за оранжерийни зеленчуци
- Схема за обвързано подпомагане за зеленчуци (зеле, дини и пъпеши)
- Схема за обвързано подпомагане за протеинови култури
- Специално плащане за култура – памук

Схеми за преходна национална помощ:

- Схема за преходна национална помощ за тютюн, необвързана с производството
- Схема за преходна национална помощ за говеда, необвързана с производството
- Схема за преходна национална помощ за овце-майки и/или кози-майки, обвързана с производството

Мерки от ПРСР 2014-2020

- Мярка 10 „Агроекология и климат“
 - 10.1. „Плащания за ангажименти, свързани с агроекология и климат“:
 - Направление 10.1.1. Възстановяване и поддържане на затревени площи с висока природна стойност
 - Направление 10.1.2. Поддържане на местообитанията на защитени видове в обработваеми земи с орнитологично значение
 - Направление 10.1.3. Контрол на почвената ерозия
 - Направление 10.1.4. Традиционни практики за сезонна паша (пасторализъм)
 - Направление 10.1.5. Опазване на застрашени от изчезване местни породи, важни за селското стопанство
 - Направление 10.1.6. Опазване на застрашени от изчезване местни сортове, важни за селското стопанство
- Мярка 11 „Биологично земеделие“

- 11.1. Плащания за преминаване към практики и методи за биологично земеделие - преминаване на стопанството от конвенционално към биологично производство (растениевъдство, пчеларство и биологично животновъдство)
- 11.2. Плащания за поддържане на практики и методи за биологично земеделие стопанството е преминало периода на преход към биологично производство (биологично растениевъдство, биологично животновъдство и биологично пчеларство)
- Мярка 12 „Плащания за Натура 2000 и рамковата директива за водите“
- Мярка 13 „Плащания за райони с природни или други специфични ограничения“
 - 13.1 Компенсаторни плащания в планински райони
 - 13.2 Компенсаторни плащания за райони, различни от планинските райони, със съществени природни ограничения

През кампания `2018 общо по всички схеми и мерки са приети 110 944 заявления. За улеснение на земеделските стопани, при заявяване на участието им по схемите и мерките за директните плащания, кандидатите могат да декларират обработваните от тях площи с помощта на цифрови географски данни, получени след собствени измервания с GPS устройства. По този начин се намалява до минимум рискът от евентуални грешки при разпознаване на площите на цифровата ортофотокарта. Цифровите данни за заявените от бенефициентите в предходната кампания площи могат да се получават през „пространството“ за индивидуална справка, като така отпада необходимостта от подаване на заявления на хартиен носител.

През м. октомври 2018 г. стартира оторизацията на плащанията за кампания `2018 по схемите за подпомагане на сектор „Животновъдство“, финансирани от НБ, а одобрените средства по СЕПП и по схемите за животни, финансирани от ЕФГЗ, са оторизирани през м. декември 2018 г.

Таблица IV.2. Оторизирани средства за кампания `2018 през календарна 2018 г.

Схема	Брой подадени валидни заявления	Брой заявления с оторизирани плащания	Процентно разпределение на бюджета (%)			Оторизирани плащания (лева)
			ЕФГЗ	ЕЗФРСР	НБ	
СЕПП	62 464	57 909	100	-	-	634 337 431
СМлК	4 447	4 357	100	-	-	28 339 651
СМКЮ	6 054	5 944	100	-	-	18 248 545
ЕЖСК-месо	367	360	100	-	-	3 131 836
ДПЖ-пл	2 673	2 603	100	-	-	3 787 449
ДПЖСК	2 207	2 180	100	-	-	23 210 412
Биволи	279	271	100	-	-	3 615 633
ЕЖСК-мляко	908	886	100	-	-	35 405 312
СМлК-пл	282	273	100	-	-	532 445
ПНДЖ1		4 854	-	-	100	19 055 080
ПНДЖ3	7 623	7 595	-	-	100	15 707 738
Общо:						785 371 532

Източник: ДФЗ-РА

Схеми за подпомагане на площ

Схемата за единно плащане на площ се прилага при минимален размер на допустимото стопанство от 0,5 ха, с минимален размер на парцела 0,1 ха. Като инструмент за преодоляване на структурния дисбаланс се извършва намаление на плащанията по СЕПП за суми над 150 000 евро, при отчитане на заетостта в стопанствата чрез приспадане на разходите за възнаграждения, свързани със селскостопанската дейност, преди намаленията на плащанията.

Подадените заявления за подпомагане по СЕПП за кампания `2018 са 62 464, с декларирана площ над 3,8 млн. ха. Към 30 юни 2019 г. от бюджета, възлизащ на 743 039 713 лева, са оторизирани 714 681 989 лева (усвояемост 96,2%). Размерът на подпомагането за единица площ е 195,73 лева/ха.

Схемата за преразпределително плащане цели насърчаване на икономически по-уязвимите малки и средни стопанства чрез по-високо единно плащане на хектар за първите 30 хектара на всяко стопанство, допустимо за подпомагане по СЕПП. За кампания `2018 схемата е с бюджет 109 274 458 лева и е заявена от 62 413 земеделски стопани. Към 30 юни 2019 г. са оторизирани плащания в размер на 106 200 486 лева или 97,2% от определения бюджет. Размерът на подпомагането на единица площ възлиза на 137,55 лева/ха.

Схемата за плащане за селскостопански практики, които са благоприятни за климата и околната среда (зелени директни плащания) е въведена за първи път през 2015 г. Земеделските стопани, които имат право да получат плащане по СЕПП, трябва да спазват практики за диверсификация на културите, запазване на постоянно затревените площи и поддържане на екологично насочените площи в рамките на всички свои хектари, в зависимост от структурата на земеделското стопанство, неговия размер и отглежданите култури. За кампания `2018 по схемата с бюджет 466 317 482 лева са кандидатствали 62 464 земеделски стопани. Към 30 юни 2019 г. оторизираният финансов ресурс възлиза на 452 848 500 лева (усвояемост на бюджета 97,1%), при размер на подпомагането 122,84 лева/ха.

Земеделските стопани, които са на не повече от 40 години през 2018 г. и са започнали земеделска дейност през последните 5 години, получават завишено плащане с 50% от плащането по СЕПП за първите 30 ха по *Схемата за млади земеделски стопани*. За кампания `2018 заявления за подпомагане са подали 4 222 млади земеделски стопани. Към края на юни 2019 г. оторизираните средства са в размер на 3 482 920 лева.

Схеми за обвързано с производството подпомагане

Схема за обвързано подпомагане за млечни крави

Схемата с бюджет от 30 093 539 лева е насочена към подпомагане на стопанства от млечния сектор за поддържане на нивото на добиваното мляко. За кампания `2018 заявления за подпомагане са подали 4 444 земеделски стопани. Към 30 юни 2019 г. по схемата са оторизирани 28 751 184 лева, което представлява 95,5% усвояване на бюджета. Определената за подпомагане ставка за млечни крави е в размер на 301,15 лева/глава, като подкрепя се предоставя само до 250-то животно.

Схема за обвързано подпомагане за млечни крави под селекционен контрол

За кампания `2018 заявления за подпомагане са подали 908 земеделски стопани. Годишният бюджет на схемата е в размер на 36 807 035 лева, а определените за подпомагане ставки - 542,58 лева/глава за до 250-то допустимо животно и 434,06 лева/глава за над 250-то животно. Оторизираните средства към 30 юни 2019 г. възлизат на 35 881 240 лева или 97,5% от бюджета.

Схема за обвързано подпомагане за месодайни крави и/или юници

Заявление за подпомагане за кампания `2018 са подали 6 050 земеделски стопани. Оторизираните средства към 30 юни 2019 г. възлизат на 18 534 590 лева (усвояемост на бюджета -

98,9%). Размерът на подпомагането за животно е 152,55 лева./глава, като се подпомагат първите 250 животни в стопанството.

Схема за обвързано подпомагане за млечни крави в планински райони

По схемата, с годишен бюджет в размер на 551 879 лева, се предоставя подкрепа на земеделски стопани, отглеждащи от 5 до 9 млечни крави в планински райони. За кампания `2018 подпомагане са заявили 282 животновъди, а към 30.06.2019 г. са оторизирани 98,6% от бюджета, при ставка от 269,73 лева/глава животно.

Схема за обвързано подпомагане за месодайни крави под селекционен контрол

Определеният годишен бюджет на схемата е в размер на 3 249 951 лева, който към 30.06.2019 г. е усвоен на 97,7%. За подпомагане са кандидатствали 367 земеделски стопани. Субсидията на едно животно възлиза на 197,54 лева/глава за до 250-то допустимо животно и 158,03 лева./глава за над 250-то животно.

Схема за обвързано подпомагане за овце-майки и/или кози-майки в планински райони

По схемата се подпомагат земеделски стопани, които отглеждат от 10 до 49 овце-майки и/или кози-майки в планински райони, с цел запазване нивото на производство в тази категория стопанства. За кампания `2018 участие в нея са заявили 2 672 земеделски стопани. Към 30 юни 2019 г. са оторизирани 98,1% от годишния бюджет, възлизащ на 3 933 051 лева, при ставка в размер на 55 лева./глава животно.

Схема за обвързано подпомагане за овце-майки и/или кози-майки под селекционен контрол

Схемата цели подкрепа на земеделски стопани, които отглеждат 50 и повече овце-майки под селекционен контрол от една порода, и/или 20 и повече кози-майки под селекционен контрол от една порода. За кампания `2018 заявления за подпомагане са подали 2 207 земеделски стопани. Оторизираните средства към края на юни 2019 г. са в размер на 23 467 567 лева, което представлява 97,8% от бюджета. Размерът на подпомагането на животно е 73,34 лева/глава за до 300-то допустимо животно и 58,67 лева/глава за животните над 300.

Схема за обвързано подпомагане за биволи

Подпомагането на биволовството, като уязвим сектор, се осъществява чрез отделна схема за директни плащания. Подкрепата е насочена към стопани, които отглеждат 10 и повече животни. За кампания `2018 заявления за подпомагане по схемата, с годишен бюджет в размер на 4 424 442 лева, са подали 279 земеделски стопани. Ставките за подпомагане за едно животно са 367,30 лева/глава за до 250-то допустимо животно и 293,84 лева/глава за животните над 250. Оторизираните средства към 30 юни 2019 г. възлизат на 3 658 911 лева или 82,7% от бюджета.

Схема за обвързано подпомагане за плодове (основна група) – ягоди, малини, ябълки, круши, кайсии и зарзали, череши, вишни, праскови и нектарини

За кампания `2018 заявления за подпомагане по схемата са подадени от 6 318 земеделски стопани. Определеният бюджет е в размер на 31 996 554 лева, а ставката възлиза на 1 759,98 лева/ха за хектарите до 30 и 1 173,32 лева/ха за хектарите над 30-тия. Към 30 юни 2019 г. оторизираните средства възлизат на 31 400 775 лева или 98,1% от бюджета.

Схема за обвързано подпомагане за зеленчуци (основна група) – домати, пипер, краставици, корнишони, лук - кромид зрял, патладжан, моркови, чесън (зрял), картофи-полско производство и/или домати, пипер, краставици-оранжерийно производство

Заявления за подпомагане по схемата са подадени от 5 543 земеделски стопани. Годишният бюджет възлиза на 28 157 942 лева. Към 30 юни 2019 г. за кампания `2018 са оторизирани 27 527 821

лева (97,8% от бюджета), при ставки от 1 277,62 лева/ха за до 30-тия хектар и 851,75 лева/ха за хектарите над 30-тия.

Схема за обвързано подпомагане за оранжерийни зеленчуци

Поради специфичния характер на оранжерийното производство допустими за подпомагане са площи с минимален размер на стопанството от 0,5 ха, които могат да бъдат комбинирани от полско и оранжерийно производство. За кампания `2018 по схемата са кандидатствали 854 земеделски стопани. Към 30 юни 2019 г. са оторизирани средства в размер 8 064 193 лева, което представлява над 97,5% от годишния бюджет, при ставка от 17 021,85 лева/ха.

Схема за обвързано подпомагане за плодове – сливи и десертно грозде

Годишният бюджет на схемата, заявена за кампания `2018 от 3 262 земеделски производители, е в размер на 7 167 291 лева. Към 30.06.2019 г. са оторизирани над 98% от средствата, при ставки от 1 006,17 лева/ха за хектарите до 30 и 670,78 лева/ха за хектарите над 30-тия.

Схема за обвързано подпомагане за зеленчуци – зеле, дини и пъпеши

За кампания `2018 по схемата, с бюджет от 4 667 358 лева, са кандидатствали 2 250 земеделски стопани. Към края на м. юни 2019 г. са оторизирани 4 571 132 лева или 97,9% от определения годишен бюджет, при ставки в размер на 735,49 лева/ха за хектарите до 30 и 490,33 лева/ха за хектарите над 30-тия.

Схема за обвързано подпомагане за протеинови култури

Основната цел на схемата е косвено подпомагане на животновъдите, чрез насърчаване производството на протеинови култури за фураж. От друга страна, тя допринася за изпълнението на изискванията за поддържане на екологично насочени площи, като част от зелените изисквания. За кампания `2018 заявления за подпомагане са подали 18 225 земеделски стопани. Към 30 юни 2019 г. от годишния бюджет, в размер на 31 087 793 лева, са оторизирани 29 905 592 лева, което представлява усвояемост от 96,2%, при ставка от 135,64 лева/ха.

Специално плащане за култура памук

Памукът се подпомага чрез самостоятелна схема със специално определен бюджет. За кампания `2018 подпомагане по нея са заявили 109 земеделски стопани, а оторизирани към края на м. юни 2019 г. средства са 4 965 068 лева.

Схема за дребни земеделски стопани

За кампания `2018 участие в схемата са заявили 4 210 земеделски стопани. Към 30 юни 2019 г. е оторизиран финансов ресурс в размер на 1 210 750 лева.

Преходна национална помощ

С оглед осигуряване на последователност в политиката за подпомагане на сектори „Животновъдство“ и „Тютюн“ с национални средства, през кампания `2018 продължи прилагането на схеми за преходна национална помощ за говеда, биволи, овце-майки и кози-майки и тютюн, при условията на схемите за национални доплащания, прилагани през 2013 г.

Преходна национална помощ за говеда и биволи (необвързана с производство)

Бюджетът на схемата за кампания `2018 възлиза на 38 477 240 лева, а подпомагане са заявили 4 879 земеделски стопани. Определената ставка за говеда е 181,44 лева/глава, а за биволи – 317,52 лева/глава. Към 30 юни 2019 г. са оторизирани средства в размер 38 393 024 лева (99,8% от бюджета).

Преходна национална помощ за овце-майки и/или кози-майки (обвързана с производство)

Заявления за кандидатстване по схемата, с бюджет 32 194 420 лева, са подали 7 623 животновъди. Към края на м. юни 2019 г. е оторизирана сума в размер на 31 518 932 лева (97,9% от предоставения бюджет), при подпомагане за животно в размер на 39,60 лева /глава.

Преходна национална помощ за тютюн

По схемата за преходна национална помощ за тютюн, необвързана с производството, оторизираната сума за кампания `2018 към 30.06.2019 г. е в размер на 80 038 268 лева, по 41 255 заявления за подпомагане. Плащането обхваща изцяло заявленията по сортови групи „Вирджиния“, „Каба кулак“, „Бърлей“ и „Басми“.

Таблица IV.3. Размер на подпомагането по схеми за директни плащания и преходна национална помощ и усвояване на бюджетите им за кампания `2018, лева

Схема	Бюджет кампания `2018	Ставка кампания `2018 (лева/ха)/ (лева/глава)		Оторизирани средства за кампания `2018	Усвояване на бюджета* (%)
		до	над		
Схема за единно плащане на площ	743 039 713	195,73		714 681 989	96,18%
Схема за преразпределително плащане	109 274 458	137,55		106 200 486	97,19%
Зелени директни плащания	466 317 482	122,84		452 848 500	97,11%
Схема за обвързано подпомагане за биволи	4 424 442	до 250	367,30	3 658 911	82,70%
		над 250	293,84		
Схема за обвързано подпомагане за овце-майки и/или кози-майки в планински райони	3 933 051	55,00	0,00	3 859 604	98,13%
Схема за обвързано подпомагане за овце-майки и/или кози-майки под селекционен контрол	24 004 232	до 300	73,34	23 467 567	97,76%
		над 300	58,67		
Схема за обвързано подпомагане за месодайни крави под селекционен контрол	3 249 951	до 250	197,54	3 173 415	97,65%
		над 250	158,03		
Схема за обвързано подпомагане за млечни крави под селекционен контрол	36 807 035	до 250	542,58	35 881 240	97,48%
		над 250	434,06		
Схема за обвързано подпомагане за месодайни крави и/или юници	18 749 713	до 250	152,55	18 534 590	98,85%
		над 250	0,00		
Схема за обвързано подпомагане за млечни крави	30 093 539	до 250	301,15	28 751 184	95,54%
		над 250	0,00		
Схема за обвързано подпомагане за млечни крави в планински райони	551 879	269,73		544 289	98,62%
Схема за обвързано подпомагане за зеленчуци (основна група)	28 157 942	до 30 ха	1 277,62	27 527 821	97,76%
		над 30 ха	851,75		
Схема за обвързано подпомагане за зеленчуци (зеле, дини и пъпеши)	4 667 358	до 30 ха	735,49	4 571 132	97,94%
		над 30 ха	490,33		
Схема за обвързано подпомагане за оранжерийни зеленчуци	8 267 667	17 021,85		8 064 193	97,54%
Схема за обвързано подпомагане за плодове (основна група)	31 996 554	до 30 ха	1 759,98	31 400 775	98,14%
		над 30 ха	1 173,32		
Схема за обвързано подпомагане за плодове (сливи и десертно грозде)	7 167 291	до 30 ха	1 006,17	7 030 413	98,09%
		над 30 ха	670,78		
Схема за обвързано подпомагане за протеинови култури	31 087 793	135,64		29 905 592	96,20%
Схема за преходна национална помощ за	38 477 240	биволи	317,52	38 393 024	99,78%

Схема	Бюджет кампания `2018	Ставка кампания `2018 (лева/ха)/ (лева/глава)		Оторизирани средства за кампания `2018	Усвояване на бюджета* (%)
		говеда	181,44		
Схема за преходна национална помощ за овце-майки и/или кози-майки	32 194 420	39,60		31 518 932	97,90%
Схема за преходна национална помощ за тютюн	81 000 000	-	-	80 038 268	98,81%

Източник: Дирекция „Директни плащания и идентификация на земеделските парцели“, МЗХГ

* Данни към 30.06.2019 г.

Мерки от ПРСР за плащане на площ

Мярка 10 „Агроекология и климат“

През програмния период 2014-2020 г. мярка 10 се прилага в следните направления:

- Възстановяване и поддържане на постоянно затревени площи с висока природна стойност;
- Поддържане на местообитанията на зимуващите видове гъски и ливаден блатар в обработваеми земи с орнитологично значение;
- Поддържане на местообитанията на Царски орел и Египетски лешояд в обработваеми земи с орнитологично значение;
- Контрол на почвената ерозия;
- Традиционни практики за сезонна паша (пасторализъм);
- Опазване на застрашени от изчезване местни породи, важни за селското стопанство;
- Опазване на застрашени от изчезване местни сортове, важни за селското стопанство.

През 2018 г. по мярката са постъпили общо 5 546 заявления за подпомагане. Най-голям брой земеделски стопани са кандидатствали по направления „Опазване на застрашени от изчезване местни породи“ и „Контрол на почвената ерозия“ – съответно 34,5% и 32% от всички бенефициенти.

Оторизираните средства през 2018 г. са в размер на 55 657 081 лева, а от началото на прилагане на ПРСР до 31.12.2018 г. - 222 219 885 лева.

Мярка 11 „Биологично земеделие“

Мярката обхваща прилагането на две подмерки „Плащания за преминаване към биологично земеделие“ и подмярка „Плащания за поддържане на биологично земеделие“, като подпомагане се предоставя в три направления - биологично растениевъдство, биологично пчеларство и биологично животновъдство.

За 2018 г. подпомагане по мярка 11 са заявили 3 848 земеделски стопани. От тях, над 76% са кандидатствали по направление „Биологично растениевъдство“. Оторизираните през годината средства са в размер на 56 647 720 лева.

За целия период на прилагане на мярката до 31.12.2018 г. разплатените по нея публични средства възлизат на 163 630 526 лева.

Мярка 12 „Плащания по „Натура-2000“ и Рамковата директива за водите“

Подмярка 12.1. „Компенсаторни плащания за земеделски площи в Натура 2000“

През 2018 г. по подмярката е оторизиран финансов ресурс в размер на 44 509 159 лева. За периода на прилагането ѝ до 31.12 2018 г. са извършени плащания за поети ангажименти на обща стойност 136 083 011 лева.

Мярка 13 „Плащания за райони, изправени пред природни или други специфични ограничения“

Мярката се прилага чрез две подмерки - подмярка 13.1 „Компенсационни плащания в планински райони“ и подмярка 13.2 „Компенсационни плащания за други райони, засегнати от значителни природни ограничения“. Оторизираните през 2018 г. средства по двете подмерки са в размер на 94 432 082 лева, а от началото на прилагане на ПРСР до 31.12.2018 г. възлизат на 267 525 116 лева.

Кампания `2019

Таблица IV.4. Декларирани данни по схеми и мерки за подпомагане на единица площ

Схема	Постъпили заявления (брой)	Заявена площ (ха)
Схема за единно плащане на площ	60 248	3 870 547
Схема за обвързано подпомагане за протеинови култури	17 114	154 372
Обвързано подпомагане за зеленчуци (картофи, лук и чесън)	2 937	11 518
Обвързано подпомагане за зеленчуци - оранжерийно производство	952	765
Схема за обвързано подпомагане за плодове (основна)	6 289	23 391
Схема за обвързано подпомагане за плодове (други)	3 437	10 084
Обвързано подпомагане за зеленчуци (моркови, зеле, дини и пъпеши)	2 910	9 946
Обвързано подпомагане за зеленчуци (домати, краставици, корнишони и патладжан)	2 171	6 971
Обвързано подпомагане за зеленчуци (пипер)	1 433	2 915
Специално плащане за култура – памук	114	3 942
Мярка 10	3 915	270 229
Мярка 11	2 834	83 278
Мярка 12/Натура 2000	11 536	411 038
Мярка 13.1/НР 1 - Планински райони	22 769	414 714
Мярка 13.2/НР 2 - Други	10 119	291 502

Източник: ДФЗ-РА

Забележка: Данните са актуални към 19.06.2019 г.

Таблица IV.5. Декларирани данни по схеми за подпомагане на глава животно

Схема	Постъпили заявления (брой)	Заявени животни (брой)
Схема за преходна национална помощ за овце-майки и/или кози-майки, обвързана с производството	6 998	791 486
Схема за обвързано подпомагане за овце майки и/или кози майки под селекционен контрол	2 106	330 091
Схема за обвързано подпомагане за месодайни крави и/или юнци	5 478	137 697
Схема за обвързано подпомагане за млечни крави	3 913	119 578
Схема за обвързано подпомагане за млечни крави под селекционен контрол	924	78 165

Схема	Постъпили заявления (брой)	Заявени животни (брой)
Схема за обвързано подпомагане за овце майки и/или кози майки в планински райони	2 341	66 098
Схема за обвързано подпомагане за месодайни крави под селекционен контрол	418	21 187
Схема за обвързано подпомагане за биволи	282	13 905
Схема за обвързано подпомагане за млечни крави в планински райони	314	2430
Преходна национална помощ (говеда)	4 439	197 129
Преходна национална помощ (биволи)	76	3 456

Източник: ДФЗ-РА

Забележка: Данните са актуални към 19.06.2019 г.

Таблица IV.6. Подадени заявления за подпомагане по Схемата за преходна национална помощ за тютюн

Сорт	Постъпили заявления (брой)	Референтно количество (кг)
Басми	33 824	29 403 514
Бърлей	1 320	6 934 476
Каба кулак	5 929	6 336 685
Виржиния	70	8 574 921

Източник: ДФЗ-РА

Забележка: Данните са актуални към 19.06.2019 г.

Към 19 юни 2019 г. по Схемата за млади земеделски стопани са подадени общо 3 924 заявления, а по Схемата за дребни земеделски стопани продължават участие 3 398 бенефициенти.

1.2. Механизми за пазарна подкрепа

1.2.1. Сектор „Мляко“

Договорни отношения в сектора на млякото

Договорните отношения в сектора на млякото, условията и реда за признаване на организации на производители, техни асоциации и междубраншови организации в сектора на млякото и млечните продукти, се уреждат с Наредба № 1 от 28.01.2015 г.

Прилагането на режима цели осигуряване на условия за устойчиво развитие на производството на сурово мляко от всички видове, подобряване на възможностите на млекопроизводителите за договаряне с изкупвачите и по-справедливо разпределение на добавената стойност по веригата на доставките.

Нормативната уредба позволява на организациите на млекопроизводители или на техните асоциации да договарят съвместно с даден изкупвач на сурово мляко условията на договорите, включително цената, за част или за цялото количество сурово мляко на своите членове.

През 2018 г. са подадени 1 340 заявления от изкупвачи за регистриране на близо 10 024 договори/анекси за изкупуване на мляко. Съгласно изискванията на Наредба № 1/2015 г. в периода май-юли 2018 г. са извършени 722 проверки на място, в т. ч. на 112 първи изкупвачи на сурово мляко и на 610

производители на сурово краве, биволско, овче и козе мляко. Издадено е едно наказателно постановление на изкупвач на сурово мляко, с общ размер на наложените санкции 5 000 лева.

Във връзка с изменение на Наредба № 1/25.05.2018 г. са предприети действия по актуализиране на правилника за работа и разработване на възможност за прием на заявления за регистриране на договори от първи изкупвачи на сурово мляко чрез система за електронни услуги на ДФЗ.

1.2.2. Сектор „Плодове и зеленчуци“

Схема „Групи производители на плодове и зеленчуци“

През 2012 г. са сключени два договора за финансова помощ с признати групи производители на плодове и зеленчуци на обща стойност 31 млн. лева (европейско и национално финансиране), с петгодишен срок на изпълнение на инвестиционните планове. През 2013 г. са одобрени още 10 групи производители, с общ размер на финансова помощ 28 537 821 лева, разпределена за период от 5 години.

В одобрените 12 групи членуват 55 земеделски производители, ангажирани със зеленчукопроизводство, овощарство и оранжерийно производство в региони Пловдив, Хасково, Русе, В. Търново, Благоевград, Бургас, Видин и Монтана.

Изплатените през 2018 г. средства са в размер на 14 130 423 лева, от които 3 699 691 лева от ЕФГЗ и 10 430 732 лева са съфинансирани от националния бюджет. От общо изплатените средства, 13 592 938 лева са за инвестиционни и 537 485 лева - за административни разходи.

През първото полугодие на 2019 г. са изплатени 1 109 755 лева на една група производители за направени през 2018 г. разходи, от които 197 093 лева от ЕФГЗ и 912 662 лева - съфинансирани от националния бюджет. До края на годината предстои изплащането на средствата за 2018 г. на още 4 групи производители, които са приключили плановете си за признаване към 31.12.2018 г.

Всички групи производители, подали заявление за признаване като организации на производители, са признати в нормативно установения срок.

Схема „Организация на производителите“

Организации на производители на плодове и зеленчуци

Схема „Организации на производители на плодове и зеленчуци“ има за цел обединяване на производители в маркетингови организации, което води до концентрация на предлагането, понижаване на производствената цена, скъсяване на вериги на доставките и повишаване на конкурентоспособността. По схемата се изпълняват оперативни програми, включващи инвестиции насочени към модернизиране на стопанствата на ОП, включително и административни разходи, имащи за цел подсигуриране на управлението на организациите.

Три групи производители на плодове и зеленчуци, приключили изпълнението на плановете си за признаване към 31.12.2017 г., са признати в нормативно установения срок като организации на производители на плодове и/или зеленчуци. Една от тях е подала през 2018 г. оперативна програма, чието изпълнение стартира от януари 2019 г.

Към 2018 г. функционират четири ОП, изпълняващи оперативни програми, с общо одобрен оперативен фонд на стойност 15 568 579 лева. Една от организациите изпълнява 5-годишна оперативна програма, а останалите три програми са с 3-годишен срок на изпълнение. Подадени са 5 заявления за одобрение/изменение на оперативна програма, като са подписани анекси към действащите договори за финансова помощ. Един от договорите за подпомагане е прекратен.

През 2018 г. по схема „Организации на производители на плодове и зеленчуци“ не са извършени плащания. За отчитане на изпълнението на първата година от оперативните си програми, заявки за плащания за 2018 г. са подали 3 организации на производители.

Организации и групи на производители в други сектори

През 2018 г. са признати общо 27 организации на производители и групи производители, от които: 2 ГП в сектор „Зърнени-житни култури“, 1 ГП в сектор „Технически култури“, 2 ГП в сектор „Месо“, 4 ГП в сектор „Мляко“, 1 ГП в сектор „Винено грозде“, 1 ГП в сектор „Плодове“, 4 ГП в сектор „Медицински и етеричномаслени култури“, 3 ОП в сектор „Плодове и зеленчуци“, 1 ОП в сектор „Плодове“, 1 ОП в сектор „Зеленчуци“, 4 ОП в сектор „Мед и пчелни продукти“, 1 ОП в сектор „Мляко и млечни продукти“, 1 ОП в сектор „Месо и вълна“ и 1 ОП в сектор „Зърнени-житни и маслодайни култури“.

Към 31.12.2018 г. общо признатите организации и групи на производители на земеделски продукти в страната са 93, в които членуват над 800 земеделски стопани.

Схема „Временни извънредни мерки“

През 2017 г. са подадени четири заявления за подпомагане по мярката „Изтегляне от пазара“, с общо заявено количество 335 кг череша. През 2018 г. четирите заявления за участие са оттеглени и плащания по тях не се извършвани.

По заявления за прилагане на временна извънредна мярка за подпомагане на пазара в сектора на плодовете и зеленчуците, подадени в предходни приеми, през финансовата 2018 г. е изплатена финансова помощ в размер на 199 261 лева.

Схема за предлагане на плодове, зеленчуци, мляко и млечни продукти в детските градини и училищата в България

От учебната 2017/2018 година схемите „Училищен плод“ и „Училищно мляко“ се прилагат като една обединена схема за предлагане на плодове, зеленчуци, мляко и млечни продукти в детските градини и училищата. Тя цели подобряване на хранителните навици на децата.

Помощта е предназначена за деца, посещаващи редовно детска градина и училище. Схемите се прилагат на територията на цялата страна и обхващат децата от I до IV група на съответното детско заведение (общинско, държавно или частно) и всички ученици от подготвителен клас до IV клас вкл. на съответното училище (общинско, държавно или частно). Децата и учениците могат да се възползват от помощта само през учебните дни.

Учебна 2017/2018 година

За учебната година са предоставени 3 546 тона плодове и зеленчуци на 468 502 деца в 3 450 учебни заведения. Общият бюджет на схемата, който включва съпътстващи мерки и информационни дейности, възлиза на 10 717 938 лева, от които 5 235 890 лева от ЕС и 4 983 108 лева - национално съфинансиране. Броят на участващите заявители е 231.

Бюджетът за доставка на мляко и млечни продукти за учебната година възлиза на 10 115 163 лева, от които 2 283 136 лева европейско и 7 832 027 лева национално финансиране. За участие са одобрени 165 заявители. Учебните заведения, включени в схемата са 3 349, с 448 389 деца и ученици, на които са предоставени 3 809 тона мляко и млечни продукти.

Учебна 2018/2019 година

Бюджетът за доставка на плодове и зеленчуци за учебната година е в размер на 13 651 713 лева, от които 5 067 427 лева са предоставени от ЕС и 8 584 286 лева – от националния бюджет. От общия бюджет, за съпътстващи мерки са предвидени 1 012 079 лева и за информационни дейности и

публичност – 133 030 лева. Одобрени за доставка на плодове и зеленчуци са 211 заявители. Очаква се от схемата да бъдат обхванати 468 502 деца от 3 478 учебни заведения.

За доставката на мляко и млечни продукти бюджетът възлиза на 15 813 412 лева, от които 2 211 773 лева европейски и 13 601 639 лева – национални средства. В схемата участват 157 заявители и 3 405 учебни заведения с 448 389 деца.

Към края на м. юни 2019 г. за доставка на мляко и млечни продукти са разплатени 17 006 752 лева без ДДС, а за доставка на плодове и зеленчуци - 17 977 548 лева без ДДС. Изплатените средства се отнасят за 2017/2018 и за 2018/2019 учебни години.

1.2.3. Сектор „Пчеларство“

Подпомагането в сектора на пчеларството се осъществява в рамките на Националната програма по пчеларство, подготвена в сътрудничество с пчеларските организации, съгласно Регламент (ЕС) № 1308/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 17 декември 2013 г. за установяване на обща организация на пазарите на селскостопански продукти.

Основните цели на НПП са свързани с осигуряване на по-добра заетост и по-високи доходи на пчеларите, подобряване на условията за производство и търговия с пчелния мед и пчелните продукти, повишаване ефективността на производството, качеството и конкурентоспособността на българския пчелен мед и пчелни продукти, опазване на пчелната популация и постигане на нейното устойчиво развитие.

Общият финансов ресурс по програмата, с който България разполага за периода 2017-2019 г. възлиза на 14 275 774 лева, в т. ч. 4 758 590 лева за 2017 г., 4 758 594 лева за 2018 г. и 4 758 590 лева за 2019 г.

През финансовата 2018 г. по НПП са постъпили 1 750 заявления за подпомагане и са сключени 1 649 договора за финансова помощ. Заложените инвестиции са изпълнени при 97% от договорите.

Таблица IV.7. Бюджет и изплатена финансова помощ по НПП за 2018 г., лева

Мярка, дейност	Бюджет	Изплатена финансова помощ			Усвояемост на бюджета (%)
		Общо	в т. ч. ЕФГЗ	в т. ч. НБ	
1. Мярка А – Техническа помощ за пчелари и сдружения на пчелари	343 677	301 790	150 895	150 895	88%
2. Мярка Б – Борба срещу вароатозата	1 103 559	904 978	452 489	452 489	82%
3. Мярка В - Рационализация на подвижното пчеларство	14 190	9 240	4 620	4 620	65%
4. Мярка Г – Мерки за подкрепа на извършването на физико-химичен анализ на пчелния мед	57 858	36 636	18 318	18 318	63%
5. Общо по Мярка Д - Мерки за подкрепа на подновяването на пчелните кошери в ЕС	3 239 309	2 551 065	1 275 532	1 275 532	79%
Дейност 1 „Закупуване на нови кошери за подмяна на стари негодни кошери и/или за увеличение на броя на пчелните семейства в пчелина“	1 535 613	1 287 556	643 778	643 778	84%
Дейност 2 „Поддържане или увеличаване на броя на пчелните семейства“	998 267	731 003	365 502	365 502	73%

Мярка, дейност	Бюджет	Изплатена финансова помощ			Усвояемост на бюджета (%)
		Общо	в т. ч. ЕФГЗ	в т. ч. НБ	
Дейност 3 „Закупуване на пчелни майки“	705 429	532 505	266 253	266 253	75%
6. Общо по Мярка Е- Сътрудничество със специализирани органи за осъществяването на практика на приложните изследователски програми в областта на пчеларството и пчелните продукти	0.00	0.00	0.00	0.00	-
ОБЩО	4 758 594	3 803 709	1 901 855	1 901 855	80%

Източник: ИСАК, модул Национална програма по пчеларство – прием 2018

За финансовата 2019 г. са подписани 1 800 договора за подпомагане, във връзка с които са подадени 1 677 заявления за плащане. Крайният срок за изплащане на помощта е 15.10.2019 г.

На 14 юни 2019 г. Европейската Комисия публикува в Официалния вестник на ЕС Решение за изпълнение (ЕС) 2019/974 за одобряване на националните програми за развитие на пчеларството за периода 2020-2022 г., представени от държавите-членки. За новия програмен период подпомагането от ЕС по НПП за България възлиза на 9 599 705,95 лева, което ще бъде допълнено с национално финансиране в същия размер.

1.2.4. Сектор „Вино“

През 2018 г. по Националната програма за подпомагане на лозаро-винарския сектор 2014-2018 г. се прилагат мярка „Преструктуриране и конверсия на лозя“ с бюджет от 50 708 027 лева, предоставен изцяло от ЕФГЗ, и мярка „Популяризиране на пазарите на трети страни“ с бюджет от 1 633 093 лева, от които 50% са осигурени от ЕС, 30% от националния бюджет и 20% от участващите бенефициенти.

По мярка „Преструктуриране и конверсия на лозя“ през годината не е осъществен прием на заявления за предоставяне на финансова помощ. Изпълнявани са одобрени дейности от прием 2017. От предвидения бюджет за финансова година са извършени плащания в размер на 46 335 143 лева, като е постигнато усвояване от 86,7%. Изплатеният за календарната 2018 г. финансов ресурс възлиза на 40 433 629 лева.

За периода от началото на финансова 2019 г. (16.10.2018 г.) до 20.06.2019 г. по мярката са постъпили 80 заявления за изплащане на финансова помощ за дейности, извършени през 2018 г. Разплатени са средства в размер на 5 845 180 лева.

По мярка „Популяризиране на пазарите на трети държави“ се предоставя финансова помощ за проекти, които се изпълняват за период от 1 до 3 години. Те са насочени към промоция на вина със защитено наименование за произход, защитено географско указание и сортови вина без ЗНП и ЗГУ. В периода на прилагане на НППЛВ 2014-2018 г. са сключени 4 договора, на обща стойност 5 749 617 лева, изпълнението на които приключи през 2018 г. Изплатените средства по мярката за 2018 г. са в размер на 989 972 лева, от които 618 733 лева от ЕФГЗ и 371 239 лева – от националния бюджет.

От 16 октомври 2018 г. започна прилагането на нова Национална програма за подпомагане на лозаро-винарския сектор, с период на действие 2019-2023 г., която обхваща 4 мерки за финансова помощ:

- Мярка „Преструктуриране и конверсия на лозя“, с бюджет за 2019 г. в размер на 29 849 420 лева;

- Мярка „Популяризиране на пазарите на трети страни“, с бюджет за 2019 г. в размер на 3 911 600 лева ;
- Мярка „Инвестиции в предприятия“, с бюджет за 2019 г. в размер на 16 624 300 лева;
- Мярка „Застраховане на реколтата“, с бюджет за 2019 г. в размер на 1 955 800 лева.

В периода 28 януари – 8 февруари 2019 г. е проведен прием на заявления по мярка „Преструктуриране и конверсия на лозя“. Общата стойност на заявените проекти преди тяхната административна обработка е близо 80 млн. лева. В същия период е открит прием и по мярка „Популяризиране на пазарите на трети страни“. Подадени са две предложения, които не покриват критериите за допустимост и са отхвърлени. Очаква се одобрение от ЕК за предоставянето и на държавна помощ в размер на 2 346 960 лева, след което по мярката ще бъде отворен нов прием.

В периода 17 - 27 юни 2019 г. е отворен прием и по мярка „Инвестиции в предприятия“. Мярката е нова за България и това е първия проведен по нея прием.

1.2.5. Публична интервенция и частно складиране

При възникване на нормативно определени пазарни условия, чрез актове за изпълнение на Европейската комисия могат да бъдат открити публична интервенция за твърда пшеница, ечемик, царевича и неолущен ориз, говеждо и телешко месо и частно складиране на сирене и месо.

През 2018 г. не са налице условия за откриване на публична интервенция и частно складиране на продукти.

1.2.6. Сектор „Захар“

От 1 октомври 2017 г. производството в сектор „Захар“ в ЕС е либерализирано и не е обект на квотен режим. Така, от 2017/2018 пазарна година вече няма ограничения за производството на захар от захарно цвекло, изоглюкоза и инулинов сироп. През 2018 г. на територията на България действа едно предприятие за производството на изоглюкоза - „Амилум България“ ЕАД, гр. Разград и една рафинерия – „Захар“ ЕАД , гр. Горна Оряховица.

През 2018 г. в България не е реализиран внос на захар за рафиниране. По данни на НСИ, през първите два месеца на 2019 г. са внесени 34 хил. тона сурова тръстикова захар за рафиниране.

С приемането на Регламент № 2017/1185 е създадена нова организация на докладването на данни от държавите-членки до ЕК по отношение на различни видове продукти, в т. ч. и на захар и изоглюкоза. В тази връзка, през 2018 г. са направени изменения и допълнения в Закона за прилагане на Общата организация на пазарите на земеделски продукти на Европейския съюз (обн. ДВ бр. 106 от 21 декември 2018 г.), с които е въведено изискване рафинериите да подават в МЗХГ уведомления за цени и наличности от захар, а производителите на изоглюкоза – уведомления за производството на изоглюкоза.

1.2.7. Промоционални програми

Промоционалните програми обхващат дейности, насочени към предоставяне на информация за представяния продукт и улесняване на неговото предлагане на пазара. В програмите могат да бъдат включени обучения, конференции, промоции в супермаркети и магазини, дегустации, реклама, организиране на конкурси, публикации в специализирана преса и интернет, участие в изложби, панаири, национални и международни изложения.

Изпълнението на промоционалните програми допринася за увеличаване на пазарния дял и търсенето на продуктите в целевите държави, подобрява се имиджът на продуктите в сравнение с други сходни продукти и същевременно се увеличава консумацията на промотираните продукти.

През 2018 г. в процес на изпълнение са следните програми:

- „Насладете се на черешите на ЕС“ – мултинационална програма за информация и промотиране на пресни череша. Подадена е от Национален съюз на градинарите в България и Група кооперативи за производство на плодове (Гърция) и е насочена към пазарите на Германия, Финландия и Швеция. Бюджетът на програмата възлиза на 1 768 956 евро (3 459 724 лева);
- „Промоция на вина със ЗНП/ЗГУ в трети страни“ - подадена е от Националната лозаро-винарска камара и е насочена към пазарите на САЩ и Китай, с общ бюджет 3 578 397 евро (6 998 629 лева);
- „Промоция на европейски спиртни напитки с географско указание (Бургаска мускатова ракия, Поморийска гроздова ракия и ципуро „Tirnavou“)" - подадена е от Регионална лозаро-винарска камара „Южно Черноморие“ - Бургас и гръцко сдружение на производителите на вино Tirnavos. Програмата е насочена към пазарите на САЩ, Русия и Беларус, с бюджет в размер на 1 767 033 евро (3 455 963 лева);
- „Информационна и промоционална програма за пресни череша в трети страни“ - подадена е от Национален съюз на градинарите в България и е насочена към пазарите на Беларус, ОАЕ и Саудитска Арабия. Бюджетът на програмата е на стойност 1 639 645 евро (3 206 818 лева).

През 2018 г. по промоционалните програми в процес на изпълнение са изплатени 718 418 лева (от ЕФГЗ - 449 012 лева и национално съфинансиране - 269 406 лева).

Правилата за прилагане на промоционални програми са описани в Регламент (ЕС) 2015/1831 и Регламент (ЕС) 1144/2014 г. Съгласно европейското законодателство, изборът на програмите, за които се предоставя финансово подпомагане, се извършват ежегодно от създадена за целта агенция на ниво ЕС – Chafea. През 2018 г. за България е одобрена една промоционална програма.

1.2.8. Политика на качество – защитени наименования

През 2018 г. по националната процедура са разгледани подадените от Сдружение „Традиционни сурово-сушени месни продукти“ искания за внасяне на несъществени изменения в спецификациите на ХТСХ „Филе Елена“, ХТСХ „Роле Трапезица“, ХТСХ „Луканка Панагюрска“ и ХТСХ „Кайсерован врат Тракия“.

В рамките на националната процедура се обработва заявление-спецификация за ЗНП „Месо от Източнобалканска свиня“.

В съответствие със заложените процедури за вписване на нови производители в регистрите на производителите на защитени наименования по реда на Наредба № 16 от 2007 г., през 2018 г. към регистъра на производителите на ЗГУ „Българско розово масло“ са вписани 7 нови производители.

След проведена национална процедура, със заповед на министъра на земеделието, храните и горите, са одобрени две нови контролиращи лица на продукти със ЗГУ, ХТСХ и ЗНП.

Провежда се националната процедура по обработка на заявленията-спецификации на кандидатстващите за ЗНП „Българско кисело мляко“ и „Българско бяло саламурено сирене“ и придружителната документация, с оглед изпращането на двете досиета в Европейската комисия за разглеждане и постигане на вписване на двете наименования в Европейския регистър на защитените наименования за произход и защитените географски указания.

Изпълнява се националната процедура по обработка на депозираните две отделни заявления за вписване на „Лютеница Първомай“ като защитено географско указание в Европейския регистър на защитените наименования за произход и защитените географски указания.

През 2019 г. ЕК вписа Защитеното наименование за произход „Странджански манов мед“/„Манов мед от Странджа“ в Европейския регистър на защитените наименования за произход и защитените географски указания.

През м. май 2019 г. е приета Наредба № 4/28.05.2019 г. за условията и реда за използване на незадължителния термин за качество „планински продукт“ и за осъществяването на контрол върху неговата употреба. Съгласно тази наредба, производителите от планинските райони имат право да обозначат върху етикетите си термина „планински продукт“.

1.3. Търговски механизми

1.3.1. Лицензиране на износа

Схема „Задължителни лицензии при износ на селскостопански продукти“

Продуктите от сектор ориз подлежат на задължително лицензиране при износ към трети страни, независимо дали се иска възстановяване при износ. Задължителните лицензии служат за статистически цели, като чрез тях се наблюдава пазарът на тези чувствителни продукти в ЕС.

През календарната 2018 г. са издадени 94 задължителни лицензии за износ на общо 7 011 тона ориз. Изпълнението на задължителните лицензии се обезпечава от гаранции. По схемата са регистрирани двама нови бенефициенти.

За периода 1 януари – 1 юни 2019 г. са издадени 36 задължителни лицензии за износ на ориз. Регистрирани са трима нови бенефициенти.

Схема „Лицензии при износ на млечни продукти за Канада за календарна 2018 г.“

Съгласно Споразумението между Европейската общност и Канада, подписано през 1995 г., за да се възползват търговците от намаление на митото при внос на сирена и кашкавал в Канада, задължително се изисква лицензия за износ, издадена в рамките на квота с намалена ставка на митото. България прилага схемата от датата на присъединяването си към ЕС.

През 2018 г. са издадени 30 лицензии за износ на мляко и млечни продукти за Канада в рамките на квотата, в това число 14 лицензии за износ на 48 550 кг кашкавал и 16 лицензии за износ на 139 619 кг сирене.

За първото полугодие на 2019 г. са издадени общо 27 лицензии за износ на млечни продукти за Канада, в това число 12 лицензии за износ на 49 391 кг кашкавал и 15 лицензии за износ на 139 619 кг сирене.

Схема „Лицензии при износ на сирене за САЩ в квота за календарна 2018 г.“

Съгласно сключено споразумение между САЩ и ЕС, от 2013 г. България и Румъния стават част от квотата за внос в САЩ на европейско сирене под код 0406 от Комбинираната номенклатура, с намалено вносно мито. За календарната 2018 г. няма проявен интерес от български износители за участие в схемата.

1.3.2. Лицензиране на вноса на земеделски продукти от трети страни

През 2018 г. задължително лицензиране на вноса от трети страни се прилага по отношение на: ориз, етилов алкохол със земеделски произход, конопени семена за посев, конопени семена, непредназначени за посев и необработен или отопен коноп.

Прилагането на лицензионния режим при внос в рамките на тарифни квоти и преференциални режими обхваща следните групи земеделски продукти: зърнени култури, ориз, захар, маслиново масло и трапезни маслини, пресни и преработени плодове и зеленчуци (чесън и консервирани гъби), говеждо и телешко месо, свинско месо, мляко и млечни продукти, птиче месо, яйца и яйчен албумин.

През 2018 г. са подадени 296 заявления за издаване на лицензии за внос на земеделски продукти, а издадените лицензии са 261, от които 110 са по тарифни квоти и преференциални режими.

През 2018 г. в регистъра на МЗХГ са включени 2 нови фирми вносители на земеделски продукти. Към 31.12.2018 г. регистрираните вносители на земеделски продукти са 481.

2. Подпомагане по Втори стълб на ОСП

Програма за развитие на селските райони 2014 - 2020 г.

Програмата за развитие на селските райони за програмния период 2014-2020 г. е с общ бюджет в размер на 5 706 727 515 лева (2 917 848 203 евро) публични средства, разпределени между 17 мерки и Тематична подпрограма за развитие на малките стопанства.

До 31.12.2018 г. са одобрени четири изменения на Програмата. През м. декември 2018 г. е изпратено за разглеждане от службите на ЕК пето изменение, получило одобрение през второто тримесечие на 2019 г.

От началото на прилагане на Програмата до 31.12.2018 г. договореният ресурс възлиза на 3 216 112 871 лева публични средства или 56,5% от нейния бюджет. Изплатеният публичен ресурс с натрупване възлиза на 1 435 116 611 лева, което представлява 25,2% от наличния бюджет на ПРСР. За календарната 2018 г. са разплатени 582 882 036 лева публични средства.

През 2018 г. са реализирани приеми по следните мерки и подмерки от ПРСР 2014-2020:

- Подмярка 4.1.2. „Инвестиции в земеделски стопанства по Тематична подпрограма за развитие на малки стопанства“
- Подмярка 4.2 „Инвестиции в преработка/маркетинг на селскостопански продукти“
- Подмярка 6.1 „Стартова помощ за млади земеделски стопани“
- Подмярка 6.4 „Инвестиции в подкрепа на неземеделски дейности“
- Подмярка 6.4.1 „Инвестиционна подкрепа за неземеделски дейности“
- Подмярка 7.2. „Инвестиции в създаването, подобряването или разширяването на всички видове малка по мащаби инфраструктура“
- Подмярка 8.3 „Предотвратяване на щети по горите от горски пожари, природни бедствия и катастрофични събития“
- Подмярка 8.6. „Инвестиции в технологии за лесовъдство и в преработката, мобилизирането и търговията на горски продукти“
- Мярка 9 „Учредяване на групи и организации на производители“
- Мярка 10 „Агроекология и климат“
- Мярка 11 „Биологично земеделие“
- Мярка 12 „Плащания по „Натура-2000“ и Рамковата директива за водите“
- Мярка 13 „Плащания за райони, изправени пред природни или други специфични ограничения“
- Мярка 14 „Хуманно отношение към животните“
- Подмярка 19.3 „Подготовка и изпълнение на дейности за сътрудничество на местни инициативни групи“

Мярка 2 – Консултантски услуги, управление на стопанството и услуги по заместване в стопанството

Подмярка 2.1. „Помощ за осигуряване на консултантски услуги”

В периода март - юни 2018 г. е обявен прием от НССЗ на заявления за предоставяне на консултантски пакети А2Б по подмярка 2.1. „Помощ за осигуряване на консултантски услуги“. Заявители са земеделски стопани, които са кандидати за финансова помощ по подмярка 6.1. „Стартова помощ за млади земеделски стопани“ от Програмата. В рамките на приема са постъпили 936 заявления за консултантски услуги.

През 2018 г. по подмярката са разплатени средства в размер на 4 263 640 лева.

Мярка 4 „Инвестиции в материални активи“

Подмярка 4.1 „Инвестиции в земеделски стопанства”

През 2018 г. не е осъществяван прием на проектни предложения по подмярка 4.1 от ПРСР 2014-2020 г. Сключени са 121 договора за подпомагане, със стойност на договорената субсидия в размер на 86 920 233 лева. Извършени са плащания в размер на 122 768 449 лева.

От постъпилите 3 341 заявления по първия прием по подмярката, проведен през 2015 г., до края на 2018 г. са сключени 903 договора за финансова помощ, в размер на 346 939 362 лева, а от постъпилите през втория прием през 2016 г. 2 921 проектни предложения са подписани 577 договора за подпомагане, на стойност 440 328 812 лева. Окончателно са изпълнени 632 проекта, с разплатени публични средства в размер на 206 415 132 лева.

Най-голям е броят на сключените договори в сектор „Плодове и зеленчуци“ - 635 (40,4% от сключените договори), с размер на одобрена финансова помощ в размер на 325 816 722 лева, и на проектите в сектор „Животновъдство“ - 573 договора или 36,42% от всички, с одобрена финансова помощ в размер на 354 019 358 лева. Смесените проекти са 15% от сключените договори, с размер на финансовата помощ 98 181 160 лева, а договорите в сектор „Етерично-маслени и медицински култури“ заемат дял от 8,1% от всички, с финансова помощ в размер на 43 123 434 лева.

Почти една трета от сключените договори за финансова помощ са за реализация на инвестиционни проекти на млади земеделски стопани.

Подмярка 4.1.2 „Инвестиции в земеделски стопанства по Тематична подпрограма за развитие на малки стопанства“

Подмярката има за цел подобряване на икономическата устойчивост и резултатите на малките стопанства чрез реструктуриране и развитие на наличните материални мощности в стопанствата, насърчаване въвеждането на нови процеси и технологии за повишаване качеството на произвежданата продукция, опазване на компонентите на околната среда и спазване на стандартите на Европейския съюз и подобряване на условията в земеделските стопанства.

През периода 18 юли – 22 октомври 2018 г. е отворен прием на проектни предложения по електронен път чрез системата „ИСУН 2020“, с бюджет в размер на 24 447 500 лева. Постъпили са 244 заявления, с обща стойност на заявената субсидия от 3 672 246 лева. Към края на 2018 г. проектите са в процес на разглеждане.

Подмярка 4.2 „Инвестиции в преработка/маркетинг на селскостопански продукти“

В периода 14 февруари – 16 май 2018 г. е обявен прием на проектни предложения по подмярката, с бюджет в размер на 166 243 000 лева. Постъпили са 593 заявления, с обща стойност на заявената субсидия 703 676 087 лева. Сключени са 82 договора за финансова помощ, на стойност 71 880 767 лева, а 25 заявления са в процес на разглеждане.

За периода на прилагане на подмярката до 31.12.2018 г. са сключени 295 договора, от които 270 действащи, с размер на договорената финансова помощ 342 181 804 лева. Броят на договорите с включени инвестиции за въвеждане на нови и енергоспестяващи технологии и иновации в преработвателната промишленост са общо 177, с размер на одобрената финансова помощ 273 538 188 лева. Проектите с инвестиции за насърчаване на кооперирането и интеграцията между земеделските стопани и предприятия от преработвателната промишленост са 82, със стойност на субсидията в размер на 101 564 694 лева. За преработка на биологични суровини и производство на биологични продукти се изпълняват 33 проекта, а одобрената финансова помощ по тях възлиза на 38 646 608 лева.

Сред действащите към 31.12.2018 г. договори, най-значителен е дялът на проектите в сектор „Плодове и зеленчуци“ - 49,3%. За преработка на животински продукти са 42,2% от одобрените проектните предложения, а за преработка на етерично-маслени култури - 8,5%.

Мярка 6 Развитие на стопанства и предприятия

Подмярка 6.1 „Стартова помощ за млади земеделски стопани“

С цел улеснение за земеделските стопани и намаляване на административната тежест, прилагането на подмярката се осъществява в 28-те областни дирекции на Разплащателната агенция.

В периода 15 март – 14 юни 2018 г. е проведен втори прием на проектни предложения по подмярка 6.1, през системата „ИСУН 2020“. Постъпили са 1 658 заявления, на обща стойност 80 970 120 лева, които към края на годината са в процес на обработка на етап „Административно съответствие и допустимост“. През 2018 г. са подписани 12 договора за подпомагане, със субсидия в размер на 586 740 лева, по заявления, постъпили при първия прием през 2015 г. Разплатена е финансова помощ в размер на 23 079 471 лева.

Общо сключените договори за целия период на прилагане на мярката до 31.12.2018 г. са 1 323, със стойност на договорената финансова помощ в размер на 64 688 085 лева. Най-голям относителен дял от договорите имат проектите в секторите „Растениевъдство“ – 61,4% и „Животновъдство“ – 33,9%. Общо изплатените средства са 54 390 798 лева.

Подмярка 6.3 „Стартова помощ за развитието на малки стопанства“

Прилагането на подмярката стартира през 2016 г. Това е първият целенасочен прием за малки стопанства в ПРСР 2014-2020 г., като чрез него стартира и реалното прилагане на специално разработената Тематична подпрограма за малки стопанства за територията на страната. С цел улеснение за земеделските стопани и намаляване на административната тежест, прилагането на подмярката е децентрализирано в 28 областни дирекции на Разплащателната агенция.

През 2018 г. по подмярката не е обявяван прием на проектни предложения. През годината са сключени 401 договора, на стойност 11 764 137 лева. Разплатените публични средства възлизат на 19 257 160 лева.

За целия период на прилагане на подмярка 6.3 са постъпили 3 433 заявления за подпомагане. Към края на 2018 г. са сключени 1 925 договора за финансова помощ, на обща стойност 56 473 725 лева. Окончателно завършените проекти са 1 153, със стойност на изплатената по тях субсидия в размер на 33 815 782 лева.

Подмярка 6.4.1 „Инвестиции в подкрепа на неземеделски дейности“

Подмярката стартира с първи прием през календарната 2018 г., с общ бюджет от 132 994 400 лева, разделен в три процедури за подпомагане - в сектори „Производство“, „Услуги“, и „Занаяти“. Общо постъпилите заявления по приема са 826, със стойност на исканата субсидия 220 848 690 лева.

Към края на 2018 г. няма сключени договори, а постъпилите проектни предложения са в процес на разглеждане и оценка.

Мярка 7 „Основни услуги и обновяване на селата в селските райони“

Подмярка 7.2 „Инвестиции в създаването, подобряването или разширяването на всички видове малка по мащаби инфраструктура“

През 2018 г. е проведен вторият прием на проектни предложения по подмярката. Бюджетът на приема, в размер на 195 580 000 лева, е разпределен в следните направления:

- Направление „Детски градини“, с бюджет 9 779 000 лева, по което са постъпили 24 заявления, с обща стойност на заявената субсидия от 20 271 952 лева.
- Направление „Енергийна ефективност“, с бюджет в размер на 19 558 000 лева. Постъпили са 51 заявления, с обща стойност на заявената субсидия от 26 860 734 лева.
- Направление „Площи за широко обществено ползване“, с бюджет от 19 558 000 лева. Приети са 132 заявления, с обща стойност на заявеното подпомагане в размер на 95 885 080 лева.
- Направление „Спорт“, с бюджет в размер на 19 558 000 лева. Постъпили са 107 заявления, с обща стойност на заявената субсидия 10 184 151 лева.
- Направление „Улици“, с бюджет от 97 790 000 лева, по което са приети 148 заявления, със стойност на заявената субсидия в размер на 168 378 409 лева.
- Направление „Училища“, с бюджет в размер на 14 668 500 лева. Постъпили са 41 заявления, със заявено подпомагане в размер на 34 512 007 лева.
- Направление „Физкултурни салони“, с бюджет от 14 668 500, по което са постъпили 15 заявления, с обща стойност на заявената субсидия в размер на 7 138 160 лева.

През 2018 г. са сключени 157 договора за финансова помощ, на обща стойност 520 083 226 лева. Извършени са плащания в размер на общо 43 829 978 лева.

За целия период на прилагане на подмярката до 31.12.2018 г., в рамките на извършените два приема, са постъпили 925 проектни предложения, със стойност на финансовата помощ в размер на 2 112 775 519 лева. Общият брой сключени договори за подпомагане е 325, с размер на договорената субсидия 824 906 719 лева.

Подмярка 7.3. „Подпомагане на ширококолентова инфраструктура, включително нейното създаване, подобрене и разширяване, пасивна ширококолентова инфраструктура и мерки за достъп до решения чрез ширококолентова инфраструктура и електронно правителство“

Подмярка 7.3 изпълнява цели не само на ПРСР, но и на Националния план за развитие на електронното управление (Национален план за развитие на е-правителство). Тя е съгласувана и с Националната стратегия за развитие на ширококолентовия достъп в България и подпомага дейността на Държавната агенция за електронно управление, която е единствен бенефициент по подмярката.

Прилагането на мярката стартира през м. май 2019 г.

Подмярка 7.6. „Проучване и инвестиции, свързани с поддържане, възстановяване и подобряване на културното и природно наследство на селата“

През 2018 г. по подмярката не е обявяван прием за подбор на заявления за подпомагане. През годината са сключени 16 договора, с размер на финансовата помощ 9 909 170 лева. Разплатени са публични средства в размер на 12 791 421 лева.

За целия период на прилагане на подмярката са постъпили общо 348 заявления за предоставяне на финансова помощ, с общ размер на заявените инвестиции 209 752 376 лева. Към 31 декември 2018 г. са сключени 89 договора за подпомагане, с общ размер на субсидията 50 599 536 лева.

Мярка 8 „Инвестиции в развитие на горските райони и подобряване жизнеспособността на горите“

Подмярка 8.3 „Предотвратяване на щети по горите от горски пожари, природни бедствия и катастрофични събития“

В периода юли - октомври 2018 г. по подмярката е обявен първият прием на проектни предложения, с бюджет от 33 363 992 лева, проведен през системата „ИСУН 2020“. Допустими за подпомагане са въвеждането и подобряването на превантивни дейности за намаляване на опасността от горски пожари и въвеждането и подобряването на превантивни дейности за намаляване на опасността от вредители, болести, природни бедствия и катастрофични събития в горските територии.

Постъпили са 37 заявления, с обща стойност на заявената субсидия от 57 690 674 лева, които към края на 2018 г. са в процес на разглеждане и одобрение.

Подмярка 8.4 „Възстановяване на щети по горите от горски пожари, природни бедствия и катастрофични събития“

През 2018 г. е проведена първата процедура за прием на проекти по подмярката през системата „ИСУН 2020“, с бюджет от 15 646 400 лева. Подпомагането е насочено към възстановяване на горите, пострадали от горски пожари, природни бедствия, катастрофични събития, болести и вредители, защита на околната среда и адаптиране към промените в климата.

Приети са 14 заявления, на обща стойност 5 946 658 лева. Към 31.12.2018 г. подадените заявления са в процес на разглеждане и оценка.

Подмярка 8.6 „Инвестиции в технологии за лесовъдство и в преработката, мобилизирането и търговията с горски продукти“

През 2018 г. е обявена и първата процедура за прием на проекти през ИСУН 2020 по подмярката, с бюджет от 35 204 400 лева. Подкрепата цели подобряване на конкурентоспособността и създаването на нови работни места в горския сектор, както и подобряване състоянието на горите, тяхното опазване и устойчиво стопанисване. Постъпили са 197 заявления за подпомагане, с общ размер на финансовата помощ 79 373 910 лева, които към края на 2018 г. са в процес на разглеждане.

Мярка 9: Учредяване на групи и организации на производителите

В периода 15 юни – 4 септември 2018 г. е обявен първият прием на заявления за подпомагане по подмярката, с бюджет в размер на 14 793 044 лева. Подкрепата е насочена към насърчаване и подпомагане учредяването на групи и организации на производители в земеделския сектор, към подкрепа на производството и доставките на висококачествени земеделски продукти, отговарящи на европейските стандарти и пазарните изисквания, както и към улесняване на достъпа до пазара на малки и средни стопанства.

През 2018 г. са постъпили 38 заявления, с обща стойност на заявената субсидия от 32 228 355 лева. Сключени са 7 договора, с размер на финансовата помощ 5 438 315 лева. Разплатените средства възлизат на 248 259 лева.

Мярка 14 "Хуманно отношение към животните"

Мярката се прилага в две подмерки - 14.1 „Плащания за хуманно отношение към животни в сектор едри преживни животни“ и 14.2 „Плащания за хуманно отношение към животни в сектор дребни преживни животни“.

Подмярка 14.1 „Плащания за хуманно отношение към животни в сектор „Едри преживни животни“

Допустими за подпомагане по подмярката са земеделски стопани с животновъдни стопанства, отглеждащи говеда и биволи.

Помощта се предоставя за покриване на допълнителни разходи или пропуснати доходи, свързани с изпълнение на доброволни ангажименти за хуманно отношение към допустимите за подпомагане животни и покрива само онези задължения, които надвишават задължителните стандарти и други задължителни изисквания, наложени чрез националното законодателство.

Поетите ангажименти по подмярката следва да се изпълняват за срок от минимум пет години. Спазването на изискванията по отношение на поетите ангажименти подлежи на ежегодни проверки.

През 2018 г. по подмярка 14.1 са извършени плащания в размер на 3 032 491 лева.

Подмярка 14.2 Плащания за хуманно отношение към животни в сектор „Дребни преживни животни“

Бенефициенти по подмярката са земеделски производители с животновъдни стопанства, в които се отглеждат овце и кози. Правилата за предоставяне на подпомагане са аналогични с тези на подмярка 14.1.

Изплатените средства по подмярка 14.2 през 2018 г. възлизат на 852 926 лева.

Мярка 19 – Водено от общностите местно развитие

Подмярка 19.1 “Помощ за подготвителни дейности”

За периода на прилагане на подмярката са сключени 101 договора на обща стойност 5 085 080 лева, по които се предвижда изпълнение на дейности от 180 общини, обхващащи население от 2 300 000 жители и територия от 74 433 кв. км (78% от територията на селските райони на страната). Чрез изпълнените дейности от бенефициентите са организирани и проведени около 1 200 публични събития (конференции, семинари, срещи, обучения и др.).

Обща стойност на изплатените средства до края на 2018 г. с натрупване е 3 886 069 лева.

Подмярка 19.2 „Прилагане на операции в рамките на стратегии за Водено от общностите местно развитие”

За периода на прилагане на мярката са проведени два приема на заявления за подпомагане. При първия прием, извършен през 2016 г., са постъпили 53 заявления за подбор на МИГ, от които за изпълнение са одобрени 40 стратегии за ВОМР, ангажиращи средства от следните източници:

- ЕЗФРСР (ПРСР) - 112 435 465 лева
- ЕФРР (ОПОС) - 3 146 994 лева
- ЕФРР (ОПИК) - 29 779 468 лева
- ЕСФ (ОПРЧР) - 21 742 545 лева

Одобрените стратегии обхващат 74 общини от селските райони на страната, в рамките на които от помощта ще бъдат облагодетелствани 1 047 819 жители.

През 2017 г. през системата „ИСУН 2020“ е извършен втори прием по подмярка 19.2., в рамките на който са подадени 70 заявления за подпомагане. Одобрени за изпълнение на стратегия за ВОМР са 25 МИГ, обхващащи 43 общини с територия 22 203 кв. км. и население 619 026 жители.

Средствата по одобрените стратегии са в размер на общо 164 132 884 лева, от които от:

- ПРСР - 92 558 875 лева (69 419 156 лева за проекти към стратегиите за ВОМР по подмярка 19.2 „Прилагане на операции в рамките на стратегии за водено от общностите местно развитие” и 23 139 719 лева за управление на МИГ и популяризиране на стратегиите за ВОМР по подмярка 19.4 „Текущи разходи и популяризиране на стратегии за ВОМР)
- ОПОС - 10 326 415 лева
- ОПИК - 27 512 614 лева
- ОПРЧР - 23 581 345 лева
- ОПНОИР - 10 153 635 лева

Броят на постъпилите проектни предложения по различните мерки на МИГ са 479.

За 2018 г. чрез ИСУН 2020, в статус „Приключени“, са постъпили 72 процедури по подмярката, на обща стойност 38 876 786 лева.

Подмярка 19.3 „Подготовка и изпълнение на дейности за сътрудничество на МИГ“

Бюджетът по подмярката възлиза на 12 712 700 лева. През месец август 2018 г. е открит прием за проектни предложения, разделен в две процедури – „Подбор на проектни предложения за подготвителни дейности за подготовка на проекти за сътрудничество“, с бюджет в размер на 399 994 лева и „Подбор на проектни предложения за изпълнение на проекти за сътрудничество“, с бюджет 1 599 975 лева. Съгласно Регламент (ЕС) 1305/2013 кандидатстването по подмярката е текущо.

В рамките на първия краен срок за прием на проектни предложения, приключил в края на м. август 2018 г., в системата „ИСУН 2020“ са регистрирани 10 проектни предложения, от които 8 за подготвителни дейности и 2 за сътрудничество, които впоследствие са оттеглени.

Одобрени за финансиране са осем проектни предложения, с одобрена безвъзмездна финансова помощ в размер на 344 089 лева.

Подмярка 19.4 „Текущи разходи и популяризиране на стратегия за водено от общностите местно развитие“

Съгласно чл. 12, ал. 1 от Наредба № 1 от 2016 г. за прилагане на подмярка 19.4 ежегодно до 30 септември местните инициативни групи подават заявление за одобрение на планирани дейности и разходи за следващата календарна година. По подмярката за 2018 г. са одобрени 63 бюджета, на обща стойност 11 522 857 лева. Разплатени са авансовите плащания за 2018 г. и регулярно се изплащат извършените от местните инициативни групи разходи. Към 31.12.2018 г. на МИГ са възстановени средства в размер на 5 372 311 лева.

Мярка 20 „Техническа помощ“

Към края на 2018 г. по мярката са одобрени 119 заявления за подпомагане на обща стойност 41 047 679 лева. Разплатени са разходи в размер на 24 843 055 лева.

Мярка „Техническа помощ“ има ключова роля за прилагане на ПРСР. Чрез предоставяната по нея финансова помощ се осъществяват дейности, насочени към осигуряване на информираност и публичност на Програмата, извършване на анализи, проучвания, изследвания и оценки, както и техническо обезпечение и възнаграждения за УО и РА.

Таблица IV.8. Изплатени финансови средства по ПРСР през 2018 г., по мерки и подмерки, лева

№ на мярка	Наименование на мярката	Изплатени средства
М 2.1.2	Консултантски услуги за малки земеделски стопани	4 263 640
М 4.1	Инвестиции в земеделски стопанства	122 768 449
М 4.2	Инвестиции в преработка/маркетинг на селскостопански продукти	45 436 475
М 6.1	Стартова помощ за млади земеделски производители	23 079 471
М 6.3	Стартова помощ за развитието на малки стопанства	19 257 160
М 7.2	Инвестиции в създаването, подобряването или разширяването на всички видове малка по мащаби инфраструктура	43 829 978
М 7.6	Проучвания и инвестиции, свързани с поддържане, възстановяване и на културното и природното наследство на селата	12 791 421
М 8	Инвестиции в развитието на горските площи и подобряване на жизнеспособността на горите	201 755
М 9	Учредяване на групи и организации на производителите	248 259
М 10	Агроекология и климат	55 657 081
М 10/М 214	Агроекология и климат	28 190 699
М 11	Биологично земеделие	56 647 720
М 11/М 214	Биологично земеделие	9 376 265
М 12	Плащания по „Натура 2000“ и Рамковата директива за водите	44 509 159
М 12/М 213	Плащания по „Натура 2000“ и Рамковата директива за водите	80 632
М 13	Плащания за райони, изправени пред природни или други специфични ограничения	94 432 082
М 13/М 211	Плащания за райони, изправени пред природни или други специфични ограничения	124 057
М 13/М 212	Плащания за райони, изправени пред природни или други специфични ограничения	15 856
М 14.1	Плащания за хуманно отношение към животни в сектор „Едри преживни животни“	3 032 491
М 14.2	Подмярка 14.2 Плащания за хуманно отношение към животни в сектор „Дребни преживни животни“	852 926
М 19.1	Помощ за подготвителни дейности	276 561
М 19.4	Текущи разходи и популяризиране на стратегия за водено от общностите местно развитие	7 781 603
М 20	Техническа помощ	10 028 296
	Общо	582 882 036

Източник: ДФЗ-РА

3. Допълнително държавно подпомагане

В допълнение към подпомагането по двата стълба на ОСП, земеделският сектор в България получава финансова подкрепа с национални средства по схеми за държавни помощи, краткосрочни и инвестиционни кредити, отпускани от ДФ „Земеделие“.

3.1. Държавни помощи

Основната цел на политиката за държавните помощи в областта на земеделието е подобряване на икономическата ефективност на земеделските стопанства и жизнения стандарт на заетите в сектора. Предоставянето на държавни помощи за българското селско стопанство е насочено към повишаване на конкурентоспособността на земеделските стопанства, производството на по-качествена продукция, както и за бързо овладяване на кризисни ситуации във връзка с болести при животните и растенията или щети от метеорологичен характер.

Държавните помощи в земеделието се предоставят в съответствие със законодателството на ЕС в тази област и съобразно възможностите на държавния бюджет. Като допълнително средство за подкрепа на отрасъла, те се насочват към приоритетни и чувствителни сектори, за дейности, които не са обхванати от европейските фондове или за бързо реагиране при извънредни ситуации. Подпомагането под формата на държавни помощи е насочено приоритетно към малките и средните земеделски стопанства.

През 2018 г. са приложени съществуващи през предходни години схеми на държавни помощи в секторите „Растениевъдство” и „Животновъдство”, както и две схеми на държавна помощ под формата на данъчно облекчение за двата сектора, едната от които с инвестиционен характер.

Прилаганите схеми на държавни помощи могат да се обобщят в следните направления:

- *Инвестиционни помощи*
 - Държавна помощ за инвестиции за изграждане на търговски помещения и закупуване на търговско оборудване на земеделски стопани, осъществяващи директни доставки на малки количества суровини и храни от селскостопански животни. Прилаганата инвестиционна помощ има за цел обновяване на материално-техническата база в земеделието и затваряне на производствения цикъл;
 - Държавна помощ за инвестиции в земеделски стопанства чрез преотстъпване на корпоративен данък. Данъчното облекчение има за цел да насърчи инвестициите в нови сгради и нова земеделска техника при производството на непреработена растителна и животинска продукция.
- *Компенсаторни помощи*
 - Държавна помощ за компенсиране на щетите по земеделските култури, причинени от неблагоприятни климатични събития, които могат да бъдат приравнени на природни бедствия;
 - Държавна помощ за компенсиране на материални щети по загинали селскостопански животни и унищожени пчелни кошери;
 - Държавни помощи за превенция на болести по растения и животни;
 - Държавна помощ за съфинансиране на застрахователни премии при застраховане на селскостопанска продукция;
 - Държавна помощ за компенсиране на разходи при отстраняване и унищожаване на мъртви животни.

Компенсаторните помощи са особено важни за земеделските стопани, тъй като земеделието е силно зависимо и уязвимо от природните условия, нашествието на вредители, болести по растения и животни. Този тип помощи предоставят възможност стопаните да бъдат максимално защитени от непредвидими неблагоприятни обстоятелства.

- Помощи, насочени към гарантиране използването на качествен посевен материал в растениевъдството и поддържане на високо ниво на развъдната дейност в животновъдството
 - Държавна помощ за участие на земеделски стопани в схема за качество за производство на качествени семена и посадъчен материал;
 - Държавна помощ за водене на родословна книга и определяне на продуктивните качества на животните.

С прилагането на помощите от този вид се цели увеличаване на производството и използването на сертифицирани (качествени) семена за зърнени, фуражни, маслодайни култури, картофи, тютюн, памук и зеленчукови култури, както и подпомагане на селекционните дейности в животновъдния сектор, което от своя страна е насочено към увеличаване на броя на животните под селекционен контрол, повишаване на продуктивността и запазване на тенденцията на уедряване на животновъдните стопанства.

- Помощи, насочени към повишаване на качеството на храните и суровините от животински произход чрез отделяне на особено внимание на хуманно отношение към животните:
 - Държавна помощ за реализиране на доброволно поети ангажменти за хуманно отношение към свинете;
 - Държавна помощ за реализиране на доброволно поети ангажменти за хуманно отношение към птиците.
- Помощи за участие в изложения

Подпомагането от този вид допринася както за популяризацията на българската селскостопанска продукция на пазара, така и за промотиране на рентабилните сортове растения, породи животни, иновационни и ефективни технологии и практики сред българските земеделски стопани. Прилага се в сектори „Растениевъдство“, „Животновъдство“ и „Преработка на земеделски продукти“.

- Минимални помощи (*de minimis*)

Помощите от типа *de minimis* се предоставят при спазване разпоредбите на Регламент (ЕС) № 1408/2013 г. Правилото *de minimis* се прилага по отношение на помощи, които поради малкия си размер не застрашават конкуренцията и могат да се предоставят от държавите-членки без необходимост от одобрение от Европейската комисия. Максималният размер на помощите *de minimis* в сектора на производството на селскостопански продукти е 15 000 евро на стопанство за период от три последователни данъчни години.

Този тип помощи обикновено целят бърз ефект при възникване на съществени затруднения от различно естество в определен селскостопански сектор.

Общата стойност на подпомагането под формата на държавни помощи в земеделския отрасъл през 2018 г. е в размер на 270 млн. лева, от които:

- 144,8 млн. лева по схеми на държавни помощи и помощи *de minimis*, администрирани от ДФЗ;
- 125,2 млн. лева по 2 схеми за данъчни облекчения (преотстъпване на корпоративен данък за данъчна 2018 г. и намалена акцизна ставка на газьол).

През 2018 г. по разработени схеми *de minimis* е предоставено подпомагане в размер на общо 22,4 млн. лева по следните направления: за животни; за пчелни семейства и за стопани, отглеждащи маслодайна роза.

По данни на Националната агенция по приходите, предоставената държавна помощ за инвестиции чрез преотстъпване на корпоративен данък за данъчната 2018 г. е в размер на 41,2 млн. лева. По тази помощ, администрирана от НАП, през годината са се възползвали 2 267 земеделски стопани.

По схемата за държавна помощ под формата на отстъпка от стойността на акциза върху газьола, използван в първичното селскостопанско производство през 2018 г. са изплатени близо 84 млн. лева на 9 595 земеделски стопани.

Таблица IV.9. Държавни помощи в земеделието през 2018 г.

Държавна помощ	Усвоен финансов ресурс - лева	Брой бенефициенти
Помощ за компенсиране на разходите на земеделските стопани, свързани с изпълнение на мерки по Държавната профилактична програма и Програмите за надзор и ликвидиране на болести по животните	24 288 346	86 800
Помощ за създаване и поддържане на родословна книга и за определяне продуктивността и генетичните качества на животните-прилага се от 15.03.2018 г. до 31.12.2020 г.	7 191 759	5 135
Помощ за компенсиране на материални щети по загинали селскостопански животни и унищожени пчелни кошери и пчелни семейства	31 822	6
Инвестиции за изграждане на търговски помещения и закупуване на търговско оборудване за земеделски стопани, осъществяващи директни доставки на малки количества суровини и храни от селскостопански животни	55 594	6
Помощ за реализирането на доброволно поети ангажименти за хуманно отношение към свинете	30 219 161	91
Помощ за реализирането на доброволно поети ангажименти за хуманно отношение към птиците	35 422 014	229
Помощ за компенсиране на разходите при отстраняване и унищожаване на мъртви животни	12 911 016	12
Държавна помощ за компенсиране на щетите по земеделските култури, причинени от неблагоприятни климатични събития, които могат да бъдат приравнени на природни бедствия (за щети през 2017 г. - 570 779 лева за 239 броя бенефициенти и за щети през 2018 г. - 762 953 лева за 126 броя бенефициенти)	1 333 732	365
Помощ за компенсиране разходите на земеделски производители, свързани с изпълнение на мерки по Националната програма за контрол на вредителите в трайните насаждения през зимния период	5 315 361	5 346
Помощ за компенсиране разходите на земеделски производители, свързани с изпълнение на мерки по „Национална програма от мерки за контрол на почвени неприятели по картофите от сем. Телени червеи	1 582 999	289
Помощ за съфинансиране на застрахователни премии при застраховане на селскостопанска продукция	1 151 562	353
Помощ за участие на земеделски стопани в схема за качество за производство на семена и посадъчен материал	1 100 609	450
Помощ за участие в изложения	1 765 400	517
Помощи de minimis	22 441 871	10 743

Държавна помощ	Увоен финансов ресурс - лева	Брой бенефициенти
Помощ под формата на отстъпка от стойността на акциза върху газьола, използван в първичното селскостопанско производство	83 993 454	9 595
Помощ за инвестиции в земеделски стопанства чрез преотстъпване на корпоративен данък-за 2018 г.	41 205 559	2 267
Общо държавни помощи и de minimis, администрирани от ДФЗ	144 811 246	
ОБЩО по схеми за държавни помощи (вкл. и чрез данъчни облекчения) и de minimis	270 010 259	

Източник: ДФ „Земеделие“, Национална агенция за приходите, Агенция „Митници“

Данни за периода януари - юни 2019 г.

През първата половина на 2019 г. са разработени 5 нови схеми за държавни помощи в земеделието, четири от които са одобрени от ЕК и се прилагат след взети решения от УС на ДФЗ. Една от схемите е в процедура по нотификация, като предстои ЕК да вземе решение за съвместимост.

Четири от новите схеми са с инвестиционна насоченост, както следва:

- „Помощ за инвестиции в материални активи в земеделски стопанства, свързани с първично производство на растениевъдна земеделска продукция“ – прилага се през 2019 г.;
- „Инвестиции за закупуване или изграждане на обекти за преработка и/или обработка на сурово мляко“ – прилага се през 2019 г.;
- „Инвестиции за закупуване на съоръжения за добив и съхранение на сурово мляко и съоръжения за изхранване на новородени животни с мляко“ – прилага се през 2019 г.;
- „Инвестиции за изграждане на кланични пунктове“ – очаква се решение на ЕК.

В подкрепа на земеделските стопани се прилага и „Помощ за сертифициране на стопанства в сектор „Плодове и зеленчуци“ по стандарта GLOBALG.A.P.“, чиято цел е оптимизиране процеса по производство на качествени селскостопански продукти в сектор „Плодове и зеленчуци“.

За 2019 г., разпределеният ресурс за схеми на държавни помощи и помощи de minimis в селското стопанство, прилагани от ДФЗ, е 171,3 млн. лева. Към 21.06.2019 г. с решения на УС на ДФЗ са разпределени 161,4 млн. лева от бюджета.

3.2. Краткосрочно кредитиране

През 2018 г. ДФ „Земеделие“ е предоставил общо 2 228 659 лева под формата на краткосрочни кредити за земеделските стопани, при 2 446 314 лева през 2017 г. Средствата са предоставени изцяло по целеви кредит за закупуване на минерален тор и/или семена и използването на неокончателно сертифицирани собствени семена за производство на пшеница.

През годината са разсрочени кредити за животновъди, птицевъди и свиневъди, получени през периода 2008 – 2012 г., както и кредити за отглеждане на картофи, реколта 2011 г.

3.3. Инвестиционни кредитни схеми на ДФЗ

През 2018 г. ДФЗ прилага следните схеми за кредитиране на инвестиционните намерения на земеделските стопани:

- Схема за кредитиране със средства на ДФ „Земеделие“ на лица с одобрени проекти по „Национална програма по пчеларство за тригодишния период 2017 – 2019 година“;

- Кредитна схема на ДФ „Земеделие” за инвестиции в селското стопанство;
- Схема за кредитиране на проекти по държавна помощ „Инвестиции за изграждане на търговски помещения и закупуване на търговско оборудване за земеделски производители, осъществяващи директни доставки на малки количества суровини и храни от животински произход”.

Схема за кредитиране със средства на ДФ „Земеделие” на лица с одобрени проекти по „Национална програма по пчеларство за тригодишния период 2017 – 2019 година” (НПП)

Тази схема за кредитиране се прилага за седма поредна година, което допринася за значително увеличение в усвояването на средствата по Националната програма по пчеларство.

По условията на схемата е дадена възможност на по-голям брой земеделски производители да осигурят чрез кредит необходимия им финансов ресурс за реализация на одобрени проекти по Мерки А, Б, В и Д от НПП - закупуване на нови кошери, голи роеве, отводки, пчелни майки, ветеринарно-медицински препарати, като за новата схема обхватът е допълнен и с възможността за закупуване на пчеларско оборудване и прикачен инвентар за подвижно пчеларство.

Максималният размер на кредита е до 80% от размера на реално договорените разходи по сключени договори за покупко-продажба, но не повече от 80% от одобрените разходи по договор за финансова помощ по НПП, при 4% годишна лихва.

За срока на прием по схемата са подадени 134 заявления за кредит, като всички са обработени и финансирани. Сумата на предоставените средства е 740 366,86 лева.

Погасяването на кредита, дължимите лихви и такса за обслужване се осъществява чрез прихващане от одобрената финансова помощ по НПП.

Кредитна схема на ДФ „Земеделие” за инвестиции в селското стопанство

Кредитната схема на ДФ „Земеделие” за инвестиции в селското стопанство е с три основни направления - „Растениевъдство”, „Животновъдство” и „Техническо обезпечаване”. Схемата цели стимулиране на инвестиционния процес, повишаване на конкурентоспособността и качеството на произведената селскостопанска продукция посредством облекчаване на достъпа до кредитен ресурс.

Дейностите и обектите, предвидени за финансово подпомагане са:

- създаване, възстановяване и отглеждане на трайни насаждения и инвестиции в оранжерийното производство;
- създаване и оборудване на животновъдни ферми и закупуване на чистопородни, хибридни и стокови животни;
- закупуване на техника, оборудване и инвентар, използвани в селското стопанство.

Кредитите по схемата са със срок на погасяване от 12 месеца до 114 месеца в зависимост от вида на инвестицията, което включва иgratisни периоди по отношение издължаване на главницата.

Инвестиционните проекти се финансират при годишен лихвен процент равен на референтния лихвен процент, приложим към датата на сключване на договора за кредит, но не по-нисък от определения от УС на ДФ „Земеделие” за 2018 г. – 4% при пряко кредитиране и до 7% при рефинансиране чрез търговски банки. За финансираните пряко от ДФ „Земеделие” кредити таксата за обработка и управление е 0,5%.

Схема за кредитиране на проекти по държавна помощ „Инвестиции за изграждане на търговски помещения и закупуване на търговско оборудване за земеделски стопани, осъществяващи директни доставки на малки количества суровини и храни от селскостопански животни“

През 2018 г. за седма поредна година е прилагана схемата за държавна помощ „Инвестиции за изграждане на търговски помещения и закупуване на търговско оборудване за земеделски стопани, осъществяващи директни доставки на малки количества суровини и храни от селскостопански животни“.

Схемата дава възможност за възстановяване на 50% от извършените разходи за изграждане на търговски помещения и закупуване на търговско оборудване за осъществяване на директни доставки на малки количества суровини и храни от животински произход. Нейният обхват включва закупуването на млекомати, построяването или приспособяване на съществуваща сграда/помещение за нуждите на обект за търговия на дребно, закупуването на хладилници, хладилни витрини и друго специфично търговско оборудване. За осигуряване финансирането на тези проекти, кандидатите имат възможност да ползват и кредитиране със средства на ДФ „Земеделие“.

Очаквани данни за 2019 г.

През 2019 г. ДФЗ продължава да прилага горепосочените три схеми за инвестиционно кредитиране на земеделските стопани.

Очакванията са до края годината по схемата за кредитиране на лица с одобрени проекти по НПП да бъдат предоставени инвестиционни кредити до 1 млн. лева. Към месец юни 2019 г. по схемата са подадени 131 заявления за кредит на стойност 733 177 лева, като от тях са финансирани 115 кредита на стойност 638 274 лева.

По отношение на кредитната схема за инвестиции в селското стопанство, през 2019 г. годишната лихва за нови кредити, финансирани пряко от ДФЗ, е намалена на 3%.

V. ДЕЙНОСТИ, СВЪРЗАНИ СЪС ЗЕМЕДЕЛСКОТО ПРОИЗВОДСТВО

1. Контрол на земеделска и горска техника

1.1. Регистрация на земеделска и горска техника

Регистрацията на земеделската и горската техника позволява да се следи техническото състояние на машините, да се контролира тяхната безопасност при работа и транспорт, да се поддържа база данни с всички машини на територията на страната, да се проследява динамиката на обновление на машинно-тракторния парк и енергоосигуреността на селското стопанство.

През 2018 г. в страната са регистрирани общо 25 208 броя земеделска и горска техника, от които 8 274 броя или около една трета са нови машини.

Таблица V.1. Регистрирана земеделска и горска техника:

Вид техника	2017		2018	
	Общо	в т.ч. нови машини	Общо	в т.ч. нови машини
Верижни трактори	170	19	143	24
Колесни трактори	7443	1 340	7 971	1 352
Самоходни шасита	120	4	136	4

Вид техника	2017		2018	
	Общо	В т.ч. нови машини	Общо	В т.ч. нови машини
Друга самоходна техника	3 126	773	4 092	1 241
Тракторни ремаркета	2134	494	2 482	618
Зърнокомбайни	919	158	1 042	187
Самоходни силажокомбайни	32	3	32	1
Други самоходни машини	113	31	90	12
Машини за сеитба и садене	1 034	533	1 015	571
Машини за торене и растителна защита	1 141	657	1 160	665
Фуражоприбиращи и фуражопереработващи	2 508	1 267	2 552	1 372
Почвообработващи	3 518	1 752	3 206	1 762
Сушилни и други	17	12	5	0
Зърно и семепочистващи	24	7	24	13
Машини за поливане	67	34	69	32
Горска техника	1 100	448	854	376
Общо	23 466	7 532	25 208	8 274

Източник: МЗХГ

1.2. Технически преглед на техниката

Ефективният контрол на техническото състояние и безопасността на техниката цели защита на живота и здравето на работещите със земеделска и горска техника и намаляване на трудовите злополуки и жертвите от пътнотранспортни произшествия, свързани с неизправности на техниката.

През 2018 г. областните дирекции „Земеделие“ са извършили 125 799 технически прегледа на земеделска и горска техника.

1.3. Правоспособност за работа с техника и издаване на свидетелства

Правоспособността за работа със земеделска и горска техника е един от решаващите фактори, който обуславя безопасната работа с техника. Знанията, уменията и професионалните качества на механизаторите гарантират не само качествено изпълнение на селскостопанските операции, но и значително снижение на риска от трудови и пътно-транспортни произшествия и злополуки със земеделска и горска техника.

През 2018 г. са издадени 40 броя разрешителни за извършване на обучение за придобиване на правоспособност за работа със земеделска и горска техника; проведени 417 броя изпити; издадени общо 8 301 броя нови и подменени свидетелства за правоспособност.

1.4. Изпитване и сертифициране на земеделска и горска техника

В рамките на 2018 г. в центровете за изпитване и сертифициране в Русе и Пловдив са извършени 1 504 изпитвания на употребявана земеделска и горска техника и машини за земни работи.

2. Хидромелиорации

През 2018 г. от „Напоителни системи“ ЕАД са полети общо 236 208 дка, като за това са подадени 278 598 хил. м³ водни маси, в т.ч. 116 870 дка ориз с 264 285 хил. м³ водни маси.

Таблица V.2. Полети площи от „Напоителни системи“ ЕАД през 2018 г. по видове култури

	ОБЩО		Царевица		Тютюн		Зеленчуци		Трайни насаждения		Ориз		Други култури	
	Полети площи	Подадени водни маси	Полети площи	Подадени водни маси	Полети площи	Подадени водни маси	Полети площи	Подадени водни маси	Полети площи	Подадени водни маси	Полети площи	Подадени водни маси	Полети площи	Подадени водни маси
	дка	хил. м ³	дка	хил. м ³	дка	хил. м ³	дка	хил. м ³	дка	хил. м ³	дка	хил. м ³	дка	хил. м ³
Бургас	9 732	355					85	7	5 247	210			4 400	138
Видин	60	1	60	1										
Горна Тунджа	16 600	30 346	1 431	202	1 650	189	677	71	400	23	12 442	29 861		
Долен Дунав	8 230	1 598	889	126			510	149	99	16			6 732	1 307
Марица	95 457	152 279	16 099	1 922	3 253	275	2 173	247	2 779	156	69 039	149 490	2 114	189
Мизия	1 285	166			1 065	148	17	10	203	8				
София	1 326	121					165	19	968	96			193	6
Среден Дунав	9 426	893	408	17	420	46	4 941	622	1 097	85			2 560	123
Средна Тунджа	21 472	2 361	12 170	1 515	1 709	178	1 193	131	2 799	280			3 601	257
Струма-Места	5 518	927	954	90	200	16	3 059	459	610	102			695	260
Тополница	58 336	88 312	14 182	2 099	3 123	487	2 793	510	2 751	257	35 389	84 934	98	25
Хасково	4 302	668	750	54	635	32	1 763	504	794	24			360	54
Черно Море	1 851	206	456	21			929	152	184	14			282	19
Шумен	2 613	365	1 320	90			353	127	8	0			932	148
ОБЩО	236 208	278 598	48 719	6 137	12 055	1 371	18 658	3 008	17 939	1 271	116 870	264 285	21 967	2 526

Източник: „Напоителни системи“ ЕАД

Съгласно направените прогнози от клоновете на дружеството при изготвяне на разработките за цена на услугата „доставка на вода за напояване“, площите, които ще бъдат полети през 2019 г. са в размер на 286 000 дка.

Атмосферните условия, при които започна поливния сезон през 2019 г. - интензивни дъждове и градушки на територията на цялата страна, обаче не предполагат увеличение на площите, а по-скоро обратното. Необходимостта от напояване отпада при валежи, а когато те са интензивни или комбинирани с градушки, унищожават не само земеделските култури, които трябва да се напояват, а и хидромелиоративна инфраструктура, чието възстановяване не винаги е възможно през съответния поливен сезон.

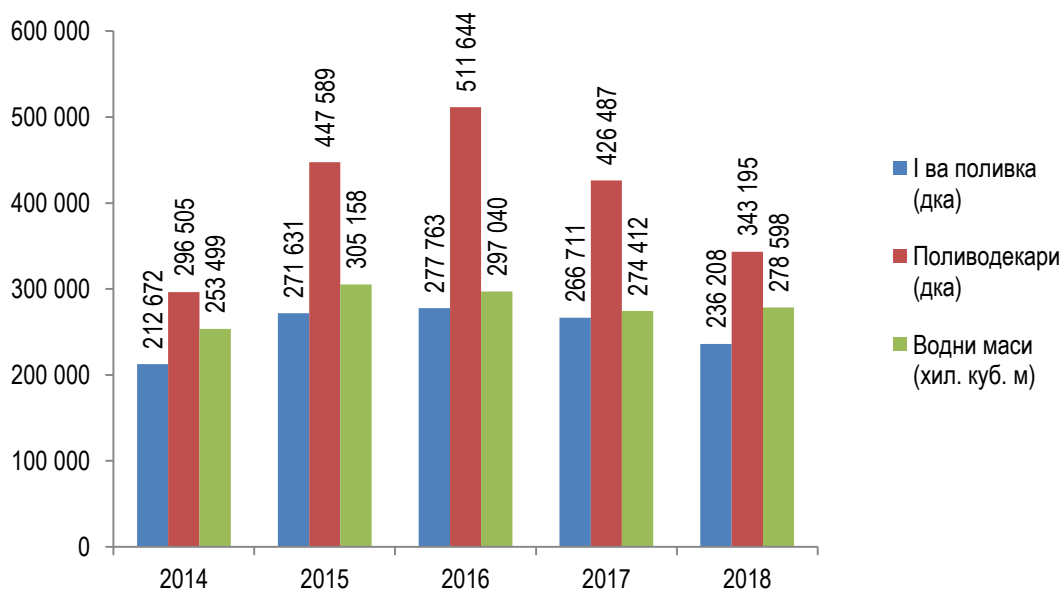
През 2019 г. цените, по които „Напоителни системи“ ЕАД извършва услугата „доставка на вода за напояване“, са диференцирани по региони и в зависимост от начина на доставка, като не са променяни спрямо 2018 г.

Таблица V.3. Обобщена справка за напояване от „Напоителни системи“ ЕАД за периода 2016 – 2018 г.

	2016			2017			2018		
	I ва поливка	Поливо декари	Водни маси	I ва поливка	Поливо декари	Водни маси	I ва поливка	Поливо декари	Водни маси
	дка	дка	хил. м ³	дка	дка	хил. м ³	дка	дка	хил. м ³
Бургас	2 974	5 819	336	6 896	10 041	498	9 732	11 209	356
Видин	2 410	16 750	134	3 170	9 210	156	60	60	1
Горна Тунджа	17 982	26 947	29 410	16 359	19 620	25 161	16 600	18 963	30 346
Долен Дунав	10 188	46 361	2 537	9 332	32 173	1 445	8 229	38 177	1 598
Марица	99 368	116 744	163 888	100 694	116 293	152 378	95 457	102 647	152 279
Мизия	3 336	3 965	185	2 805	3 308	171	1 285	2 500	165
София	4 047	8 895	572	5 376	9 587	540	1 326	2 423	121
Среден Дунав	20 129	67 599	2 158	10 977	33 214	1 076	9 427	27 089	893
Средна Тунджа	29 637	43 642	5 206	30 340	58 587	4 211	21 472	33 768	2 362
Струма-Места	6 531	14 519	1 037	6 720	12 910	945	5 518	12 981	927
Тополница	59 346	80 756	87 271	60 792	81 088	85 759	58 336	69 372	88 312
Хасково	6 631	32 522	1 782	5 993	21 628	1 058	4 302	13 208	667
Черно Море	7 770	34 503	1 732	4 256	12 788	589	1 851	5 051	204
Шумен	7 414	12 622	792	3 001	6 040	425	2 613	5 747	366
ОБЩО	277 763	511 644	297 040	266 711	426 487	274 412	236 208	343 195	278 598

Източник: „Напоителни системи“ ЕАД

Фигура V.1. Напояване от „Напоителни системи“ ЕАД за периода 2014 – 2018 г.

Източник: „Напоителни системи“ ЕАД

3. Растителна защита и фитосанитарен контрол

3.1. Растителна защита

▪ Растителна защита при зърнено-житни култури

През 2018 г. общото фитосанитарно състояние на зърнено житните култури е добро.

Контрол на плевели

През годината са внесени хербициди общо на 1 310,925 хил. ха с есенници, в т. ч. 1 202,729 хил. ха с пшеница и 108,196 хил. ха с ечемик. Третиране срещу широколистни плевели е проведено на 713,160 хил. ха. Противожитни хербициди са внесени на 129,460 хил. ха, а хербициди срещу житни и широколистни плевели – на 360,105 хил. ха.

Върху засетите площи с царевица са внесени почвени хербициди на 255,940 хил. ха. С вегетационни хербициди срещу видове житни и широколистни плевели са третирани общо 224,433 ха.

Контрол на неприятели и болести

Вредна житна дървеница

Общо нападнатите площи от възрастното на вредната житна дървеница са 179,824 хил. ха, а третиране е извършено на 114,320 хил. ха.

Извършено е третиране срещу ларвите на неприятеля на 49,165 хил. ха, при нападнати 106,219 хил. ха.

Обикновена житна пиявица

През 2018 г. са третирани 106,370 хил. ха срещу ларвите на обикновена житна пиявица, при нападнати 109,190 хил. ха.

Брашнеста мана

Нападнатите площи с пшеница от брашнеста мана са 385,224 хил. ха, третиране е извършено на 548,336 хил. ха. Извършени са много ранни химични третираня, като на голяма част от третираните площи използваните фунгициди са съчетани с внасяне на вегетационни хербициди.

Септориози

Отчетено е нападение от болестта на 271,781 хил. ха, а третиране е проведено на 414,799 хил. ха.

▪ Растителна защита при технически култури

Контрол на плевели

През годината са внесени почвени хербициди на 475,253 хил. ха слънчоглед, а са третирани вегетационно 397,157 хил. ха.

През есента е проведен химичен контрол на плевелите, при рапицата, основно с почвени хербициди, като са внесени на 78,562 хил. ха. Вегетационни хербициди са приложени на 86,012 хил. ха.

През 2018 г. са внесени почвени хербициди на 2,679 хил. ха тютюн, с вегетационни хербициди са третирани 0,952 хил. ха.

Химичният контрол на плевелите при картофите е проведен чрез внасяне на почвени и вегетационни хербициди. Почвени хербициди са внесени на 7,662 хил. ха, а вегетационни хербициди са приложени на 2,545 хил. ха.

Контрол на болести и неприятели

Черни петна (фома) и Сиви петна (фомопсис) при слънчоглед

През 2018 г. е проведено третиране на 10,650 хил. ха срещу фома и на 24,082 хил. ха срещу фомопсис. Третиранията са главно превантивни.

Мана по слънчогледа

Площите, нападнати от болестта, са общо 0,10 хил. ха.

Рапичен цветояд

През месеците април и май на 2018 г. са проведени пръскания срещу рапичен цветояд на 142,057 хил. ха рапица.

Рапичен стъблен скритохоботник

През годината са третирани 39,637 хил. ха рапица срещу неприятеля.

▪ **Растителна защита при зеленчукови култури**

Контрол на неприятели

Доматен миниращ молец

В повечето оранжерии на страната не е допуснато размножаване на неприятеля през 2018 г. Проведени са от 2 до 5 броя пръскания с инсектициди на 0,151 хил. ха.

При полски условия срещу доматения миниращ молец са проведени от 1 до 11 третирания на площ от 2,706 хил. ха.

През 2018 г. не е отворен прием на заявления за подпомагане с държавна помощ по „Национална програма от мерки за контрол на Доматен миниращ молец“.

▪ **Растителна защита при овощни култури**

Контрол на неприятели и болести

Листогризещите гъсеници

Преобладаващи видове в овощните насаждения са: Гъботворка, Златозадка, Педомерки, Бяла американска пеперуда, Бяла овощна пеперуда, като през 2018 г. са в ниска популационна плътност и степен на нападение. Вредната дейност и разпространението на листогризещите са ограничени от третиранията срещу други неприятели. Извършено е третиране срещу основните листогризеци видове на 8,198 хил. ха овощни насаждения, в това число 2,287 хил. ха семкови и 5,911 хил. ха костилкови овощни видове, съчетани с пръсканията.

Листозавивачки и пъпказавивачки

Третиране срещу неприятелите е извършено на 2,019 хил. ха семкови овощни видове.

Листни въшки

През 2018 г. нападение от листни въшки е констатирано повсеместно и при всички овощни култури. Отчетена е масова вредоносна дейност и висока популационна плътност. Третирани са 3,736 хил. ха семкови и 12,752 хил. ха костилкови овощни видове, от 2 до 7 пъти.

Калифорнийска щитоносна въшка

Срещу калифорнийска щитоносна въшка са третирани общо 2,337 хил. ха овощни насаждения.

Обикновена сливова щитоносна въшка

Третирани през 2018 г. са 1,630 хил. ха сливи от общо 7,079 хил. ха сливови насаждения, като основно са извършени комбинирани пръскания със сливов плод червей.

Черешова муха

В повечето области на страната е отчетена до 10% степен на червивост, като третирани са 8,372 хил. ха.

Черна сливова плодова оса

През годината са третирани 3,877 хил. ха сливови насаждения.

Плодови червеи

Третирани през 2018 г. са 4,163 хил. ха ябълкови градини срещу ябълков плод червей, 5,513 хил. ха сливови насаждения срещу сливов плод червей и 5,555 хил. ха срещу източен плод червей по праскови и кайсии.

Прасковен клонков молец

През 2018 г. са третирани 5,444 хил. ха насаждения от праскови и кайсии.

Кръгломиниращ молец по ябълката

Срещу кръгломиниращ молец са третирани 0,284 хил. ха от общо 5,023 хил. ха ябълкови насаждения.

Струпяване по ябълката и крушата

През годината е постигната добра опазеност на ябълките и крушите по отношение на струпяването. Във всички области на страната отчетената степен на нападение по листата е от слаба до средна, а по плодовете степента на нападение е слаба. По-висока степен на нападение се наблюдава в насаждения с чувствителни сортове, като срещу струпяване по ябълка и круша са третирани 5,003 хил. ха.

Брашнеста мана по ябълката

През 2018 г. срещу брашнестата мана са напръскани 4,348 хил. ха ябълкови и крушови градини.

Ранно кафяво гниене

В област Благоевград при праскови и кайсии е установено нападение над ПИВ.

Късно кафяво гниене

През юни нападението от гъбната болест по плодовете на сливите остава слабо, като в областите Пловдив и Кюстендил се наблюдава до средна степен на нападение.

Брашнеста мана по прасковата

През вегетацията са проведени от 1 до 6 броя пръскания, като са третирани 4,253 хил. ха насаждения от праскови.

Къдравост по прасковата

Проведени са от 1 до 2 третирания на 3,767 хил. ха градини с праскови.

Бяла ръжда (Цилиндроспориоза) по черешата и вишната

През 2018 г. са извършени от 1 до 7 третирания на площ от 6 017 ха череша и вишни.

- **Растителна защита при лозя**

Контрол на плевели

През годината са приложени почвени хербициди на 0,257 хил. ха и вегетационни хербициди на 92,646 хил. ха от стопанисваните площи, заети с лозя.

Контрол на неприятели и болести

Шарен гроздов молец

В рамките на 2018 г. са третирани 29,318 хил. ха срещу шарен гроздов молец от общо 51,474 хил. ха.

Жълт лозов акар

През годината третиране е проведено на 7,589 хил. ха лозови насаждения, от 1 до 4 пъти.

Мана по лозата

Срещу маната са проведени от 1 до 11 третираня на обща площ от 57,359 хил. ха лозя.

Брашнеста мана (Оидиум)

Проведени са от 1 до 12 броя третираня на 57,129 хил. ха лозя.

Сиво гниене (ботритис)

Площите третирани срещу сиво гниене са 41,045 хил. ха, проведени са от 1 до 6 броя третираня.

▪ Растителна защита при многоядни неприятели

Обикновена полевка

През пролетта на 2018 г. общо нападнатите есенници от обикновена полевка са 21,404 хил. ха, химичен контрол е проведен на 8,270 хил. ха.

Телени червеи

През 2018 г. в Областните дирекции по безопасност на храните са подадени 282 декларации от земеделски стопани за нападнати 349,705 хил. ха картофи. Химическо третиране е изведено на 4,870 хил. ха от нападнати общо 5,144 хил. ха.

Сив царевичен хоботник

През пролетта на 2018 г. се наблюдава увеличаване на нападнатите площи на годишна база. Химичен контрол срещу сив царевичен хоботник е изведен на 38,550 хил. ха царевича и 31,250 хил. ха слънчоглед.

3.2. Фитосанитарен контрол

Приоритетните дейности за постигане на основната оперативна цел в областта на фитосанитарния контрол през 2018 г. са:

- Законодателство, хармонизирано с режима за растително здраве на ЕС;
- Контрол при производството на територията на България с цел своевременно установяване и предотвратяване на разпространението на карантинни вредители по растенията и растителните продукти;
- Ефективен контрол при внос на растения и растителни продукти от трети страни на територията на страната и ЕС като външна граница на Съюза;

- Осигуряване износ на растения и растителни продукти, съгласно фитосанитарните изисквания на страната вносител и МКРЗ;
- Провеждане на фитосанитарни мониторингови програми за карантинни вредители, съобразени със законодателството на ЕС;
- Лабораторно – диагностичната мрежа.

3.2.1. Контрол при производството на територията на България и движение на растения, растителни продукти и други обекти в ЕС

Фитосанитарният контрол при производство и движение на растения, растителни продукти и други обекти и наблюденията на територията на страната по отношение на регулираните карантинни вредители се осъществява съгласно изискванията на Закона за защита на растенията и Наредба № 8 от 2015 г. за фитосанитарния контрол, в съответствие със законодателството на ЕС в областта .

През 2018 г. в официалния регистър за фитосанитарен контрол по чл. 22, ал. 1 от Закона за защита на растенията (включващ вносители, производители, преработватели, складове, спедиторски центрове, тържища и лица, които боравят с растения, растителни продукти и други обекти, подлежащи на фитосанитарен контрол) са регистрирани 3 297 лица, при 3 168 за 2017 г.

Регистрирани са 171 фирми по Стандарт 15 за термично третиране на дървен опаковъчен материал и 16 броя регистрирани места, различни от местата на влизане (ГИФП на ГКПП), одобрени за фитосанитарни проверки по Наредба № 68 от 2006 г.

При производството на растения и растителна продукция през 2018 г. са извършени 4 534 инспекции, с 12,8% по-малко на годишна база.

Основен приоритет в областта е да се осигури производство на здрави растения и растителни продукти, тяхното движение на територията на ЕС чрез системата за растителни паспорти и безпроблемен износ за трети страни, спазвайки фитосанитарните изисквания при внос на страната – вносител. За целта се разработват и провеждат мониторингови програми за карантинни вредители по култури и вредители.

Инспекторите по растителна защита на БАБХ през 2018 г. са извършили фитосанитарен контрол, по следните национални мониторингови програми:

- Мониторинг за карантинни вредители по картофи;
- Мониторинг за карантинни вредители по овощни видове;
- Мониторинг за карантинни вредители по лозата;
- Мониторинг за карантинни вредители по зелечукови видове в оранжерии и на открити площи;
- Мониторинг за карантинни вредители в оранжерии, разсадници и градински центрове за цветя и декоративни растения;
- Мониторинг за карантинни вредители по ягоди и малини;
- Мониторинг за *Xylellafastidiosa*;
- Мониторинг за *PhytophthoraamorumWerres, DeCock&Man*;
- Мониторинг за бактериален рак по киви, *Pseudomonas syringae pv. actinidiae*;
- Мониторинг за *DrosophilasuzukiiMatsumura*;
- Мониторинг за карантинни вредители по горски видове;

- Календарен план за наблюдение на растения и растителни продукти, които не са включени в мониторинговите програми, но са обект на контрол.

В Централната лаборатория по карантина на растенията (ЦЛКР) през 2018 г. са постъпили общо 5 406 проби, с 5,8% повече спрямо предходната година. Извършени са 12 444 анализа на растения, растителни продукти и почви (при 12 451 за 2017 г.).

В шестте областни диагностични лаборатории по растително здраве (ОДЛРЗ) в ОДБХ са анализирани 3 336 проби.

Своевременното откриване на вредителите дава възможност на фитосанитарните инспектори да предприемат навременни и адекватни действия за локализиране огнищата на зараза и ликвидирането им там, където е възможно. През 2018 г. са установени следните вредители:

- Карантинни вредители в растителни проби: *Globodera* sp., *Erwinia amylovora*, *Ralstonia solanacearum*, *Clavibacter michiganensis* ssp. *michiganensis*, *Clavibacter michiganensis* ssp. *sepedonicus*, *Scirrhia pini*, *Scirrhia acicula* (Deam.) Siggers (= *Lecanosticta acicula* (Thumen) H. Sydow, TSWV, PPV, SMYeV;
- В почвени проби: *Globodera pallida* и *Globodera rostochiensis*
- Некарантинни вредители: *Bemisia tabaci*, *Drosophila suzukii*, *Ceratitis capitata*, *Aonidiella aurantii*, *Lepidosaphes* sp. (в 5 броя проби портокали, внос от Египет), *Ostrinia nubilalis*, *Colembolla*, *Sciara* sp., *Thripstabaci* (в 1 бр. проба *Dianthus*, внос от Турция), *Sciara* sp., *Protura* sp. (в 1 бр. проба *Helichrysum italicum*, внос от Босна и Херцеговина), *Xantomonas campestris* sp. *Vesicatoria* (в 1 брой проба от семена пипер от Сърбия); *Ploeosimus* sp. (в 1 бр. проба *Thuia occidentalis*, внос от Турция); *Abutilon* sp, *Reseda* sp. (в 1 бр. проба *сорого*, внос от Лаос), *Bursa phelenchus micronatus* (в 2 бр. проби дървен опаковъчен материал внос от Египет и Русия).

В специализираната лаборатория по картофите - гр. Самоков се извършва тестиране на сортове картофи за устойчивост към рака и картофените цистообразуващи нематоди и определяне патотипа на установения в страната рак по картофите в районите на гр. Самоков и област Смолян.

През годината са издадени 2 625 растителни паспорти на стоки от местно производство за страната и ЕС и 59 здравни свидетелства.

3.2.2. Фитосанитарен контрол при износ

През 2018 г. са извършени 11 039 инспекции на 28 362 пратки от растения и растителни продукти, предназначени за износ, за съответствие с фитосанитарните изисквания на страната вносител. Издадени са 19 260 фитосанитарни сертификата за износ и 144 фитосанитарни сертификата за реекспорт.

Основни стоки за износ са: дървен материал, слънчоглед, кориандър, зърно, тютюн, сушени билки, орехи и подправки. Дървеният материал заема основен дял в износа за 2018 г. - 8 634 партиди, въпреки спада от 41,2% спрямо 2017 г. Най-много партиди дървен материал са изнесени за Турция (3 171) и Северна Македония (1 343), следвани от Китай (675), като експортът за Турция и Северна Македония е предимно на иглолистен материал. Изнесени са също така и 630 партиди дървен чипс за Турция.

3.3. Контрол на продукти за растителна защита и торове

Българската агенция по безопасност на храните осъществява контрола на продукти за растителна защита и торове, съгласно Закона за защита на растенията.

Основната цел на контрола върху предлагането на пазара на ПРЗ и торове е да се гарантира предлагане на пазара, съхраняване, преупаковане и производство на разрешени, годни за употреба, ефикасни, максимално безопасни за здравето на хората и животните, щадящи околната среда ПРЗ и торове, които отговарят на законовите изисквания за опаковане и етикетирание. Обхват на контрола са фирмите за търговия, преупаковане и производство на ПРЗ и торове, както и нерегламентирани обекти за търговия и гранични пунктове.

Контролът върху употребата на ПРЗ и торове цели да се гарантира правилната и устойчива употреба на продуктите за растителна защита при спазване на изискванията на Добрата растителнозащитна практика (ДРЗП) и внедряване методите на прогнозата с принципите на интегрираното управление на вредителите, с цел производството на безопасна растителна продукция. Обхват на контрола са земеделските стопани, които прилагат продуктите за растителна защита и торове при производството на растениевъдна продукция, предназначена за храна или за фураж.

През 2018 г. са разрешени 146 продукта за растителна защита за пускане на пазара и употреба, съгласно изискванията на Закона за защита на растенията и Регламент (ЕО) № 1107/2009 относно пускането на пазара на продукти за растителна защита.

Отнети или прекратени са 60 разрешения на продукти за растителна защита и са постановени 3 отказа по заявления за паралелна търговия и ограничена и контролирана употреба на продукти за растителна защита.

3.3.1. Резултати от контролната дейност върху предлагането на пазара на ПРЗ

На територията на страната са регистрирани 1 305 обекта, в т. ч. 888 за търговия в селскостопанска аптека, 401 склада за съхранение и търговия на едро (собствени складове и клетки под наем), 14 обекта за преупаковане и 2 фирми за производство.

В рамките на 2018 г. са извършени 1 675 инспекции, от които 1 049 в селскостопански аптеки, 525 в складове, 20 в обекти за преупаковане, 5 в обекти за производство на ПРЗ и 76 на нерегламентирани обекти (общински пазари, магазини и др.). Съставени са 250 предписания, в т. ч. 192 в селскостопански аптеки, 51 в складове за търговия, 2 в обекти за производство на ПРЗ и 14 в нерегламентирани обекти. Съставени са 19 акта за административно нарушение.

През годината са издадени общо 448 удостоверения, в т. ч. 367 за търговия с ПРЗ, 3 за преупаковане и 78 удостоверения за промяна на обстоятелствата.

На територията на страната са взети 20 проби за удължаване срока на годност на продукта и са издадени 14 удостоверения, след установено съответствие на физичните и химични показатели.

През 2018 г. са взети 99 контролни проби за съответствие и 4 проби по сигнали, като в 3 са установени несъответствия.

През годината са иззети или конфискувани общо 102 кг и 215 л ПРЗ от обектите за търговия, производство и преупаковане и оставени на отговорно пазене. Иззети или конфискувани неразрешени ПРЗ на ГКПП са 2240 кг и 851 л.

Осъщественият внос на ПРЗ през 2018 г. в страната по данни от ГКПП е общо 8 159 582 кг и 3 498 930 л.

3.3.2. Резултати от контролната дейност върху употребата на ПРЗ

В рамките на 2018 г. са извършени 6 856 инспекции на употребата на ПРЗ, в т. ч. 4 988 документални проверки на земеделски стопани, 28 при въздушно пръскане, 9 при извършване на фумигация, 33 при обеззаразяване на семена и 132 при третиране с наземна техника. Съставените предписания през годината са: 1 228 при документална проверка, 87 при третиране с наземна техника, 2

предписания за въздушно пръскане и 4 при обеззаразяване на семена. Съставени са 17 акта за установено административно нарушение и 10 наказателни постановления.

На територията на страната са извършени 101 инспекции по сигнали или жалби относно употреба на ПРЗ и са съставени 6 акта за установено административно нарушение.

Проби за остатъци от пестициди в изпълнение на Националната програма за контрол на остатъци от пестициди във и върху храни от растителен и животински произход (НПКОП) и листни проби за идентификация на ПРЗ

През годината за остатъци от пестициди са взети 46 проби.

За идентификация на употребените ПРЗ са взети 58 листни проби, които са анализирани във външна лаборатория („Приморис България“ АД гр. Пловдив). За неразрешена употреба на ПРЗ са съставени 4 акта и 2 предписания.

Проби от растения и растителни продукти по Националната програма за контрол на замърсители в храни (нитрати и тежки метали – олово и кадмий)

Взети и анализирани са 26 проби за съдържание на нитрати и тежки метали. В една проба от пипер, взета от инспектори от ОДБХ гр. Монтана, е установено завишено съдържание на олово.

Растителни проби за анализ за съдържание на ГМО

От взетите и анализирани 26 проби от соя, царевица и маслодайна рапица не е открита генетично модифицирана ДНК.

Взети проби от растения и растителни продукти извън Националния план за контрол върху употребата на ПРЗ за 2018 г.

По сигнали или жалби са извършени 14 проверки, констатирани са 7 несъответствия и са съставени 2 акта за установено административно нарушение.

Издадени разрешения за прилагане на ПРЗ чрез въздушно пръскане

Издадените разрешения за въздушно пръскане през 2018 г. са 157, в т. ч. 146 на земеделски площи, 11 на горски площи. Третирани са 48 519 ха земеделски площи, 3 178 ха - горски площи.

Извършени проверки на земеделски стопанства за спазване на правилата за Добра Земеделска практика - нитрати (Агроекология)

В рамките на 2018 г. са извършени 564 проверки и са направени 13 предписания.

Извършени проверки по кръстосано съответствие за спазване на програмата от мерки за ограничаване и предотвратяване на замърсяването с нитрати, на земеделски стопанства, които попадат в нитратно уязвими зони и за употреба на ПРЗ

Общият брой на проверките, свързани с контрола на спазване на Програмата от мерки в нитратно уязвими зони е 672, като са направени 160 предписания.

4. Торове

4.1. Регистрация на торове

През 2018 г. са регистрирани общо 96 нови продукта - органични, неорганични, органо-минерални, микробиални торове и почвени подобрители и биологично активни вещества.

4.2. Контрол на торовете при предлагането им на пазара

На територията на страната през 2018 г. са извършени общо 795 инспекции във връзка с осъществявания от БАБХ контрол на торове. Издадени са 71 предписания с посочен срок за изпълнение. Съставени са 2 акта за установено административно нарушение. Взети и анализирани са 101 проби от торове, в изпълнение на Националния план за контрол на торове, подобрители на почвата, биологично активни вещества и хранителни субстрати. Констатирани са 12 броя несъответствия.

Таблица V.4. Контрол върху торовете през периода 2016 - 2018 г.

Дейности	2016	2017	2018
Брой регистрирани торове	48	88	96
Брой проверки на обекти	1 258	960	795
Взети проби от торове за анализ	106	97	101
Актове за нарушения	7	2	2

Източник: БАБХ

Информация за осъществения внос на торове

В рамките на 2018 г. през ГККП в България са внесени общо 140 572 531 кг и 3 464 104 л торове.

Употреба на утайки в земеделието

През 2018 г. са издадени 99 разрешения за оползотворяване на утайки от пречистването на отпадъчни води за употребата им в земеделието, на полета с обща площ от 24 065 дка. Общото количество оползотворена утайка, изразена като сухо вещество, е 46 374 тона при следните култури: ечемик, пшеница, рапица, слънчоглед, царевица, рапица и кориандър.

5. Сортоизпитване, апробация и семеконтрол

Държавната политика в областта на сортоизпитването, сортоподдържането, производството, търговията, вноса и износа на посевен и посадъчен материал се осъществява чрез Изпълнителната агенция по сортоизпитване, апробация и семеконтрол към МЗХГ.

ИАСАС осъществява контрола при производството, заготовката, разпространяването, търговията и съхраняването на посевен и посадъчен материал; сертифицирането му при спазване на приетите методи, схемите и технологични характеристики за качество; ръководи процедурата по изпитването, признаването и районирането на сортовете културни растения; ежегодно издава Официална сортова листа на Р България за сортовете от полски, зеленчукови, овощни култури и лози; вписва новорегистрираните сортове в Европейските каталози на ЕС и отговаря за пълното хармонизиране на националното законодателство в областта на семената и посадъчния материал с това на ЕС.

Агенцията е национален орган по отношение прилагането на схемите за семена на Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (OECD).

През 2018 г. са актуализирани подзаконовни нормативни актове за семена и посадъчен материал, транспониращи директиви за изменения и допълнения на основни директиви на ЕС. Изменени са и допълнени действащи наредби, разработени са специализирани вътрешни нормативни документи, като методики за изпитване за различимост хомогенност и стабилност (PXC) съобразно техническите протоколи на Европейския офис за сортовете растения (CPVO) и Международния съюз за защита на новите сортове растения (UPOV), методики за изпитване за биологични и стопански качества (БСК).

Подготвени са изменения и допълнения към Наредба № 13/31.03.2004 г. за реда за издаване на разрешения на производители и заготвители на посевен и посадъчен материал и за регистрация на търговци на посевен и посадъчен материал. Със заключителните разпоредби на наредбата са направени някои промени от технически характер в Наредба № 3/25.02.2010 г. за търговия на овощен посадъчен материал и овощни растения, предназначени за производство на плодове на пазара на Европейския съюз, Наредба № 12/01.06.2007 г. за процедурите по сертификация и/или одобрение на произвеждания и търгуван посадъчен материал от групите земеделски растения - овощни, лоза, декоративни и зеленчукови видове, Наредба № 96/08.09.2006 г. за търговия на посевен материал от зеленчукови култури на пазара на Европейския съюз, Наредба № 16/30.05.2008 г. за търговия на посевен материал от картофи на пазара на Европейския съюз, Наредба № 24/28.05.05.2004 г. за производство и търговия с посевен и посадъчен материал от медицински и ароматни растения и Наредба № 80/22.06.2006 г. за производство и търговия на размножителен материал от декоративни растения, извършвана между държавите - членки на Европейския съюз.

За да отговори на очакванията на клиентите за предоставяне на административни услуги, при спазване на най-високи професионални стандарти, ИАСАС е акредитирана и има реално действащи системи за качество по ISO стандарт 9001:2015, по стандарта на Международната асоциация на семетестващите лаборатории (ISTA) и от Европейския офис за сортовете растения.

Администриране на държавна помощ

В изпълнение на договор за предоставяне на държавна помощ за насърчаване на производството и използването на качествени семена и посадъчен материал, през 2018 г. ИАСАС е извършвала услуги на земеделските производители, свързани с:

- полска инспекция на семепроизводни посеви и маточни насаждения; издаване на етикети;
- вземане на проби от партиди семена, предназначени за сертифициране;
- лабораторен анализ на проби семена по групи култури;
- извършване на последващ контрол на партиди семена;
- окачествяване на сертифициран и САС овощен и сертифициран и стандартен лозов посадъчен материал.

Схемата за качество въвежда допълнителни и някои по-високи изисквания към производствения процес и крайния продукт и гарантира по-високо качество на произведените семена и посадъчен материал от следните групи култури: зърнени, фуражни, маслодайни култури, картофи, тютюн, памук, сертифициран и САС посадъчен материал от овощни култури, сертифициран и стандартен лозов посадъчен материал и сертифицирани и стандартни семена от зеленчукови култури. 90% от клиентите на ИАСАС са се възползвали от държавната помощ за насърчаване производството и използването на качествени семена и посадъчен материал.

Държавната помощ е предпоставка за реализиране на значителна добавена стойност в резултат от използването на сертифицирани семена, свързана с количеството и качеството на продукцията. Положителният ефект от производство на повече и по-качествена продукция от единица площ и подобряване агроекологичността на селскостопанското производство са от полза за цялото общество.

Общата стойност на предоставените от ИАСАС услуги през 2018 г. е в размер на 1 100 608,97 лева.

Издаване на официална сортова листа на Република България

През 2018 г. ИАСАС осъществява постоянен обмен на информация с Европейската комисия, държавите членки и други международни институции, по отношение наименованията, вписването и

отписването на сортове растения в и от официалната сортова листа, както и относно търговията на семена и посадъчен материал.

Официалната сортова листа на Република България е част от Европейските каталози за сортове от полски и зеленчукови култури, което дава възможност на сортове българска селекция да присъстват на свободния пазар на ЕС. Официалната сортова листа е публикувана на интернет страницата на агенцията, като се актуализира своевременно след вписване на нови сортове растения.

В рамките на 2018 г. са вписани 1 277 сорта полски, зеленчукови, медицински, ароматни и овощни култури, лозя и тютюн, с 39,6% повече в сравнение с 2017 г.

Продължава тенденцията на увеличение на броя на вписаните сортове полски и зеленчукови култури. От общо 724 сорта полски култури, 230 сорта са защитени със сертификат за правна закрила в Патентно ведомство. От общо 206 броя вписани сортове от зеленчукови култури, 61 броя притежават сертификат за правна закрила.

При овощните култури и лозата броят на подадените за вписване сортове се запазва на нивото от предходната година.

Общо заявените и вписани сортове тютюн в официалната сортова листа на страната са 34, като от тях 31 притежават сертификат за правна закрила.

По Закона за закрила на новите сортове растения и породи животни Агенцията извършва експертиза по същество за различимост, хомогенност и стабилност на новите сортове растения, въз основа на която Патентно ведомство издава сертификат за правна закрила.

Извършване на сортоизпитване за различимост, хомогенност и стабилност и биологични и стопански качества на нови сортове растения

биологични и стопански качества на нови сортове растения

През 2018 г. са заложили и изпитани общо 881 броя сортове, хибриди и линии (при 1 004 за 2017 г.), като 317 (при 282 за 2017 г.) от тях са по сключени договори за сортоизпитване и 564 (при 772 за 2017 г.) - подобни сортове и сравнителна колекция за доказване различимостта на заявените нови сортове и за изготвяне на собствени сортоописания от чужди сортове, признати от други изпитващи офиси. Сравнителната сортова колекция (семена, материал от вегетативно размножаващи се видове растения и официални сортоописания) поддържа от ИАСАС наброява 6 821 (при 7 702 за 2017 г.) сорта от 77 вида култури. За целите на сравнителната колекция за РХС са поискани семена от 1 784 сорта от 16 вида култури. Получени са семена от 734 броя сортове от същите видове култури.

По искане на Европейския офис за сортовете растения са предоставени 10 окончателни доклада за РХС, а по искане на други сортоизпитващи офиси - 20 (при съответно 12 и 15 за 2017 г.).

С цел получаване на правна закрила на територията на страната са подготвени и изпратени до Патентно ведомство 35 реферата, окончателни доклада и официални сортоописания.

През годината са изпитани за РХС 5 сорта слънчоглед и 1 сорт ориз, възложени с договор от ЕОСР. По искане на Френския офис, за целите на правната закрила във Франция са изпитани 3 сорта тютюн.

По видове земеделски култури сортоизпитването за РХС е разпределено както следва:

- 18 вида полски култури (при 16 за 2017 г.);
- 3 овощни вида и лоза (при 8 за 2017 г.);
- 11 вида зеленчукови култури (при 9 за 2017 г.).

Общият брой сортове, без сортове стандарти, които са заложи и изпитани в опити за БСК (за вписване в списък А на Официалната сортова листа и в предварителни опити, съгласно сключени договори) е 1 621, със 195 броя по-малко спрямо 2017 г.

От общия брой сортове, в предварително изпитване са заложи и изпитани 1 392 (при 1 225 за 2017 г.) броя хибриди царевица, слънчоглед, рапица и сортове обикновена и твърда пшеница и ечемик, а за БСК са заложи и изпитани общо 229 броя (при 201 броя за 2017 г.). Сортовете стандарти, включени в опитите за БСК са 65 броя.

От изпитаните сортове за БСК и предварително изпитване, 1 543 са чужда селекция (95,2%) и 78 броя българска селекция (4,8%). Съпоставено с 2017 г. се забелязва нарастване на броя на сортовете българска селекция, дължащо се на увеличение на заявките от частни селекционери.

През годината са извършени 937 оценки за сортове, изпитани за БСК: 236 фитопатологични, 92 за студоустойчивост и 609 химико-технологични и дегустационни. От предварителните опити са подготвени и предадени на заявителите 790 средни проби за химико-технологични оценки.

Изготвени са 143 окончателни доклада за РХС и 83 доклада за БСК с окончателни резултати от проведено 2-3 годишно сортоизпитване за експертни комисии. Проведени са 14 заседания на експертни комисии за обсъждане резултатите от изпитване на нови сортове, по групи култури (3 за РХС и 11 за БСК) и са взети решения за вписване в списък „А“ и „Б“ на Официалната сортова листа на Р България.

През 2018 г. са заложи 1 089 (при 1 263 за 2017 г.) броя проби за грунтов контрол от 40 вида земеделски култури, от които са одобрени 1 073. Изготвени са 40 броя планове с участие на общо 340 стандартни проби.

Сключени са 137 договора за сортоизпитване, с 8% повече в сравнение с 2017 г.

Подготвени са 234 досиета на новозаявени сортове и са проверени 553 сорта и наименования в базата данни за ЕОСР. В системата на ИАСАС за РХС изпитване – „iasasdu“ са въведени 199 заявки.

Издадени са 54 разрешения и са актуализирани 7 разрешения, съгласно чл. 39а, ал. 1 и ал. 4 от ЗППМ и в съответствие с Решение 2004/842/ЕС, с което се подпомага бизнесът в сектор земеделие по отношение производство и търговия със семена.

Успешно са проведени 2 вътрешни одита и 1 външен за прилагане на СУК по изискванията на международен стандарт ISO 9001:2015, обект на които са дейностите, осъществявани в централно управление на ИАСАС и в опитните полета в с. Ново село, гр. Пловдив и в гр. Раднево.

Поддържане на публичен национален електронен регистър на лицата, които търгуват с посевен и/или посадъчен материал, по чл. 28, ал. 4 от ЗППМ

За регламентиране търговията със семена и посадъчен материал, ИАСАС поддържа публичен регистър, който позволява бързо ориентиране на потребителите и други административни звена за регистрираните по дейности и групи култури лица.

През 2018 г. са издадени 201 удостоверения за търговия (при 290 през 2017 г.).

Сертифициране на посевен и посадъчен материал

Сертификацията на посевния и посадъчен материал през 2018 г. се извършва съгласно изискванията на процедурите от системата за управление на качеството и „Схема за качество за производство на качествени семена и посадъчен материал“.

През годината са получени заявления за сертификация за 32 025 ха семепроизводствени посеви от различни групи култури. Общата площ на инспектираните посеви полски и зеленчукови култури от инспектори на ИАСАС възлиза на 29 545,2 ха. Инспектираните полски култури са 29 486,2 ха, като най-

голям дял заема групата на зърнените култури - 26 961 ха (91,3%), следвана от фуражни - 1 420 ха (4,8%), маслодайни и влакнодайни - 918 ха (3,1%), картофи - 182 ха (0,6%), зеленчукови култури - 59 ха (0,2%), тютюн - 5 ха и цвекло - 0,2 ха. В сравнение с 2017 г. инспектираните посеви намаляват с 15,3%. След извършване на полските инспекции са декласирани 175 ха (0,6%) в по-ниска категория от заявената за сертификация, като са бракувани 37 ха (0,1%) поради по-ниски показатели от изискващите се съгласно наредбите по чл. 29, ал. 6 от ЗППМ.

Инспектирани са 737 ха семепроизводствени посеви от пшеница, при 731 ха през 2017 г.

През 2018 г. е налице намаление на инспектираните посеви от зимна обикновена пшеница, ечемик, овес, тритикале и царевича. Същевременно, инспектираните семепроизводствени посеви от ориз и ръж нарастват почти три пъти на годишна база, а тези от твърда пшеница и нахут – съответно с 67,6% и 55,1%.

Сред групата на маслодайни и влакнодайни култури се наблюдава увеличение на инспектираните площи спрямо 2017 г. при семепроизводството на слънчоглед - с 5,1% и соя - с 18,6% и намаление при видовете фъстъци и памук. Инспектирани са и семепроизводствени посеви от коноп, бял синап и лен.

Инспектираните посеви от картофи са със 7,8% по-малко спрямо 2017 г., но все пак с 0,7% повече спрямо 2016 г.

Семепроизводствените посеви от групите на зеленчукови и фуражни култури, цвекло и тютюн са намалели спрямо 2017 г.

През 2018 г. са инспектирани 53 ха лозови маточници, 39 ха маточни лозя и 20 ха лозови вкоренилища.

Окачествени са 3 058 800 броя лозов посадъчен материал, от които 932 200 броя облагородени лози, 307 600 броя резници за калеми, 1 819 000 броя резници за подложки и 36 626 броя оwoщен посадъчен материал - облагородени дръвчета.

За целите на сертификацията са взети 4 601 проби от хомогенно заготвени партиди семена. От физически лица (пробовземачи), получили разрешение от изпълнителния директор на ИАСАС по условията и реда на Наредба № 8/31.10.2016 г., са взети 612 проби.

В Централна лаборатория са извършени 3 943 анализа за определяне на посевните качества на семената, в т. ч. 1 208 за аналитична чистота, 1 710 за кълняемост и 1 025 за съдържание на влага в семената.

Централната лаборатория, акредитирана от Международната асоциация по семетестване ИСТА, е участвала успешно в три кръгови международни теста на лупина, моркови и ориз.

През годината са извършени 92 теста „електрофореза“ за установяване сортовата автентичност и сортовата чистота на семената от родителски линии и хибриди от царевича и слънчоглед.

Извършени са лабораторни анализи за определяне качествата на семената за износ и са издадени общо 95 ISTA сертификата (в това число оригинали, дубликати и междинни сертификати).

От лабораторията са издадени 39 сертификата съгласно изискванията на схемите на Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (OECD) при износ на семена за трети страни.

През 2018 г. са издадени 296 939 официални етикета.

Във връзка с прилагане на мярка 10 „Агроекология и климат“ от Програмата за развитие на селските райони за периода 2014 - 2020 г. са издадени удостоверения за вече съществуващи трайни

насаждения и многогодишни култури, потвърждаващи, че заявените сортове са застрашени от генетична ерозия.

Контролни дейности по ЗГМО и ЗППМ, включително внос и износ на семена и посадъчен материал от и за трети страни

През 2018 г. са извършени над 680 проверки по документи и на място. При проверките по ЗГМО не е открито наличие на ГМО в конвенционалните партии семена. Подобрено е междуинституционалното сътрудничество между БАБХ и ИАСАС, което е довело до значително подобряване на граничния контрол.

Осъществен е ефективен контрол при заготовката и търговията със семена и посадъчен материал. При извършени проверки от инспекторите са взети 425 проби за контролен анализ. Резултатите от анализите показват, че семената отговарят на минималните изисквания за кълняемост.

За резултатите от проверките са издадени контролни листове и констативни протоколи с предписания, в случаи на установени несъответствия. Съставени са 15 акта за установяване на административно нарушение.

По заявления на производители са взети проби за количествено определяне съдържанието на тетраhydroканобинол в сортове коноп.

Предоставяне на възможност на бизнес операторите да извършват дейности по сертификация под официален контрол

В съответствие с Наредба № 4/11.03.2011 г., през 2018 г. е издадено 1 разрешение на физическо лице за извършване на полски инспекции.

Съгласно чл. 6, ал. 17 от ЗППМ инспекторите от ИАСАС са извършили проверка на над 20% от инспектираните площи от лицата по чл. 6 от ЗППМ. Не са констатирани несъответствия.

По условията и реда на Наредба № 8/31.10.2013 г. е издадено 1 разрешение за частна лаборатория и 3 на физически лица за вземане на проби от семена и извършване на полски инспекции.

Очаквани данни за 2019 г.

През първата половина на 2019 г. е подготвен проект на Закон за изменение и допълнение на Закона за посевния и посадъчния материал, с оглед привеждане на услугите за бизнеса, предоставяни от ИАСАС в съответствие със Закона за ограничаване на административното регулиране и административния контрол върху стопанската дейност (ЗОАРАКСД) и създаване на облекчения за бизнес операторите.

Публикувана е Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 4 от 2011 г. за реда и условията за провеждане на конкурси за полски инспектори. В заключителните разпоредби на наредбата са направени и изменения и допълнения в Наредба № 7 от 2013 г. за условията и реда за сортоизпитване, признаване, вписване и отписване на сортовете растения във и от Официалната сортова листа на Република България, Наредба № 8 от 2013 г. за условията и реда за одобряване и издаване на разрешения за вземане на проби от семена от физически лица (пробовземачи) и за условията и реда за одобряване на лаборатории за извършване на лабораторни анализи за посевни качества на семената и на лаборатории за определяне здравното състояние на семената и посадъчния материал и Наредба № 13 от 2004 г. за реда за регистрация на търговци на посевен и посадъчен материал, с оглед привеждане на услугите в ИАСАС в съответствие със ЗОАРАКСД и със Закона за електронното управление.

През 2019 г. Агенцията продължава да предоставя услуги, свързани с прилагането на държавна помощ за участие на земеделски стопани в схема за качество за производство на семена и посадъчен

материал, по силата на сключен договор с ДФ „Земеделие“. Предвиденият максимален годишен бюджет на помощта за 2019 г. е в размер на 1,2 млн. лева.

В срок се регистрират заявленията за сертификация на посевен и посадъчен материал от пролетни и многогодишни култури.

През 2019 г. за полска инспекция са заявени общо 24 495 ха, в т. ч и 168 ха от инспектори по чл. 6 от Закона за посевния и посадъчния материал.

От заявените семепроизводствени посеви, най-голям дял заема групата на зърнените култури - 23 567 ха (96,2%), следвана от фуражни - 623 ха (2,6%), маслодайни и влакнодайни - 272 ха (1,1%). Заявени са и семепроизводствени посеви от зеленчукови култури - 31 ха (0,1%) и тютюн - 2 ха.

Продължава приемането на заявления за сертификация на пролетните култури.

Заявени за сертификация/одобрение са 39 ха лозови маточни насаждения.

През 2019 г. ИАСАС продължава да осъществява контрол при заготовката и търговията със семена и посадъчен материал. Неотговарящите на минималните изисквания за кълняемост семена се спират от търговия. За резултатите от проверките се издават контролни листове и констативни протоколи.

За нарушение разпоредбите на Закона за посевния и посадъчния материал до месец май е съставен един акт за установяване на административно нарушение.

За 2019 реколтна година са сключени 145 договора за сортоизпитване, с 6% повече от тези за 2018 г.

През 2019 г. се наблюдава увеличение на заявените за изпитване за РХС сортове до 327 броя (при 317 за 2018 г.), както и на процентното съотношение на изпитваните за РХС сортове, за сметка на подобните сортове от сравнителна колекция, което е резултат на активната дейност за увеличаване на сортовете в сравнителната колекция и прецизиране на методите за избор на подобни сортове. През годината се провежда изпитване за РХС на 9 сорта, възложено от Европейския офис за сортовете растения по Договор 83/2008 и на 1 сорт от Food Safety, Veterinary Sector and Plant Protection (UVHVVR) - Словения.

Сортоизпитването за БСК с цел вписване в списък „А“ на Официалната сортова листа на страната бележи намаление. Броят на заявените и включени в опити сортове за БСК е 224 (при 232 за 2018 г.).

Броят на сортовете в предварително изпитване достига 1 725 - с 23,9% повече в сравнение с 2018 г., което се дължи на факта, че заявителите желаят да бъде изпитан по-голям брой сортове, при намален брой повторения в опита. Площите на опитните полета на ИАСАС са изравнени, качеството на предлаганата услуга е много добро и удовлетворява заявителите.

Резултатите от последните три години показват тенденция за запазване на процентното отношение на заявените за сортоизпитване за БСК сортове с цел вписване в списък „А“ на Официалната сортова листа на страната и на сортовете, заявени за предварително изпитване.

От заявените за изпитване сортове за БСК и предварително изпитване през 2019 г., 1 754 броя са чужда селекция (близо 90%, при 95,2% за 2018 г.), а 195 - българска селекция (10%, при 4,8% за 2018 г.). Увеличението на броя на сортовете българска селекция се дължи на повече направени заявки от частни селекционери.

6. Контрол на зърно и зърнени продукти

6.1. Контрол на публичните складове, зърнохранилища и други обекти за съхранение на зърно

През 2018 г. се наблюдава увеличение както на броя на обектите за съхранение на зърно, така и на общия капацитет за съхранение. В рамките на годината е актуализирана Базата данни на обектите за съхранение на зърно в страната, като са вписани 51 броя нови обекта за съхранение на зърно, направена е промяна в обстоятелствата на 181 броя от вписаните обекти и са заличени 17 броя. Към 31.12.2018 г. общият брой на обектите за съхранение на зърно в страната е 3 731, с капацитет 15 184 368 тона. Базата данни за местонахождението и капацитета на обектите за съхранение на зърно към 30 юни и 31 декември 2018 г. е публикувана на Портала за отворени данни при МС.

През 2018 г. са извършени общо 1 577 проверки, в т.ч. на обекти за съхранение на зърно - 592 броя, на зърнопроизводители - 830 броя и на нови обекти за съхранение на зърно - 155 броя. За установени нарушения при проверките са съставени 547 констативни протокола и 9 акта за административни нарушения.

6.2. Окачествяване на реколта `2018

За извършване на представително окачествяване на добитата реколта `2018 от пшеница, ечемик, слънчоглед, царевица и оризова арпа са взети и анализирани 2 982 проби от 4 072 237 тона, което е 38,6% от добитото количество и покрива критериите за представителност на окачествяването.

Окачествяване на пшеница от реколта `2018

Крайните резултати от окачествяването показват, че 65,2% от произведената през 2018 г. пшеница е с млевни и хлебопекарни качества, които отговарят на изискванията на търговци и преработватели.

Разпределението на зърното по групи е следното:

- Първа група – 0,8%, при 3,2% за 2017 г.;
- Втора група – 3,3%, при 10,3% за 2017 г.;
- Втора Б група – 12,2%, при 34,6% за 2017 г.;
- Трета група – 83,8%, при 52% за 2017 г.;

Средните стойности на основните показатели, които определят качествената характеристика на зърното от реколта `2018 за страната са:

- съдържание на влага: 12,6% ± 0,6%
- хектолитрова маса: 72,9 kg/100 dm³ ± 2,5 kg/100 dm³
- добив на мокър глютен: 22,6% ± 3,4%
- отпускане на глутена: 6,6 мм ± 1,1 мм
- число на хлебопекарна сила: 54,5 усл. ед. ± 5,2 усл. ед
- съдържание на протеин: 12,2% с.в. ± 1,2% с.в.
- число на падане: 207,8 сек. ± 75,1 сек.

Окачествяване на ечемик от реколта `2018

Получените крайни резултати показват, че 67% от ечемикът е пивоварен, а 33% - фуражен. В сравнение с предходната 2017 г., делът на пивоварния ечемик е намалял с 2,8 процентни пункта.

Средните стойности на основните качествени показатели на ечемика от реколта `2018 са:

- съдържание на белтъчни вещества: $11,7\% \pm 0,7\%$
- хектолитрова маса: $61,7 \text{ кг}/100 \text{ dm}^3 \pm 2,4 \text{ кг}/100 \text{ dm}^3$
- изравненост на партидите: $86\% \pm 8,7\%$
- влажност: $12,6\% \pm 0,9\%$
- културни примеси: $1,7\% \pm 1,1\%$
- чужди примеси: $1,2\% \pm 0,9\%$

Окачествяване на черен маслодаен слънчоглед от реколта `2018

Окончателните резултати показват, че 81,8% от анализираниите проби отговарят на условията на стандарта за качество на слънчогледовото семе, при установени 78% през предходната година.

Средните стойности на основните качествени показатели на слънчогледа от реколта `2018 са:

- съдържание на влага: $5,8\% \pm 0,4\%$
- масленост: $45,1\% \pm 2,4\%$
- културни примеси: $0,9\% \pm 0,5\%$
- чужди примеси: $3\% \pm 1,6\%$

Окачествяване на царевица от реколта `2018

Крайните резултати показват, че 87,4% от произведеното количество царевично зърно отговарят на критериите за съдържание на нишесте и минималните граници, залегнали в стандарта по отношение на съдържанието на влага и наличието на примеси, при 79,5% през 2017 г.

Средните стойности на основните качествени показатели на царевицата от реколта `2018 са:

- влага: $12,7\% \pm 0,9\%$
- културни примеси: $3,2\% \pm 2,3\%$
- чужди примеси: $0,9\% \pm 1,0\%$
- съдържание на нишесте: $72,7\% \pm 0,8\%$
- хектолитрова маса: $72,6 \text{ kg}/100 \text{ dm}^3 \pm 2,1 \text{ kg}/100 \text{ dm}^3$

Окачествяване на оризова арпа от реколта `2018

Резултатите от анализираниите проби показват, че 80% от анализираното количество арпа отговаря на изискванията за първо качество, при 90,6%, отчетени през 2017 г.

Средните стойности на основните качествени показатели на оризовата арпа от реколта `2018 са:

- влага: $13\% \pm 1,1\%$
- културни примеси: $1,5\% \pm 1,0\%$
- чужди примеси: $1,1\% \pm 1,0\%$
- червени зърна: $0,5\% \pm 0,3\%$
- пожълтели зърна – не са открити

- оголени зърна: 2,4% ± 1,9%
- хектолитрова маса: 58,0 kg/100 dm³ ± 2,1 kg/100 dm³

7. Безопасност по хранителната верига

Основна цел на политиката на ЕС във връзка с безопасността на храните е осигуряването на висока степен на защита на човешкото здраве и интересите на потребителите по отношение на храните, включително и традиционните продукти, както и на ефективното функциониране на вътрешния пазар.

Министерство на земеделието, храните и горите ръководи, координира и контролира прилагането на държавната политика и политиката на ЕС в областта на здравеопазването на животните и безопасността на храните, чрез своята специализирана администрация.

Дирекция „Политики по агрохранителната верига“ подпомага министъра на земеделието храните и горите при разработването, координирането и прилагането на държавната политика в областта на качеството и безопасността на храните и фуражите, здравеопазването на животните, здравето на растенията и растителния репродуктивен материал. Важен раздел на тази политика е ограничаване разпространението на генетично модифицирани организми по цялата хранителна верига „от фермата до масата“.

През 2018 г. продължава оптимизирането на нормативната база в областта на безопасността на храните и фуражите, здравеопазването на животните и хуманното отношение към тях, здравето на растенията, растителния репродуктивен материал и продуктите за растителна защита.

Българската агенция по безопасност на храните (БАБХ) осъществява официалния контрол на храните на принципа „от фермата до масата“, следвайки най-добрите европейски практики в прилагането на високи стандарти при контрола в областта на безопасността и качеството на храните, хранителните добавки и напитките, ветеринарната медицина и здравеопазването на животните и хуманното отношение към тях, растителната защита и торовете, фитосанитарния контрол, контрол на фуражите, граничния контрол и др.

7.1. Здравеопазване и хуманно отношение към животните.

Здравеопазване на животните

Приоритетни задачи на БАБХ в тази област са:

- опазване здравето на животните в страната;
- опазване здравето на селскостопанските животни от възникване на опасни вирусни инфекции, свързани с големи икономически загуби;
- осигуряване на добив на отговарящо на изискванията сурово краве мляко, съгласно европейското законодателство;
- безпроблемно движение на животни, продукти и суровини добити от тях между държавите членки и износ за трети страни;
- предпазването на населението от възникване на зоонози (болести, предавани от животните на човека).

За постигане на тези приоритети през 2018 г. продължава да се прилага схема за подпомагане на земеделските стопани при изпълнение на мерките, посочени в Националната програма за профилактика, надзор, контрол и ликвидиране на болестите по животните и зоонозите в Р България за периода 2019 – 2021 г.

През 2018 г. са изпълнени задължителните мероприятия, заложиени по изпълнение на Националната програма за профилактика, надзор, контрол и ликвидиране на болестите по животните и зоонозите в Р България за периода 2016 – 2018 г .

Дейността на БАБХ е насочена към намаляване на риска от появата и разпространението на остри и екзотични заразни болести по животните, имайки предвид географското разположение на страната ни. За тази цел се изпълняват национални програми за надзор на болестите, а именно:

- Програма за надзор на инфлуенца при домашните и дивите птици;
- Програма за контрол и ерадикация на болестта бяс;
- Програма за надзор на болестта син език при преживните животни;
- Програма за надзор и ерадикация на класическа чума по свинете;
- Програма за контрол на салмонелоза при кокошките-носачки, бройлери, развъдни стада и пуйки;
- Програма за надзор на Трансмисивните спонгиформни енцефалопатии (ТСЕ);
- Програма за предпазни мерки срещу някой транс-гранични заболявания по животните, в която влизат заразен нодуларен дерматит по едрите преживни животни, шап по чифтокопитните животни, чума по дребните преживни животни и шарка по овцете и козите.
- Всички посочени по-горе програми се кофинансират от Европейската комисия.
- През 2018 г. са разработени, одобрени и издадени със заповеди на изпълнителния директор на БАБХ следните стандартни оперативни процедури (СОП):
- СОП за минималните срокове за зареждане на животни в животновъдни обекти, в които животни са ликвидиранни, поради възникване на заразно заболяване;
- СОП за извършване на контрол на обектите за обезвреждане на странични животински продукти, регистрирани по чл. 259 и чл. 259а от Закона за ветеринарномедицинската дейност във връзка с изпълнението на сключените договори за изпълнението на услугата;
- СОП "Стандартна оперативна процедура за определяне на правата, отговорностите и организационния процес във връзка с текущия контрол, осъществяван на общинско, регионално и централно ниво в сектор Здравеопазване и хуманно отношение към животните";
- СОП "Стандартна оперативна процедура за определяне на правата, отговорностите и организационния процес във връзка с текущия контрол, осъществяван на общинско, регионално и централно ниво в сектор Здравеопазване и хуманно отношение към животните" .

През 2018 г. е надграденена Интегрираната информационна система на БАБХ – ВетИС, с допълнителни функционалности с цел на електронно обслужване на целия процес по вземане, изпращане, изпитване и отразяване на резултатите от взетите млечни проби – модул „Мляко“.

След стартиране на модула, ежесечно се изготвя електронна извадка на животновъдните обекти, съдържаща изчислените средни стойности на показателите общ брой микроорганизми и общ брой соматични клетки, съгласно изискванията на Регламент 853/2004 г. на ЕС, като информацията се помества на интернет сайта на БАБХ.

През 2018 г. са обучени общо 1 120 лица за пробовземачи на сурово краве мляко за получаване на пробите, необходими за контрола на млекодобивите стопанства, съгласно Регламент 853/2004 г.

Официалните ветеринарни лекари са извършили 17 000 броя проверки през 2018 г. по отношение на Програмата за профилактика, надзор, контрол и ликвидиране на болестите по животните и

зоонозите (при 14 193 през 2017 г.), като са връчени 984 броя предписания (878 предписания през 2017 г.), съставени са 111 акта за установени административни нарушения (101 акта през 2017 г.).

През 2018 г. на територията на страната са констатирани следните по-важни заболявания, включени в листа с приоритетни заболявания от Закона за здравеопазване на животните, издаден от ЕК: високопатогенна инфлуенца и нюкясълска болест по птиците, африканска чума по свинете при домашни прасета, африканска чума по свинете при диви прасета, чума по дребните преживни животни, вируса на западнонилска треска, антракс при говеда; туберкулоза по говеда, бруцелоза и ку-треска по дребни преживни животни (ДПЖ).

Предвид констатираните огнища от син език през 2014 г. и заразен нодуларен дерматит през 2016 г., през 2018 г. е извършена ваксинация с цел предпазване на животните, възприемчиви към тези болести и опазване на животновъдството в страната.

В рамките на годината са констатирани 28 огнища на инфлуенца по дивите птици. Незабавно са предприети мерки за унищожаването на всички заразени и контактни патици в огнищата, съгласно изискванията на Директива 2005/94/ЕС и Плана за спешни мерки при борба с инфлуенца по птиците.

През 2018 г. БАБХ регистрира и заболяването чума по дребните преживни животни. Болестта е потвърдена при изпълнение на Програми за контрол на трансграничните заболявания, одобрени и финансирани от ЕК. През периода юни - юли 2018 г. са потвърдени общо 7 огнища на болестта чума по дребните преживни животни (6 епизоотични огнища в община Болярово, област Ямбол и 1 огнище в с. Кости, община Царево, област Бургас).

Своевременно са предприети ветеринарни мерки за контрол и ликвидиране на болестта съгласно законодателството на ЕС (Директива 92/119/ЕК) и Националния контингенс план за ограничаване на разпространението на заболяването Чума по дребните преживни, а именно:

- Умъртвяване по хуманен начин и обезвреждане на всички дребни преживни животни в засегнатите населени места;
- Определяне на 3 км предпазна и 10 км наблюдавана зони около засегнатите населени места, в които са взети проби за лабораторен анализ от всички обекти за ДПЖ и се извършват ежеседмични клинични прегледи за откриване на отклонения от здравния статус;
- Ежеседмични клинични прегледи във всички обекти за ДПЖ в общините по границата с Турция;
- Многократни дезинфекции в засегнатите населени места;
- Създаване на допълнителна надзорна зона 20 км около огнищата и създаване на „санитарен кордон“.

Мерките, наложени от БАБХ, както и стратегията и резултатите от надзора са комуникирани регулярно с ЕК и държавите-членки на ЕС.

През м. юли 2018 г. е проведена мисия на ветеринарния екип на ЕС за спешни ситуации (EUVET) по отношение заболяването в България. Заключениета на мисията са за изключително ранно откриване и адекватно приети мерки от БАБХ.

В периода юни - декември 2018 г. популацията ДПЖ в зоните на ограничения е обект на засилен клиничен и лабораторен надзор, като са извършени над 28 500 клинични прегледа и 23 300 серологични и 16 503 вирусологични тестове за доказване здравния статут на животните, налични на антитела или вирус на чума по дребните преживни животни в регионите от областите Хасково, Бургас, Ямбол. Лабораторните резултати констатираха серологично положителни животни, които са насочени за клане, и липса на инфекция с вируса на заболяването.

Липса на инфекция с вируса на заболяването е потвърдена при последния лабораторен надзор през ноември – декември 2018 г. (изследвани са 7 203 проби от ДПЖ в 249 населени места в областите Ямбол, Бургас и Хасково). Въз основа на тези резултати и изтичането в края на 2018 г. на сроковете за рестрикции по Решение за изпълнение на Комисията (ЕС) 2018/1499, на Постоянния комитет за растения, животни, храни и фуражи към ЕК в началото на 2019 г. са обсъдени предвидените национални мерки, които да продължат да се прилагат като ангажимент на страната ни пред ЕК за гарантиране на здравния статус на животните, ограничаване на евентуално последващо разпространение на болестта, както и за ранно откриване на нови огнища. Тези мерки включват стриктен надзор, като същевременно се дава възможност за движение на дребни преживни животни и продукти от тях от граничните области на страната.

За надзор и гарантиране на свобода по отношение на болестта, БАБХ продължава да изпълнява активно горепосочените програми, които се финансират и са по пряк контрол от ЕК - програма за трансгранични болести по животните на териториите на области Бургас, Ямбол, Хасково, Кърджали, Смолян и Благоевград и програма за трансгранични болести по животните, включваща клиничен и лабораторен надзор на животните в селата по границата с Турция.

Във връзка с констатирано огнище на антракс при говеда в област Търговище, през 2018 г. са предприети незабавно мерки за предотвратяване разпространението на болестта в страната.

В рамките на годината са установени 8 огнища на туберкулоза, възникнали на територията на областите Пловдив (3 броя), Пазарджик (2 броя), Кърджали, Стара Загора и Кюстендил.

През 2018 г. е ликвидирано огнището от бруцелоза по дребните преживни животни, възникнало в с. Вуково, област Кюстендил (3 случая на болни овце). Така, страната е свободна от бруцелоза по едрите преживни животни и бруцелоза по дребните преживни и през 2018 г. и кандидатства за получаване на статут на официално свободна от бруцелоза пред ЕК.

Във връзка с усложнената епизоотична обстановка по отношение на заболяването африканска чума по свинете в Европа и констатираните огнища през 2018 г. в България, МЗХГ изготви програма с мерки за предотвратяване и ограничаване разпространението на заболяването на територията на страната, в съответствие с изискванията на Директива на Съвета 2002/60/ЕС, Решение за изпълнение на Комисията (ЕС) 2014/709 и Стратегия на ЕС за контрол на АЧС. През годината като са предприети следните мерки:

- Програма за надзор;
- Контрол на движението на хора, животни, продукти, вкл. и личен багаж от страни в които има АЧС;
- Конфискуване на месни продукти, тестване и унищожаване;
- Дезинфекция на транспортни средства, идващи от страни, в които има АЧС;
- Унищожаване на отпадъци от транспортни средства от страни, в които има АЧС;
- Проверки за биосигурност в свиневъдни обекти;
- Разработване на индивидуални контингенс планове за свиневъдни стопанства;
- Регулярни срещи със сектора, ИАГ, ловни организации;
- Обучения по биосигурност за сектора и за ловци;
- Намаляване на стопанства тип „задан двор“ около индустриални ферми;
- Забрана за изхранване с прясна трева и специални мерки по отношение на фуражите;

- Разработване на мобилно приложение за проби за трихинела и АЧС;
- Забрана за движение на диви свине от други държави-членки на ЕС и за внос от трети страни;
- Обучения на ловци за АЧС, вземане на проби, биосигурност, включително и разработване на материали;
- Конструирание на специални ями за трупове и странични животински продукти за всяко ловно стопанство;
- Изграждане на ограда по границата с Румъния;
- Задължение да се докладва всяко открито мъртво или показващо нетипично поведение диво прасе до ОДБХ;
- Специален режим, ограничения на лова в рестриктираните територии;
- Информационни кампании;
- Координация между институциите с цел намаляване рисковете за разпространение при транспорт и туризъм;
- Допълнителни национални изисквания.

С Постановление № 130 от 5 юли 2018 г. на Министерски съвет са одобрени допълнителни разходи за 2018 г. по бюджета на МЗХГ за обезпечаване изпълнението на тези мерки.

Контролът по изпълнението на програмата е възложен на БАБХ. Изготвен е и план за опазване на Източнобалканската порода свине с оглед на нейния специфичен начин на отглеждане и нейното эпизоотологично значение като възможен мост за предаване на болестта между дивите и домашните свине, чието изпълнение е възложено на Изпълнителната агенция по селекция и репродукция в животновъдството. Координационният съвет към министъра на земеделието, храните и горите периодично извършва оценка на изпълнението на мерките, залегнали в програмата.

През 2018 г. са извършени 1 118 броя проверки на ветеринарните лечебни заведения на територията на страната (при 1 431 през 2017 г.), като са издадени 148 броя предписания и са съставени 20 акта за установени административни нарушения (14 акта през 2017 г.).

Изпълнени са мерките, заложи в Плана за действие за обезвреждането на страничните животински продукти от двата екарисажа в страната.

През 2018 г. всички разходи за провеждане на мерките по Националната програма за профилактика, контрол, надзор и ликвидиране болестите и зоонозите в Р България, които са включени в програми за надзор и ерадикация, но не се кофинансират от ЕК, се предоставят като помощ на земеделските стопани от ДФ "Земеделие".

Хуманно отношение към животните

Българската агенция по безопасност на храните осъществява контрол по спазване изискванията за здравеопазването и хуманното отношение към животните и за прилагане на действащото европейско и национално законодателството в тези области.

Съгласно годишен план, одобрен от изпълнителния директор на БАБХ, през 2018 г. Областните дирекции по безопасност на храните (ОДБХ) на територията на страната са извършили проверки за спазване изискванията за хуманно отношение към животните.

Контролът по хуманното отношение към животните се извършва с официални проверки на всички етапи на отглеждане на животните, включително и транспорта, като проверките са периодични, планирани или по сигнал.

Въз основа на получените доклади от ОДБХ за извършените проверки в производствени обекти, за спазване на изискванията за хуманно отношение към животните, може да се направи изводът, че констатираните несъответствия са предимно в животновъдните обекти за отглеждане на телета и се изразяват в следните направления: персонал, сграден фонд и настаняване, храна, вода и други вещества.

Съгласно действащото европейско и национално законодателство, БАБХ е предприела действия за отстраняване на несъответствията в законоустановения срок, без да предприема незабавни действия за налагане на административни и наказателни санкции.

През 2018 г. се отчита значително подобрене в животновъдните обекти за отглеждане на птици, където през 2017 г. несъответствията са били свързани основно с превишаване на определения капацитет на животновъдните обекти и неспазване на заложената процедура за отглеждане.

Наблюдава се подобряване на условията на отглеждане на животните по отношение на сградния фонд, храна и вода, свобода на движение, инспекции и автоматично оборудване и механично оборудване, като драстично намаляват констатираните несъответствия по отношение на тези показатели при следните животновъдни направления: кокошки носачки, отглеждани в уголемени клетки; прасета; телета.

През 2018 г. е налице завишение на броя на извършените инспекции във всички животновъдни отрасли, което има основополагаща роля за намаляване на несъответствията в различните животновъдни стопанства.

В резултат на засилените проверки от страна на ОДБХ,, намалява броят на обектите тип „заден двор“ в сравнение с предходната година, което води към подобряване на хуманното отношение към животните.

В областта на хуманното отношение към животните България изпълнява изискванията на Директива 2008/120/ЕО на Съвета относно определяне на минималните стандарти за защита на свинете. През 2018 г. влезе в сила План за действие във връзка с мерките за намаляване на необходимостта от купирание на опашката, като в тази връзка, са изработени брошури, предназначени за фермерите от свиневъдния сектор.

Продължава издаването на лицензи за превоз на живи животни, с което се гарантира спазване на правилата за хуманно отношение и защита на животните по време на транспорт. В рамките на 2018 г. са издадени 167 лицензи за кратки пътувания и 30 - за продължителни пътувания. БАБХ поддържа актуален регистър на издадените лицензи за превоз на живи животни съгласно чл. 166 от ЗВД, като в интегрираната информационна система на БАБХ – ВетИС се въвежда актуалната информация за одобрените превозни средства.

През 2018 г. продължава взаимодействието с подаване на сигнали от БАБХ и до други контактни точки по отношение на констатираните нарушения на изискванията за хуманното отношение към животните по време на транспорт, като се наблюдава намаление на констатираните несъответствия спрямо 2017 г.

През годината са извършени общо 24 700 броя проверки.

На основание чл. 155, ал. 7 от ЗВД през 2018 г. са издадени 38 броя разрешителни за използване на животни в опити (при 22 броя за 2017 г.).

Изготвен е годишен доклад за 2018 г. за изпълнение на общински програми за овладяване популацията на безстопанствените кучета. Поддържат се актуални регистри на приютите и на развъдниците в България, които са достъпни на официалната страница на БАБХ.

Идентификацията (чипирането) на кучета в страната продължава и през 2018 г., като съответните данни се отразяват в системата ВетИС, която в значителна степен е адаптирана и за тези животни.

7.2. Контрол на идентификацията и регистрацията на животните, проследимост на движението им

Информационна система за идентификация и регистрация на животните, и проследимост на движението им (Интегрирана информационна система (ИИС) на Българската агенция по безопасност на храните - ВетИС)

Дейностите, изпълнявани от БАБХ в тази сфера са следните:

- Идентификация и регистрация на селскостопанските животни (едри, дребни преживни, свине, еднокопитни животни), пчелни семейства, домашни любимци;
- Регистрация на животновъдните обекти, съгласно националното законодателство;
- Осигуряване на проследимост на движението на животните в страната, както и на тези при внос и вътрешнообщностна търговия;
- Осигуряване на своевременно въвеждане на коректна данни в регистрите на ИИС във връзка с изпълнението на Националната програма за профилактика, надзор, контрол и ликвидиране на болестите по животните и зоонозите в България;
- Предоставяне на актуална и коректна информация, поддържана в регистрите на ИИС и въвеждане на информацията в допълнително разработения модул към Интегрираната система за администрация и контрол (ИСАК), поддържана от ДФ „Земеделие” - РА;
- Извършване на проверки по кръстосаното съответствие във връзка със Законоустановените изисквания за управление (ЗИУ) за идентификацията на животните.

За изпълнението на тези дейности през 2018 г. продължи работата по развитие на съществуващите и добавяне на нови функционалности и справки в ИИС на БАБХ – ВетИС за целите на официалния контрол, както и във връзка с подобряване на работата на потребителите на системата.

От 23.02.2018 г. са в сила и промени в Закона за ветеринарномедицинската дейност, по специално по отношение на регистрацията на животновъдните обекти по реда чл. 137 от закона.

През 2018 г. продължи активната работа по осигуряване на идентификацията на селскостопанските животни, както и на пчелните семейства.

През 2018 г. са проведени срещи между БАБХ и ДФ „Земеделие“ за обсъждане на системата за кръстосаното съответствие.

В обхвата на кръстосаното съответствие в сферата на идентификацията на животните са Законоустановените изисквания за управление за идентификация и регистрация на: свине (ЗИУ-6), едър рогат добитък (ЗИУ-7) и овце и кози (ЗИУ-8), за които БАБХ в качеството си на компетентен контролен орган извършва ежегодни проверки за тяхното спазване.

Във връзка с отразяване на проверките по кръстосаното съответствие през 2018 г. е разработен допълнителен модул към системата ИСАК, чрез който служителите на БАБХ със съответен достъп въвеждат данните от проверките на бенефициерите. За целта е проведено обучение на определените за това служители от всички 28 ОДБХ в страната.

Във връзка с проверките по кръстосаното съответствие, на 15.08.2018 г. е подобрена и стандартната оперативна процедура за извършване на тези проверки в сферата на идентификацията, регистрацията и проследимостта на животните.

През 2018 г. от БАБХ са извършени значителен брой проверки относно регистрацията на животновъдните обекти, идентификацията и проследимостта на животните, дейността на регистрираните ветеринарни лекари и ветеринарните лечебни заведения, при което са издадени предписания и наложени Актове за установени административни нарушения (АУАН) както следва:

Таблица V.5. Брой извършени проверки и издадени предписания и актове за установени административни нарушения през периода 2017 - 2018 г.

Предмет на проверките	2017 г.			2018 г.		
	Проверки	Предписания	АУАН	Проверки	Предписания	АУАН
Регистрация на животновъдни обекти	4 728	761	65	4 480	873	116
Идентификация на животните	13 886	787	519	11 107	967	834
Движение на животните	4 634	77	368	6 287	93	346
Контрол на дейността на регистрираните ветеринарни лекари	2 334	97	29	1 940	114	32
Проверки на ветеринарни лечебни заведения	1 431	137	14	1 118	148	20

Източник: БАБХ

Сравнявайки резултатите с предходната година, през 2018 г. е налице тенденция на намаление на броя на проверките, касаещи регистрацията на животновъдните обекти, идентификацията на животните и ветеринарните лечебни заведения, докато броят на издадените предписания и АУАН в тези сектори нараства. През годината се увеличават и проверките по отношение на движението на животните. Контролът на дейността на регистрираните ветеринарни лекари показва значително намаление на броя на проверките, при относително запазване на броя на издадени предписания и АУАН.

През 2018 г. в различна степен, във всички сектори се отчита повишение на контрола от страна на компетентния орган.

През годината от БАБХ са извършени проверки в сферата на кръстосаното съответствие за спазване на изискванията на идентификацията и регистрацията на животните. Проверени са стопанства по под ЗИУ за 2017 и 2018 г. както следва:

Таблица V.6. Проверки по Кръстосано съответствие по под ЗИУ в областта на идентификация на животните и ветеринарната дейност през периода 2017 - 2018 г.

Под ЗИУ	Брой стопанства за проверка	
	2017 г.	2018 г.
6.1.	27	115
6.2.	27	115
6.3.	23	111
6.4.	23	112
7.1.	596	1 051
7.2.	598	1 049
7.3.	587	1 028
7.4.	582	1 039
7.5.	589	1 036
8.1.	365	677
8.2.	365	676
8.3.	345	659
8.4.	352	670

Източник: БАБХ

Извършените проверки по Кръстосано съответствие за 2018 г. в сферата на идентификация на животните и ветеринарната дейност значително се увеличават в сравнение с предходната 2017 г.

Дейности през 2019 г.

През 2019 г. контролът, свързан с идентификацията и регистрацията на животните и на ветеринарномедицинската дейност ще продължи да следва основните заложи оперативни цели:

- Осигуряване на навременната идентификация и регистрация на животните, тяхната проследимост, както и регистрация на животновъдните обекти, съобразно ЗВД, които допринасят в голяма степен за осигуряване на защита на здравето на животните, както и защита от измами;
- Осигуряване на навременно въвеждане на коректни данни в регистрите на ИИС на БАБХ - ВетИС относно идентификацията и регистрацията на животните, както и на данните свързани с изпълнението на Националната програма за профилактика, надзор, контрол и ликвидиране на болестите по животните и зоонозите в България.
- Предоставяне на актуална и коректна информация от регистрите на ИИС чрез новия модул към Интегрираната система за администрация и контрол (ИСАК), поддържана от ДФ „Земеделие” – РА;
- Осигуряване на идентификация с индивидуални пчелни табели на пчелните семейства в пчелини, чиито собственици или ползватели участват за подпомагане по мерки “Агроекология и климат”, “Биологично земеделие” от ПРСР 2014-2010 г. и “Агроекологични плащания” от ПРСР 2007-2013 г., съгласно Наредба №10 от 1.04.2015 г. за условията за регистрация и реда за идентификация на пчелните семейства;
- Развитие на ИИС на БАБХ - ВетИС и предприемане на мерки по разработване на електронен контролен лист за извършване на проверки по идентификация и регистрация на свине, едри и дребни преживни животни, с цел използването на същия при проверките по секторното законодателство и Кръстосаното съответствие;
- Подобряване работата и методите при извършване на проверките по Кръстосано съответствие;

Изпълнението на тези цели ще се постигне чрез:

- Извършване на проверки за съответствие с изискванията на законодателството, свързано с идентификацията и регистрацията на животните, тяхната проследимост, дейността на ветеринарномедицинските специалисти, включително във ветеринарномедицинските заведения;
- Обучения на служители на ОДБХ;
- Изготвяне на проекти за изменение на нормативни актове;
- Подобряване на отделни контроли в ИИС на БАБХ - ВетИС.

7.3. Контролни дейности

7.3.1. Безопасност на храните

БАБХ методически ръководи и координира дейността на ОДБХ по осъществяване контрола на безопасността и качеството на: суровините, храните, включително тези със защитени географски наименования, биопродукти, както и материалите и предметите предназначени за контакт с храни, добавки в храните, ензими и ароматизанти; междинните предприятия за съхранение и предприятията за преработка на странични животински продукти; хуманното отношение към животните по време на клане.

Агенцията ръководи и координира изпълнението на национални и мониторингови програми за лабораторен контрол, както следва:

- Национална програма за контрол на остатъци от пестициди в или върху храни от растителен и животински произход“ (НПКОП);
- Национална програма за контрол на генетично модифицирани храни (НПКГМХ);
- Национална програма за контрол на храни за съдържание на замърсители, добавки, материали и предмети, предназначени за контакт с храни и за храни, обработени с йонизиращи лъчения;
- Програма за мониторинг и докладване на антимикробната резистентност на зоонозни и коменсални бактерии в Р България;
- Национална мониторингова програма за контрол на остатъци от ветеринарномедицински продукти и замърсители от околната среда (НМПКО).

Официалният контрол на храните в България се извършва адекватно, в пълно съответствие с изискванията на европейско и национално законодателство и в съответствие с чл. 10 на Регламент (ЕО) № 882/ 2004.

Чрез поддържането на уеб базирана система за национални регистри и списъци на обектите под контрол на БАБХ се улеснява достъпът на потребителите, бизнес операторите и институциите до актуална информация за регистрираните обекти на територията на страната. Общият брой на регистрираните обекти за 2018 г. е 178 175.

Извършва се основан на анализа на риска, ефективен официален контрол върху безопасността на храните в обекти за производство, търговия на едро и дребно с храни и заведения за обществено хранене. Извършват се допълнителни тематични проверки (зимен и летен туристически сезон, официални и религиозни празници и др.) и проверки по сигнали.

Таблица V.7. Осъществен официален контрол през 2018 г.

Проверки	2018 г.
1. Обекти за производство и търговия на едро с храни	36 031
1.1 Одити	2 236
1.2 Проверки	33 795
1.2.1 Инспекции проследимост (Регламент 178/2002)	13 251
1.2.2 Инспекции общи хигиенни изисквания (Регламент 852/2004)	20 931
1.2.3 Инспекции специфични хигиенни изисквания към храни от животински произход (Регламент 853/2004)	7 691
1.2.4 Инспекции СЖП (Регламент 1069/2009)	5 331
2. Обекти за търговия на дребно и заведения за обществено хранене	109 821
Общ брой извършени проверки (планови, тематични, по сигнал)	165 118
3. Предприети мерки от официалния контрол	
3.1 Издадени АУАН /акт за установяване на административно нарушение (брой)	1 745
3.2 Предписания (брой)	9 607
3.3 Възбранени и бракувани храни (кг/л)	116 152 кг /1 150 л/126 бр./7 420 500 бр. яйца
3.4 Затворени обекти (брой)	76

Източник: БАБХ

През 2018 г. са извършени общо 165 118 проверки официален контрол в обекти за производство, търговия на едро и дребно с храни и заведения за обществено хранене, тематични проверки, извънпланови проверки и проверки по сигнали и жалби.

Констатираните несъответствия касаят:

- Структурни несъответствия, касаещи сграден фонд и оборудване в обектите;
- Оперативни несъответствия по отношение осъществяване на дейностите, свързани с обезпечаване безопасността на продукта/;
- Несъответствия, свързани със системите за самоконтрол на бизнес- операторите;
- Етикетиране;
- Проследимост;
- Храни, които не отговарят на законови изисквания за безопасност.

Анализът за средните стойности на ефективността на извършения официален контрол през 2018 г. сочи че: средно всяка 17-та проверка приключва с издаване на Предписание (при всяка 16-та за 2017 г.); средно всяка 94-та проверка приключва със съставяне на акт за установяване на административно нарушение (при всяка 74-та за 2017 г.).

Резултатите от официалните инспекции показват, че подходът, основан на оценката на риска за планирането и изпълнението на официалните проверки е подходящ, по отношение откриването на несъответствията и гарантиране на безопасността на храните възможно най-ефективно.

През 2018 г. продължава да действа процедурата за получаване на информация за предстоящи изнесени обучения, спортни лагери, зелени училища, екскурзии и лагери на деца от детски градини и училища, въведена през 2013 г. Чрез извършване на проверки за спазване изискванията на Наредба № 8 от 04.12.2018 г. за специфичните изисквания към безопасността и качеството на храните, предлагани в детските заведения, училищните столове и обектите за търговия на дребно на територията на училищата и на детските заведения, както и към храни, предлагани при организирани мероприятия за деца и ученици се цели осигуряване на безопасното хранене на децата в детски заведения, училища и при изнесени мероприятия (лагери, зелени училища и др.).

Контролът на храни, произведени по стандарти (национални, утвърдени или браншови) се извършва чрез проверки на производствените обекти и чрез вземане на проби храни от търговската мрежа.

През 2018 г. броят на предприятията, произвеждащи храни по стандарти е както следва:

- Утвърден стандарт „Стара планина“ - 83 броя;
- Утвърден стандарт „България“ - 97 броя;
- Браншови стандарт „Лютеница“ - 12 броя;
- Браншови стандарт за „Рафинирано слънчогледово масло“ - 6 броя;
- Български държавен стандарт за млечни продукти - 57 броя.
- Съгласно Годишен план за анализ на продукти, взети от търговска мрежа и произведени по национални и браншови стандарти за 2018 г. са изследвани 341 проби, както следва:
- Утвърден стандарт „Стара планина“ - 90 проби.
- Утвърден стандарт „България“ - 120 проби.

- Браншови стандарт „Лютеница“ - 20 проби.
- Браншови стандарт „Рафинирано слънчогледово масло“ - 6 проби.
- БДС 15:2010 „Българско бяло саламурено сирене“ - 30 проби.
- БДС 14:2010 „Български кашкавал“ - 30 проби.
- БДС 12:2010 „Българско кисело мляко“ - 45 проби.

От тях, несъответстващи са 59 броя, като във връзка с установените нарушения са предприети административни мерки - издаване на преписания и съставяне на актове с определени срокове на изпълнение.

За да гарантира правото на потребителите да получават пълна и вярна информация за храните, които закупуват и консумират, през 2018 г. БАБХ организира извършване контрол на предлаганите на пазара млечни продукти за нерегламентирано влягане на немлечни мазнини, чрез взимане на проби от търговската мрежа.

Пробовзимането е извършено с участие на браншовите организации на млекопреработвателите и Комисията за защита на потребителите. За целите на официалния контрол, от началото на годината до 17.12.2018 г. са взети общо 232 броя проби, като от тях 64 са за съответствие с физикохимични показатели и 168 - за вложени немлечни мазнини.

При изследваните 64 проби по физикохимични показатели (водно съдържание, масленост, сол) е установено несъответствие в 15 проби както следва; сирене - 7 проби, кашкавал - 5 проби и масло - проби).

От изследваните 168 проби, взети за лабораторно изпитване за наличие на немлечни мазнини, 154 проби са от български производители и 14 проби от европейски производители. При лабораторното им изпитване е установено наличие на немлечни мазнини в три от пробите на български производители (кисело мляко, топено сирене и крема сирене).

Във връзка с прилагането на законодателството в областта на безопасността на храните са извършени следните проверки:

- Физическа и документална проверка за съответствие с действащото законодателство, вземане на проби от сурово мляко за установяване на съответствие съгласно изискванията на Регламент (ЕО) № 853/2004 на Европейския парламент и на Съвета, относно определяне на специфични хигиенни правила за храните от животински произход на 17 млекопреработвателни мероприятия и 69 броя доставки от държави членки;
- Мониторинг на 31 броя млекопреработвателни предприятия във връзка с приетите допълнения на Наредба № 1 от 2016 г. за хигиената на храните.

Изпълнение на програмите за официален лабораторен контрол.

Национална програма за контрол на остатъци от пестициди в и върху храни (НПКОП) 2018

През 2018 г. са взети общо 363 броя проби от храни, от които 167 броя по Регламент (ЕО) 2016/662, като 269 броя са храни от неживотински произход, 24 броя - храни от животински произход, 10 броя - храни за кърмачета и 60 броя - листни проби. От задължителните матрици е взета по една проба от био храни - 12 проби общо. Установени са несъответстващи резултати при 12 от тях.

За всяко несъответствие е извършено разследващо проучване за произхода на храната и причината за несъответствието и са предприети необходимите корективни действия.

Национална програма за контрол на суровини и храни за съдържание на химични замърсители, добавки в храни, материали и предмети предназначени за контакт с храни, храни обработени с йонизиращи лъчения (2018)

В рамките на 2018 г. по програмата са взети общо 41 862 броя проби от храни от растителен и животински произход (в т. ч. 41 355 проби по план и 507 проби - извънпланово), като са изпитани за 58 381 броя показатели, от които положителни резултати са отбелязани при 361 показателя.

За целите на официалния контрол за трихинела са изследвани общо 1 173 908 броя проби, от които 169 броя от еднокопитни, 968 броя от едър дивеч и 1 172 771 броя при редовно клане на свине. В лабораториите на БАБХ са изследвани 166 883 броя проби, при редовно клане в месодобивни предприятия, от които няма положителна проба за наличие на трихинели.

Смивове/отривки - 29 874 броя проби, изпитани общо за 37 548 показатели, положителни са 172 показателя, като 132 броя са положителни по показател ОБМ и една е положителна за салмонела (*Salmonella*). Не са установявани стафилококи и ешерихия коли (*E. coli*) при изпитванията.

От групите храни с най-голям брой положителни резултати по отношение на безопасността на храните се открояват „мляно месо и месни заготовки от копитни животни“ - от 1 294 броя изпитани проби, при 20 проби е установена салмонела (*Salmonella*) и при 4 проби - ешерихия коли (*E. coli*).

Висок брой несъответстващи резултати показват и изпитаните 175 проби сурово мляко от предприятия и търговска мрежа. Положителни са 36 проби по показател ОБМ, 13 проби по показател ОБСК и 3 проби за наличие на инхибитори.

За установените несъответстващи резултати са предприети съответните корективни действия.

Програма за мониторинг и докладване на антимикробната резистентност на зоонозни и коменсални бактерии в Република България (АМР) 2018 г.

Контролът на антимикробната резистентност е един от дефинираните приоритети на Европейската комисия в областта на безопасността на храните, здравеопазването на животните и употребата на ветеринарномедицински препарати. Оценявайки значимостта на проблема, ЕК прие специално Решение № 2013/652/ЕС от 12 ноември 2013 г. за изпълнение на мониторинга и докладване на антимикробната резистентност на зоонозните и коменсалните бактерии за периода 2014-2020 г. и с решение се определят вида и броя на пробите, които България има за изпълнение.

За целите на мониторинга по АМР през 2018 г. са взети 437 броя проби от цекумно съдържание от бройлери и 158 броя проби от търговската мрежа от предварително опаковано, охладено месо от бройлери.

Национална програма за контрол на генетично модифицирани храни (НПКГМХ) 2018 г.

През 2018 г. са планирани 80 броя проби за лабораторно изпитване като от ОДБХ са получени данни за 74 броя проби в т. ч. 32 броя – от суровини, 44 броя – от храни готови за консумация, 2 броя – от храни за кърмачета и малки деца на соева и/или царевична основа, адаптирано мляко, предназначено за кърмачета и 2 броя – от ориз и оризови продукти. При лабораторното изпитване на тези проби е имало съмнение за наличие на ГМО, но след извършване на качествен и количествен анализ, е установено, че количеството е под границата на откриване на метода - 0,1%. Съгласно изискванията на законодателството количество под 0,9% не се обявява на етикета.

Национална мониторингова програма за контрол на остатъци (НМПКО) 2018 г.

Официалният контрол по отношение на остатъци от ВМП и замърсители в живи животни и храни от животински произход се осъществява чрез НМПКО, която се изпълнява в периода от април 2018 г. до

март 2019 г. В изпълнение на НМПКО за 2018 г. са взети 1 570 броя проби, установено е едно несъответствие, като продуктът е унищожен.

Одит на официалния контрол

През 2018 г. е взето участие в подготовката и провеждането на одит на DG SANTE на ЕК за оценка на действащата система за официален контрол, свързана с безопасността на храните от животински произход, по-специално млякото и млечните продукти.

По време на одита са направени констатации, отразени в доклада от одита както следва:

- Повишаване компетентността на официалния контрол посредством обучения за спазване изискванията на Член 6 от Регламент (ЕО) № 882/2004;
- Осъществяване на официален контрол и мониторинг върху суровото мляко от овце, кози и биволи;
- Разработване на система за вземане на проби сурово мляко която да осигури условия пробите да бъдат вземани и предавани коректно, и да се създадат условия за тяхното правилно изпитване за установяване на съответствие с критериите за сурово мляко;
- Предприемане на мерки за осигуряване на лаборатории, ангажирани в изпитването на сурово мляко, които да могат устойчиво и постоянно да предоставят надеждни резултати, за да се установи коректен и реалистичен статут на млекопроизводствените животновъдни обекти с оглед спазване на критериите за сурово мляко.

7.3.2. Система за бързо предупреждение за храни и фуражи (RASFF)

Системата за бързо предупреждение за храни и фуражи е създадена от Европейската комисия за да предостави на контролните органи на държавите членки добре функциониращ инструмент за уведомяване за рисковете за здравето на човека, произтичащи от храни или фуражи, чрез поддържането на бърз обмен на информация и за мерките, които са взети или предстои да бъдат взети, за овладяване на тези рискове. Функционирането на системата RASFF се осъществява чрез мрежа от звена за контакт, като всяка държава членка определя едно звено за контакт, което е в постоянна връзка със звеното за контакт на Европейската комисията. С Регламент (ЕС) № 16/2011 на Комисията се определят мерките за прилагане на Системата за бързо предупреждение за храни и фуражи.

За ефективна работа на системата RASFF в България са създадени звена за контакт, както следва:

- Национално звено за контакт на Република България, ситуирано в специализирана администрация на Министерство на земеделието, храните и горите;
- Звено за контакт в Министерството на здравеопазването;
- Звено за контакт в Българската агенция по безопасност на храните.

Във връзка с функционирането на Системата за бързо предупреждение за храни и фуражи, за периода от 01.01.2018 г. до 31.12.2018 г. в Единното Национално звено за контакт на Р България в МЗХГ са получени от звеното за контакт на Европейския съюз общо 3 628 броя нотификации, които са проверени, анализирани и предприети мерки.

По сектори, получените нотификации се разпределят както следва: 3 176 нотификации за сектор „Храни“, 313 нотификации - за сектор „Фуражи“ и 139 нотификации - за сектор „Материали в контакт с храни“.

По видове, разпространените чрез системата RASFF нотификации за ЕС са както следва:

- Нотификации за предупреждение – 1 084 броя, в т. ч.: за храни – 990 броя, за фуражи – 46 броя, за материали в контакт с храни – 48 броя;
- Нотификации за насочване на вниманието – 664 броя, в т. ч.: за храни – 614 броя, за фуражи – 34 броя, за материали в контакт с храни – 16 броя;
- Нотификации за проследяване – 483 броя, в т. ч.: за храни – 326 броя, за фуражи – 135 броя, за материали в контакт с храни – 22 броя;
- Нотификации за пратки отхвърлени на граница – 1 385 броя, в т. ч.: за храни – 1 235 броя, за фуражи – 98 броя, за материали в контакт с храни – 52 броя;
- Нотификации за информация – няма;
- Нотификация „Новини” - 12 броя, в т. ч.: за храни – 11 броя, за материали в контакт с храни – 1 брой.

През 2018 г. изготвените и изпратени от България на Европейската комисия, нотификации са общо 100 броя, разпределени по видове, както следва:

- Нотификации за предупреждение – 1 брой за храни;
- Нотификации за насочване на вниманието – 1 брой за храни;
- Нотификации за проследяване – 1 брой за храни;
- Нотификации за пратки отхвърлени на граница - 97 броя за храни;
- Нотификации за информация – няма;
- Нотификация „Новини” – няма.

Нотификациите, в които България е засегната страна, по нотификации, изготвени от другите членове на системата RASFF, и за които е уведомена от Европейската комисия за предприемане на необходимите мерки и действия по тях, са общо 135 броя, като тяхното разпределение по групи е както следва:

- Нотификации за предупреждение - 40 броя;
- Нотификации за насочване на вниманието - 5 броя;
- Нотификации за проследяване – 19 броя;
- Нотификации за отхвърляне на пратки на граница – 71 броя
- Нотификации за информация – няма;
- Нотификация „Новини” – няма.

Всички уведомления (нотификации) са изпратени до звената за контакт в БАБХ и Министерство на здравеопазването за предприемане на необходимите мерки и действия.

БАБХ получава нотификации, разпространени чрез Системата RASFF от Националното звено за контакт - МЗХГ.

През 2018 г. България е засегната страна в 5 (пет) входящи нотификации, касаещи сектора на фуражите, по които са извършени разследвания и са предприети последващи действия. Информацията е предоставена чрез Системата RASFF и е валидирана от ЕК.

Относно информацията за наличието на пазара на нотифицирани храни за 2018 г., от звеното за контакт на БАБХ са предприети действия по 61 броя входящи нотификации, в това число 38 броя за предупреждение, 15 броя за информация и проследяване, 7 броя за информация и насочване на

вниманието и 1 брой уведомителна нотификация. Изготвени са 4 броя изходящи нотификации, в които България съобщава за констатирани несъответствия. От тях 1 нотификация за предупреждение, 1 нотификация за информация и проследяване и 1 - за насочване на вниманието, като нотификация е отхвърлена от ЕК, тъй като няма риск за човешкото здраве.

Чрез сайта на БАБХ потребителите са своевременно информирани за наличието на храни на пазара, които са обект на нотификация и се разпространяват на българския пазар.

7.3.3. Система за административна помощ и сътрудничество

Системата за административна помощ и сътрудничество (система АПС) на Европейската комисия е създадена с Решение за изпълнение (ЕС) 2015/1918 на Комисията от 22 октомври 2015 г., съгласно Регламент (ЕО) № 882/2004 на Европейския парламент и на Съвета относно официалния контрол, провеждан с цел осигуряване на проверка на съответствието със законодателството в областта на фуражите и храните и правилата за опазване здравето на животните и хуманното отношение към животните. С решение (ЕС) 2015/1918 се определят правилата за създаването и използването на Системата АПС, която да бъде в подкрепа на обмена на информация между компетентните органи на държавите членки, както и между тях и Комисията.

През 2018 г. получените досиета по системата за Европейския съюз са общо 16 броя.

От България е изготвена 1 първоначална нотификация.

7.3.4. Системата за административна помощ и сътрудничество – Мрежа за измами с храни

Борбата срещу измамите с храни е приоритет на ЕС, насочен към спазване на най-високите стандарти за безопасност на храните. Мрежата на ЕС за измами с храните е създадена с цел да се даде възможност на страните от ЕС да работят в съответствие с правилата, определени в членове 36 - 40 от Регламента за официалните контроли (Регламент 882/2004) и по въпросите, при които националните власти са изправени пред възможни умишлени нарушения на закона за хранителната верига с трансгранично въздействие. Мрежата на ЕС за измами на храни се състои от 28 национални звена за контакт в държавите-членки, Швеция, Норвегия и Исландия и Европейска комисия.

През 2018 г. по системата са получени общо 17 броя уведомления, по които България е предоставила необходимата информация. От България е изготвено едно уведомление за установени нарушения, фалшифициране и измами с храни.

България е страна, участваща в съвместната операция OPSON VIII – Биологично производство на ЕК и Европол за противодействие на измамите с храни в сектора на биологично произведените храни. Общият брой на уведомленията по операция OPSON VIII – Биологично производство е 13 броя.

От създаването на системата се наблюдава увеличение на броя на създадените и разпространени уведомления. Това се дължи на факта, че ЕК води широка кампания за намаляване на измамите с храни и осигуряването на прозрачност и качество при производството на храните, както и за защита доверието на потребителите към произведените храни в ЕС. Въпреки това, системата AAC-FF остава сравнително нова, не добре проучена система, не само за България, но и за другите държави членки на ЕС.

7.3.5. Система за разрешаването на продуктите за растителна защита - Plant Protection Products Authorization Management System (PPPAMS)

В ЕС функционира зонална система за разрешаване, която позволява да се работи в хармонизирана и ефективна система. ЕС е разделен на 3 зони за разрешаване на продукти за растителна защита (ПРЗ): северна, централна и южна зона. Държавите членки извършват оценка на заявленията от името на други държави в тяхната зона и/или понякога от името на всички зони.

Регламент (ЕС) 1107/2009 определя изискванията, процедурата и сроковете за разрешаването на продуктите за растителна защита, като кандидатите, държавите-членки, Европейската комисия и Европейският орган за безопасност на храните (ЕОБХ) могат да участват в процеса на разрешаването.

Системата за управление разрешаването на продуктите за растителна защита е разработена от Европейската комисия, за да даде възможност на потребителите на индустрията да създават заявления на продукти за растителна защита и да ги представят на държавите-членки за оценка. След получаването на заявленията държавите-членки управляват тези заявления в рамките на системата, като одобряват разрешението за ПРЗ или правят отказ на подаденото заявление. Целите на Системата PPPAMS са:

- Хармонизиране на формалните изисквания за прилагане на ПРЗ между държавите-членки;
- Рационализиране на взаимното признаване на разрешенията за ПРЗ между държавите-членки, за да се ускори времето за пускане на пазара;
- Подобряване управлението на процеса на оценяване за разрешаване на ПРЗ;
- Предоставяне на заинтересованите страни на точна и навременна информация за разрешени или оттеглени продукти за растителна защита.

7.3.6. Контрол на ветеринарномедицинската дейност, ветеринарномедицинските продукти и фуражи, граничен контрол

7.3.6.1. Контрол на ветеринарномедицинската дейност

Главна дирекция „Верификация на официалния контрол“ (ВОК) при ЦУ на БАБХ осъществява контрол върху дейността на 28-те Областни дирекции по безопасност на храните и координира действията на териториалните звена.

Проверките на ефективността на официалния контрол в БАБХ се извършват съгласно одобрена годишна „Програма за извършване на проверки за ефективността на официалния контрол, извършван от ОДБХ в съответствие с член 8, параграф 3 от Регламент (ЕО) № 882/2004 и Директива 2000/29 на Съвета“.

Със заповед на изпълнителния директор на БАБХ от м. декември 2017 г. е утвърдена Програма на ГД ВОК за извършване на проверки за ефективността на официалния контрол, извършван от ОДБХ в съответствие с чл. 8, параграф 3, от Регламент (ЕО) № 882/2004 и Директива 2000/29 на Съвета за 2018 г.

През 2018 г. са извършени 12 броя планови проверки на дейността на ОДБХ в Габрово, Благоевград, Хасково, Разград, Велико Търново, Шумен, Кърджали, Смолян, Плевен, Монтана, Видин, София-област.

Плановите/Програмите за извършване верификация на официалния контрол на ОДБХ се изготвят основно на ротационен принцип, но и съобразно броя и естеството на констатираните несъответствия по време на предходните проверки на съответната ОДБХ.

Всяка една проверка за ефективност (верификация) на официалния контрол на ОДБХ включва 2 етапа - документална проверка и физическа проверка (проверка на терен, на място).

През 2018 г. са извършени 13 от планираните за годината одити на официалния контрол. Два от планираните одити в областта на контрола на здравеопазването на животните са отложени и включени в програмата за 2019 г.

С одитите на официалния контрол са обхванати 12 областни структури и една дирекция на централно ниво (дирекция „Граничен контрол“ при ЦУ на БАБХ).

С одитния процес се извършва оценка на официалния контрол по хранителната верига от здравеопазването и хуманното отношение към животните до контрола на храните. Процесът на одит на официалния контрол спазва правилата на одобрената процедура за одити на официалния контрол в БАБХ, като се оценява съответствието, качеството и ефективността на провеждания официален контрол.

Проведените през 2018 г. проследяващи одити свидетелстват, че като цяло от страна на одитираните организации са предприети необходимите мерки с цел ефективното изпълнение на препоръките, което води до подобряване на системата на контрола.

При проведените одити през 2018 г. се отчита като положителна тенденция одобряването, въвеждането и прилагането на документиранни процедури, инструкции, указания на централно ниво, които разписват правила за извършване на официален контрол на инспекторите в областните структури, което води до подобряване на качеството на извършвания официален контрол.

През 2019 г. ще се изпълнява одобрената програма за извършване на одити на официалния контрол, като се спазва одобрената процедура, оценява се съответствието и ефективността на официалния контрол, като целта на процеса на одит е неговото подобряване.

7.3.6.2. Контрол на ветеринарномедицински продукти

Контролът на ветеринарномедицинските продукти (ВМП) се осъществява съгласно Закона за ветеринарномедицинската дейност. Той е свързан с лицензиране за употреба на имунологични и лекарствени ВМП, подновяване на лицензи за употреба, издаване на допълнения, във връзка с промени в обстоятелства, при което продуктите са били лицензирани, работа по процедури по взаимно признаване на ВМП, децентрализирана процедура, прехвърляне на права върху лицензи за употреба на ВМП и др.

През 2018 г. е извършена оценка на досиета на ВМП, които заявителите са приложили към заявления по необходимите процедури. Извършвана е оценка на постъпилите периодични доклади за безопасност в рамките на т. нар. „фармакологична бдителност“ - система, която има отношение не само към качеството и безопасността на ВМП, но чрез която биват следени неблагоприятни реакции при животни, както и реакции при хора, които прилагат ВМП на животни.

Регистърът на лицензираните за употреба ВМП се актуализира периодично, като целта е да бъде подпомогнат контрола на пазара на ВМП, както и предоставяне на предвидената в закона информация на ветеринарномедицински специалисти и външни потребители.

Извършени са проверки на приложена документация и на условията в обектите по процедури за издаване на лиценз за търговия на едро с ВМП, търговия на дребно с ВМП, производство на ВМП, както и при промени във вписаните обстоятелства.

Извършвани са проверки на приложена документация и на условията в обектите по процедури за издаване/подновяване на лицензи за търговия на едро и търговия на дребно с наркотични вещества за ветеринарномедицински цели от Списъците по чл. 3, ал. 2, т. 2 и 3 от Закона за контрол върху наркотичните вещества и прекурсорите и промени на вписаните обстоятелства.

Публичните регистри на издадените лицензи за търговия на едро с ВМП, търговия на дребно с ВМП, производство на ВМП и на издадените лицензи за дейности с наркотични вещества за ветеринарномедицински цели се актуализират периодично, като целта е да бъдат подпомогнати предимно официалните ветеринарни лекари от ОДБХ, които отговарят за контрола върху дейностите с ВМП, както и предоставяне на предвидената в закона информация за обществено ползване.

Във връзка с надзора върху антимикробната резистентност, ежегодно от притежателите на лицензи за употреба на ВМП се събират и обобщават данни за продадени количества ВМП с антимикробно действие. Данните се предоставят в Европейската агенция по лекарствата и Международното бюро по епизоотии (ОІЕ), съгласно утвърдените от ESVAC (Европейска система за надзор на употребата на ветеринарни антимикробни средства) и ОІЕ формати. Предоставените през 2018 г. данни, от страна на БАБХ са включени в Годишните доклад на ESVAC и ОІЕ за употребата на антимикробни средства за животни в ЕИП.

БАБХ контролира употребата, производството, търговията, съхранението, рекламата на ВМП съгласно Годишна инспекционна програма. Съгласно тази програма, инспекторите от ОДБХ извършват най-малко по една проверка в годината на животновъдни ферми за контрол върху употребата на ВМП, на обекти за търговия на едро и дребно с ВМП и на ветеринарномедицинските заведения.

Със заповед на изпълнителния директор на БАБХ от м. април 2017 г. е утвърдена и се изпълнява Програма за контрол на качеството на предлаганите в търговската мрежа ВМП.

Целта на програмата е да се гарантира, че предлаганите в търговската мрежа ВМП след издаване на лиценза за употреба са с необходимото качество, съгласно спецификациите в регистрационната документация и изискванията на лиценза за употреба на ВМП.

Програмата осигурява:

- проверка на качеството на ВМП на всеки етап от дистрибуторската верига през срока на годност на продукта;
- гарантиране, че методите за контрол са задоволителни;
- проучване на предполагаеми отклонения в качеството на ВМП;
- проверки за установяване на фалшификации на ВМП.

Програмата се отнася за ВМП, лицензирани за употреба по национална процедура, по процедура за взаимно признаване и децентрализирана процедура. Надзорът върху качеството на ВМП по централизирана процедура (взимане на проби и лабораторни анализи) се осъществява по програма на Европейската агенция по лекарствата.

Програмата не се отнася до лабораторните изпитвания на качеството на ВМП в хода на процедурата по издаване на лиценз за употреба на ВМП.

За изпълнение на програмата ежегодно се изготвя план за вземане на проби по образец от обектите за търговия на едро и дребно с ВМП. При констатиране на несъответствия с изискванията за качеството на ВМП, съгласно условията при които е издаден лиценз за употреба на ВМП, изпълнителният директор на БАБХ или оправомощено от него лице уведомява писмено притежателя на лиценз за употреба и по предложение на ДКВМП предприема предвидените в ЗВД регулаторни действия.

Всяка година се изготвя и изпълнява Годишен план за инспекции по Добра производствена практика (ДПП) на производители/вносители на ВМП. При проверките се контролира спазването на изискванията за ДПП, съгласно европейското и националното законодателство в областта на производството на ВМП. Данните за издадените лицензи за производство, одобрените промени в тях и издадените сертификати за ДПП се въвеждат в Европейската база за обмен на данни за регистрираните производители на лекарствени и имунологични продукти за хуманна и ветеринарна употреба (EudraGMP).

Обекти на контрол по отношение на ветеринарномедицинските продукти са: производители на ВМП, търговци на едро с ВМП и/или активни субстанции, търговци на дребно с ВМП (ветеринарномедицински аптеки), животновъдни обекти и ветеринарномедицински практики.

Броят на извършените през 2018 г. проверки за контрол върху употребата и търговията с ВМП надхвърля минимално заложените в Инспекционната програма на БАБХ за 2018 г. Това се дължи на допълнително извършени проверки за изпълнение на издадени предписания, проверки извършени във връзка с подадени сигнали и жалби и на база оценката на риска за всеки отделен обект, въз основа на която са били планирани допълнителни проверки, както и проверки по разпореждане от ръководството на БАБХ.

Най-често несъответствия с изискванията на Закона за ветеринарномедицинската дейност и подзаконовите нормативни актове, по отношение на търговията и употребата на ВМП се установяват при проверки на животновъдни обекти и ветеринарномедицински заведения. Несъответствията касаят предимно: липсата на добри практики при водене и съхранение на документация и информация за извършените лечебно-профилактични мероприятия; информация, необходима за извършване на проследимост за съответствие между налични количества ВМП в обектите и описаните в документите.

Констатираните несъответствия пряко повишават риска от:

- Прилагане върху животни на нелицензирани за употреба ВМП;
- Невъзможност за пълно проследяване на произхода на закупуваните/прилаганите ВМП и идентифициране на третираните животни;
- Прилагане на ВМП от лица без необходимата квалификация на животни, от които се получават продукти предназначени за човешка консумация;
- Неспазване на карентни срокове след употреба на ВМП, за които се изискват такива;
- Употреба на ВМП с изтекъл срок на годност, или с отклонения в качеството;
- Съхранение на ВМП в нарушение на изискванията, предписани от производителя.

В резултат на констатирани несъответствия при извършените проверки на обектите за търговия и употреба на ВМП през 2018 г. са издадени 360 броя предписания и са съставени 46 акта за установяване

на административно нарушение

Във връзка с постъпила информация от ДФ „Земеделие“ за нерегламентирана търговия с ВМП до всички ОДБХ е разпоредено извършване на допълнителни инспекции в обектите за търговия на едро и дребно с ВМП за наличие на нелицензирани за употреба ВМП, предназначени за пчели, както и проверки в магазините за пчеларски инвентар за нерегламентирана търговия с ВМП. За откритите нелицензирани ВМП, както и за установената нерегламентирана търговия с ВМП от пчеларски магазини са приложени съответните мерки по реда на Закона за управление на отпадъците и в ЗВД.

Експерти от ДКВМП са участвали в 6 проверки по кръстосано съответствие. Тези проверки се извършват за проследяване изпълнението на законоустановени изисквания за управление (ЗИУ) в съответните

През 2018 г. по отношение на контролна дейност върху производството на ВМП е извършено следното: издадени са 2 броя лицензи за производство на ВМП; одобрени са промени на лиценз за производство на ВМП – 5 броя; издадени са 13 броя сертификати за Добра производствена практика; прекратени лицензи за производство – 2 броя; извършени проверки на обекти за производство на ВМП за съответствие с изискванията за Добра производствена практика – общо 15; издадени са 251 броя сертификати за произход и свободна продажба, и сертификати за фармацевтичен продукт.

При извършените инспекции са констатирани общо 87 несъответствия с изискванията за ДПП, като повечето от тях не представляват пряк риск за качеството на произвежданите ВМП и не биха довели до производство и пускане на пазара на ВМП, криещи риск за здравето на хората и животните.

По отношение на контролна дейност върху търговията и употребата на ВМП е извършено следното: издадени са 3 броя лицензи за търговия на едро с ВМП; одобрени промени на издадени лицензи за търговия на едро с ВМП – 10 броя; издадени 9 броя лицензи за търговия на дребно с ВМП; одобрени промени на издадени лицензи за търговия на дребно с ВМП – 10 броя; прекратени 11 броя лицензи за търговия на дребно с ВМП; издадена 1 (една) лицензия за търговия на едро с наркотични вещества; одобрени промени/издадени допълнения/подновяване на лицензии за търговия с наркотични вещества – 6; изтеглени от пазара 3 партии от ВМП.

През 2018 г. общо извършените проверки от ОДБХ във връзка с официалния контрол върху търговията, съхранението и употребата на ВМП са 3 936 броя, от които: 158 проверки на обекти за търговия на едро; 347 проверки на обекти за търговия на дребно; 985 проверки на ветеринарномедицински заведения; 2 414 проверки на животновъдни обекти и 32 проверки на зоомагазини.

7.3.6.3. Граничен контрол

Осъществяваният граничен контрол включва граничен ветеринарномедицински контрол, граничен фитосанитарен контрол и граничен здравен контрол.

Граничен ветеринарномедицински контрол се осъществява за спазване изискванията на европейското и национално законодателство, касаещо вноса, износа и транзита на: продукти от животински произход; живи животни и фуражи; продукти от животински произход, предназначени за лична консумация от пътниците съгласно Регламент (ЕО) 206/2009 г.; на влизащите в страната домашни любимци, съпровождащи пътниците от трети страни - съгласно Регламент (ЕО) 576/2013.

Официалният контрол на търговските пратки на продукти от животински произход, фуражи и живи животни се извършва съгласно Решение на Комисията 2007/275/ЕС. Контролът се осъществява от гранични ветеринарни инспектори - официални ветеринарни лекари на 8 (осем) одобрени от ЕК „Гранични инспекционни пунктове“ (ГИП): Пристанище Варна–Запад; Пристанище–Бургас; Капитан Андреево; Златарево–шосе; Гюешево– шосе; Калотина–шосе; Летище София; Брегово–шосе. Освен на

одобрените ГИП, контрол на личния багаж на пътниците и на домашни любимци се осъществява и на входни пунктове: Малко Търново, Лесово, Логодаж, Стрезимировци, Летище Варна, Летище Бургас.

Граничен фитосанитарен контрол (карантинен) при внос на растения, растителни продукти и други обекти за България и държави членки на ЕС се осъществява в съответствие с европейските стандарти и Директиви 2000/29, 98/22 и др. Официалният контрол се извършва на граничните инспекционни фитосанитарни пунктове, които са идентични с ГИП.

Граничен здравен контрол върху вноса на „високорискови“ храни от неживотински произход съгласно изискванията на европейското законодателство, който се осъществява на определени пунктове за внос, първи пунктове за въвеждане и контролни пунктове, определени от компетентния орган и нотифицирани пред ЕК. Определените гранични пунктове за извършване на официален контрол върху вноса на храни от неживотински произход са: Капитан Андреево, Пристанище Бургас, Пристанище Варна, Пристанище Варна – запад, Летище София.

ГИП Капитан Андреево е приведен в съответствие за извършване както на ветеринарен, така и на фитосанитарен и здравен граничен контрол.

Официалният граничен контрол включва извършването на документални, идентификационни и физически проверки, включително вземане на проби и предприемане на корективни действия при установяване на несъответствие с изискванията на законодателството.

Официалният контрол върху вноса на храни от животински и неживотински произход, фуражи, живи животни, растения и растителни продукти, материали и предмети в контакт с храни, ГМО и вноса на биологично произведени храни и продукти с произход трети страни, се осъществява при стриктно спазване на изискванията на регламентите и директивите на ЕС, както и при спазване на националното приложимо законодателство в областта.

Резултатите от контролната дейност от проведения през годината граничен ветеринарномедицински, фитосанитарен и здравен контрол са отразени в доклада за изпълнението на Единния многогодишен национален контролен план за храни, фуражи, здравеопазване на животните, хуманно отношение към тях и защита на растенията (ЕМНКП) за 2018 г., изготвен в съответствие с изискванията на чл. 44 на Регламент (ЕО) № 882/2004.

В последните години се наблюдава спад в регистрираните несъответствия свързани с вноса на храни и фуражи от животински произход. През 2018 г. се наблюдава намаление на броя на несъответстващите пратки пресни плодове и зеленчуци с произход от трети страни. Причините за спрени, унищожени или върнати пратки са липса на задължителни документи, забранен внос на растителни видове и липса на задължителна маркировка.

7.3.6.4. Контрол на фуражите

През 2018 г. са изпълнявани стратегическите цели, заложи в Единния многогодишен национален контролен план на Република България за храни, фуражи, здравеопазване на животните, хуманно отношение към тях и защита на растенията (2018 - 2020 г.) (ЕМНКП) за постигане на стратегическата цел „Ефективно функциониране на системата за контрол върху фуражите”.

С цел постигане висока степен на защита на здравето на хората и животните, опазване на околната среда и защита на потребителите от заблуди през годината е извършван регулярен, основан на оценка на риска, контрол на всеки един от етапите на производство, преработка, съхранение, транспортиране, разпространение, включително изхранване с фуражите. Контролът обхваща както обекти от фуражния сектор, така и животновъдни обекти, които произвеждат фуражи или изхранват животните само със закупени фуражи.

Контролът на фуражите през 2018 г. следва следните приоритети:

- Постигане висока степен на защита на здравето на хората, здравето на животните и околната среда;
- Предпазване на потребителите от измами, заблуди и незаконни практики с фуражи;
- Ефективно функциониране на системата за контрол на фуражи;
- Извършване на редовен и основан на оценка на риска контрол на процесите при операторите от фуражния сектор – на всеки етап от производство, преработка, съхранение и разпространение на фуражи, включително хранене на животни;
- Извършване на контрол на фуражи, относно съдържание на нежелани и забранени субстанции, както и контрол за съответствието им с предоставената на клиентите информация;
- Ефективен контрол върху генетично модифицирани фуражи, контрол на пускането на пазара, проследяването и етикетването на фуражи, които съдържат или са произведени от ГМО, с цел гарантиране на информиран избор на потребителите;
- Контрол на производството, отпускането, транспортирането и употребата на медикаментозни фуражи, с цел да се ограничи до възможния минимум рискът от предлагане на пазара на суровини и/или храни от животински произход за консумация от хора, които съдържат над максимално допустимите концентрации фармакологично активни лекарствени субстанции, фиксирани в приложимото законодателство;
- Контрол по спазване на фуражните забрани, определени в чл. 11 от Регламент (ЕО) № 1069/2009 (т.нар. вътрешидова фуражна забрана) и в чл. 7 и Приложение IV към Регламент (ЕО) № 999/2001 (т.нар. тотална фуражна забрана), свързани с трансмисивни спонгиформни енцефалопатии.

Регистрация и одобрение на обектите във фуражния сектор

В съответствие с изискванията на Закона за фуражите и във връзка с Регламент (ЕО) № 183/2005 за хигиена на фуражите, извършваните дейности в сектор „Фуражи” се осъществяват в обекти и от оператори, които са одобрени, или регистрирани от Българската агенция по безопасност на храните.

Към 31 декември 2018 г. на територията на държавата общият брой на регистрираните и одобрени обекти е 11 317, които са разпределени по дейности, както следва:

Таблица V.8. Брой регистрирани и одобрени обекти/оператори във фуражния сектор в съответствие с изискванията на чл. 9 и чл. 10 от Регламент (ЕО) № 183/2005 (към 31.12.2018 г.)

Заявена дейност	Брой регистрирани обекти	Брой одобрени обекти
I. Регистрирани обекти по чл. 9 на Регламент (ЕО) № 183/2005	3 581	
1. Производители на добавки	3	
2. Производители на премикси от добавки	2	
3. Производители на комбинирани фуражи	259	
4. Оператори, извършващи дейности разфасоване, пакетирание, препакетиране и търговия с комбинирани фуражи и фуражни суровини	66	
5. Опаковане, етикетирание, съхранение и търговия на фуражи	8	
6. Смилане, опаковане, етикетирание, съхранение и търговия на фуражи	10	
7. Производители на фуражни суровини	387	

Заявена дейност	Брой регистрирани обекти	Брой одобрени обекти
8. Търговци на фуражи	2 214	
9. Оператори, транспортиращи фуражи	577	
10. Оператори, отдаващи складове под наем	55	
II. Регистрирани обекти на ниво първично производство на земеделски култури, предназначени за фуражи по чл. 9, упражняващи дейности по чл. 5, параграф 1 на Регламент (ЕО) 183/2005[1]	7 587	
1. Регистрирани обекти на земеделски стопани, произвеждащи първични фуражи по местонахождение на имота	5 192	
2. Регистрирани обекти на земеделски стопани, произвеждащи силажи, като използват силажни добавки, като фуражите са предназначени само за нуждите на собствената им ферма	559	
3. Регистрирани обекти на земеделски стопани, смесващи фуражи изключително за собствената си ферма, без да използват добавки и премикси, като използват допълващи фуражи	1 816	
4. Регистрирани обекти на земеделски стопани, смесващи фуражи и произвеждащи силажи, предназначени само за нуждите на собствената им ферма	20	
III. Одобрени обекти по чл. 10, упражняващи дейности по чл. 5, параграф 2 на Регламент (ЕО) №183/2005		139
1. Производители на фуражни добавки		6
2. Производители на премикси, изготвени на основата на фуражни добавки		5
3. Производители на комбинирани фуражи		42
4. Търговци на фуражни добавки и премикси		79
5. Оператори, извършващи дейност деконтаминация на фуражи		1
6. Оператори, извършващи дейност смесване на мазнини[2]		2
7. Оператор, извършващ дейност производство продукти, получавани при производство на биодизел[3]		1
8. Оператори, извършващи дейност обработка на сурово растително масло с изключение на обекти, които са регистрирани по Закона за храните, производство на мастни киселини чрез преработката на растителни масла и животински мазнини, производство на биодизел и смесване на мазнини		3
IV. Одобрени обекти по чл. 55 от Закона за фуражите		10
1. Производители на медикаментозни фуражи		10
Общо регистрирани и одобрени обекти, в които се упражняват дейности по чл. 9 и чл. 10, чл. на Регламент (ЕО) 183/2005		11 317

Източник: БАБХ

¹ Информацията се предоставя от дирекция „Директни плащания и идентификация на земеделските парцели“, МЗХГ

² Одобрените оператори, извършващи дейност „Смесване на мазнини“ са трима, но единият от тях осъществява в същия обект и дейност „Обработка на сурово растително масло с изключение на обекти, които са регистрирани по Закона за храните“. Този оператор е вписан само в графа „Оператори, произвеждащи продукти получавани при производството на биодизел“ с цел да няма дублиране на оператори и отчитане на несъществуващи обекти.

³ В одобрения обект за производство на биодизел се осъществяват и други дейности, които изискват одобрителен режим. Вписан е само в графа „Оператори, произвеждащи продукти получавани при производството на биодизел“ с цел да няма дублиране на оператори и отчитане на несъществуващи обекти. Реално извършва и дейности „производство на мастни киселини“; „дейност обработка на сурово растително масло“

Българската агенция по безопасност на храните поддържа 7 национални Регистри на одобрените и на регистрираните обекти/ оператори във фуражния сектор за дейностите определени в чл. 9 и чл. 10

от Регламент (ЕО) № 183/2005. Същите са публични и са достъпни за потребителите на интернет страницата на БАБХ.

В изпълнение на изискванията на чл. 19 на Регламент (ЕО) № 183/2005, регистърът на одобрените обекти/оператори от фуражния сектор е достъпен на сайта на Главна дирекция „Здравеопазване и безопасност на храните“ към Европейската комисия.

Съгласно подписани двустранни споразумения между Китайската народна република (КНР) и Република България, БАБХ поддържа и 4 списъка:

- Списък на одобрените предприятия за износ на царевица за КНР;
- Списък на одобрените предприятия за износ на люцерна за КНР;
- Списък на производителите на комбинирани фуражи на растителна основа, одобрени за износ за КНР;
- Списък на производителите на фуражни добавки, одобрени за износ за КНР.

Таблица V.9. Брой регистрирани и одобрени обекти във фуражния сектор през 2017 г. и 2018 г.

№ по ред	Вид на оператора	Брой обекти към 31.12.2017 г.	Брой обекти към 31.12.2018 г.	Изменение в %
1.	Регистрирани оператори съгласно чл. 15, ал. 1 от Закона за фуражите	3 587	3 581	-0,2 %
1.1.	Производители на комбинирани фуражи	267	259	-3,0%
1.2.	Оператори, извършващи дейности разфасоване, пакетиране, препакетиране, етикетирание и търговия с комбинирани фуражи и фуражни суровини	63	66	+4,8%
1.3.	Опаковане, етикетирание, съхранение и търговия на фуражи	8	8	-
1.4.	Смилане, опаковане, етикетирание, съхранение и търговия на фуражи	9	10	+11,1%
1.5.	Производители на добавки	4	3	-25,0%
1.6.	Производители на премикси от добавки	2	2	-
1.7.	Производители на фуражни суровини	407	387	-4,9%
1.8.	Търговци на фуражи	2 244	2 214	-1,3%
1.9.	Оператори, транспортиращи фуражи	542	577	+ 6,5%
1.10.	Оператори, отдаващи складове под наем	41	55	+34,1%
2.	Одобрени оператори съгласно чл. 15, ал. 3 и ал. 4 от Закона за фуражите	143	139	-2,8 %
2.1.	Производители на комбинирани фуражи	45	42	-6,7%
2.2.	Производители на фуражни добавки	6	6	-
2.3.	Производители на премикси от добавки	4	5	+25,0%
2.4.	Търговци на фуражни добавки и премикси	82	79	-3,7%
2.5.	Оператори, извършващи: - обработка на сурово растително масло с изключение на обекти, които са регистрирани по Закона за храните и/или-производство на мастни киселини чрез преработката на растителни масла и животински мазнини, производство на биодизел и смесване на мазнини	2	3	+50,0%
2.6.	Оператори, извършващи дейност	1	1	-

№ по ред	Вид на оператора	Брой обекти към 31.12.2017 г.	Брой обекти към 31.12.2018 г.	Изменение в %
	детоксикация на фуражи			
2.7.	Оператори, извършващи дейност смесване на мазнини	2	2	-
2.8.	Оператори, произвеждащ биодизел	1	1	-
3.	Одобрени производители на медикаментозни фуражи съгласно чл. 55в, ал. 1 от Закона за фуражите	10	10	-
4.	Регистрирани земеделски стопани, упражняващи дейности по чл. 5, параграф 1 на Регламент (ЕО) № 183/2005	6 703	7 587	+13,2%
4.1.	Регистрирани земеделски стопани, произвеждащи първични фуражи	4 821	5 192	-7,7%
4.2.	Регистрирани земеделски стопани, произвеждащи силажи, които използват силажни добавки, като фуражите са предназначени само за нуждите на собствената им ферма	381	559	+46,7%
4.3.	Регистрирани земеделски стопани, смесващи фуражи изключително за собствената си ферма, без да използват добавки и премикси, като използват допълващи фуражи	1 471	1 816	+23,5%
4.4.	Регистрирани земеделски стопани, смесващи фуражи и произвеждащи силажи, само за нуждите на собствената им ферма	30	20	-33,3%
	Общ брой	10 443	11 317	+8,4%

Източник: БАБХ

Операторите в сектор „Фуражи” се регистрират и/или одобряват за всички обекти под техен контрол, за всяка извършвана от тях дейност. Регистрацията и одобрението на обектите в сектор „Фуражи” е динамичен процес.

Производство на комбинирани фуражи

През 2018 г. в изпълнение на чл. 14б от Закона за фуражите са произведени общо 1 112 576,96 тона комбинирани фуражи (по данни от производителите на комбинирани фуражи), което е с 3,4 % по-малко спрямо предходната година.

Производство на медикаментозни фуражи

През 2018 г. в страната са произвеждани медикаментозни фуражи само за свине, в количество 37 545,48 тона. В сравнение с 2017 г., когато също са произвеждани медикаментозни фуражи само за свине, се отчита увеличение на производството с 2 253,68 тона или с 6,4%. Делът на производството на медикаментозни фуражи за нуждите на собствените животновъдни стопанства е 59,8%, а този на произведените за пазара – 40,2%. Съотношението през 2017 г. е било съответно 57,9% към 42,1%.

Таблица V.10. Производство на медикаментозни фуражи през 2018 г. по области

Област	Медикаментозни фуражи за свине/тона		
	за пазара	за собствени ферми	общо
Варна	7 677,52	12 902	20 579,52
Разград	0	2 836	2 836
Русе	467	5 181,46	5 648
Стара Загора	0	354,5	354,5
Шумен	6 442	1061	7 503
Ямбол	524	100	624
Общо	15 110,52	22 434,96	37 545,48

Източник: БАБХ

Официален контрол на фуражите

През годината са изпълнявани оперативните цели, заложи в Рамковия план за контрол на фуражите за 2018 г. Контролът обхваща както обекти от фуражния сектор, така и животновъдни обекти, в т.ч. и обекти, които произвеждат фуражи, или само изхранват животни, които се отглеждат за производство на храни и продукцията им е предназначена за консумация от хора.

През 2018 г. контролът на фуражите следва определените основни специфични оперативни цели, които са свързани със стратегическите цели, определени в ЕМНКП на Р България за 2018 - 2020 г., а именно: да се гарантира, че фуражите отговарят на изискванията за безопасност; проверка на съответствието с изискванията на законодателството за пускането на пазара и употребата на фуражите (етикетиране).

В съответствие с чл. 17 от Регламент (ЕО) № 178/2002 и съображение (6) от Регламент (ЕО) № 183/2005, операторите от фуражния сектор са отговорни за безопасността на произведените от тях фуражи, за опазване на здравето на животните и за предотвратяване на рисковете за околната среда.

Официалният контрол на фуражите е планов и текущ. Плановият контрол се основава на база критерии за оценка на риска, еднакви за цялата страна. През 2018 г. е изпълняван „Рамков план за контрол на фуражите за 2018 г.“ и са прилагани указания за работа по неговото изпълнение. Той обхваща контрола на фуражите на всички нива, включително и изхранването на животните във фермите.

Текущият контрол включва последващи проверки, проверки при съмнение и проучване (сигнали, жалби, уведомления по системата RASFF и др.).

Резултати от контролната дейност през 2018 г.

Рамковият план за контрол на фуражите обхваща три контролни системи: „Фуражи и хранене на животните“, „Трансмисивни спонгиформни енцефалопатии и странични животински продукти“ и „Ветеринарномедицински продукти и остатъци от ветеринарномедицински продукти“. Извършените през годината проверки и взетите проби от фуражи за анализ са равномерно разпределени в периода и обхващат всички групи оператори.

- Резултати от контролна дейност по контролна система „Фуражи и хранене на животните“

Цялостният напредък при постигането на стратегическите и специфичните цели по контролна система „Фуражи и хранене на животните“ се оценява като положителен. Заложените в Рамковия план за контрол за 2018 г. брой проверки са изпълнени към 31.12.2018 г. на 99,3%. В сравнение с предходната

година, извършените планови проверки намаляват със 76 броя или с 1,8 %, до 4 172, което се дължи на заличаване на регистрация/одобрение на обекти/оператори в сектора, които са били планирани за контрол в периода.

До края на 2018 г. са извършени общо 4 860 броя проверки (планови – 4 172 броя, последващи – 525 броя, разследващи – 137 броя и по сигнал – 26 броя), документиращи с констативен протокол.

При извършените проверки са установени 1 016 броя несъответствия с изискванията на приложимото в сектора законодателство. За констатираните несъответствия са дадени предписания, с конкретни срокове за отстраняването им. Приложимите изисквания на законодателството са групирани в общо четири области: хигиенни изисквания; самоконтрол (изпълнение на изискванията на плана за контрол на качеството и/или въвеждане на процедури, основани на принципите на HACCP); проследяемост - поддържане на записи и архиви и процедури за изтегляне на фуражи от пазара; етикетиране.

По отношение на проверените фуражи не се наблюдават сериозни несъответствия, които да доведат до опасност за здравето на животните или общественото здраве. Типът на установените несъответствия не представлява потенциален риск за животните. Не са редки случаите, при които не се изпълняват плановете за самоконтрол от страна на операторите от фуражния сектор и фермерите.

Броят на констатираните несъответствия, разпределени по вид, е както следва: 461 броя за хигиенни изисквания; 148 броя – за самоконтрол (изпълнение на изискванията на плана за контрол на качеството и/или въвеждане на процедури, основани на принципите на HACCP); 350 броя за проследяемост и 57 броя за етикетиране.

По вид на обекта, в който са установени, най-голям е броят на несъответствията в животновъдни обекти, изхранващи отглежданите животни със закупени фуражи или смесващи фуражи само за собствените нужди, без да използват добавки и премикси, с изключение на силажни – 601 броя или 59,2% от всички установени несъответствия. В сравнение с 2017 г., несъответствията, констатирани в животновъдни обекти намаляват с 303 броя. През 2018 г. са извършени 2 379 проверки (при 2 497 броя през 2017 г.).

Констатираните несъответствия и видът на операторите, при които са установени през годината, са взети предвид при оценката на риска при планирането на рамковия план за контрол за 2019 г.

Най-честите причини за констатираните несъответствия са: неосъзната отговорност на операторите в съответствие с Регламент (ЕО) № 178/2002; недостатъчни познания за изискванията на законодателството; недостатъчни финансови ресурси от страна на операторите от фуражния сектор за инвестиции в ново оборудване, което оказва влияние върху спазването на хигиенните изисквания.

През 2018 г. при проверките на обектите във фуражния сектор са взети проби за анализ по показатели, деклариращи от производителя за съответствие, както и за спазване на допустимите стойности за безопасност, определени в законодателството.

Общият брой на анализи от взети проби за официален контрол през 2018 г. е 2 730, от които:

- 493 броя проби за хранителен състав (получени са 17 несъответстващи резултати – 3,4% от извършените анализи, което е увеличение с 11 броя спрямо несъответстващи анализи за 2017 г.);
- 305 броя за фуражни добавки, с фиксирано максимално съдържание, в т. ч. разрешени кокцидиостатици (несъответствия са установени при 39 анализи – 12,8% от извършените анализи, което е увеличение с 39,3%, спрямо броя на несъответстващи резултати от анализ през 2017 г.). При извършените анализи за количествено определяне на кокцидиостатици не са установени несъответстващи резултати през годината;

- 1 381 броя за нежелани вещества, включително микотоксини (получени са 4 несъответстващи резултати – 0,3% от анализите). През 2018 г. броят на установените при лабораторен анализ несъответствия е без промяна спрямо 2017 г.

През 2018 г., в изпълнение на Рамковия план за контрол на фуражите, за съдържание на микотоксини са анализирани общо 150 броя проби от фуражи, с 58 броя проби по-малко спрямо 2017 г., което е в резултат на извършеният анализ на риска и взетите предвид фактори, благоприятстващи появата и развитието на микотоксини, както и повишената отговорност на операторите, установена при контрола през предходните години.

През 2018 г. са взети и:

- 20 проби от фуражи за съдържание на диоксини и диоксиноподобни полихлорирани бифенили, в изпълнение на рамковия план за контрол. При извършените анализи за всички проби е установено, че са съответстващи на законодателството. Въпреки това, дори и да не се надвишени максимално допустимите стойности, определени в Директива № 2002/32/ЕО, в анализирани проби се установява наличие на диоксини и диоксиноподобни полихлорирани бифенили в относително постоянни стойности в диапазон от 0,14 до 0,26 ng;
- 50 броя анализи за забранени за влагане медикаментозни субстанции, като фуражни добавки и за неизбежен пренос в нецелеви фуражи. При извършените анализи на всички проби е установено, че са съответстващи на законодателството;
- 187 броя проби за микробиологично замърсяване – наличие на салмонела (установени са 7 броя несъответстващи анализи или 3,7% от анализирани проби), което увеличение на броя на несъответстващите анализи с 4 броя спрямо 2017 г.;
- 21 броя проби от фуражи за наличие на ГМО, взети в изпълнение на рамковия план за контрол - не са установени наличия на неразрешени за влагане генетично модифицирани фуражи.

При извършения анализ на извършения лабораторен контрол се установява, че в случаите, при които е установено несъответствие на фуражите с изискванията на приложимото законодателство са се увеличили спрямо 2017 година. Това е доказателство за правилното планиране на официалния контрол на фуражите за 2018 г., който е основан на оценка на риска и за ефективността на осъществения такъв през предходна година.

През 2018 г. са съставени 48 акта за установено административно нарушение. Най-често срещаните нарушения от страна на операторите в сектор „Фуражи“, за които се съставя АУАН са за неспазване на изискванията на чл. 15 (9 броя) и чл. 48, ал. 1 и чл. 26, ал. 4 (по 5 броя) от Закона за фуражите. Извършеният анализ на прилагането на административнонаказателните разпоредби на Закона за фуражите показва, че налаганите наказания имат ефект по отношение спазването на изискванията на законодателството за фуражите от страна на операторите във фуражния сектор.

- **Контрол на фуражи по контролна система „Трансмисивни спонгиформни енцефалопатии и странични животински продукти“**

Контролира се спазването от страна на операторите от фуражния сектор на тоталната фуражна забрана (чл. 7 и Приложение IV към Регламент (ЕО) № 999/2001) и вътревидовата фуражна забрана (чл. 11 от Регламент (ЕО) № 1069/2009) по отношение на преработените животински протеини.

При извършените документални и физически проверки през 2018 г. не са констатирани нарушения на изискванията на чл. 11 от Регламент (ЕО) № 1069/2009 относно вътревидовата фуражна забрана.

При извършените през 2018 г. документални и физически проверки от инспекторите, отговорни за

официалния контрол на фуражите в 2 свинеферми са констатирани нарушения на чл. 7 и Приложение IV на Регламент (ЕО) № 999/2001, за които нарушения са предприети всички необходими административно наказателни мерки и действия.

Взетите през 2018 г. проби от фуражи за наличие на съставки от животински произход в изпълнението на рамковия план за контрол на фуражите са 311 броя, включително 293 броя проби в изпълнение на рамковия план за контрол на фуражите и 18 броя проби от фуражи, предназначени за износ.

Протеините от животински произход са рискови по отношение на замърсяване с микроорганизми (салмонела и други бактерии от сем. Enterobacteriaceae), поради което се вземат проби от фуражи за наличие на микробиологично замърсяване. През 2018 г. в изпълнение на утвърдения рамков план са взети 37 броя проби от фуражи за наличие на салмонела, а за ентеробактерии – 21 броя. От фуражи предназначени за износ са анализирани съответно – 14 броя и 13 броя проби. При осъществения лабораторен контрол са установени 4 броя положителни резултати от лабораторен анализ за наличие на ентеробактерии във фуражи. Както и през 2017 г., несъответстващите проби са взети от фуражи предназначени за изхранване на свине. Във връзка с установените несъответствия са извършени проучвания.

Взети са и 5 проби, извън утвърдения рамков план за 2018 г., при извършените разследвания във връзка с лабораторно установени положителни резултати за класическо скрейпи при дребни преживни животни (4 броя проби от фуражи и 1 брой прахова проба).

- **Контрол на фуражи по контролна система „Ветеринарномедицински продукти и остатъци от ветеринарномедицински продукти“**

Към 31.12.2018 г. са одобрени 10 обекта за производство с медикаментозни фуражи и/или междинни продукти по чл. 55 в, ал. 1 от Закона за фуражите.

През 2018 г. са извършени общо 18 проверки на одобрени оператори, извършващи дейност „Производство на медикаментозни фуражи“, от които 9 планови, 5 последващи и 4 разследващи. При извършените проверки са дадени 9 предписания на 4 оператора, което представлява 44,4% от проверените 9 оператори.

7.3.6.5. Одити на оператори от фуражния сектор

Съгласно изискванията на чл. 6 и чл. 7 от Регламент (ЕО) № 183/2005 и във връзка с чл. 26, ал. 2 от Закона за фуражите операторите във фуражния сектор, които извършват дейности, различни от тези на ниво първично производство на фуражи (посочени в член 5, параграф 1) са задължени да имат разработени и въведени процедури, основани на принципите на HACCP - Процедура за анализ на опасностите и контрол на критичните точки.

През 2018 г. са извършени 233 одита на оператори от фуражния сектор и 28 последващи проверки за изпълнение на препоръки от одити. Може да се направи заключение, че операторите са разработили, въвели и прилагат съответните процедури, с което са изпълнени изискванията на Регламент (ЕО) № 183/2005. При някои оператори е установено, че процедурите, основани на принципите на HACCP не са актуални към момента на извършвания одит. За всички установени несъответствия са дадени препоръки, по които операторите са предприели корективни действия. Същите са проверени за изпълнението им и са закрити.

През 2018 г. е налице намаление на броя на направените препоръки при почти същия брой извършени одити, в сравнение с 2017 г., което е показателно за ефективността на осъществявания през годините официален контрол на фуражите.

7.4. Анализ на рисковете по хранителната верига

Центърът за оценка на риска по хранителната верига (ЦОРХВ) е компетентен орган по смисъла на чл. 22, параграф 7 от Регламент (ЕО) № 178/2002 на Европейския парламент и на Съвета от 28 януари 2002 г. за установяване на общите принципи и изисквания на законодателството в областта на храните.

ЦОРХВ е научната структура за оценка на риска в областта на безопасността на храните и фуражите, здравеопазването и хуманното отношение към животните, растителната защита и здравето на растенията, при спазване на принципите за прозрачност, достъпност, обективност и безпристрастност и да бъде независим, отзивчив и доверен партньор на управляващите риска – МЗХГ, БАБХ и други компетентни органи, както и активно да допринася за високото ниво на защита на потребителите чрез извършва независима научна оценка и комуникация на риска по хранителната верига.

В ЦОРХВ е ситуиран Националният контактен център на Европейския орган по безопасност на храните (ЕОБХ), който осъществява връзката между ЕОБХ, ЦОРХВ и националните научни организации по оценката на риска на държавите членки.

През 2018 г. в Центъра успешно е внедрена Система за управление на качеството съгласно стандарта ISO 9001 (2015), за което е изаден Сертификат BG.121391Q/U от 12.10.2018 г. Системата за управление на качеството обхваща всички процеси и дейности, оказващи влияние върху качеството на административното обслужване в администрацията на ЦОРХВ, както и създаване на увереност във всички заинтересовани страни, че ще им бъдат предоставяни услуги, съобразени с техните нужди и очаквания.

Основната дейност на ЦОРХВ е насочена към изготвяне на научни становища (по искане на МЗХГ, БАБХ, МЗ и други организации); комуникация на риска и одобряване, подновяване и преразглеждане на одобрението на активни вещества, антидоти и синергисти и оценка на продукти за растителна защита.

През 2018 г. са изготвени 43 научни становища (в т. ч. 7 научни обзора и 5 научни анализа). Изготвените оценки, становища и анализи през годината касаят здравеопазването на животните (в т. ч. по-специално във връзка със заболяванията инфлуенца по птиците, африканска чума по свинете и чума по дребните преживни животни), безопасността на храните, благосъстоянието на животните, здравето на растенията.

През м. февруари 2018 г. ЦОРХВ организира научно-практическа конференция на тема „Африканска чума по свинете, намаляване плътността на популацията от диви свине, като метод за ограничаване на риска от болестта в България“.

През годината са изготвени 7 научни обзора по отношение на: най-новите методи в молекулярната диагностика на заболяванията по животните; методи за определяне пола още в яйцето и спиране на умъртвяването на мъжки пилета в яйценосното направление; алтернативни медтоди, заменящи отчасти изпитванията върху животни и оценката на безопасността на химикалите и продуктите за хуманната и ветеринарната медицина и растителната защита; научна обосновка на методологията на МЗХГ за доброволно поети ангажименти за хуманно отношение към птиците, която е одобрена от ЕК.

През 2018 г. чрез БКЦ са изпратени 3 запитвания в мрежата на контактните точки за предоставяне на информация относно забраната за употреба на неоникотиноиди, национални мерки за процентно съдържание на суровини в определени храни и допустимо съдържание на натриев хлорид в традиционни сурово сушени и пушени месни продукти. Осъществена е комуникация чрез запитване до контактните точки на Полша, Чехия, Румъния и Австрия относно процедура за искане на финансова помощ от ЕС за превенция и контрол на заболяването Африканска чума по свинете.

Ежеседмично е обработвана информация от информационната система на ЕС за обявяване на някои особено опасни болести по животните (ADNS).

Изготвени са публикации на научни информации в печатни издания - брошури на Контактния център на ЕОБХ и са публикувани 11 материала.

В рамките на 2018 г. е осъществявана ефективна комуникация и диалог със заинтересованите страни по различни проблеми, свързани с безопасността на храните, въз основа на принципите за прозрачност и взаимно сътрудничество, с цел повишаване на доверието към ЦОРХВ. В тази връзка са проведени научно-практически конференции, организирани от ЦОРХВ, на които са обсъждани и дискутирани актуални рискове за страната.

ЦОРХВ е компетентният орган в България по смисъла на чл. 36 от Регламент (ЕО) № 178/2002, като част от мрежа на организации, работещи в области от компетентността на ЕОБХ и компетентния орган по чл. 75 на Регламент (ЕО) № 1107/2009 относно пускането на пазара на продукти за растителна защита (ПРЗ) и по процедурите по одобряване, подновяване и преразглеждане на одобрението на активни вещества, антидоти и синергисти.

В тази връзка, през 2018 г. са изготвени оценки съгласно Регламент (ЕО) № 1107/2009 в следните области: екотоксикология – 90 броя; съществуване в околната среда – 89 броя; физикохимични и технически свойства, аналитични методи – 131 броя; токсикология на бозайниците – 74 броя; остатъчни вещества и експозиция на потребителите – 85 броя; биологична ефикасност – 118 броя.

През годината е обработена информация относно разрешени ПРЗ в България и са изготвени 14 доклада за оценка в област "Остатъчни вещества и експозиция на потребителите" за изменение по чл. 44 и чл. 45 от Регламент (ЕО) 1107/2011.

В резултат от гореописаните дейности, приключените и предадени към БАБХ за разрешаване продукти за растителна защита са 176 броя.

7.5. Законодателни промени в областта на безопасността на храните

През 2018 г. и 2019 г. продължава оптимизирането на нормативната база в областта на здравеопазването на животните, безопасността и качеството на храните, защитените наименования, като са изготвени:

- Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 31 от 2005 г. за мерките за профилактика, ограничаване и ликвидиране на Нюкясълската болест (псевдочума) по птиците и за условията и реда за прилагането им (обн. ДВ бр. 64 от 03.08.2018 г.);
- Наредба за допълнение на Наредба № 1 (обн. ДВ. бр.51 от 19.06. 2018 г.);
- Наредба за изменение и допълнение на Наредбата за специфичните изисквания към млечните продукти (обн. ДВ. бр.58 от 13 юли 2018 г.);
- Наредба № 4 от 28 май 2019 г. за условията и реда за използване на незадължителния термин за качество „планински продукт“ и за осъществяването на контрол върху неговата употреба. С приемането на наредбата производителите от планинските райони имат право да обозначат върху етикетите си означението „планински продукт“ (обн. ДВ, бр. 45 от 7.06.2019 г.);
- Изготвена Наредба № 5 от 13 август 2019 г. за подготовка и представяне на искания до Европейската комисия относно земеделските продукти и храни със защитени географски означения и традиционно специфичен характер, за контрол за съответствие с продуктовата спецификация и за водене на регистри на производителите и контролиращите лица (ДВ, бр. 67 от 23.08.2019 г.).

Във връзка с Българското председателство на Съвета на ЕС са организирани и проведени

технически заседания, работни групи и сесии на Комитетите на Кодекс алиментариус: Комитет за остатъци от пестициди, Комитет за методи за анализ и вземане на проби, Комитет за остатъци от ВМП в храни, Комитет за замърсители в храните и Комитет за добавки в храните.

Приоритетни дейности през 2019 г.

През първата половина на 2019 г. като приоритетна дейност на МЗХГ в областта на безопасността на храните е изготвянето на анализ на европейското законодателство относно предложенията от Европейската комисия пакет от пет предложения за преразглеждане на законодателството на Европейския съюз в областта на хранителната верига и тяхното официално публикуване във връзка с изготвяне на проект на нов Закон за ветеринарномедицинската дейност и актуализиране на проекта на Закон за управление на агрохранителната верига.

Важни са и дейностите и работните групи, свързани с трудности при изпълнението на Национална програма за профилактика, надзор, контрол и ликвидиране на болестите по животните и зоонозите, и осъществяване на инвентаризация на животновъдните обекти на територията на цялата страна. В тази връзка са осъществени проверки на място във връзка с отпусканата държавна помощ към земеделските производители относно осъществяване на профилактични мероприятия както и физически проверки на животновъдни обекти за установяване на съответствие на дейността им с действащото законодателство в областта на идентификация на селскостопанските животни. Изготвени са доклади с установените констатации, пропуски, нарушения и в резултат на анализ са представени препоръки за подобряването на процедури и други оперативни документи.

8. Селекция и репродукция в животновъдството

8.1. Управление на националните генетични ресурси в животновъдството

Изпълнителната агенция по селекция и репродукция в животновъдството (ИАСРЖ) подпомага министъра на земеделието, храните и горите при провеждане на държавната политика в областта на развъдната дейност и управление и съхранение на генетичните ресурси. Агенцията осъществява мониторинг на състоянието на националните генетични ресурси, както и координация на дейностите, свързани с управлението им.

ИАСРЖ участва в управление на националните генетични ресурси в животновъдството чрез ръководство, организиране и участие в дейността на Националния съвет по управление и съхранение на генетичните ресурси. През 2018 г. са проведени 33 заседания на Съвета по секции за отделните направления в животновъдството, където са обсъждани проблемите на съответния бранш и са направени редица предложения за подобряване на развъдната дейност.

Агенцията ежегодно извършва мониторинг на породите във връзка с поддържане и периодично актуализиране на Регистър на развъдните стада от Националния генофонд по чл.18, ал. 6 от Закона за животновъдството. Съветът по генетични ресурси периодично обсъжда състоянието на национални породи животни и предприема необходимите мерки за недопускане на тяхното изчезване.

Експерти на ИАСРЖ определят породна принадлежност по изготвени подробни породни характеристики на отглежданите в страната животни от видовете говеда, биволи, овце и кози. През 2018 г. е определена породна принадлежност на: 308 говеда в 5 стопанства и на 316 овце, отглеждани в 2 земеделски стопанства.

През 2018 г. Агенцията е определила развъдния статус на стадата, рисковия статус на породите и тренда на изменение. През годината развъдните организации в страната и ИАСРЖ контролират 27 автохтонни породи, които са и обект на подпомагане по мярка 214 „Агроекологични плащания“ в направление „Опазване на застрашени от изчезване местни породи“ от ПРСР за периода 2007 - 2013 г. и мярка 10 „Агроекология и климат“ от ПРСР за периода 2014 - 2020 г.

През периода 2009 - 2018 г. има породи с понижен статус на застрашеност, но няма изчезнали породи. Като изчезваща порода може да бъде определена единствено породата „Плевенски кон“. Следи се за състоянието на автохтонните породи Старозагорска овца, Бяла маришка овца, Местна карнобатска овца, Брезнишка овца, а от комерсиалните породи - на Карнобатска и Тракийска тънкорунни, Дунавски кон и Дунавската бяла свиня. През 2018 г. продължават да се прилагат мерки за възстановяване на Българското кафяво говедо и Българското червено говедо. В началото на 2018 г. Асоциацията за развъждане на Българско кафяво говедо порода е получила разрешение за извършване на развъдна дейност с породата, вследствие на което е поела дейностите по селекция. За развитието на Българското червено говедо е разработен развъден план, който се изпълнява и през 2018 г.

ИАСРЖ поддържа информационна база данни за състоянието на генетичните ресурси по образец на базата EFABIS на Европейската регионална фокусна точка. Националната система е свързана с EFABIS, а последната - с информационната система DAD-IS на Световната организация по прехраната (FAO). Тази интеграция дава възможност за трансфер на данни от националната към европейската и световната информационни системи, като информацията е актуализирана и през 2018 г.

През 2018 г., съвместно с развъдните организации, е извършена актуализация на данните в Информационната система за местните породи селскостопански животни, като в края на годината са регистрирани 113 161 броя животни от 33 породи.

ИАСРЖ управлява и поддържа Национална генетична банка с две хранилища (София и Сливен), в които се съхранява криоконсервирана семенна течност от различни видове и породи животни.

Към края на 2018 г. в Национална генетична банка се съхраняват общо 1 917 095 дози дълбоко замразена семенна течност от 299 разплодника от 21 породи говеда, 3 породи биволи, 3 породи овце и една порода коне.

Агенцията поддържа и Национален генетичен резерв като отделна част от Националната генетична банка. Резервът гарантира националния суверенитет на страната по отношение на генетичните ресурси, опазването, възстановяването и устойчивото управление на биологичното разнообразие, както и ограничаване на загубата му.

Към 31.12.2018 г. в Националния генетичен резерв на страната се съхраняват 380 139 дози замразен семенен материал от: 406 говежди и 28 биволски разплодника, от 56 коча и 10 жребеца. Дозите са от 27 породи говеда (15 млечни и 12 месодайни), 4 породи биволи (Мурра, Българска мурра, Джафарабаци и Нили равни), 20 породи овце (Каракачанска, Медночервена шуменска, Местна карнобатска, Реплянска, Средностаропланинска, Дъбенска, Сакарска, Софийска, Западностаропланинска, Брезнишка, Котренска, черноглава плевенска, Асаф, Ил д'ьо Франс и кръстоски от породата Аваси, Австралийски и Новозеландски меринос, Бурула, Перендел и Коридел) и 7 породи коне (Чистокръвен арабски, Англо-арабски, Плевенски, Български тежковозен кон, Източно български, Гидран и Чистокръвен английски кон).

През 2018 г. Националният генетичен резерв е обогатен с 2 321 нови дози от четири нови говежди разплодници от породите Джерсей и Англер; с три жребеца от породите: Плевенски, Гидран и Чистокръвен арабски; с 8 коча от породите Котленска, Черноглава плевенска, Асаф и Ил д'ьо Франс; с три пръча от породата Саанска коза. Посоченото разнообразие осигурява на фермерите и животновъдите генетичен материал, с който те могат да подобряват своите породи и да ги адаптират към последиците от измененията на климата.

За гарантиране на по-висока биосигурност замразеният семенен материал от Националния генетичен резерв се съхранява в две криохранилища - София и Сливен.

Към края на 2018 г. в Националната Генбанка и Националния генетичен резерв се съхраняват общо 2 297 234 дози дълбоко замразена семенна течност, от които 311 996 дози са от 94 разплодника от

5 породи говеда, 1 порода биволи, 3 породи овце и 3 породи коне, които са изчезващи и застрашени от изчезване местни и автохтонни породи.

ИАСРЖ управлява и поддържа двете Държавни станции за изкуствено осеменяване (ДСИО) в София и Сливен, осигуряващи развъдната дейност и съхранението на генетичните ресурси в страната. В станциите се получава и съхранява дълготрайно разплоден материал от ценни високо продуктивни породи и от застрашени от изчезване и изчезващи местни автохтонни породи животни.

Към края на 2018 г. в ДСИО Сливен се отглеждат 6 говежди и 3 биволски разплодника. През годината са постъпили 4 бика от породите: Джерсей, Симентал и Българска Мурра, а са изключени от разплодна дейност 9 разплодника, поради изпълнена производствена програма.

В рамките на 2018 г. от наличните разплодници в ДСИО Сливен са произведени 20 900 дози замразена сперма под формата на пайети.

В ДСИО Сливен се поддържа депо за отглеждане на нерези с цел производство на свежа сперма за изкуствено осеменяване на свине. Във връзка с усложнената эпизоотична обстановка със заболяването „Африканска чума по свинете“ от месец септември 2018 г. е преустановено получаването на семенен материал от наличните нерези. От началото на годината до момента на използването им, от действащите 4 броя нерези (3 нереза от породите Дунавска бяла и един нерез-кръстоска от породите Голяма бяла х Ландрас х Пиетрен) са произведени 699 дози свежа сперма и са осеменени 446 свине-майки.

В ДСИО София се поддържа коневъдно депо, като към края на 2018 г. в него се отглеждат 20 коня – 7 жребеца от породите: Чистокръвна арабска, Чистокръвен английски, Арабска шагия, Дунавски и Плевенски кон; 8 кобили от породите Плевенски кон, Гидран, Тракенен БГ и 5 подрастващи кончета от породите Плевенски кон, Гидран и Български тежковоз.

През месец май 2018 г. в ДСИО гр. София започва работа с разплодници от овце и кози. През годината в станцията са влезли 15 коча от породите Черноглава Плевенска, Старопланински цигай, Старозагорска, Ил дьо франс, Асаф и Котленска, а шест са я напуснали. От вида кози, разплодниците, които са влезли в станцията са от породите Немска бяла благородна, Тюрингер Валд, Саанска, Англо Нубийска и Алпийска коза. През 2018 г. са получени 164 еякулата и са замразени 3 497 дози сперма от наличните кочове и пръчове.

ИАСРЖ подпомага дейността на развъдните организации при реализиране на развъдните им програми, гарантиране на правилна оценка на селекционните признаци и оценка на развъдната стойност чрез: предоставяне на възможност за изследване на качествените показатели на контролираните признаци в нейните лаборатории; отглеждане на мъжки животни и производство и съхранение на семенен материал; доказване на произхода на разплодни животни в нейната лаборатория.

За целта, Агенцията управлява и поддържа лаборатория за контрол на млечната продуктивност и лаборатория за контрол на вълнодайната продуктивност.

През 2018 г. в лабораторията за определяне на физико-химичния състав на млякото в гр. Сливен са анализирани общо 17 367 проби от краве и овче мляко, с 685 проби повече от предходната година.

Лабораторията за изпитване на кочове по собствена продуктивност (гр. Шумен), обслужваща селекцията в тънкорунното овцевъдство, дава възможност да се определи величината на някои селекционни признаци и качеството на вълната по отношение на физико-механичните свойства, рандемана и количеството чисто влакно. През 2018 г. в нея са изследвани 1 123 броя проби от вълна, с 206 проби по-малко спрямо предходната година.

ИАСРЖ предоставя на развъдните организации различни варианти за съвместна дейност, сътрудничество и партньорство по отглеждане на мъжки разплодни животни, производство и

криоконсервация на сперма от тях. През 2018 г. с договори за съвместна репродуктивна дейност в базите на ИАСРЖ са се отглеждали 8 говежди разплодника, 15 коча, 11 пръча и 26 жребеца и кобили.

Продължава дейността на откритата през 2016 г. Национална генетична лаборатория, която служи за достоверно, научно обосновано определяне на породна принадлежност на животните на съвременен ниво, признато от международната общност и позволява извършване на референтни ДНК – анализи. С това се дава възможност за осъществяване на контрол на изпълнението на Развъдните програми, както да се сепарират/отделят чистопородните животни от кръстоските, във връзка със субсидирането им. През 2018 г. в Националната генетична лаборатория е извършен ДНК анализ на 4 838 проби.

Чрез ИАСРЖ, България е пълноправен член на Международния Комитет по Регистрация в Животновъдството (ICAR) и като такъв получава достъп до значителна техническа информация, възможност за използване на съществуващи контакти с други международни организации, експертна помощ при акредитиране на лаборатории и много други. С въвеждането в експлоатация на съвременното оборудване в млечната лаборатория и в националната генетична лаборатория, България гарантира изпълнението на световно утвърдени методи и стандарти в областта на развъдната дейност. Това създава възможности за достъп до международните пазари за племенни животни, произведени от българските фермери.

Реализацията на семенен материал на разплодници от националния генофонд се осъществява от 9 лицензирани центъра за съхранение на сперма, като в шест от тях е създадена организация за функциониране на 25 подвижни линии, чрез които се доставя спермата в непосредствена близост до фермите и се осъществява пряк контакт на експерти от ИАСРЖ с фермерите и техник осеменителите на място, като се създава възможност за обсъждане на проблеми и оказване на помощ при избора на породи и бици при изготвянето на случни планове.

През 2018 г. са реализирани общо 37 837 дози сперма, с 4 300 дози по-малко в сравнение с предходната година. Около 39% от общия брой реализирани дози са от български породи говеда и биволи. Нараства търсенето на семенен материал от Българско родопско говедо, което е вече на първо място по разпространение от българските породи.

През последните години силно нараства интересът за запазване на генетичното разнообразие на животните, използвани за селскостопански цели. С одобрението на Глобалния план на ФАО за действие за опазване на генетичните ресурси в животновъдството, ИАСРЖ е предприела конкретни стъпки за ефективно управление и дългосрочно опазване на генетичното разнообразие в животновъдството. С тази цел е разработена десетгодишна Консервационна програма за *ex situ* управление на генетичните ресурси в Р България. В нея е предвидено в Държавните станции за изкуствено осеменяване да постъпват разплодници от комерсиални и автохтонни породи говеда, биволи, овце, кози и коне, от които се консервира генетичен материал. С изпълнение на криоконсервационната програма, Националният генетичен резерв и Националната генетична банка ще се обогатят с потенциално полезни гени от 11 породи говеда, 1 порода биволи, 26 породи овце, 4 породи кози и 13 породи коне.

В изпълнение на програмата, през последните 5 години ИАСРЖ е предприела дейности за възстановяване на породата Българско червено говедо. В тази връзка са издирени 13 типични животни, отговарящи на породните описания на породата и е осигурен семенен материал от високо класни бици. Към края на 2018 г. животните от породата Българско червено говедо са 27, като в двете контролирани стада има достатъчен брой млади животни за възпроизводство. Основната цел на развъдната работа с Българското червено говедо е запазване и увеличаване на наличния генофонд и затвърждаване на биологичните качества, осигуряващи типичност, продуктивност и преживяемост на породата.

В изпълнение на програмите за спасяване от изчезване и възстановяване на породите Дунавски, Плевенски кон и Български тежковозен кон, действат сключените договори на ИАСРЖ с Асоциация за

възстановяване и развитие на породите Плевенски кон и Гидран и Асоциация на коневъдите в България. Целта е получаване и стокиране на сперма от жребци от трите породи, извършване на ембриотрансфер, както и естествено покряване на кобили от породата Дунавски и Плевенски кон.

С оглед предотвратяване изчезването на породите Дунавски и Плевенски кон продължава да действа екип за разработване, изпитване и внедряване на технология за получаване, окачествяване, обработка и криоконсервация на семенна течност от жребци. След успешното замразяване на семенна течност от жребци е пристъпено към попълване на НГР със семенна течност от жребци. Към 31.12.2018 г. в НГБ И НГР са стокирани 4 663 дози семенна течност от вида коне, като е доказано качеството на криоконсервираната течност на 4 жребца.

За популяризиране на националните генетични ресурси и развъдната дейност, през 2018 г. ИАСРЖ е организираща и провела две изложения, финансирани от ДФ „Земеделие“ по схемите на държавни помощи - Национално изложение по животновъдство, гр. Сливен и Изложение Евро Тиър, гр. Ханوفر.

През 2018 г. Агенцията е организираща и провела за втора година открит за обществеността преглед на биволските бици в ДСИО гр. Сливен, а в ДСИО гр. София - ден на отворени врати с цел популяризиране на ефекта от развъдната дейност.

През годината са проведени множество срещи и са предоставени консултантски услуги и професионални съвети на развъдни организации, неправителствени организации и фермери по въпроси, свързани с развъдната дейност, технологиите на отглеждане, хранене и възпроизводство на разплодни животни.

Консултантската дейност на ИАСРЖ е насочена към популяризиране предимствата от отглеждането на местни автохтонни породи, стимулиране ефективното използване на националните генетични ресурси, поети и успешно реализирани агроекологични ангажименти по опазване на околната среда, запазване и съхранение на биологичното разнообразие на видовете и породи селскостопански животни и усъвършенстване процеса на саморегулиране и въвеждане на добрите земеделски практики.

През 2018 г. ИАСРЖ продължава да представлява България в международни органи и организации, свързани с управлението и съхраняването на европейските и световни генетични ресурси в животновъдството и да участва в работни групи, срещи и различни проекти.

8.2. Контрол и координация на развъдната дейност

През 2018 г. ИАСРЖ е осъществила контрол чрез провеждане на проверка на дейността на развъдните организации, получили подпомагане по схемата на държавна помощ „Помощ за водене на родословна книга и за определяне на продуктивността и генетичните качества на животните“. В съответствие с изискванията на схемата, извършените проверки обхващат развъдната дейност с животни, както следва: 120 813 говеда, 10 080 броя биволи, 358 008 броя овце, 20 197 броя кози, 66 ферми с 43 181 броя свине, 6 ферми с 904 494 броя птици, 493 ферми с 9 292 броя коне, 97 пчелина с 19 057 пчелни семейства, 18 ферми с 299 кучета и 10 ферми с 1 671 зайци.

В рамките на годината е извършена проверка за породна принадлежност на минимум 5% от броя на стадата под селекционен контрол в сектор „Говедовъдство“, като са проверени 10 развъдни организации, с общо 360 ферми (представляващи 19,4% от общия брой стада под селекционен контрол), с 27 849 броя животни.

През 2018 г. са осъществени и проверки на говеда, овце и кози, за спазване на критериите за вписване на животните в родословните книги и съответствието им с целите, заложили в развъдните им програми.

През годината Агенцията е извършила планови проверки на дейността на 42 развъдни организации, както и 6 извънпланови проверки.

ИАСРЖ е осъществила проверки за спазването на развъдната програма от бенефициентите, субсидирани по направление „Опазване на застрашени от изчезване местни породи“ на мярка 214 „Агроекологични плащания“ и мярка 10 Агроекология и климат от ПРСР, въз основа на резултатите от които са извършени съответните плащания.

В рамките на годината е проведен пролетен и есенен преглед на коневъдното стадо в Държавно предприятие „Кабюк“.

През 2018 г. Агенцията е извършила проверки на проведените 31 изложби и изложения от развъдните организации.

Извършена е оценка по Методика за извършване на оценка на племенни животни от вида говеда на 59 броя животни.

Поради липса на одобрени развъдни организации за определени породи, през 2018 г. ИАСРЖ извършва селекционна дейност в говедовъдството на 813 говеда от следните породи: Галоуей – 579 животни, Шароле – 94 животни, Обрак - 59 животни, Джерсей – 71 животни и Българско червено говедо - 10 животни.

Развъдната дейност в овцевъдството с породи, за които няма развъдни организации в страната, обхваща 3 694 овце, разпределени по породи както следва: Местна карнобатска – 1 656 животни, Аваси – 1 352 животни, Хиос - 519 животни, Романовска - 167 животни.

Селекционната дейност в козевъдството с породи, за които няма развъдни организации в страната, се извършва с 1 346 кози от породите: Алпийска – 1 194 животни и Боер - 152 животни.

ИАСРЖ има сключени договори с фермерите, отглеждащи животни от гореизброените породи за развъдна дейност, като е извършен преглед на стадата и са актуализирани данните за текущото състояние на контролираните животни. През 2018 г. е определен породният състав на 308 говеда и 316 овце в 7 нови стада. В интегрираната информационна система на БАБХ – ВетИС са регистрирани общо 624 животни като селекционни. През годината са въведени в родословни книги 813 говеда, 3 694 овце и 1 346 кози. В регистъра на издадените родословни сертификати от ИАСРЖ до края на 2018 г. са въведени 580 зоотехнически сертификата за кози, 126 нови родословни сертификата за говеда и 1 203 нови и 300 преиздадени сертификата за овце.

С тази дейност на ИАСРЖ се дава възможност на фермерите, отглеждащи посочените породи, за които няма създадени развъдни организации, да кандидатстват по схемите за обвързано подпомагане за животни под селекционен контрол.

Във връзка с прилагането на схемите за обвързано с производството подпомагане в сектор „Животновъдство“ за животни под селекционен контрол са извършени проверки за определяне на животните под селекционен контрол, както и отразяване на одобрените животни в системата ВетИС на БАБХ. През 2018 г. от ИАСРЖ в системата ВетИС са отразени: 121 680 говеда от 17 породи, 372 808 овце от 34 породи и 24 333 кози от 10 породи.

Качеството на разплодния материал, произвеждан, постъпващ и разпространяван на територията на страната, се контролира от ИАСРЖ чрез поддържане на национален регистър на мъжките разплодни животни и Регистър на развъдните стада от националния генофонд.

Към 31.12.2018 г. в Регистъра на мъжките разплодни животни са включени: 1 535 говежди бика, 272 биволски бика, 9 800 коча, 801 пръча, 494 жребци, 500 нерези, 47 кучета и 261 зайци.

В Регистъра на развъдните стада е вписана информация, както следва: говедовъдство – 1 852 стада със 120 660 животни, биволовъдство – 251 стада с 11 752 животни, овцевъдство – 2 194 стада с 372 808 животни, козевъдство – 339 стада с 24 333 животни, свиневъдство – 52 стада с 44 398 животни, коневъдство – 1 089 собственика с 11 301 животни, птицевъдство – 16 стада с 1 029 611 птици. В регистъра са включени и 100 пчелина с 22 942 пчелни семейства, 16 собственика на кучета от породи със стопанско значение с 342 животни, както и 9 собственика на зайци с 1 591 животни.

През 2018 г. в регистъра на вносителите на биологични продукти са регистрирани 2 вносители, с подадени 5 уведомления за междуобщностна търговия. През годината са внесени 14 839 дози дълбоко замразена сперма от 55 говежди разплодника. Регистрираните дози са от породите говеда Холщайн, Кафяво говедо, Монбелиард, Симентал, Херефорд, Лимузин, Абердин Ангус, Гаскон, Белгийско синьо, Шароле и INRA 95.

9. Селскостопанска наука, обучение и съветническа дейност

9.1. Научноизследователска дейност и научно обслужване в селското стопанство, осъществявани от Селскостопанска академия

Научноизследователската дейност на Селскостопанска академия (ССА) е свързана с разработването на проекти от национално и общоевропейско значение в областта на селското стопанство и хранителната промишленост, основаващи се на научнообосновани изследвания, съобразени с агро-екологичните условия на страната. Основни приоритети в научноизследователската дейност са проектите за създаване на нови, усъвършенствани сортове и хибриди земеделски култури с по-висока екологична пластичност; стабилност на добивите и висока толерантност на биотични и абиотични стресови фактори; опазване и управление на почви, води, генетични ресурси; намаляване на отрицателното въздействие на промените в климата върху земеделското производство; устойчиво развитие и конкурентоспособност на земеделието и хранителната промишленост; качество и безопасност на храните за здравословен начин на живот; интегрирана политика за развитие на селските райони; устойчиво развитие и конкурентоспособност на биоикономика; устойчиво развитие на научния потенциал и капацитет на селскостопанската наука.

През отчетната 2018 г. в научноизследователските институти, научните центрове и опитните станции към ССА са разработвани 123 научноизследователски проекта. От тях, 9 проекта са финансирани от фонд „Научни изследвания“, а 45 проекта - от национални ведомства и организации.

9.1.1. Създадени и внедрени в производството научни продукти

В ежегодно издаваната от ИААС Официална сортова листа на страната за 2018 г. са вписани 269 сорта на ССА. В списък А (зърнени, фуражни, маслодайни и технически култури, цвекло, картофи и овощни растения) са включени 205 сорта, а в списък Б (зеленчукови, декоративни, медицински и ароматни култури и лоза) - 64 сорта.

Научните продукти, получили правна закрила през 2018 г. са 18 на брой, в т. ч. за 4 зърнени култури, 3 влакнодайни култури, 3 маслодайни култури, 4 декоративни растения, 3 фуражни култури и 1 зеленчукова култура.

За 2018 г. в Патентно ведомство са подадени 22 заявки. ССА притежава и поддържа 352 броя сертификати за сортове растения и породи животни, съгласно Закона за закрила на новите сортове растения и породи животни, издадени от Патентното ведомство. Академията притежава 5 действащи регистрирани полезни модела в областта на растениевъдството, животновъдството и хранителните технологии.

През 2018 г. са сключени 51 лицензионни договора с фирми и фермери на обща стойност 412 898 лева за използване на сортове, разработени от институтите на ССА.

9.1.2. Трансфер на знания и научни продукти и професионално обучение

През 2018 г. в създадените 51 демонстративни полета са организирани 36 открити дни за запознаване на земеделските производители с нови сортове растения, породи животни, селскостопански машини, технологични решения, поливна техника и растителнозащитни мероприятия.

Поделенията на ССА са участвали със свои разработки в над 51 различни изложения и панаири от национален и местен характер. През годината са проведени 66 броя научно-практически конференции, семинари, симпозиуми и кръгли маси.

Учените от ССА са участвали в 13 краткосрочни курса за повишаване квалификацията на селскостопанските специалисти и фермери. В Центъра за професионално обучение към ССА са проведени общо 10 курса (7 курса „Фермер – производител на селскостопанска продукция”, 2 курса „Фермер – земеделец” и 1 курс по „Агроекология”), като са обучени 126 земеделски производители.

През годината са направени голям брой консултации, свързани с технологиите в растениевъдството, животновъдство и хранителната промишленост.

9.1.3. Квалификационна структура на учените и обучение на докторанти

Общият брой на научните работници в ССА към края на 2018 г. е 494, разпределени по академични длъжности и с научни степени, както следва: професори - 79, доценти - 171, главни асистенти - 127 и асистенти - 117, с образователна и научна степен „доктор”- 397 учени и с научна степен „доктор на науките” - 11. Съотношението между хабилитирани и нехабилитирани учени в ССА е 1,02.

През 2018 г. са хабилитирани 14 учени, от които 7 са придобили академична длъжност „професор“, а други 7 – „доцент“. През годината 26 асистенти са заели академична длъжност „главен асистент“.

В рамките на 2018 г. в Националната агенция за оценяване и акредитация са внесени документи за разкриване на процедура за програмна акредитация за обучение в ОНС „доктор” по нова за Академията докторска програма „Лозарство” от професионално направление „Растениевъдство” в Института по лозарство и винарство – Плевен. В научноизследователски институти на ССА са зачислени 6 докторанта и 5 асистента в докторантура. Общо през отчетния период се обучават в ОНС „доктор” 95 докторанта. Успешно защитили дисертационните си трудове и получили дипломите си за придобита ОНС „доктор” са 18 докторанта.

9.1.4. Специализирана научна периодика

ССА издава пет научни списания – „Bulgarian Journal of Agricultural Science“, „Растениевъдни науки“, „Животновъдни науки“, „Почвознание агрохимия и екология“ и „Икономика и управление на селското стопанство“. Внедрени са уеб базирани платформи за индексирание на техническите изисквания към световните бази данни на публикуваните в списанията статии.

9.1.5. Международно сътрудничество в областта на селскостопанската наука

През 2018 г. научноизследователските институти и опитните станции на ССА са взели участие по тематики от взаимен интерес в съвместни изследователски проекти, международни семинари, конференции, консултативни срещи, специализации в чужбина, прием на чуждестранни учени и др.

През годината са изпълнявани общо 73 международни договорености, от които 25 на двустранна основа.

Институтите на Академията са изпълнявали 8 проекта, финансирани и подпомагани от различни международни институции – Организацията по прехрана и земеделие (ФАО), Международния център по генетично инженерство и биотехнология (МЦГИБ), Международната агенция за атомна енергия (МААЕ), Международния център за подобряване на царевичата и пшеницата (СИММИТ) и др.

През 2018 г. са изпълнявани съвместни проекти по програма „Хоризонт 2020“ на ЕС, проекти по програмите за „Трансгранично сътрудничество между България и Румъния“ и „Трансгранично сътрудничество между България и Гърция“, проекти по програма „Здравеопазване и потребители“ с Европейската служба за безопасност на храните (EFSA).

Учени от ССА са национални координатори или участници в 7 проекта по програма COST на ЕС в областите: „Храни и Земеделие“ и „Науки за земята и околната среда“.

Отделно научноизследователските институти към ССА са изпълнявали 59 дистрибуторски и търговски договори с Турция, Русия, Румъния, Украйна и др.

През годината е осъществено научно-техническо сътрудничество с Алжир, Виетнам, КНР, Кипър, Кралство Мароко, Молдова, Монголия, Румъния, Украйна и др.

9.2. Съветническа дейност

Съществена част от държавната политика за предоставяне на консултантски услуги за осигуряване подходящо ниво на технически и икономически знания и умения в земеделския и горския сектор с цел прилагане на ОСП и повишаване конкурентоспособността на българския производител в единния европейски пазар се реализира чрез Националната служба за съвети в земеделието (НССЗ).

НССЗ предлага комплексен „пакет от консултантски услуги“, включващ консултации от създаването на стопанството до неговото пълно обслужване в агрономически, животновъден и аграрикономически аспект, организира и провежда обучения за земеделските стопани.

Дейностите на НССЗ са разнообразни и се допълват, за да предоставят различни услуги и информацията да достигне до по-широк кръг от хора. Новите електронни услуги навлизат и за земеделските стопани. През 2018 г. стартира подаване на проектни предложения по мерките от ПРСР 2014-2020 г. чрез Информационна система за управление и наблюдение на средствата от ЕС в България 2020 (ИСУН 2020).

Службата подпомага трансфера и приложението на научните и практическите достижения в областта на земеделието и по този начин оказва съдействие за усъвършенстване на връзката „научни изследвания – съвети в земеделието – земеделски бизнес“. През 2018 г. са увеличени дейностите, свързани с организиране на демонстрационни събития, с цел подобряване на взаимното обучение и обмен на знания между земеделските стопани и засилване на връзката между тях.

НССЗ провежда професионални обучения за земеделските стопани в областта на земеделието, курсове, семинари, информационни дейности и обучения по ключови компетентности чрез лицензирания Център за професионално обучение (ЦПО) към Службата.

Провеждат се изнесени приемни (консултантски дни) в различни населени места, които са отдалечени от областните центрове, с цел улесняване достъпа на земеделските стопани до предлаганите консултантски услуги.

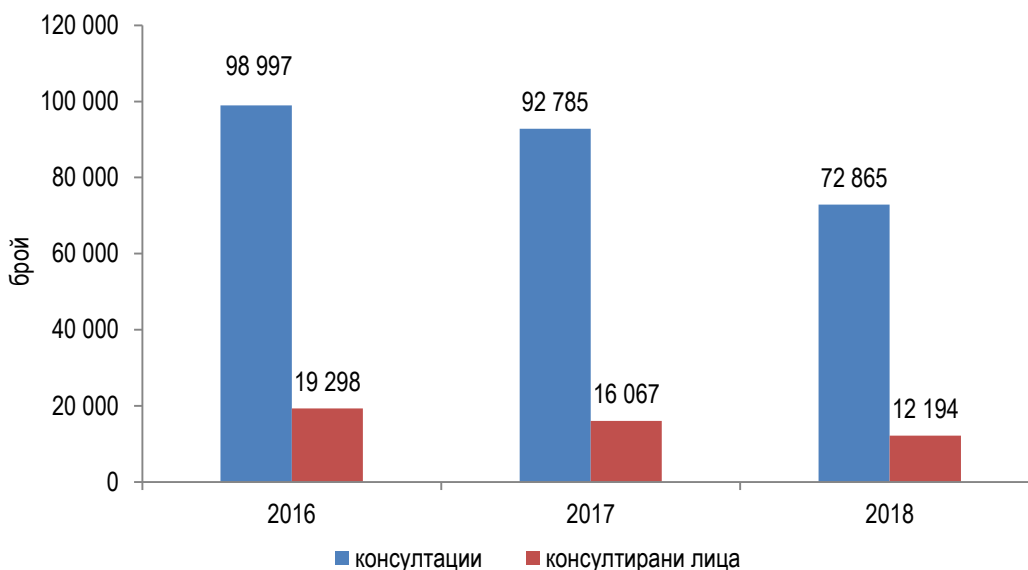
НССЗ разпространява сред земеделските стопани полезна информация и популяризира добрите практики по кандидатстването и изпълнението на проекти по ПРСР. Чрез създадените „фермерски кръгове“ се повишава ефективността на предоставяните от Службата консултации и се достига до по-голям брой земеделски стопани.

Всички консултации, които НССЗ предоставя, са безплатни за земеделските производители.

През 2018 г. общо 12 194 лица са получили 72 865 консултации от експерти на НССЗ. Направени са и 2 625 посещения на място в земеделските стопанства. Броят на консултираните лица намалява с 24% спрямо предходната година, а предоставените консултации в офиса и на място в земеделските

стопанства - с 21%. По-голяма част от лицата, получили консултации, се възползват от предлагания от НССЗ цялостен пакет от съветнически услуги.

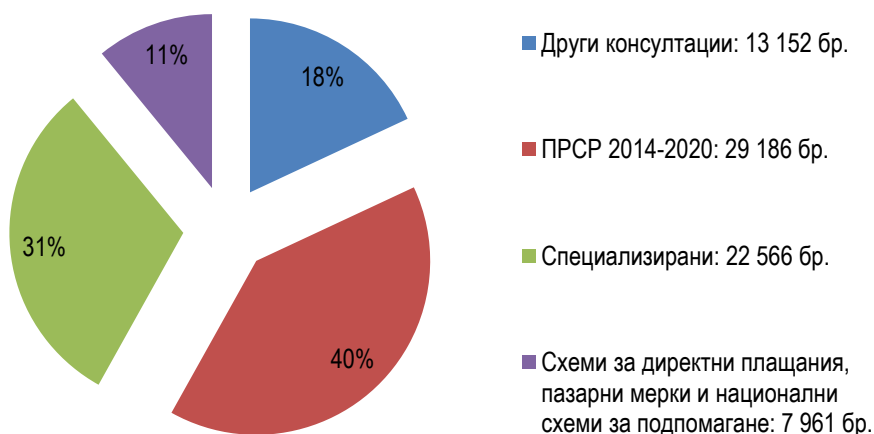
Фигура V.2. Общ брой предоставени консултации и консултирани лица в офиса и на място за периода 2016 - 2018 г.

Източник: НССЗ

Целевите групи, към които основно са насочени дейностите на НССЗ са: земеделски стопани, които вече са започнали своята земеделска дейност (в тази група преобладават малките земеделски стопанства); лица, които искат да започнат земеделска дейност; лица, живеещи в селските райони, включително и собственици на гори.

Фигура V.3. Предоставени консултации по вид за 2018 г.

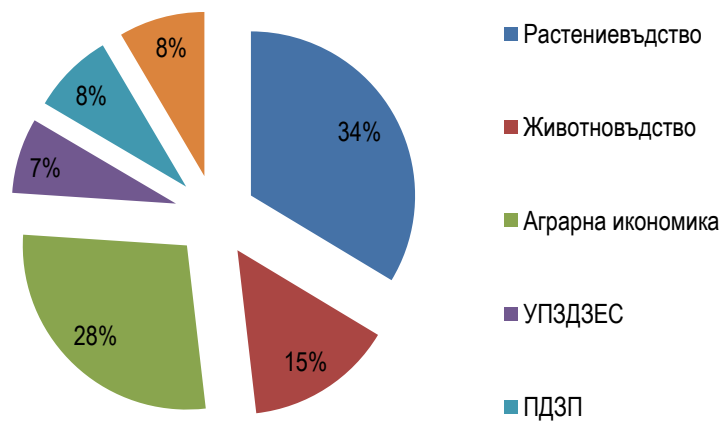

Източник: НССЗ

През 2018 г. експертите на НССЗ са предоставили 7 840 консултации по теми, касаещи третия Национален план за действие по изменение на климата (НПДИК) за периода 2013-2020 г. Консултирани са 4 431 лица – с 8% по-малко в сравнение с 2017 г., по теми, касаещи различни видове дейности с пряк или косвен ефект върху намалението на емисии на парникови газове.

Основните консултации, които е предоставила НССЗ през 2018 г., са свързани с възможностите за подпомагане по ПРСР 2014 - 2020 г., особено по подмерки 6.1 „Стартова помощ за млади земеделски стопани“; 4.1.2 „Инвестиции в земеделски стопанства по Тематична подпрограма за развитие на малки стопанства“ и 6.3 „Стартова помощ за развитието на малки стопанства“, както и специализирани консултации в областта на растениевъдството, животновъдството и аграрната икономика.

Фигура V.4. Разпределение на предоставените специализирани консултации през 2018 г. по вид

Източник: НССЗ

9.3. Професионални обучения

В Центъра за професионално обучение към НССЗ се провежда обучение на лица над 16 години за придобиване, разширяване и усъвършенстване на професионалната квалификация с цел подобряване на пригодността за заетост, подпомагане на професионалната кариера и индивидуалното развитие.

През 2018 г. в ЦПО са обучени 20 фермери на тема „Агроекология“.

9.4. Подобряване на връзката „научни изследвания – съвети в земеделието - земеделски бизнес“

През 2018 г. са проведени 113 съвместни информационни срещи-семинари и мероприятия с университети, където са дискутирани специализирани теми, възможностите за подпомагане на земеделските стопани по мерките от ПРСР 2014-2020 г. и по схемите за директни плащания - кампания 2018, с участието на учени и експерти от НССЗ, ССА, Аграрния университет – гр. Пловдив, Тракийския университет – гр. Ст. Загора, Русенския университет "Ангел Кънчев", Областните дирекции на БАБХ и други организации.

Провеждането на информационни семинари с демонстрации в стопанствата на клиенти на НССЗ стартира като добра практика от 2016 г. Семинарите с демонстрации за 2018 г. са 27 на брой.

Към информационните събития през 2018 г. са проявили интерес и са взели участие над 2 300 земеделски стопани. Тези съвместни дейности и мероприятия по своя характер представляват специализирано обучение, изцяло ориентирано към нуждите на земеделските стопани. Най-много са проведените съвместни мероприятия в сектор „растениевъдство“ - 50%, следвани от тези в сектор „животновъдство“ - 42% и в областта на аграрната икономика - 21%.

9.5. Информационно осигуряване

През 2018 г. експертите на НССЗ са участвали в 264 информационни мероприятия (124 информационни срещи, 98 семинари, 27 семинари с демонстрация и 15 други мероприятия). Изготвени и разпространени са 145 броя информационни материали (календар на земеделския стопанин, образователни листовки, дигланки, брошури).

Чрез изнесените приемни земеделските стопани получават актуална информация и съвети за възможностите за финансиране по ПРСР 2014 - 2020 г., схемите за директни плащания и националните схеми за подпомагане на място в региона. През 2018 г. са проведени 1 092 изнесени приемни, като са били консултирани 3 145 лица.

Продължават да функционират създадените „27 фермерски кръга“. В тях през годината са взели участие 348 земеделски стопани. Целта на „фермерските кръгове“ е да разпространява сред земеделските производители полезна информация и да популяризират добрите практики по кандидатстването и изпълнението на проекти по ПРСР.

9.6. Агрехимични анализи

Направленията на лабораторната дейност на Центъра за изпитване и оценка на пригодността и качеството на почвите (ЦИОПКП) към НССЗ са свързани с изискванията за подобряване на дейността и повишаване конкурентоспособността на стопанствата.

ЦИОПКП е в помощ на малките и на младите земеделски стопанства при получаване на консултантски пакети от експертите на НССЗ.

В Центъра се извършват агрохимични анализи на почвени проби за киселинност, усвоими фосфор и калий, минерален азот (амонячен и нитратен), общ азот в почви, определяне на активен калций, определяне на хумус и определяне на норма за варуване на кисели почви.

През 2018 г. в лабораторията са постъпили 2 036 почвени проби от 1 078 лица, на базата на които са изработени 2 033 броя проби за 10 158 определения (анализи). Въз основа на извършените анализи са изготвени 1 256 препоръки за торене.

Дейност на НССЗ по мярка 2 „Консултантски услуги, услуги по управление на стопанството и услуги по заместване в стопанството“ от ПРСР 2014 - 2020 г.

През 2016 г. стартира прилагането на подмярка 2.1.2 „НССЗ Консултантски услуги за малки земеделски стопанства“ по мярка 2 „Консултантски услуги, услуги по управление на стопанството и услуги по заместване в стопанството“ от ПРСР за периода 2014 - 2020 г., като НССЗ е единствената определена на този етап съветническа организация и одобрена от ЕК да предоставя консултантските услуги на малките земеделски стопанства.

По подмярка 2.1.2. НССЗ предоставя безплатно на малките земеделски стопанства шест основни консултантски пакета, допринасящи както за икономическо развитие на малките земеделски стопанства чрез модернизация и технологично обновление, така и за подобряване на опазването на околната среда и борба с климатичните промени.

Общият брой на подадените заявления за получаване на консултантски пакет по подмярка 2.1.2 през 2018 г. е 768, с 44% по-малко в сравнение с 2017 г.

Дейност на НССЗ по мярка 6 „Развитие на стопанства и предприятия“ от ПРСР 2014 - 2020 г.

През 2018 г. е извършен прием на заявления за предоставяне на консултантски пакет А2Б на млади земеделски стопани по подмярка 6.1 „Стартова помощ за млади земеделски стопани“ от мярка 6 „Развитие на стопанства и предприятия“ от ПРСР 2014 - 2020 г.

Консултантският пакет А2Б включва информация и съвети относно: създаването и развитието на стопанствата на младите земеделски фермери (в т.ч. изготвяне на бизнес-планове и основа информация за проектно предложение по подмярка 6.1.); задълженията на равнище стопанство, произтичащи от законово установените изисквания за управление и/или стандартите за добро земеделско и екологично състояние; селскостопанските практики, от полза за климата и околната среда; политиката за водите; изискванията, относно пускането на пазара на продукти за растителна защита; стандартите за безопасност на труда и стандартите за безопасност в стопанствата.

В периода на прием на проекти по подмярка 6.1 са подадени 1 658 заявления, въз основа на които експертите на НССЗ са изготвили 930 проектни предложения, от които 717 за растениевъдни стопанства, 148 за животновъдни стопанства и 65 – за смесени стопанства. Сред стопанствата, за които са изготвени проектни предложения, 91% обработват до 5 ха.

Към датата на кандидатстване 408 стопанства отглеждат култури или животни по биологичен начин или са в преход към биологично производство, а към датата на второто плащане 526 стопанства планират да станат и/или да продължат да се занимават с биологично земеделие. Към датата на второто плащане се очаква да бъдат създадени допълнително нови работни места в 760 стопанства на младите фермери.

10. Борба с градушките

Географското положение и орографията на страната предопределят България като една от страните в Европа с високи честота и мощност на градовите процеси.

През последните години се наблюдава увеличение на честотата и силата на опасните явления като градушки, наводнения, торнада и мълнии. Прогнозите, направени въз основа на числени модели при различни сценарии за климатичните изменения, потвърждават това увеличение и в бъдеще. Един от географските райони, в които се прогнозира значително нарастване на екстремните случаи, е Югоизточна Европа.

България е една от страните в Европа, където тенденцията за увеличаване на честотата и силата на градовите процеси се запазва, независимо от наблюдаваните колебания през годините в степента на градова активност.

Защитаваната от Изпълнителна агенция „Борба с градушките“ (ИАБГ) територия през 2018 г. е 1 720 226 ха, от които 1 120 000 ха са обработваема земя, трайни насаждения и площи със смесено предназначение в силно градобитни райони в областите Видин, Монтана, Враца, Плевен, Пазарджик, Пловдив, Стара Загора и Сливен.

Дейността на ИАБГ е свързана с предотвратяване образуването на големи градови зърна в облаците. Основните концепции, прилагани в противоградовата защита, са полезна конкуренция и ранно изваляване.

При полезната конкуренция в облака се доставят допълнително количество изкуствени ледени кристали, които в процеса на нарастване конкурират естествените зародиши в борбата за вода в облака. Така преохладената вода се преразпределя между естествените и изкуствените ледени зародиши, при

което те не нарастват до големи размери. Градовите зърна, падайки към земята, се стопяват до дъждовни капки или ситнозърнеста градушка.

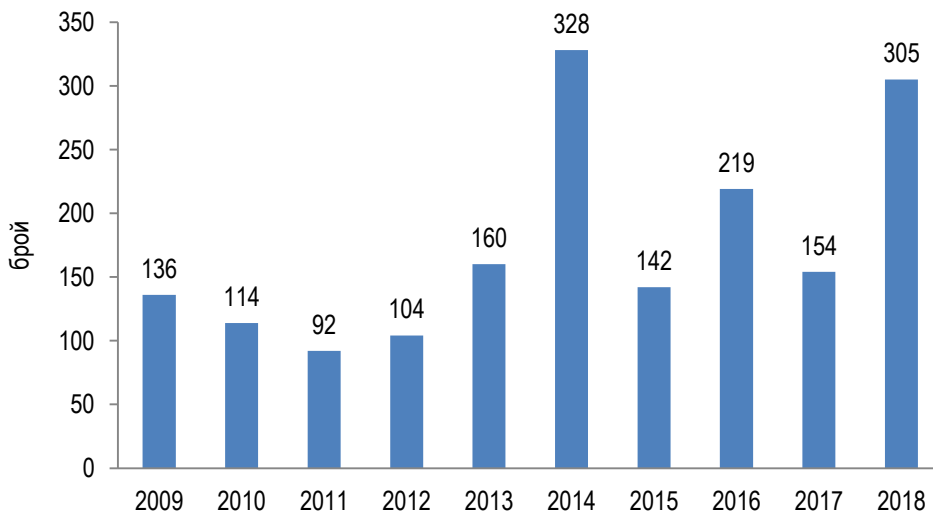
Прилагането втората концепция е свързано със стимулиране на валежа в по-ранен стадий от живота на облака, в който все още няма силно развити възходящи потоци. Изкуствено се намалява водността в облака и така се предотвратява нарастването на ледените зародиши до градови зърна с големи размери.

За да се постигне успех при активните въздействия е необходимо засяването с реагент да се осъществява в ранен стадий от развитието на облаците, преди да са се образували големи градови зърна. Основните причини за пораженията са:

- облачни клетки с високи градоопасни параметри и формирани градови зърна, поради което е невъзможно осъществяване на конкуренция;
- ураганни ветрове със скорост, достигаща до 40 м/сек, водещи до намаляване концентрацията на реагента в зоната на засев;
- намалена концентрация на изкуствените конкурентноспособни ледообразуващи ядра при бързо развиващи се клетки поради недостатъчно израстване на ледообразуващите ядра на реагента до конкурентни размери;
- намалена концентрация на изкуствените конкурентноспособни ледообразуващи ядра поради ограничаване стрелбата над населени места (забранени азимути (посоки) за стрелба);
- нарушаване на обработката поради привършване на противогодовите ракети поради голяма продължителност на градоопасните процеси.

ИАБГ разполага с национална метеорологична радарна мрежа, чрез която 24 часа в денонощието се осигурява непрекъснато наблюдение на атмосферата за откриване и свръхкраткосрочна прогноза за силни бури, мълнии, порои, градушки и др. неблагоприятни атмосферни явления. Информация се предава незабавно към МВР, ВВС, РВД, НИМХ и др. служби. Чрез интернет сайта на Агенцията постоянно се предоставя метеорологична информация.

Фигура V.5. Проведени въздействия в системата за противогодова защита през периода 2009 – 2018 г.

Източник: ИАБГ

Екипи на ИАБГ съвместно с Областните дирекции “Земеделие” провеждат обследвания за поражения в защитаваните територии след всяко въздействие. Агенцията получава информация за засетите площи, състоянието и фазата на развитие на културите, рекултирани площи, среден добив и др. На базата на синоптични прогнози и фазата на развитие на селскостопанските култури в защитаваните територии ИАБГ издава заповед за започване и закриване на активния сезон за противоградова защита.

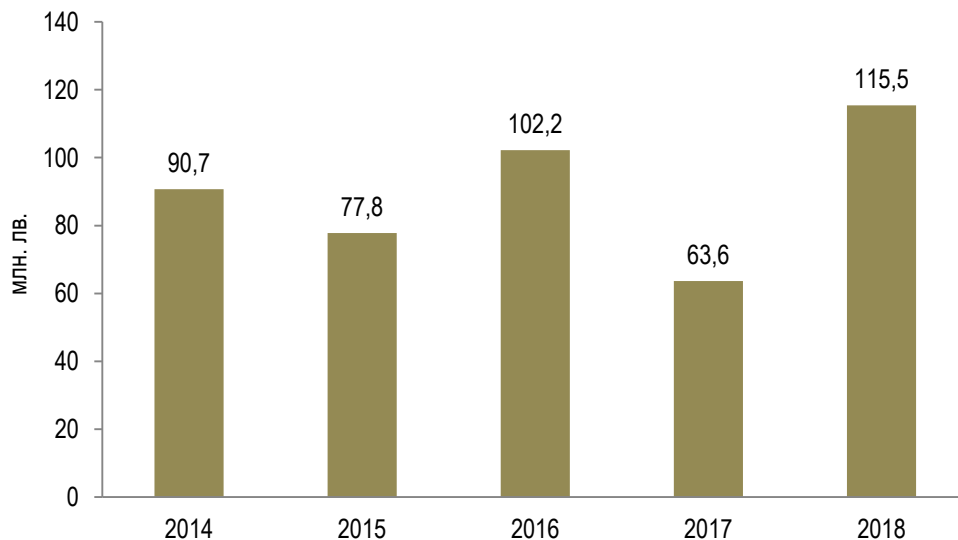
През 2018 г. активният сезон за работа на противоградовата защита на територията на страната е открит на 24 април и е закрит на 25 септември.

Сезон 2018 г. се класифицира с „висока степен на градова активност” за Южна и Северна България. През годината са проведени 305 въздействия и са обработени 1 346 градоопасни клетки.

През месец май 2018 г. честота на образуване на градоопасна купесто-дъждовна облачност е висока. Тогава са проведени 80 въздействия в 18 дни. През месец юни са проведени 97 въздействия в 20 дни, като честота на градоопасните процеси е най-висока за последните 10 години. През месец юли се запазва тенденцията за висока честота на развитие на мощна купесто-дъждовна облачност. Проведени са 79 въздействия в 20 дни, но броят на градоопасни клетки намалява значително в сравнение с предходните месеци, до 254. През периода август-септември честота на градоопасните процеси намалява, като са реализирани 28 въздействия на 11 дати.

Съгласно възприетата Методика за определяне на икономическата ефективност на противоградовата защита, през 2018 г. стойността на спасената продукция в резултат на проведени от ИАБГ активни въздействия, се оценява на 115,5 млн. лева.

Фигура V.6. Стойност на спасена от градушки продукция през периода 2014 – 2018 г., млн. лева

Източник: ИАБГ

През целия сезон на активни въздействия, град с поражения върху селскостопански култури има само от 16 клетки, като са засегнати 42 234 дка със среден процент на поражение 58,3%.

Предвид зачестяването на неблагоприятни климатични явления и появата на градушки в региони, които до момента не са били засягани, са предприети действия за обхващане на 90% от територията на цялата страна с противоградова защита. За целта ще бъдат използвани два способа – ракетен и самолетен. Към вече съществуващата и функционираща структура през 2018 г. на противоградовата защита, осъществявана чрез ракетен способ е завършено изграждането на командните пунктове и

прилежащите им ракетни площадки, доставено е необходимото техническо оборудване и назначаване на специалисти, които да започнат работа през 2019 г. в Подбалканската котловина и Хасковска област. Монтирани и влезли в експлоатация са две нови доплерови радарни станции в командните пунктове в Поповица и Долно Церовене.

През целия сезон на активни въздействия, град с поражения върху селскостопански култури има само от 16 клетки, като са засегнати 42 234 дка със среден процент на поражение 58,3%.

Предвид зачестяването на неблагоприятни климатични явления и появата на градушки в региони, които до момента не са били засягани, са предприети действия за обхващане на 90% от територията на цялата страна с противорадова защита. За целта ще бъдат използвани два способа – ракетен и самолетен. Към вече съществуващата и функционираща структура през 2018 г. на противорадовата защита, осъществявана чрез ракетен способ е завършено изграждането на командните пунктове и прилежащите им ракетни площадки, доставено е необходимото техническо оборудване и назначаване на специалисти, които да започнат работа през 2019 г. в Подбалканската котловина и Хасковска област. Монтирани и влезли в експлоатация са две нови доплерови радарни станции в командните пунктове в Поповица и Долно Церовене.

През 2019 г. се предвижда да бъдат изградени два радарни центъра и да бъдат монтирани две метеорологични радарни станции в с. Ярлово, област София и гр. Шумен, с което ще бъде осигурен детайлен радарен мониторинг на атмосферата над България, необходим за реализацията на двата способа за въздействие върху градоопасни облаци – ракетен и самолетен.

През 2020 г. ще се извършват дейности относно стратегията за развитие на противорадовата защита, предвиждаща разширяване на нейния обхват.

11. Намаляване на регулаторната и административна тежест за бизнеса

В контекста на политиката на Европейския съюз и на Правителството на Република България за намаляване на административната и регулаторна тежест за бизнеса и гражданите, в МЗХГ ежегодно се прави преглед на регулаторните режими, прилагани в системата на министерството. Целта на прегледа е идентифициране на възможностите за намаляване на регулаторната и административна тежест за бизнеса и гражданите, създаване на по-добри условия за развитие на бизнеса чрез подобряване достъпа до публични услуги и повишаване на тяхното качество, както и постигане на по-висока ефективност на публичните разходи.

Основният механизъм за постигането на тази цел е премахване на ненужните регулаторни режими и оптимизиране на процедурите за прилагането им, внедряване на електронно предоставяне на административни услуги и увеличаване обема на публично достъпната информация за бизнес операторите и за гражданите.

11.1. Предприети през 2018 г. мерки за намаляване на регулаторната и административната тежест за бизнеса

През 2018 г. в системата на МЗХГ са предприети редица действия, насочени към отмяна на ненужните регулаторни режими и облекчаване на действащи такива, с цел създаване на оптимална бизнес среда. Приети са изменения и допълнения на нормативни актове, регулиращи стопанските отношения в секторите земеделие, рибарство и горско стопанство, с които са:

- Отменени 6 броя регулаторни режими;
- Облекчени 53 броя регулаторни режими чрез отпадане на изискването за представяне на документи, които са публично достъпни или могат да се набавят по служебен път, и чрез удължаване на срока на валидност на издаден от МЗХГ документ.

С направените нормативни промени е отпаднало изискването за представяне на 94 броя документи и е удължен срокът на валидност на 1 брой разрешително.

В рамките на 2018 г. са предприети действия за изпълнение на заложения приоритет за въвеждане на възможности за електронно предоставяне на редица услуги и администриране на регулаторни режими.

Приети са промени в Закона за посевния и посадъчен материал, Закона за ветеринарномедицинската дейност, Закона за лова и опазване на дивеча и Наредба № 7 от 28 декември 2017 г. за реда за одобряване типа на земеделски и горски превозни средства, системи, компоненти и отделни технически възли за тях, с които са разширени възможностите за подаване на документи/заявления за определени услуги по електронен път или чрез лицензиран пощенски оператор.

Продължава работата по реформиране на работните процеси по административно обслужване за приоритетно внедряване на системите за електронно управление. Целта е МЗХГ да предоставя услуги на едно гише при използване на по-добри организационни модели и прилагане на възможностите на информационните и комуникационни технологии за постигане на оперативна съвместимост при взаимодействие и обмен на данни между системите и работни процеси, които те поддържат.

11.2. Преглед на прилаганите регулаторни режими в системата на МЗХГ към 01.01.2019 г.

След извършения преглед на регулаторните режими в системата на МЗХГ, към 1 януари 2019 г. са идентифицирани 172 броя регулаторни режими, свързани с регулиране на стопанската дейност в областта на селското стопанство, рибарството и горите, в т. ч:

- Лицензионни - 10 броя;
- Регистрационни – 68 броя;
- Разрешителни – 83 броя;
- Удостоверителни – 2 броя;
- Уведомителни - 3 броя;
- Съгласувателни - 6 броя.

От общия брой регулаторни режими, 44 се администратират от МЗХГ – Централно управление, а останалите 128 – от различни структури от системата на министерството.

11.3. Управление на рисковете и кризите в земеделието

Един от основните приоритети на ОСП е управлението на съществуващите рискове в сектор „Земеделие“ с цел предотвратяване на кризисни ситуации. Този приоритет придобива все по-голямо значение през последните години предвид зачестилото възникване на кризисни ситуации в резултат на неблагоприятни условия от метеорологичен характер, както и санитарни и фитосанитарни кризи, предизвикани от екстремни събития. Тези събития се отразяват негативно върху животновъдството и растениевъдството и създават неблагоприятни условия за функционирането и развитието на тези сектори.

Управлението на рисковете цели постигане на устойчиво, конкурентоспособно и пазарноориентирано земеделие, контролирано използване на природните ресурси в подотрасъл „Горско стопанство“ и предпазване на рибните популации от свръхексплоатация в подотрасъл „Рибарство“.

В контекста на провежданата от ЕС политика за управление на рисковете в земеделието, през 2018 г. е разработена нова Програма за управление на рисковете и кризите в отрасъл „Земеделие“, която е одобрена на 4 януари 2019 г. от министъра на земеделието, храните и горите.

В програмата са заложили следните основни приоритети и стратегически цели:

Приоритет 1: Ефективно, конкурентоспособно и пазарно ориентирано земеделие

- Създаване на ефективна система за управление на риска с оглед на предотвратяване на настъпването на кризи в земеделието, водещи до негативни последици за фермерите и прехраната на населението.
- Създаване на ефективно и конкурентоспособно селското стопанство, допринасящо за повишаване на доходността на производството и пазарната стабилност в отрасъла.
- Прилагане на комплексен подход при управлението на кризите в земеделието с цел преодоляване на негативния ефект и намаляване на щетите.

Приоритет 2: Устойчиво управление на горските ресурси чрез запазване и увеличаване на биоразнообразието в горските територии

- Поддържане, опазване и увеличаване на горските ресурси в страната чрез превенция срещу пожари, болести и вредители.

Приоритет 3: Устойчиво управление на рибните ресурси чрез опазване на биологичното разнообразие и екосистемите

- Създаване на условия за устойчиво използване на природните ресурси чрез осигуряване на ефективна система за опазването им и предпазването на рибните популации от свръхексплоатация, при отчитане на високата социална функция на риболова в крайбрежните райони.

Програмата за управление на рисковете и кризите в отрасъл „Земеделие“ включва мерки за въздействие, инструменти за управление на риска, идентификация и управление на кризите в отрасъла.

През 2018 г. изразходваните финансови средства за изпълнение на мерки и дейности за управление на рисковете в земеделието са насочени към превенция срещу заразни болести по животните и растенията, ограничаване на вредното влияние на природо-климатичните явления, подкрепа на доходите на земеделските стопани, повишаване конкурентоспособността на селскостопанското производство и ограничаване на вредителите и пожарите в горите. Тяното изпълнение се финансира чрез средства от Европейските фондове и от държавния бюджет, чрез използването на различни методи и схеми – директни плащания, държавни помощи, мерки по Програмата за развитие на селските райони, целеви средства от държавния бюджет и собствени средства в рамките на финансирането на основни дейности на структурите, отговорни за управлението на съответните рискове.

В рамките на 2018 г., за сектор „Животновъдство“ са обявени локални санитарни кризи в няколко области на страната, свързани със следните болести - Инфлуенца по птиците, Чума по дребните преживни животни, Африканска чума по свинете, Бруцелоза по ЕПЖ и ДПЖ и настъпили кризисни ситуации, причинени от природни бедствия - неблагоприятни метеорологични събития.

За сектор „Растениевъдство“ на почти цялата територия на страната са обявени кризисни ситуации, причинени от неблагоприятни климатични условия и природни бедствия - измръзване/осланяване, наводнение/преовлажняване на земеделски площи, градушка и суша.

С цел преодоляване на негативното и неблагоприятно въздействие на възникналите кризисни ситуации, както и намаляване на материалните щети за земеделските производители, през 2018 г. на земеделските стопани са предоставени финансови средства като държавно подпомагане чрез допълнително осигурени средства от държавния бюджет на Република България, държавна помощ за компенсиране на материалните щети по загинали животни и унищожени кошерни в резултат на природни

бедствия, държавна помощ за компенсиране на щетите по земеделските култури, причинени от неблагоприятни климатични събития, които могат да бъдат приравнени към природни бедствия и помощ de minimis, съгласно Регламент (ЕС) № 1408/2013 г.

VI. ГОРСКО СТОПАНСТВО

1. Характеристика на горските територии

Общата площ на горските територии в България към 31.12.2018 г. възлиза на 4 257 200 ха. Държавните горски територии са с площ 3 090 010 ха (72,6%), от които 2 906 435 ха - управлявани от държавните предприятия по чл. 163 от Закона за горите, 172 307 ха - гори в националните паркове, резерватите и поддържаните резервати, управлявани от МОСВ (в т. ч. Национален парк „Рила“, Национален парк „Пирин“ и Национален парк „Централен Балкан“) и 11 268 ха - предоставени за управление на Учебно-опитни горски стопанства. Недържавните горски територии са на площ от 1 050 424 ха (24,7%), от които 558 116 ха - общински, 425 246 ха - собственост на физически лица, 47 167 ха - собственост на юридически лица и 19 895 ха - собственост на религиозни общности.

Земеделските територии, придобили характер на гора по смисъла на чл. 2, ал. 1 от Закона за горите са на площ от 116 766 ха (2,8%).

В сравнение с 2018 г., общата площ на горските територии се увеличава с 13 365 ха, основно вследствие на устройството на неустроени досега гори.

Залесената площ нараства с 15 770 ха, до 3 893 396 ха, което се дължи основно на инвентаризация на неинвентаризираните досега гори и на самозалесили се насаждения между последните две инвентаризации на отделните горски и ловни стопанства в незалесени горски площи или в изоставени земи извън горските територии.

Незалесената площ намалява с 2 405 ха, до 363 804 ха. Намаление има в площта на голини, ливади, разсадници, скали, реки, сипеи и други недървопроизводителни горски площи, а увеличение - при пожарища, сечища, поляни, пътища и просеки.

Въпреки появилите се самозалесени площи, залесената площ на иглолистните гори намалява с 3 412 ха спрямо 2017 г., вследствие на продължаващото заглушаване на част от смесените иглолистно-широколистни насаждения, получени след създаването на иглолистни култури, установено с инвентаризацията на горските територии в горските и ловните стопанства през последните години, както и на провежданата през последните години политика за трансформация на иглолистните насаждения, създадени извън естествения им район на разпространение. Широколистните високостъблени гори се увеличават с 3 559 ха, поради превръщане на издънкови насаждение във високостъблени, залесяване на пожарища, ветровали и др., самозалесяване на незалесени територии, преценка на иглолистни култури и насаждения с ниска производителност и трансформиране на част от иглолистните гори в широколистни. Издънковите гори за превръщане нарастват с 16 842 ха, в резултат на приобщаване към горските територии на насаждения, отнасяни до момента към категорията на т. н. „неустроени гори“ и на преценка на иглолистни култури, смесени с широколистни издънкови видове.

Площта на нискостъблените гори е с 1 219 ха по-малко в сравнение с предходната година, поради преценка на част от акациевите и келявгабъррови насажденията, в които преобладават други издънкови и/или високостъблени дървесни видове.

Общото ползване от горите, осъществено през 2018 г., е в размер на 8 462 133 куб. м стояща маса, което се равнява на 98,7% от предвидените по горскостопански план (лесоустройствен проект) 8 576 905 куб. м стояща маса.

От тях, 3 597 857 куб. м са от възобновителни сечи (42,5% от общото ползване и 78,9% предвиденото по горскостопански план/лесоустройствен проект) и 4 864 276 куб. м - от отгледни сечи (56% от общото ползване и 121,1% от предвиденото по горскостопански план /лесоустройствен проект). Годишно ползване в горските територии - държавна собственост е в размер на 6 447 693 куб. м стояща маса, което се равнява на 99,4% от предвидените по горскостопански план/лесоустройствен проект 6 485 385 куб. м стояща маса.

Осъществено годишно ползване от горите, предоставени на учебни опитни горски стопанства е в размер на 43 565 куб. м стояща маса (близо 95% от предвиденото); от общинските горски територии - в размер на 904 463 куб. м стояща маса (82,5% от предвиденото), а това от гори - собственост на физически и юридически лица - в размер на 926 555 куб. м стояща маса (114,1% от предвиденото).

2. Промени в горските територии

През 2018 г. в горските територии на страната са настъпили следните промени:

- Издадени са 17 административни акта по реда на чл. 14 от Закона за горите (отм.) за промяна на предназначението на поземлени имоти в горски територии с обща площ 10,98 ха, с цена за промяната 453 032 лева. Определени са средства за компенсационно залесяване в размер на 40 571,95 лева. Издаден е 1 административен акт за постановяване на отказ;
- Издадени са 33 административни акта за предварително съгласуване за промяна на предназначението на поземлени имоти в горски територии с обща площ 5 83,8 ха, по реда на чл. 75, ал. 3 от ЗГ, като един от тях е за постановяване на отказ;
- Издадени са 39 административни акта по реда на чл. 77 от ЗГ за промяна на предназначението на поземлени имоти в горски територии с обща площ 41,9 ха, с цена за промяната 2 093 394 лева. Определени са средства за компенсационно залесяване в размер на 340 872,85 лева. Издаден е 1 административен акт за прекратяване на административното производство и 2 издадени административни акта са с погасени права;
- Безвъзмездно е променено предназначението на близо 71 ха горски територии, по реда на чл. 73, ал. 5 от ЗГ, за изграждане на 8 национални обекта и 8 общински обекта от първостепенно значение, като са издадени 16 административни акта, с които се констатират възникнали права и задължения;
- На основание § 6, ал. 1 от ПЗР на ЗГ е издаден 1 административен акт, вследствие на който поземлени имоти в горски територии с площ 12,8 ха, в община Брацигово, се смятат с променено предназначение и за тях не се извършват процедури за промяна на предназначението;
- Издадени са 24 административни акта за придобиване право на собственост върху 0,99 ха горски територии – частна държавна собственост, представляващи застроена и нормативно определена прилежаща площ на сгради, постройки, мрежи и съоръжения, по реда на § 123, ал. 3 на ПЗР към ЗИД на ЗГ (отм.), с обща цена за продажба на поземлените имоти 147 629,18 лева и режийни разноси в размер на 2 985,58 лева. Издадени са 14 административни акта за отказ за придобиване право на собственост върху застроена и нормативно определена прилежаща площ на сгради, постройки, мрежи и съоръжения, по реда на § 123, ал. 3 на ПЗР към ЗИД на ЗГ (отм.);
- Издадени са 9 административни акта по реда на чл. 55 от ЗГ за предварително съгласуване за учредяване право на строеж върху горски територии – държавна собственост, с обща площ 0,27 ха;
- Издадени са 30 административни акта за учредяване право на строеж по реда на чл. 56 от ЗГ върху горски територии – държавна собственост, с площ 1,45 ха, с обща цена за вещното право

154 082,40 лева и 3 081,65 лева. режийни разноски. Начислената стойност на дървесината на корен в сегашна възраст за оценяваните насаждения е в размер на 5 080,88 лева. Определените средства за компенсационно залесяване са в размер на 8 499,65 лева;

- Издадени са 30 административни акта по реда на чл. 62 от ЗГ за предварително съгласуване за учредяване на сервитут върху горски територии – държавна собственост, с обща площ 7,96 ха;
- Издадени са 30 административни акта за учредяване на сервитут по реда на чл. 63 от ЗГ върху горски територии – държавна собственост, с площ 91,8 ха, с обща цена за вещното право 5 926 817,20 лева и 118 536,34 лева режийни разноски. Начислената стойност на дървесината на корен в сегашна възраст за оценяваните насаждения е в размер на 703 436,68 лева. Определени са средства за компенсационно залесяване за 915 563,73 лева;
- Издаден е 1 административен акт за учредяване на сервитут на енергиен обект по реда на чл. 64 от ЗГ върху горски територии – държавна собственост, с площ 0,038 дка, с цена за вещното право 165 лева и 3,30 лева режийни разноски. Начислената стойност на дървесината на корен в сегашна възраст за оценяваните насаждения е в размер на 55,20 лева. Определени са средства за компенсационно залесяване за 41,19 лева;
- Издадени са 10 административни акта за учредяване право на ползване върху горски територии – държавна собственост по реда на чл. 70 от ЗГ, с площ 0,74 ха, с обща цена за вещното право 1 190,50 лева и 23,81 лева режийни разноски. Начислената стойност на дървесината на корен в сегашна възраст за оценяваните насаждения е в размер на 2 587,64 лева. Определени са средства за компенсационно залесяване за 6 925,68 лева;
- Издадени са 2 административни акта за учредяване право на ползване и сервитути по реда на чл. 16 от ЗГ (отм.) върху горски територии – държавна собственост, с площ от 0,14 дка, с цена за вещното право 3 462,00 лева и 69,24 лева режийни разноски;
- Издадени са 15 административни акта за прекратяване, по реда на Административнопроцесуалния кодекс, на административните производства за учредяване ограничени вещни права върху горски територии – държавна собственост.

Общо за 2018 г. са издадени 273 административни акта за обща стойност около 11 млн. лева, от които за бюджета на ИАГ – 6,7 млн. лева, на МЗХГ – 2,1 млн. лева и по сметка на ДП – 2,2 млн. лева. Издадени са 38 административни акта за промяна на предназначението на поземлени имоти в горски територии по реда на чл. 77 от ЗГ, с площ 29,93 ха, с цена за промяната 4 207 880 лева. Определени са средства за компенсационно залесяване в размер на 1 987 798 лева. С един административен акт частично е прекратено административно производство по промяна на предназначението.

3. Стопанисване на горските територии

Стопанисването, ползването и защитата на горите е насочено към формиране и поддържане на жизнени и многофункционални горски екосистеми, създаване на условия за естественото им възобновяване и подобряване на тяхната устойчивост.

3.1. Залесяване и защита срещу ерозия и порои

През 2018 г. дейността на ИАГ в тази област е насочена основно в следните направления:

- Изпълнение на целите и показателите, заложи в програмата и бюджета на ИАГ;
- Изпълнение на задълженията на България, произтичащи от членството в Европейския съюз в областта на горските репродуктивни материали;

- Одобряване и регистрация на базови източници за горски репродуктивни материали (ГРМ), регистрация на доставчици на ГРМ, изпитване и окачествяване на семена и подобряване на състоянието на горската семепроизводствена база;
- Водене на регистър на горските разсадници в страната;
- Извършване на контролна дейност;
- Съгласуване на проекти за биологична рекултивация в горски територии, проверки по жалби, изготвяне на отговори и становища;
- Участие в изготвянето на проекти на нормативни документи.

Таблица VI.1. Изпълнени дейности по създаване на гори през 2018 г.

№	Видове дейности	Мярка	Изпълнение за 2018 г.
1.	Събрани и добити семена от ТП ДГС/ДЛС	кг	43 732
2.	Произведени фиданки в държавните горски разсадници	хил. бр.	11 593,6
3.	Залесени площи, в т. ч. от	ха	1 584,9
	- държавни предприятия	ха	1 503,3
	- общини	ха	81,6
4.	Попълване на култури в държавни горски територии	ха	694,5
5.	Отглеждане на култури в държавни горски територии	ха	10 987,5
6.	Среден процент на прихващане на културите		
	а) държавна собственост		
	- едногодишни	%	81,46
	- двегодишни	%	79,75
	- тригодишни	%	80,14
	б) общинска собственост		
	- едногодишни	%	78,40
	- двегодишни	%	59,82
	- тригодишни	%	63,66

Източник: ИАГ

През 2018 г. са извършени следните дейности:

- Изготвен е Национален списък на одобрените и регистрирани източници за производство на ГРМ и е изпратен на Европейската комисия;
- Одобрени и регистрирани са 133 нови базови източници от категория „селекциониран“ за производство на ГРМ, отговарящи на минималните изисквания на директива 1999/105/ЕС;
- Издадени са 203 сертификата за идентифициране произхода на ГРМ от РДГ и ГСС;
- В семеконтролните лаборатории на ГСС София и Пловдив са окачествени и са издадени семеконтролни свидетелства на 298 партиди семена от широколистни и иглолистни видове;
- От специалисти на ИАГ и ГСС са извършени 861 контролни проверки на състоянието и провежданите дейности в регистрираните базови източници за ГРМ;
- Съгласувани са 13 проекта за рекултивация на нарушени терени в горски територии;

- Изготвен е отчет, с база данни, за проведената инвентаризация на горските култури в страната и са дадени препоръки за отстраняване на допуснатите пропуски и грешки;
- Определена е цената на компенсационното залесяване и са издадени заповеди от министъра на МЗХГ и изпълнителния директор на ИАГ;
- В семехранилището за дългосрочно съхранение в ГСС Пловдив са съхранени 673,13 кг семена от 205 партиди от иглолистни и 839,23 кг от 221 партиди от широколистни видове;
- Ежемесечно е актуализиран публичния регистър на горските разсадници в страната;
- Изпълнен е съвместен проект на ГСС София и ЮЗДП Благоевград Life 16 NAT/BG/000817 „Възстановяване и подобряване природозащитния статус на приоритетни горски хабитати от мрежата НАТУРА 2000 в България“.

За защита на горските територии от ерозия и порои са извършени противоерозионни залесявания на 487,36 ха, изградени са 83 кв. м клейонажи и 129 кв. м задръствания.

За залесителни мероприятия в държавните горски територии са изразходвани 14,07 млн. лева.

3.2. Провеждане на сечи в горите

През 2018 г. в държавните гори за регулиране на дървесния състав и подобряване на растежните условия са проведени отгледни сечи на площ от 34 821,6 ха, което представлява 51,2% от предвижданията на ГСП/ЛУП. От тях, 40,2% са в иглолистни гори, 40,4% в широколистни високоствъблени гори и 19,4% в издънкови гори за превръщане в семенни. Изпълнението на отгледните сечи без материален добив на площ от 3 729,1 ха е 62,1% от предвижданията на ГСП/ЛУП. По видове отгледни сечи, изпълнението на ГСП/ЛУП е 60,6% за осветленията, 31,9% за прочистките, 42,9% за прорежданията и 60,4% за пробирките.

В държавните гори през годината са проведени селекционни сечи на площ от 1 154,1 ха, с което предвижданията на ГСП/ЛУП са изпълнени на 85,8%.

През годината са проведени отгледни сечи в горите на възраст до 40 години върху обща площ от 17 467,9 ха, с 3 931,9 ха по-малко в сравнение с 2017 г.

Площта на отгледаните млади насаждения без материален добив възлиза на 3 765,9 ха, от които 92,1 ха насаждения, в които са проведени отгледни сечи по Саарландския метод за производство на висококачествена дървесина.

През 2018 г. в недържавните гори са проведени отгледни сечи на площ от 9 308,5 ха, от които 5 856,6 ха в общински гори, 2 658,2 ха в гори, собственост на физически лица, 460 ха в гори, собственост на юридически лица и 333,7 ха в гори, собственост на религиозни организации.

През 2018 г. в горските територии – държавна собственост е извършено подпомагане на естественото възобновяване чрез залесяване или сеене под склопа и изсичане на подлеса върху площ от 5 640,1 ха, което е със 77,4 ха повече в сравнение с 2017 г.

За изпълнение на дейностите, свързани със стопанисване на горски територии – държавна собственост, през 2018 г. ДП са изразходили общо 4 816 хил. лева, със 174 хил. лева повече в сравнение с предходната година.

В държавните гори е извършено кастрене на стоящи дървета за подобряване на качеството на произвежданата дървесина и подпомагане процеса на естественото самоокастриане на дървостойките върху 1 507,9 ха, с 1 263,6 ха повече от предвижданията на ГСП/ЛУП. Подпомогнато е естественото възобновяване върху площ от 5 640,1 ха (57,3% от предвижданията на горскостопанските планове), с

31,4 ха повече от изпълнението през предходната година. Маркиран е на лесосечен фонд в размер на 6 107 890 куб. м стояща дървесина, с 200 228 куб. м по-малко от 2017 г.

4. Ползване на дървесина и на недървесни горски продукти

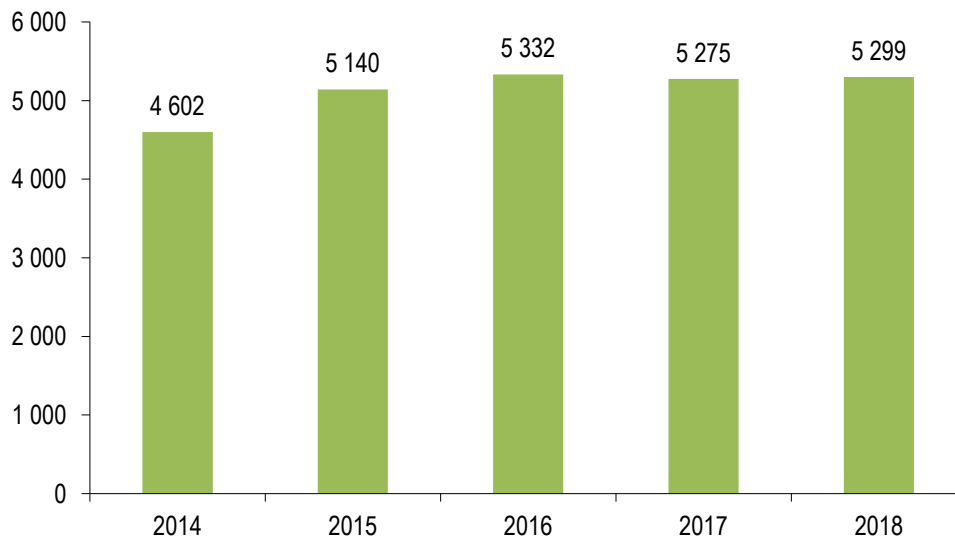
4.1. Ползване на дървесина

През 2018 г. ИАГ и регионалните дирекции по горите са извършили постоянен контрол на издаваните разрешителни за сеч и съставяните протоколи за освидетелстване на сечищата чрез информационната система на ИАГ. Издадени са разрешителни за сеч за 9 226 369 куб. м лежаща дървесина, като към 24.04.2019 г. са съставени протоколи за освидетелстване на сечищата за добити 7 137 916 куб. м лежаща дървесина.

В рамките на годината ДП са реализирали общо 5 298 775 куб. м дървесина от горските територии – държавна собственост или 106% спрямо планираното количество. Продадената дървесина е с 25 хил. куб. м (0,5%) повече от 2017 г. Съществена част от реализираното количество, в размер на 1 361 хил. куб. м (със 7% повече от предходната 2017 г.), е дървесина, пострадала от абиотични и биотични фактори. Независимо от това, общото ползване на дървесина от държавните гори е в рамките на предвиденото средногодишно ползване на дървесина по ГСП – 5 294 969 куб. м, т.е. проведените принудителни и санитарни сечи са компенсирани с намаляване обема на редовно планираните отгледни и възобновителни сечи.

Отчетените общи приходи от продажба на дървесина през 2018 г. са 306 977 хил. лева, с 12,5% повече спрямо 2017 г. Общите разходи при ползването на дървесина са на стойност 109 680 хил. лева (с близо 20% над отчетените през 2017 г.), като в тях са включени и отчисленията от продажната цена на дървесината към фонд „Инвестиции в горите“ в размер на 25 383 хил. лева.

Фигура VI.1. Реализирана дървесина от горски територии – държавна собственост за периода 2014 – 2018 г., хил. куб. м

Източник: МЗХГ

През 2018 г. чрез продажба на добита дървесина от склад са реализирани 59,8% от общите количества дървесина. Останалите 40,2% са реализирани чрез продажба на стояща дървесина на физически лица за лична употреба и на юридически лица след провеждане на търгове. За задоволяване

нуждите на физически лица са продадени по ценоразпис общо 698 хил. куб. м дървесина, основно дърва за огрев, което е с 44 хил. куб. м или с 6% по-малко от 2017 г.

Обемът на предоставена през 2018 г. дървесина по сключени дългосрочни договори от държавните предприятия е 205 хил. куб. м стояща дървесина и 215 хил. куб. м добита дървесина.

След проведени електронни търгове през годината са сключени договори за продажба на 710 хил. куб. м дървесина от държавните гори, което е два пъти повече в сравнение с 2017 г.

Среднопретеглените отчетени продажни цени на добитата дървесина от склад от горските територии – държавна собственост, както и за добива ѝ, са незначително по-високи от тези през 2017 г. – съответно 69,88 лв./куб. м и 24,20 лв./куб. м. Среднопретеглената продажна цена на стояща дървесина на корен е 40,53 лв./куб. м, с 3,00 лв./куб. м или с 8% по-висока спрямо предходната година. Отчетените среднопретеглени цени са в пряка зависимост от качеството и сортиментната структура на дървесината.

Таблица VI.2. Ползване на дървесина от горски територии, предоставени за управление на ДП, и приходи от продажба през 2018 г.

Начин на ползване и на продажба	2017 г.		2018 г.			
	Количество (куб. м)	Стойност (хил. лева)	Количество		Стойност	
			куб. м	Изм. спрямо 2017 г. (%)	хил. лева	Изм. спрямо 2017 г. (%)
I. Приходи от продажба на дървесина (1+2+3+4):	5 274 851	272 870	5 298 755	0,5%	306 977	12,5%
1. Продажба на стояща дървесина на корен	2 750 431	103 214	2 053 102	-25,4%	83 202	-19,4%
1.1. в т.ч. по ценоразпис на физически лица за лична употреба	324 826	3 373	290 579	-10,5%	3 215	-4,7%
2. Продажба на добита дървесина	2 448 073	167 929	3 169 010	29,4%	221 447	31,9%
2.1. в т.ч. по ценоразпис на физически лица за лична употреба	417 249	26 072	407 065	-2,4%	28 007	7,4%
3. Ползване на дървесина по чл. 116б от ЗГ	6 880	х	6 376	-7,3%	х	х
4. Ползване на дървесина по чл. 193 от ЗГ	69 467	1 708	70 267	1,2%	1 812	6,1%
II. Общо разходи, количество (I.1.+ II.1.), стойност II.(1+2+3):	5 254 963	91 480	5 303 441	0,9%	109 680	19,9%
1. Разходи за добив на дървесина - общо:	2 504 532	59 200	3 250 339	29,8%	78 612	32,8%
2. Разходи за направа на извозни пътища и текущ ремонт на горски автомобилни пътища	х	2 539	х	х	5 685	123,9%
3. Отчисление за фонд "Инвестиции в горите"	х	26 553	х	х	25 383	-4,4%

Източник: МЗХГ

4.2. Странични дейности и ползване на недървесни горски продукти

За 2018 г. държавните предприятия отчетат общо 13 911 хил. лева приходи от странична дейност и недървесни горски продукти и съответстващи разходи от 9 634 хил. лева, като спрямо 2017 г. се наблюдава ръст от 3% на приходите и 20% на разходите. От общите приходи, 295 хил. лева са от ползване на недървесни горски продукти от държавните горски територии, което е с 9 хил. лева по-малко в сравнение с 2017 г.

5. Защита на горските територии

5.1. Защита на горските територии от болести, вредители и други повреди

През 2018 г. са установени нападения на площ от 85 211,2 ха. Най-много са засегнати районите на РДГ Пазарджик на площ от 19 183,1 ха, следват РДГ Смолян със 16 765,8 ха, РДГ Кърджали с 9 700 ха, РДГ Кюстендил със 7 382,1 ха, РДГ Пловдив с 6 116,1 ха, РДГ София с 4 540,7 ха и др. Отчетите на станциите за 2018 г. показват, че най-голямо влияние върху здравословното състояние на горите в страната са оказали абиотичните фактори – 7 399 сигнала за обща площ от 38 378,6 ха.

Таблица VI.3. Проведени лесозащитни мероприятия през 2018 г.

Мероприятие	Прогноза 2018 г. (ха)	Отчет 2018 г. (ха)	Изпълнение (%)	Изразходени средства (лева)
Авиоборба	2 401,3	1 530,4	64	87 110
в т.ч. авиохимична	2 241,3	1 207,9	54	67 497
Авиобиологична	160	322,5	201	19 613
Наземна химична и биологична борба	261,7	558,5	213	27 502
Механична борба	29	131,1	452	14 118
Интегрирана борба	1,4	-	0	-
Санитарни сечи	41 188,4	35 287,1	86	
Общо:	43 881,8	37 507,1	88	128 730

Източник: ИАГ

Проведената авиоборба през 2018 г. в иглолистните гори е на обща площ от 1 530,4 ха, при предвидени по прогноза 2 401,3 ха. Борбата е проведена срещу насекомните вредители борова процессионка и ръждива борова листна оса. Отчетеният ефект от въздушното пръскане върху смъртността на вредителите е от 78% до 89%.

Извършена е наземна химична борба на обща площ 558,5 ха. Проведената механична борба е на площ от 131,1 ха.

Предвидените мероприятия за борба с болестите, вредители и др. повреди са преизпълнени с изключение на авиоборбата и санитарните сечи. Санитарните сечи са изпълнени на 86% спрямо прогнозата за 2018 г.

През 2018 г. ДП са изразходили 180,4 хил. лева за извършване на лесозащитни дейности в горите, с 6% повече на годишна база.

5.2. Защита на горите от пожари

През 2018 г. в страната са регистрирани 222 горски пожара, които са засегнали 1 453 ха горски територии, като само 19,7 ха от тях са опожарени от върхови пожари. За сравнение, през 2017 г. са регистрирани 513 горски пожара, засегнали 4 569 ха горски територии, от които 989 ха са опожарени от върхови пожари.

Площта на засегнатите иглолистни гори през 2018 г. е 223 ха, засегнатите площи с широколистни гори са 1 130,8 ха, със смесени гори - 29,5 ха, а 69,7 ха са опожарените тревни и незалесени горски територии. Най-голям брой горски пожари и засегнати площи има на територията на РДГ Ловеч – 20 пожара на площ 667,3 ха, РДГ Берковица - 12 пожара на площ 419,1 ха и РДГ Благоевград – 36 пожара

на площ 101,2 ха. Най-малко са регистрираните горски пожари в РДГ Смолян – 5 пожара на площ 1,3 ха, РДГ Велико Търново – 4 пожара на площ 6,6 ха, РДГ Шумен – 7 пожара на площ от 7 ха и РДГ Пазарджик – 8 пожара на площ 8,2 ха.

Най-голям дял от опожарените площи през 2018 г. са територии частна собственост – 53%, 41% са държавна собственост и 6% общинска собственост.

Преките щети от пожари в горските територии през годината са оценени на едва 39 286 лева, което е най-ниската стойност за последните 20 години, при почти 4 млн. лева през 2017 г. и средни стойности от около 5 млн. лева за последното десетилетие.

Добрите резултати през 2018 г. се дължат както на превантивната дейност, така и на вложените през последните години немалки финансови ресурси от МЗХГ, ДП и МВР за специализирана техника, обучение и създаване на доброволни формирования. Вече се открояват с добрите си показатели ДП в южна и североизточна България, които са вложили сериозни финансови и организационни ресурси за осигуряване на високопроходима техника, средства за наблюдение и осигуряване на безопасността на екипите си за борба с горските пожари.

Резултатите през 2018 г. са следствие и от навременното и стриктно изпълнение на подписания План за взаимодействие между ГД ПБЗН и ИАГ. Съществена е и ролята на изнесенния център на тел. 112 към ИАГ. Получени са 1 445 сигнала за възникнали пожари в горски територии или в близост до тях, които се превръщат на специализираните групи на ДП и РДГ по места за извършване на проверка. В резултат на незабавната реакция, в огромна част от случаите не е допуснато навлизане на огъня в горските територии. Така, през 2018 г. на територията на страната не са обявявани кризисни ситуации във връзка с възникнали горски пожари.

През годината е стартирано разширяването на системите за наблюдение и откриване на пожари в горските територии, като РДГ са изготвили проекти по подмярка 8.3 на ПРСР за изграждане на автоматизирани системи за наблюдение и откриване на пожари в горските територии. Подадени са проектни предложения от 5 РДГ (Берковица, Благоевград, Бургас, Кърджали и Сливен), предвиждащи изграждането на общо 18 кули и 5 центъра за наблюдение.

За изпълнението на дейностите за защита на горските територии от пожари през 2018 г. ДП са изразходили общо 1 961 хил. лева, с 45 хил. лева по-малко от предходната година. Основна част от отчетените разходи са за изпълнението на превантивни дейности.

6. Защитени територии

Съгласно Закона за защитените територии, в страната съществуват 6 категории защитени територии, отговорността за чието управление е споделена между МЗХГ - ИАГ и МОСВ.

МОСВ осъществява контрол върху управлението на всички защитени територии и пряко управление на националните паркове и резерватите.

Министерството на земеделието, храните и горите, Изпълнителната агенция по горите, както и физическите и юридическите лица и общините - собственици на гори, земи и водни площи в защитените територии извън тези, които са обект на изключителна държавна собственост, осъществяват тяхното стопанисване, опазване и охрана. ИАГ е отговорна за управлението на природните паркове. За управление на природните паркове са създадени 11 дирекции – специализирани териториални звена към ИАГ: ПП „Беласица“, ПП „Българка“, ПП „Витоша“, ПП „Врачански Балкан“, ПП „Златни пясъци“, ПП „Персина“, ПП „Сините Камъни“, ПП „Странджа“, ПП „Русенски Лом“, ПП „Рилски манастир“ и ПП „Шуменско плато“.

Дейностите по управлението на защитените местности и природните забележителности в горски територии се осъществява от държавните горски и ловни стопанства, в зависимост от това в чии

териториален обхват попада територията. Независимо от статута на защитената територия и собствеността, всички горски ресурси в защитените територии се управляват от МЗХГ чрез Държавните предприятия и съответните държавни горски и ловни стопанства.

През 2018 г. са сключени три споразумения за сътрудничество и съвместни дейности между ДПП и ДП – ДПП „Беласица“, ДПП „Витоша“ и ДПП „Рилски манастир“ с ЮЗДП Благоевград. Цел на споразуменията за съвместна дейност е решаване на проблеми от взаимен интерес в следните области: устойчиво управление и опазване на природните ресурси, опазване на екосистемите и биоразнообразието, екологосъобразно управление на земите в защитените територии и защитени зони по ЗБР, квалификация на персонала, подготовка, кандидатстване и изпълнение на проекти, свързани с горите и защитените територии.

През годината са извършени ремонтни и възстановителни дейности по съществуващата туристическа инфраструктура – мостове, интерпретативни маршрути, заслони, беседки, кътове за отдих, чешми и др. Обновени са и възстановени информационни табла, маркировка на туристическите маршрути и др.

На територията на ПП Витоша са открити три спортни площадки за хора с увреждания на опорно-двигателния апарат в местност Игликина поляна, а в местността Три кладенци е изграден Заслон 2050.

В ДПП „Врачански Балкан“ са изградени детска еко-площадка пред посетителския център „Ритлите“, „Пътека на усещанията“, пясъчник „Колко далеч скачат животните?“, нова дървена катерушка, възстановени са беседка, пейка и друга туристическа инфраструктура.

Всички ДПП са продължили своята активна работа с доброволци, с чиято помощ са реализирани редица мероприятия по възстановяване и поддържане на туристическата инфраструктура, почистване на парковите територии, обновяване на туристическата маркировка, залесителни мероприятия и др. ДПП, съвместно с горските стопанства, са отстранили паднали дървета и такива, които представляват опасност по туристическите маршрути.

Продължена е и дейността в областта на реинтродукцията на застрашени и редки видове и поддържане на техните популации, както и изпълнението на задълженията, свързани с провеждане на мониторинг на консервационно значими видове растения и животни, включени в Националната система за мониторинг на биологичното разнообразие, като са попълнени необходимите формуляри и изпратени за въвеждане в системата на ИАОС. На изградените площадки за подхранване на птици регулярно е изнасяна храна.

ДПП „Врачански Балкан“ е продължила дейността по възстановяване на популацията на планински кеклик. През изминалата година паркът е провел експеримент с вида, при който са събирани само яйца извън гнездата. Събрани са 120 яйца и са излюпени 62 пилета. На терен са установени над 400 неизлюпени яйца в гнезда. Към момента във паркчетата зимуват 110 птици. Продължава и дейността по подхранване на египетския и реинтродукция на белоглав лешояд.

През пролетта на 2018 г. е извършено зарибяване с балканска пъстърва в четири от планинските реки на територията на ПП „Българка“ – Сивек, Янтра, Белилска и Бялата река.

Изградените обучителни и интерпретационни центрове в парковете продължават своята дейност като посрещат периодично групи ученици и деца от страната.

ДПП са участвали в редица пресконференции, изготвени са и публикувани публикации в местни и национални медии с цел популяризиране на тяхната дейност и биологичното разнообразие. В рамките на това направление са организирани и проведени образователни мероприятия с деца и ученици от местните училища – образователни екскурзии, състезания, спортни празници. Проведени са

информационни кампании във връзка с дати от природозащитния календар, като са реализирани и редица дейности с еко – клубове и училищата в населените места в близост до парковете.

Служителите в парковете осъществяват водачество на групи по туристическите маршрути, зелени лагери, както и открити уроци и беседи за ученици и студенти.

ДПП „Златни пясъци“ за поредна година е участвала в мероприятия на учебните заведения, работещи по международната програма „Еко – училища“ и „Учим за гората“.

ДПП „Персина“ е организираща „Детска еко – ваканция 2018“, в рамките на която в посетителския център на ПП „Персина“ са организирани занимания с деца по време на лятната ваканция. Проведени са конкурси за рисунка „Един ден в ПП „Русенски Лом“, спортни празници в ПП „Златни пясъци“, честване на Деня на детето в Детския екостационар „Бели брези“ и др.

През 2018 г. в Младежки еко лагер – с. Очин дол са организирани 5 зелени училища с продължителност между 3 и 5 дена, като базата е посетена от ученици от Враца, Мездра, Своге, София и др.

Парковите дирекции са работили активно за подкрепа на местни инициативи и развитие на доброволческа мрежа, организирани са и са участвали в доброволчески акции по почистване на парковите територии и в традиционната кампания на БТВ „Да почистим България за един ден“. В рамките на седмица на гората ДПП, съвместно с РДГ и ДП са организирани и провели „Горски празник – Лесовъд за един ден“.

За поредна година, с цел популяризиране и представяне на богатата природа, култура, история и възможности за туризъм в района на природните паркове, ДПП са организирани и са били домакини на „Фестивал на зелениката“, „Фестивал на кестена“, „Зелени слънца“, „Златна есен“. Мероприятията са подкрепени и от ДП на чиято територия се намират съответните природни паркове. „Фестивал на кестена - община Петрич“ е награден в категория „Духът на България“ по време на третите Годишни награди в туризма, връчвани от Министерството на туризма. Проведени са и редица конкурси за детско творчество, арт ателиета и др.

ПП „Беласица“ се е включил в Туристическия форум „На фокус е туризмът“, организиран от сдружение „На фокус“, България и сдружение „Лешки“, Македония по проект „Устойчиво развитие на туризма – актив за трансгранично сближаване и просперитет“.

През 2018 г. ДПП „Витоша“, „Врачански Балкан“, „Златни пясъци“ и „Рилски манастир“ са стартирали изпълнението на проекти по Оперативна програма „Околна среда 2014 –2020“, свързани с подобряване на природозащитното състояние на видове и типове природни местообитания на територията на природните паркове.

ДПП „Беласица“ е взела участие в проект „Трансграничен център за забавления“, изпълняван от Пирински туристически форум (България) и екологично сдружение Планетум – Струмица (Македония) с финансовата подкрепа на ЕС чрез Програмата за ТГС Интеррег – ИПП България – Бивша Югославска Република Македония. Целта на проекта е да стимулира туризма като реална дългосрочна алтернатива за трансграничния район между България и Македония. В неговите рамки е изградена мрежа от 10 туристически „възела“ или мини – дестинации в област Благоевград, България, и Югоизточен район за планиране, Македония, която разработи съвременни и атрактивни туристически услуги, предлагани чрез създаден за целта сайт: www.crossborderfuncenter.net. Една от „мини – дестинациите“ е свързана с популяризирането на Природен парк „Беласица“.

ДПП „Рилски манастир“, в партньорство с Пирински туристически форум, Германското бюро за екологична комуникация и регионално развитие „Теролог“, е стартирала изпълнението на проект „Водачи

в защитените територии на България“, който се финансира от Немската федерална фондация за околна среда – DBU и който е насочен към природните паркове в България.

ДПП „Персина“ е стартирала изпълнението на проект „Долен Дунав, бъдещо възстановяване, България – подобряване управлението на водите в блатата на територията на ПП „Персина“ и защитена територия „Калимок“, финансиран чрез донорска програма на Компанията „Кока – кола“. Продължило е и изпълнението на проект „Обвързване на защитените територии по Дунав в Зелен Коридор от хабитати „Дунав“, по програмата за трансгранично сътрудничество „Дунав 2014 – 2020“.

В направление „Горска педагогика“ експерти от ИАГ са организирали и провели образователни инициативи с деца и подрастващи от столични училища, посветени на „Седмица на гората“, „Стартиране на пожароопасния сезон“ и началото на учебната година.

През 2018 г. ИАГ е участвала в следните процедури по промяна на защитени територии съгласно Закона за защитените територии:

- Намаляване на площта на резерват „Калиакра“ и увеличаване на площта на защитена местност „Степите“, заличаване на природна забележителност „Перустията“ и ПЗ „Орлиците“, попадащи в границата на Национален парк „Пирин“;
- Изменение и допълнение на План за управление на поддържан резерват „Изгорялото гюне“;
- Заличаване на защитена местност „Римският мост“;
- Обявяване на защитена местност „Горно поречие на река Негованка (Горния Боаз);
- Обявяване на защитена местност „Феликс Вожели“;
- Обявяване на защитена местност „Барките“;
- Увеличаване площта на ПЗ „Пясъчни дюни в м. Бабата“ и заличаване на 5 ПЗ „Пясъчни дюни“ в Несебър;
- Намаляване на площта на защитена местност (ЗМ) „Самодивска поляна“;
- Разширяване на ЗМ „Находище на Родопски лопен“;
- Обявяване на защитена местност „Парковото“;
- Промяна в режима на ПЗ „Пещера Магурата“.

7. Горска сертификация

Сертифицираните горски територии в България са със сертификат FSC (Съвет за стопанисване на горите). Съгласно годишния бюлетин на FSC площта на сертифицираните горски територии към декември 2018 г. е 1 459 577 ха, което представлява 34% от общата горска територия в страната, а сертифицираните единици са 27. Сертификат за проследяване на дървесината FSC - Chain of custody, притежават 456 сертифицирани единици.

Площта на сертифицираните държавни горски територии, стопанисвани от ДП, е 1 444 204 ха равняващи се на 50% от общата стопанисвана от тях територия в страната, а сертифицираните единици са 25.

Съгласно електронния информационен портал на PEFC (Програма за утвърждаване на горската сертификация), сертификат за проследяване на дървесината PEFC - Chain of custody притежават 20 сертифицирани единици.

8. Инвентаризация и планиране в горските територии

През 2018 г. са извършени следните по-важни дейности:

- Проведени са съвещания на комисиите по чл. 34, ал. 1 от Наредба № 18/07.10.2015 г. за инвентаризация и планиране в горските територии, за извършване на инвентаризация на горските територии и изработване на горскостопански планове, горскостопански карти, ловностопански планове и планове за опазване на горските територии от пожари през 2018/19 г. за териториални поделения държавни горски стопанства „Берковица“, „Симитли“, „Кресна“, „Петрич“, „Смилян“, „Пловдив“, „Кюстендил“, „София“, „Сливница“, „Годеч“, „Плачковци“, „Тервел“, „Нова Загора“ и „Чирпан“, и за териториални поделения държавни ловни стопанства „Несебър“, „Тракия“, за частта на влятото ТП ДГС „Кричим“, „Осогово“, „Извора“, за влятото ТП ДГС „Девин“ и „Широка поляна“;
- Подготвена е документация за провеждане на открити процедури за обществена поръчка по извършване на инвентаризация на горските територии и изработване на горскостопански планове, горскостопански карти, ловностопански планове и планове за опазване на горските територии от пожари през периода 2019/20 г. за ТП ДГС „Борино“, „Доспат“, „Триград“, „Асеновград“, „Първомай“ (област Пловдив), „Земен“, „Гурково“, „Мъглиж“, „Айтос“, „Струмляни“, „Първомай“ (област Благоевград), „Катунци“, „Гърмен“ и „Пирдоп“, и за ТП ДГС „Ракитово“. Процедурите се провеждат от отделните държавни предприятия и регионални дирекции по горите, като за част от стопанствата продължават и през 2019 г.;
- Проведени са експертни съвети за приемане на стопанските класове и размера на годишното ползване за ДГС „Говежда“, „Цонево“ „Сандански“, „Крумовград“, „Кости“, „Малко Търново“, „Звездец“, „Славейно“, „Хисаря“, „Алабак“ гр. Велинград, „Радомир“ и „Костенец“, за ТП ДГС „Родопи“, „Борово“, „Дикчан“ с. Сатовча и „Витошко – Студена“, както и за Учебно опитно горско стопанство „Георги Ст. Аврамов“ с. Юндола;
- Проведени са съвещания на комисиите по чл. 37, ал. 3 от Наредба № 18/07.10.2015 г. за инвентаризация и планиране в горските територии, за приемане на извършената инвентаризация на горските територии и изработените горскостопански планове, горскостопански карти, ловностопански планове и планове за опазване на горските територии от пожари през 2017/18 г. за териториални поделения държавни горски стопанства „Говежда“, „Цонево“ „Сандански“, „Крумовград“, „Кости“, „Малко Търново“, „Звездец“, „Славейно“, „Хисаря“, „Алабак“ гр. Велинград, „Радомир“ и „Костенец“, за териториални поделения държавни ловни стопанства „Родопи“, „Борово“, „Дикчан“ с. Сатовча и „Витошко – Студена“, и за Учебно опитно горско стопанство „Георги Ст. Аврамов“ с. Юндола;
- Проведени са експертни съвети за приемане на задания във връзка с предстоящата инвентаризация на горските територии през 2019/20 г. и съвместното с нея изработване на горскостопански карти, горскостопански планове, планове за ловностопански дейности и за дейности по опазване от пожари за ТП ДГС „Борино“, „Доспат“, „Смолян“, частта на влятото „Мугла“, „Триград“, „Асеновград“, „Първомай“ (област Пловдив), „Земен“, „Гурково“, „Мъглиж“, „Айтос“, „Струмляни“, „Първомай“ (област Благоевград), „Катунци“, „Гърмен“ и „Пирдоп“, и за ТП ДГС „Ракитово“;
- Цифровата ортофотокарта е предоставена на дружествата, извършващи инвентаризация на горските територии и изработващи горскостопански планове, горскостопански карти, ловностопански планове и планове за опазване на горските територии от пожари за периода 2018/19 г.;

- Осигурен е цифров модел на картата на възстановената собственост и на кадастралната карта за териториалния обхват на дейност на държавните горски и ловни стопанства, подлежащи на инвентаризация и горскостопанско планиране през 2018/19 г.;
- Приет е баланс на горските територии към 31.12.2017 г. и е предаден на НСИ.

9. Ловно стопанство

През 2018 г. са извършени следните по-важни дейности с участието на ИАГ, свързани със стопанисването и ползването на дивеча в страната:

- Обсъждане на изменение и допълнение на ЗЛОД в Народното събрание;
- Подготовка на изменение и допълнение на ППЗЛОД;
- Разработване на изменение и допълнение на Наредба № 2/2009 г. за условията за отглеждане на космат и пернат дивеч в животновъдни обекти, съобразени с неговите физиологически и поведенчески особености;
- Организирано е изложението „Природа, лов и риболов 2018 г.“ в гр. Пловдив;
- Взето е участие в 5 ловни изложения - Дортмунд, Залцбург, Москва и Атина в резултат, на които са постигнати редица договорености за ловен туризъм;
- Проведени са заседания на междуведомствени работни групи съвместно с МОСВ и НПО по отношение на изпълнението на Плана за управление на мечката и дивата коза в страната;
- ИАГ, съвместно с БАБХ и Центъра за Оценка на риска по хранителната верига, са провели срещи по въпроси, свързани с превенция по проникване на африканската чума по свинете в страната;
- Организирани са 5 заседания на Ловния съвет;
- Извършени са проверки по изпълнение на договорите, с които се предоставя стопанисването и ползването на дивеча на ловните сдружения;
- Изготвени са анализи за резултатите от проверките по изпълнение на договорите за съвместна ловностопанска дейност в 22 ДЛС и от проверките по изпълнение на договорите за стопанисване и ползване на дивеча в 32 дивечовъдни участъка към държавните горски стопанства;
- Издадени са 9 разрешителни за научно-изследователска дейност;
- Проведени са курсове и изпити за придобиване право на лов в 71 ловни сдружения;
- Проведени са курсове и изпити за придобиване право на подборно ловуване в 16 ловни сдружения;
- Издадени са 156 билета за лов на чуждестранни граждани;
- Извършено е категоризиране на 83 ловни бази в ДЛС и ДГС;
- Проведени са тематични и специализирани проверки по изпълнението на ловностопанските мероприятия и изпълнението на договорите в ловните сдружения.

През годината в горските територии – държавна собственост е създадена и поддържана фуражна база, подхранван е дивеч, построени са и поддръжани биотехнически съоръжения - чакала, хранилки, капани, калища, построени са и са ремонтирани бази за интензивно стопанисване на дивеч.

Общите приходи от ловностопанската дейност в горските територии – държавна собственост, отчетени през 2018 г., са в размер на 8 809 хил. лева, което е с 2% повече спрямо 2017 г. Приходите от

организиран ловен туризъм възлизат на 5 325 хил. лева, като са се увеличили с 378 хил. лева спрямо предходната година. Приходите от сключени договори по ЗЛОД под формата на годишни вноски за стопанисване на дивеча в дивечовъдните участъци и на годишни наемни цени на бази за ловен туризъм на ДГС са 3 059 хил. лева, с 2% по-малко спрямо 2017 г.

10. Опазване на горските територии и контрол

Към края на 2018 г. и началото на 2019 г. Изпълнителната агенция по горите контролира дейностите в горски територии на площ от 4,26 млн. хектара.

През 2018 г. служителите на РДГ и ДП по чл. 163 от Закона за горите са извършили 474 521 проверки на лица и обекти, свързани с ползването, преработката и търговията с горски, дивечови и рибни ресурси, с 35 520 повече от 2017 г. Извършени са 92 028 проверки на обекти за добив на дървесина, 22 256 проверки на обекти по чл. 206 от ЗГ, на 133 827 превозни средства, 151 762 ловци, 12 081 риболовци и 62 567 други лица.

В рамките на годината служителите по опазване на горите на ДП са извършили 228 836 проверки, от тях на обекти за добив на дървесина – 54 474; на превозни средства - 61 210; на ловци - 91 097; на други лица - 21 435. Съставени са 5 935 акта за установяване на административни нарушения. Задържани са 5 481,18 пространствени куб. м дърва, 563 каруци и 277 моторни триона.

Констатирани нарушения

През 2018 г. са констатирани общо 18 051 нарушения на горското законодателство, с 1 944 по-малко от 2017 г. Съставени са 12 942 акта за установяване на административни нарушения. За 2 897 нарушения не са открити извършителите, а 2 212 нарушения, установени с констативни протоколи, са с известни нарушители.

Най-много установени с актове нарушения са констатирани в РДГ Ловеч – 1 849 акта, следвана от РДГ Берковица – 1 406 акта, РДГ Бургас – 1 333 акта, РДГ Варна – 1 236 акта, РДГ Русе – 1 056 акта, РДГ Сливен – 1 014 акта и РДГ Кърджали – 1 010 акта. Регионалните дирекции с най-малко актове са РДГ Смолян - 74 акта, РДГ Кюстендил - 207 акта, РДГ Пловдив - 317 акта и РДГ Пазарджик - 318 акта.

Според собствеността, в горски територии – държавна собственост са установени 7 737 нарушения, в общинска собственост -, 865 нарушения, а в частна собственост - 1 917 нарушения.

По Закона за горите са съставени 12 664 акта, по ЗЛОД - 193 акта, по ЗРА - 85 акта.

Служителите на РДГ са съставили 107 акта за нарушения, извършени от служители на ТП ДГС/ДЛС, 248 акта на лесовъди, практикуващи частна лесовъдска практика и 14 акта на лица, имащи отношение към дейностите по стопанисване и опазване на горски територии, общинска собственост.

Наложени са 30 принудителни административни мерки по чл. 253 от ЗГ (затворени обекти по чл. 206 поради констатирани нарушения).

От 1 януари 2018 г. е въведен нов софтуер, собственост на ИАГ, чрез който се водят преписките, касаещи нарушения на горското законодателство.

От директорите на РДГ са отменени 267 преписки. Издадени са 10 161 наказателни постановления, като в Прокуратурата са изпратени 3 465 преписки, от които 1 044 са без решение, 2 197 са върнати за административно производство, а по 287 са образувани наказателни производства.

Обжалвани са 441 преписки, от които 35 са видоизменени, 91 са отменени и 43 потвърдени. Издадени са 37 присъди, с 44 по-малко от 2017 г. Общо 8 158 наказателни постановления са влезли в сила. Наложените парични санкции и глоби по влезлите в сила НП са в размер на 1 202 563 лева. Събрани са 254 089 лева от влезлите в сила наказателни постановления, което представлява 21,1%

събираемост. Събираемостта е най-висока от изминалите 10 години, когато средният процент на събираемост е вариал около 12 – 14%.

През 2018 г. с актове и констативни протоколи е установена отсечена незаконна дървесина в размер на 19 019 плътни куб. м.

Дейност на екипите старши експерти и главни специалисти към ИАГ

През 2018 г. са извършени общо 3 424 проверки, от които 538 на обекти по чл. 206 от ЗГ, 380 в обекти за добив на дървесина, 1 273 МПС, 861 ловци, 3 риболовци и 369 физически лица.

Съставени са 191 акта и са направени 157 предписания на РДГ за съставяне на актове и налагане на ПАМ.

Прилагане на Регламент 995/2010

През 2018 г. ИАГ е участвала в две срещи на Комитета FLEGT/EUTR по въпроси, свързани с прилагането на Регламент (ЕС) №995/2010 на Европейския парламент и на Съвета за определяне на задълженията на операторите, които пускат на пазара дървен материал и изделия от дървен материал в Брюксел, Белгия.

През м юни 2018 г. е променен съставът на Постоянната работна група, която отговаря за прилагането на Регламент (ЕС) № 995/2010 и са актуализирани Вътрешните правила за дейността на групата. Проведени са срещи с представители на всички РДГ и с представители на WWF, на които е разяснено прилагането на Регламента в страната.

Във връзка с осъществяване на ефективен контрол, през 2018 г. РДГ са извършили общо 1 017 проверки на оператори и търговци.

Дейност на РДГ по контрол в горските територии

През 2018 г. горските инспектори в РДГ са извършили общо 202 896 проверки, от които 26 514 в обекти за добив на дървесина, 21 630 на обекти по чл. 206 от ЗГ, 61 422 МПС, 49 139 ловци, 11 718 риболовци и 32 473 физически лица. На постоянните контролни горски пунктове са проверени 8 090 МПС. Горските инспектори и експертите в РДГ са съставили 4 632 акта, или 36% от актовете в страната.

Задържаните от нарушители вещи са: 102 куб. м фасонирана дървесина, 268 куб. м обла строителна дървесина, 4 458 куб. м дърва, 184 бр./кг недървесни горски продукти, 179 МПС, 60 коня, 139 моторни триони, 19 броя други инструменти за дърводобив, 6 броя законно оръжие, 16 броя други ловни уреди и боеприпаси, 3 лодки, 17 броя/715 м мрежи, 18 броя други риболовни уреди, 3 броя едър дивеч и 82 кг риба.

Взаимодействие с други институции

В края на 2018 г. е подписано ново Споразумение № 50-106/31.12.2018 г. за сътрудничество и взаимодействие между МВР и МЗХГ.

Съвместно с ГДНП-МВР са предприети мерки за борба със системните нарушители в горите. Разработен е съвместен план за борба с нарушителите в местата с концентрация на нарушенията, който се изпълнява от РДГ и ОД на МВР.

Съвместно със служба „КОС“ и КАТ са извършени проверки по спазване на разпоредбите на ЗЛОД на територията на цялата страна.

През 2018 г. са проведени съвместни акции с Дирекция „Жандармерия“ – ГДНП на територията на РДГ София, РДГ Берковица, РДГ Благоевград и др.

Защитата и опазването на горските територии от пожари, както и непосредствените действия по гасене се осъществяват в тясно сътрудничество с ГД ПБЗН - МВР. Извършени се съвместни проверки и с други институции, имащи отношение към контрола в горите - АПИ, НАП, ИА ГИТ, ИАРА.

11. Стратегическо планиране, усъвършенстване на нормативната база и международни дейности

През 2018 г. е разработен и одобрен Национален план за действие за енергия от горска биомаса 2018 - 2027 г.

Със Заповед на министъра на земеделието, храните и горите е създадена работна група за изготвяне на Стратегия за укрепване ролята на аграрния сектор в биоикономиката.

На заседание на Националния съвет по биологично разнообразие към МОСВ е приет План за действие за малкия креслив орел.

В рамките на 2018 г. са подготвени изменения и допълнения на следните нормативни актове:

- Закон за изменение и допълнение на Закона за горите (обн. ДВ, бр. 17 от 23.02.2018 г. и бр. 83 от 09.10.2018 г.);
- Закон за изменение и допълнение на Закона за лова и опазване на дивеча (обн. ДВ, бр. 61 и 77 от 2018 г.);
- Постановление № 224 на Министерския съвет от 17.10.2018 г. за изменение и допълнение на Правилника за прилагане на ЗЛОД (обн. ДВ, бр. 88 от 23.10.2018 г.);
- Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 5 от 31.07.2014 г. за строителството в горските територии без промяна на предназначението им (обн. ДВ, бр. 19 от 02.03.2018 г.);
- Проект на Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 1 от 30.01.2012 г. за контрола и опазването на горските територии;
- Проект на Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 8 от 2011 г. за сечите в горите;
- Проект на нова Наредба за защита на горските територии от болести, вредители и други повреди;
- Проект на Постановление на Министерския съвет за изменение и допълнение на Наредба за условията и реда за възлагане изпълнението на дейности в горските територии – държавна и общинска собственост, и за ползването на дървесина и недървесни горски продукти;
- Проект на Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 4 от 2012 г. за условията и реда за регистрация на горски разсадници, както и за производство на фиданки в горските разсадници – държавна собственост;
- Проект на Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 14 от 27.10.2005 г. за условията и реда за издаване на разрешителни за въвеждане на неместни или повторно въвеждане на местни дървесни, храстови и ловни видове в природата и отчитане мнението на обществеността в района на повторно въвеждане;
- Проект на Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 21 от 2012 г. за условията и реда за определяне, одобряване, регистрация и отмяна на източниците от горската семепроизводствена база, събирането и добива на горски репродуктивни материали, тяхното окачествяване, търговия и внос;

- Проект на Правила за здравословни и безопасни условия на труд в горските територии (обн. ДВ, бр. 38 от 2019 г.).

Еврокоординация и международно сътрудничество

През първата половина на 2018 г. България, като Председател на Съвета на ЕС, е организираща 6 заседания на Работната група по горско стопанство (РГГС) към Съвета на ЕС, в рамките на които е извършена основната работа по изготвяне на документите за участието на ЕС в 13-та сесия на Форума на ООН за горите. Втората основна тема, разисквана в рамките на РГГС, е подготовката на ЕС за участие в Кръгла маса за подновяване на преговорите по приемане на Правно обвързващо споразумение, иницирано от политическия процес „Горите на Европа“. Стартирана е и подготовката за участие на ЕС в 24-та сесия на Комитета по горско стопанство към Организацията по прехрана и земеделие (FAO).

В рамките на Председателството на Съвета на ЕС, България домакинства регулярната неформална среща на директорите от горското стопанство, проведена в София и на територията на ПП Рилски манастир, с участието на представители от 22 държави членки. Със съдействието на ЮЗДП е залесена Европейска гора на надеждата.

Като част от програмата на Председателството, ИАГ е представена в международната конференция „Междусекторна работа за намаляване на обезлесяването и увеличаване на горските територии – от цели към действия“, организирана от Сътрудничеството за партньорство по горите в централата на FAO в гр. Рим, Италия.

През 2018 г. експерти от ИАГ са участвали в дейността на работни форуми към Европейската комисия в областта на горското стопанство. Предоставена е информация към организации на ЕС и други международни организации. Организиран са различни срещи и работни посещения от международен характер.

Изпълнение на стратегически дейности и приоритети в горския сектор чрез проекти, финансирани от ЕС и други международни донори

През 2018 г. на заседания на Постоянната работна група за предварително разглеждане на проектни предложения са разгледани общо 17 проектни идеи и предложения, подадени от РДГ и СТЗ. Изготвени са съответните писма за отказ или подкрепа.

Комисията за разглеждане на проектни предложения е разгледала общо 5 проектни предложения (за кандидатстване по ОПОС), подадени от ДПП. Изготвени са съответните писма за подкрепа.

През 2018 г. е стартиран проект „Повишаване капацитета на служителите на ИАГ за изпълнение на контролни функции по управление на горите“ по Оперативна програма „Добро управление“, съфинансиран от Европейския социален фонд. Основни дейности по проекта са организирането и провеждането на три обучения: Разработване и прилагане на областните планове за развитие на горските територии, Съвременни природосъобразни методи за стопанисване на горите и Прилагане на Регламент (ЕС) № 995/2010 на Европейския парламент и на Съвета от 20 октомври 2010г.

През годината са изпълнявани текущо следните проекти:

- „Опазване на ключовите горски местообитания на малкия креслив орел (*Aquila pomarina*) в България“ по програма LIFE на ЕС.
- „Регионални политики за устойчива биоенергия – BIO4ECO“ по програма INTERREG EUROPE.
- „Сътрудничество за усъвършенстване на управленските практики, свързани с въздействието на земеползването върху водния режим в басейна на река Дунав“, Сагао – D, по транснационална програма „Дунав – 2014 – 2020“ на ЕС.

- „Възстановяване и опазване на алувиални гори от хабитат *91E0 в защитени зони по НАТУРА 2000 и моделни територии в България“ - LIFE13 NATBG000801.

Приключило е изпълнението на проект „Изпитване на клонове тополи от държави-членки на ЕС за производство на биомаса /бързорастящи видове/, с водещ партньор Баварска семеконтролна станция – гр. Тайзендорф, Германия.

12. Финансиране и инвестиции в горските територии

12.1. Изпълнителна агенция по горите

През 2018 г. в Изпълнителна агенция по горите са отчетени приходи на обща стойност 14 682 771 лева, което представлява малко над 100% изпълнение на приходната част на бюджета за 2018 г.

За реализирането на Бюджетни програми „Специализирани дейности в горските територии“ и „Планиране, опазване от посегателства, пожари и лесозащита“ през 2018 г. по бюджета на ИАГ са одобрени средства в размер на 26 182 590 лева. Изпълнението на разходната част на бюджета по двете програми към 31.12.2018 г. възлиза на 26 150 335 лева.

През отчетния период са извършени инвестиции (капиталови разходи) в размер на 523 940 лева както следва:

- Основен ремонт на дълготрайни материални активи – 35 908 лева;
- Придобиване на транспортни средства – 452 104 лева;
- Придобиване на стопански инвентар – 5 940 лева;
- Изграждане на инфраструктурни обекти – 29 899 лева.

През м. юли 2018 г. е стартирал нов проект „Добро управление“ към МС, с бенефициент ИАГ – ЦА, с продължителност 18 месеца и са постъпили първоначални авансови средства в размер 27 051 лева.

По успешно приключилите проекти по Оперативна програма „Околна среда 2007-2013 г.“, дирекциите на природните паркове са получили трансфери на верифицирани средства в размер на 141 292 лева, които са възстановени по бюджета на ИАГ, на ДПП „Витоша“ и ДПП „Странджа“.

Стартирани са нови проекти по ОП „Околна среда 2014 – 2020 г.“, приоритетна ос 3 „Натура 2000 и биоразнообразие“, с бенефициенти ДПП – третостепенни разпоредители с бюджет в структурата на ИАГ, като са получени първите авансови средства в размер на 107 187 лева.

Централна администрация на ИАГ, РДГ Русе и РДГ Пловдив са бенефициенти по програма LIFE/NAT/14 от 2014 г. РДГ Бургас, РДГ Кърджали, ДПП „Персина“ и ДПП „Русенски Лом“ са бенефициенти по програми за териториално сътрудничество ИНТЕРРЕГ 2014 – 2020 г. към МРРБ. През 2018 г. за изпълнение на дейностите по проектите са разходвани 1 411 543 лева, от които получените по проектите средства са 778 888 лева, финансирането от бюджета на ИАГ е в размер на 632 565 лева.

12.2. Държавни горски предприятия

Отчетените приходи от цялостната дейност на държавните предприятия за 2018 г. са 355 752 хил. лева, а общите разходи възлизат на 347 557 хил. лева. В сравнение с 2017 г., приходите на предприятията се увеличават с 19 691 хил. лева, а разходите с 18 696 хил. лева.

Общият финансов резултат на предприятията от оперативната им дейност през 2018 г. е положителен в размер на 8 195 хил. лева преди облагане с данъци, като се отчита увеличение от 88 хил. лева в сравнение с 2017 г.

Направените инвестиции от шестте ДП през 2018 г. са в размер на 50 042 хил. лева, с 24,8% повече от тези през 2017 г. От тях, 74,7% са осъществени със средства от фонд „Инвестиции в горите” за изпълнението на следните дейности, като са изразходени общо 28 646 хил. лева, с 3 456 хил. лева повече от 2017 г.:

- проектиране на 47 км строителство на нови пътища и основен ремонт на съществуващи горски пътища – 269 хил. лева;
- строителство и основен ремонт на 36 км горски пътища и транспортна техническа инфраструктура – 23 404 хил. лева;
- проектиране и изграждане на 5 технико-укрепителни съоръжения – 53 хил. лева;
- за дейности по залесяване – 6 354 хил. лева.

Със средства от стопанската дейност са закупени 219 транспортни средства и 101 броя специализирана техника, 4 сгради и е извършен основен ремонт на 55 сгради.

13. Административно обслужване

През 2018 г. са проведени над 1 000 консултации на физически лица и търговци, свързани с реда за вписване, отписване и актуализиране на информацията, която е вписана в публичните регистри на ИАГ за упражняване на лесовъдска практика и извършване на дейности в горските територии.

Комисията за разглеждане на заявления за вписване на физически лица и търговци в публичните регистри на ИАГ по чл. 235 и чл. 241 от ЗГ през 2018 г. е провела 18 заседания, в резултат на което са регистрирани и издадени удостоверения на 376 физически лица за упражняване на лесовъдска практика. През същия период са регистрирани и издадени удостоверения на 399 търговци за извършване на дейности в горските територии.

През годината от публичния регистър по чл. 241, ал. 1 от ЗГ са отписани 45 търговци, а от регистъра по чл. 235 от ЗГ са отписани 43 физически лица. На 57 физически лица и 5 търговци са постановени откази за вписване в регистрите по чл. 235 и чл. 241 от ЗГ.

Към 31.12.2018 г. общият брой на регистрираните физически лица за упражняване на лесовъдска практика е 11 295, а на регистрираните търговци – 4 011.

Във връзка с извършените промени в изискванията за регистрация на физически лица е организирана дейността за провеждане на изпити по реда на чл. 236 а от ЗГ. Проведени са 18 изпита, на които са се явили общо 941 кандидати, от които 276 са го издържали.

През 2018 г. са проведени над 1 200 консултации на собственици, частни лесовъди и други заинтересовани лица по телефона, електронна поща, в приемната на МЗХГ и по време на извършените теренни проверки.

14. РИБАРСТВО И АКВАКУЛТУРИ

1. Улов и производство на риба и други водни организми

Улов на риба и други водни организми

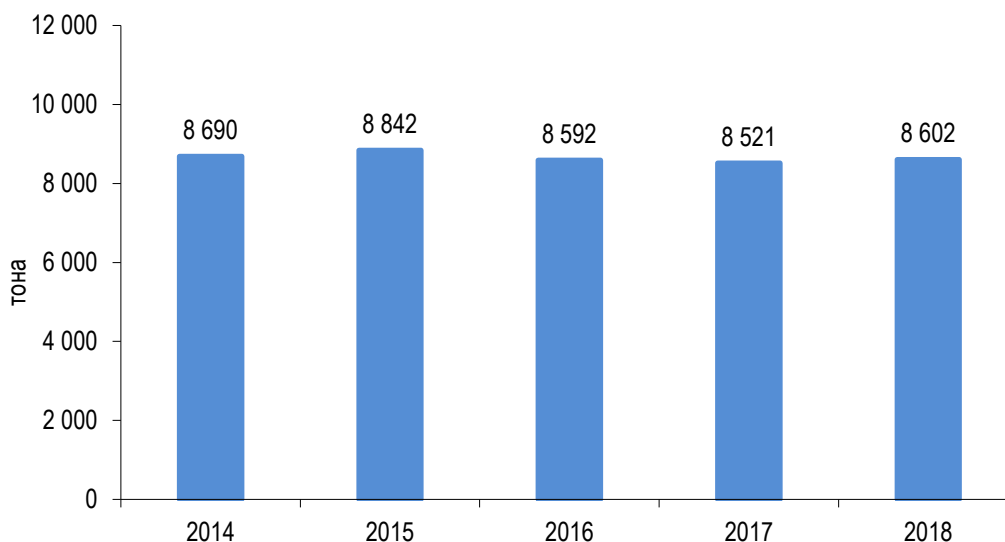
По данни на Изпълнителната агенция по рибарство и аквакултури (ИАРА), през 2018 г. общият улов на риба и други водни организми от стопански риболов в страната възлиза на 8 602,4 тона, от които 8 546,7 тона - в Черно море и 53,7 тона - в река Дунав. Общото количество е с 1% над нивото от 2017 г., като уловът в Черно море се увеличава с 0,9%, а този в река Дунав - с 4,1%.

В рамките на годината са уловени общо 4 403,9 тона морски видове риби, което е с 9,9% повече спрямо предходната година. Традиционно, най-значителен е уловът на риба от вида цаца /копърка, трициона, шпрот/, възлизащ на 3 187,8 тона, с 3,2 тона над нивото от 2017 г.

Сред останалите черноморски видове риба, съществен улов се отчита за черноморска барбуна – 594,6 тона, лефер – 260,7 тона, сафрид – 196,7 тона и калкан – 55,5 тона.

При улова на рапани, представляващ основен дял от улова на водни организми в Черно море (85,1% през 2018 г.), се наблюдава намаление с 2,8% в сравнение с предходната година. Същевременно, уловът на черна морска мида нараства с 1,3 тона, достигайки 12,5 тона, докато този на бяла пясъчна мида бележи спад от 26,7% до 600,5 тона. При пясъчната скарида се отчита улов от 1 тон, с 30,7% по-малко на годишна база.

Фигура VII.1. Общ улов на риба и други водни организми в страната, тона

Източник: ИАРА

Уловеното количество проходни видове риба /карагъоз/ в Черно море през 2018 г. е в размер 10,8 тона, което е с 4,9% повече спрямо предходната година.

Таблица VII.1. Общ улов на риба и други водни организми в страната по водни басейни, тона

	2015	2016	2017	2018	Изменение 2018/2017
Улов в Черно море - общо, в т. ч.:	8 745,2	8 540,0	8 467,1	8 546,7	0,9%
- морски видове риби	4 490,2	4 473,9	4 007,1	4 403,9	9,9%
- проходни риби, карагъоз	17,7	15,6	10,3	10,8	4,4%
- рапани, миди и скариди	4 237,3	4 050,5	4 449,6	4 132	-7,1%
Улов в река Дунав - общо, в т. ч.:	96,96	52,21	53,52	55,74	4,1%
- сладководна риба	85,6	50,2	49,1	54,3	10,6%
- проходни риби, карагъоз	0,6	1,1	0,5	1,0	100,0%
- други водни организми	10,7	0,9	4,0	0,5	-87,5%
Общ улов на риба и др. водни организми	8 842,1	8 592,2	8 520,6	8 602,4	1,0%

Източник: ИАРА

През 2018 г. уловът в река Дунав се увеличава с 4,1% спрямо предходната година, до 55,74 тона. От тях, 54,3 тона са сладководна риба, с 10,6% повече на годишна база.

Най-големи количества улов в река Дунав се отчита при бяла мряна, шаран, платика и пъстър толстолоб.

Значително е увеличението на уловите от бяла риба – с 61,1%, бяла мряна – с 46,3% и европейски сом – с 22,8%, докато уловът на пъстър толстолоб намалява с 20,1% .

През 2018 г. уловеното количество проходни риби (карагъоз) в река Дунав е два пъти повече спрямо предходната година. Уловът на други водни организми спада с 87,5%.

Таблица VII.2. Улов на риба и други водни организми от водоеми за стопански риболов през 2018 г.

№	Вид риба/воден организъм	Количество (тона)
А. Река Дунав		
1	Бабушка / <i>Rutilus rutilus</i> /	0,032
2	Брияна /облез, уклей/ / <i>Chalcalburnus chalcoides</i> /	0,423
3	Бял амур / <i>Ctenopharingodon idella</i> /	1,909
4	Бял толстолоб / <i>Hypophthalmichthys molitrix</i> /	3,680
5	Бяла мряна / <i>Barbus barbus</i> /	11,585
6	Бяла риба /сулка/ / <i>Sander lucioperca/Stizostedion lucioperca</i> /	2,337
7	Голяма вретенарка / <i>Zingel zingel</i> /	0,007
8	Карагъоз, дунавска скумрия / <i>Caspialosa pontica/Alosa pontica</i> /	1,016
9	Михалца / <i>Lota lota</i> /	0,028
10	Морунаш / <i>Vimba vimba</i> /	3,307
11	Мъздруга / <i>Leuciscus idus</i> /	0,062
12	Косат /чил косат, немски косат/	0,064
13	Платика / <i>Abramis brama</i> /	5,224
14	Пъстър толстолоб / <i>Aristichthys nobilis</i> /	5,003
15	Распер / <i>Aspius aspius</i> /	1,112
16	Речен кефал / <i>Leuciscus cephalus</i> /	0,023
17	Речен костур / <i>Perca fluviatilis</i> /	0,022
18	Сабица / <i>Pelecus cultratus</i> /	0,002
19	Скобар / <i>Chondrostoma nasus</i> /	2,234
20	Европейски сом / <i>Sillurus glanis</i> /	4,416
21	Сребриста каракуда / <i>Carassius sp.</i> /	3,785
22	Уклей / <i>Alburnus alburnus</i> /	1,572
23	Червеноперка / <i>Scardinius erythrophthalmus</i> /	0,082
24	Шаран / <i>Cyprinus carpio</i> /	6,870
25	Щука / <i>Esox lucius</i> /	0,477
26	Други	0,470
Общо за река Дунав		55,742
Б. Черно море		
27	Атерина / <i>Atherina spp.</i> /	15,734
28	Барбуна / <i>Mullus surmuletus</i> /	0,572
29	Бяла пясъчна мида / <i>Mya arenaria</i> /	600,510
30	Дънен морски червей	0,016
31	Зарган / <i>Belone belone</i> /	3,327
32	Илария / <i>Liza saliens</i> /	3,438
33	Калкан / <i>Psetta maxima</i> /	55,506
34	Карагъоз, дунавска скумрия / <i>Caspialosa pontica/Alosa pontica</i> /	10,809
35	Кефал пелингас / <i>Mugil soiuu</i> /	0,534
36	Лефер / <i>Pomatomus saltatrix</i> /	260,650
37	Миди речни седефки	0,250
38	Миди речни беззъбки	1,680

№	Вид риба/воден организъм	Количество (тона)
39	Морска котка / <i>Dasyatis pastinaca</i> /	1,338
40	Морска лишица / <i>Raja clavata</i> /	13,122
41	Морски дявол / <i>Lophius piscatorius</i> /	0,016
42	Морски език / <i>Solea nasuta</i> /	0,003
43	Морски кефал / <i>Mugil cephalus</i> /	4,404
44	Обикновени скариди / <i>Leander spp.</i> /	0,633
45	Пагур / <i>Eriphia verrucosa</i> /	0,180
46	Паламуд / <i>Sarda sarda</i> /	22,907
47	Писия / <i>Platichthys flesus luscus</i> /	0,187
48	Платерина / <i>Liza aurata</i> /	0,606
49	Сем, Попчета / <i>Gobiidae</i> /	25,138
50	Пясъчна скарида / <i>Crangon sp.</i> /	0,991
51	Рапани / <i>Rapana spp.</i> /	3 515,392
52	Сардина / <i>Sardina pilchardus</i> /	0,042
53	Сафрид / <i>Trachurus mediterraneus ponticus</i> /	196,687
54	Смарид / <i>Spicara spp.</i> /	0,006
55	Хамсия / <i>Engraulis encrasicolus ponticus</i> /	4,757
56	Цаца /копърка, трицона. шпном/ / <i>Sprattus sprattus sulinus</i> /	3 187,799
57	Черна морска мида / <i>Mytilus galloprovincialis</i> /	12,455
58	Черноморска барбуня / <i>Mullus barbatus ponticus</i> /	594,640
59	Черноморска бодлива акула / <i>Squalus acanthias</i> /	10,082
60	Черноморски меджид / <i>Merlangius merlangus euxinus</i> /	2,261
61	Други	0,047
Общо за Черно море		8 546,719
Общо за Черно море и река Дунав		8 602,400

Източник: ИАРА

По данни на ИАРА към 31.05.2019 г. отчетеният общ стопански улов на риба и други водни организми възлиза на 4 034,72 , отбелязвайки ръст от 53% в сравнение с първите пет месеца на 2018 г. В рамките на периода, уловът в Черно море е в размер на 4 017,14 тона, а този в река Дунав – 17,58 тона, съответно с 54% и с 10% повече на годишна база. Най-голям принос за увеличение на общо уловеното количество в Черно море има значителният ръст при улова на цаца - с 28% и на рапани - с 2,5 пъти (от 639,8 тона до 1 596,2 тона).

Производство на риба и други водни организми

По данни на ИАРА, общият брой на активните рибовъдни стопанства към края на 2018 г. е 764, при 707 броя година по-рано. От тях, 730 са за сладководни аквакултури, а 34 - за морски аквакултури.

Броят на активните регистрирани производители на аквакултури продължава да се увеличава във връзка със забраната за извършване на стопански риболов във вътрешните водоеми на страната, влязла в сила от м. август 2012 г., и свързаната с това пререгистрация. Отчетено е производство на видове риби, които са приулов в екстензивните и полуинтензивни топловодни стопанства – платика (*Abramis brama*), уклея (*Alburnus alburnus*), речен костур (*Perca fluviatilis*), сребриста какаракуда (*Carassius gibelio*) и червеноперка (*Scardinius erythrophthalmus*). Тези видове не са обект на целенасочено развъждане и отглеждане в аквакултурното производство.

По данни на ИАРА, през 2018 г. общото производство на аквакултури (зарибителен материал, риба и други водни организми за консумация) в специализираните рибовъдни стопанства възлиза на 15 758,08 тона - с около 3% под нивото от предходната година, като се отчита намаление както на производството на зарибителен материал, така и на това на риба за консумация.

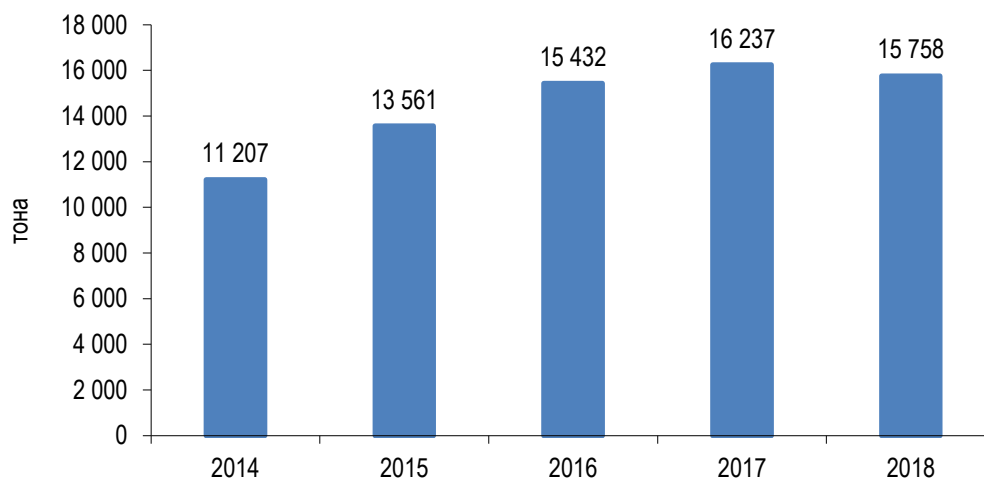
Общо отчетеното производство на зарибителен материал в рибовъдните стопанства през 2018 г. е 1 986,02 тона. Количеството е със 7,3% по-малко спрямо предходната година, главно в резултат от

намаление на производството на зарибителен материал от дъгова пъстърва (до 845,72 тона) и сибирска есетра (до 0,35 тона).

Значително намалява и производството на зарибителен материал от бял толстолоб и езерна съомга. През 2018 г. не е отчетено производство на зарибителен материал от черна морска мида, при 132 тона през 2017 г.

От друга страна, съществено увеличение се отчита при производството на зарибителен материал от пъстър толстолоб (до 333,37 тона) и бял амур (до 79,20 тона).

Фигура VII.2. Производство на риба и други организми в специализирани рибовъдни стопанства за периода 2014 – 2018 г., тона

Източник: ИАРА

Забележка: Използваните данни за производството на аквакултури за 2017 г. са актуални към 17.09.2018 г.

Информацията за производството от аквакултури през 2018 г. е към 20.06.2019 г. от Информационно статистическата система на ИАРА.

През 2018 г. производството на риба и други водни организми за консумация е в размер на 13 772 тона – с 2,3% по-малко в сравнение с предходната година, най-вече вследствие на намаление на производството на пъстър толстолоб (-28,5%), африкански сом (-69,2%) и черна морска мида (-19,9%).

Сред по-значимите стопански видове риби спад в сравнение с 2017 г. бележи и производството за консумация на бяла риба, щука и речна (балканска) пъстърва.

Чувствително увеличение на годишна база бележи производството на руска есетра (+91%), дъговата пъстърва (+73%) и моруна (+52,1%). Макар и по-умерено, нараства и производството на сибирска есетра, сом, шаран и др.

Таблица VII.3. Производство на зарибителен материал, риба и водни организми в рибовъдните стопанства, тона

№	Общоприети и местни наименования	Зарибителен материал		Риба за консумация		Общо тегло	
		2017	2018	2017	2018	2017	2018
1	Речна (балканска) пъстърва	4,80	7,80	17,34	6,39	22,15	14,19
2	Дъгова пъстърва	1 014,95	845,72	2 213,02	3 828,14	3 227,96	4 673,86

№	Общоприети и местни наименования	Зарибителен материал		Риба за консумация		Общо тегло	
3	Сивен	0,20	0,41	10,06	0,41	10,26	0,81
4	Щука	1,97	2,09	23,57	9,91	25,53	11,99
5	Речен кефал	0,10	0,00	0,04	0,56	0,14	0,56
6	Распер	0,00	0,00	0,00	0,50	0,00	0,50
7	Лин	0,17	2,97	5,39	3,14	5,56	6,11
8	Уклея	0,08	0,00	5,79	2,79	5,87	2,79
9	Платика	0,05	0,00	27,09	31,72	27,14	31,72
10	Морунаш	0,00	0,00	0,00	0,50	0,00	0,50
11	Скобар	0,00	0,00	0,13	0,13	0,13	0,13
12	Шаран	667,61	659,56	3 705,68	3 897,48	4 373,28	4 557,04
13	Златиста каракуда	0,00	0,00	0,30	0,45	0,30	0,45
14	Сребриста каракуда	3,48	3,62	423,80	220,13	427,28	223,74
15	Бял толстолоб	22,75	4,55	209,29	184,38	232,04	188,93
16	Пъстър толстолоб	154,62	333,37	2 389,58	1 708,29	2 544,20	2 041,66
17	Бял амур	45,03	79,20	291,39	212,20	336,42	291,40
18	Черен амур	0,00	0,00	2,50	1,52	2,50	1,52
19	Сом	17,30	22,51	197,64	222,90	214,94	245,41
20	Канален (американски) сом	0,00	0,21	19,00	19,42	19,00	19,63
21	Бяла риба (сулка)	4,20	4,17	70,59	48,17	74,79	52,34
22	Речен костур	0,05	0,01	1,44	1,91	1,49	1,92
23	Чига	0,08	0,00	2,00	2,18	2,11	2,18
24	Моруна	0,00	0,00	11,42	17,37	11,42	17,37
25	Пъструга	0,00	0,00	1,01	2,36	1,01	2,36
26	Руска есетра	3,12	10,89	129,60	247,52	132,72	258,41
27	Европейска речна змиорка	0,00	0,00	40,01	35,00	40,01	35,00
28	Черна морска мида	132,00	0,00	3 159,58	2 531,12	3 291,58	2 531,12
29	Други	0,00	0,00	2,24	2,05	2,24	2,05
30	Езерна съомга	17,16	0,88	4,29	0,00	21,45	0,88
31	Веслонос	2,50	6,04	67,71	59,71	70,21	65,74
32	Зелени водорасли	0,00	0,00	0,05	0,14	0,05	0,14
33	Червеноперка	0,06	0,00	10,23	7,25	10,29	7,25
34	Бабушка	0,00	0,00	0,70	0,73	0,70	0,73
35	Африкански сом	0,00	0,63	908,97	280,23	908,97	280,86
36	Сибирска есетра	48,70	0,35	87,96	108,52	136,66	108,87
37	Езерен рак	0,33	0,60	13,82	4,65	14,14	5,25
38	Бестер	0,00	0,00	3,68	4,43	3,68	4,43
39	Други хибриди от сем. Есетрови	0,31	0,11	38,08	64,66	38,38	64,77
40	Тилапия	0,00	0,35	0,00	3,14	0,00	3,49
Общо		2 141,60	1 986,02	14 094,99	13 772,06	16 236,60	15 758,08

Източник: ИАРА

Традиционно, най-голямо е производството на риба за консумация от видовете дъгова пъстърва, шаран и пъстър толстолоб.

Основният вид от морските аквакултури, отглеждани в крайбрежните акватории на страната, е черната морска мида. През 2018 г. нейното производство за консумация намалява с 19,9% спрямо

предходната година, до 2 531,12 тона. Производството на езерен рак за консумация също е по-малко, с 66,4%.

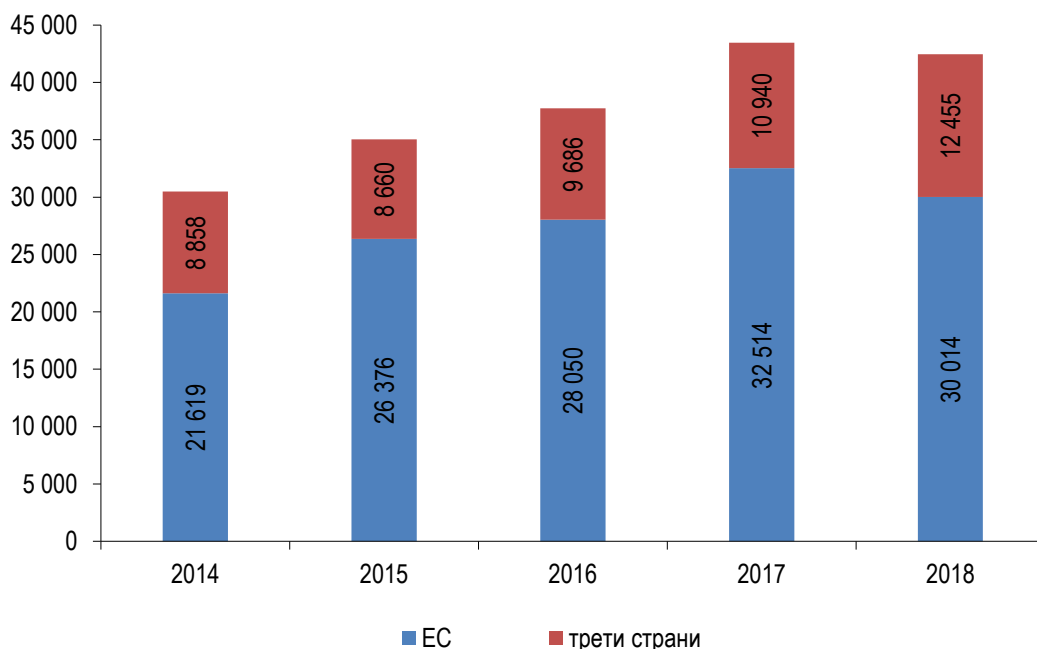
През 2019 г. се очаква нарастване на производството на аквакултури. За развитие на сектора допринася изграждането на нови стопанства, както и модернизирането и увеличаването на производствени мощности.

2. Внос и износ на риба и рибни продукти

Внос

По данни на НСИ, през 2018 г. в страната са внесени общо 42 469 тона риба и рибни продукти. Това е с 2,3% по-малко спрямо предходната година, поради свиване на доставките на водни безгръбначни, замразена риба и филета, докато тези на прясна, охладена и сушена риба, ракообразни, мекотели и преработени продукти от риби и други водни организми се увеличават.

Фигура VII.3. Внос на риба и рибни продукти от ЕС и трети страни, тона

Източник: НСИ

Около 71% от общо внесените количества риба и рибни продукти през 2018 г. са от държави-членки на ЕС. Доставките от Съюза намаляват с близо 8% на годишна база, до 30 014 тона, като основни партньори са Румъния (5,8 хил. тона), Испания (4,3 хил. тона), Нидерландия (3,2 хил. тона), Полша (3 хил. тона), Гърция (2,8 хил. тона), Дания (2,8 хил. тона) и Швеция (1,1 хил. тона).

От друга страна, през 2018 г. вносът на риба и рибни продукти от трети страни бележи ръст от около 14%, достигайки 12 455 тона. В рамките на годината, най-съществен е вносът от Канада (3 хил. тона), Исландия (1,4 хил. тона), Мароко (1,4 хил. тона), Турция (1,3 хил. тона) и Китай (1,2 хил. тона).

Традиционно, най-голям дял от общия внос на риба, водни организми и рибни продукти заема този на замразената риба. През 2018 г. вносът замразена риба, с изкл. на филета, е в размер на 18 406 тона, с 3,7% по-малко спрямо предходната година. Подобно на предходни години, най-значителен е вносът на замразена скумрия, който намалява с 2% на годишна база, до 10 765 тона. През годината са внесени и сравнително големи количества замразена риба от следните видове: сардини – 887 тона;

херинга – 925 тона; мерлуза – 1 191 тона; съомга – 131 тона; акула – 284 тона; сафрид – 188 тона, пъстърва – 172 тона.

Таблица VII.4. Внос на риба, други водни организми и рибни продукти, тона

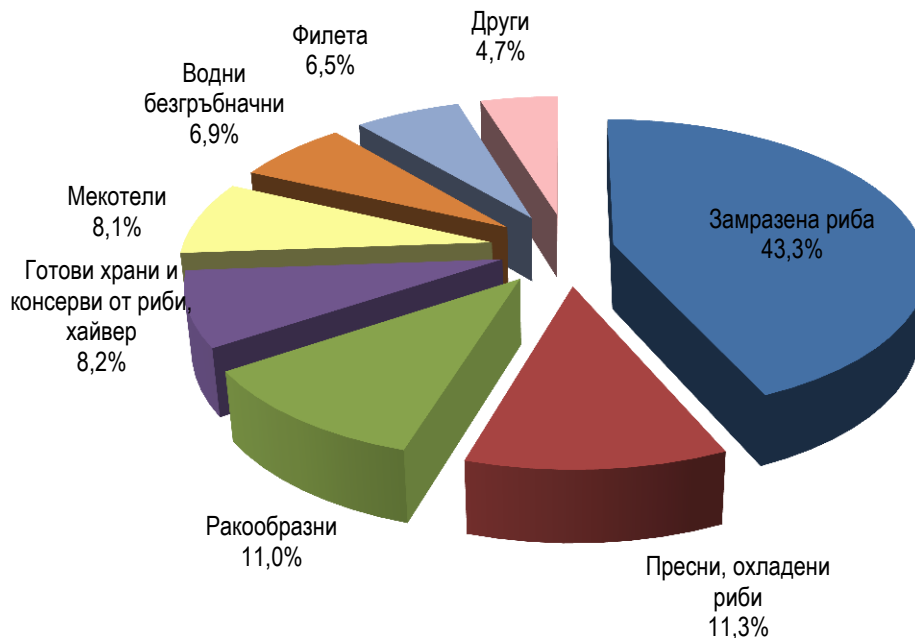
Продукти	2017	2018	Изменение 2018/2017
Риба, други водни организми и рибни продукти – общо, в т.ч.:	43 454	42 469	-2,3%
Живи риби - сладководни и морски	115	241	109,6%
Риби - пресни или охладени, с изкл. на филетата	4 298	4 818	12,1%
Риби - замразени, с изкл. на филетата	19 104	18 406	-3,7%
Филета и други меса от риби, пресни или охладени, замразени	3 293	2 751	-16,5%
Риби - сушени, осолени, пушени	451	770	70,6%
Ракообразни	4 159	4 658	12,0%
Мекотели*	2 809	3 429	22,1%
Водни безгръбначни, различни от ракообразните и мекотелите	5 393	2 917	-45,9%
Готови храни и консерви от риби; хайвер	2 831	3 473	22,7%
Ракообразни и мекотели, консервирани	1 000	1 006	0,5%

Източник: данни на НСИ, обработени от МЗХГ,

* **Забележка:** Включва и известно количество сухоземни мекотели, което не може да бъде разграничено

Сред останалите продукти, доставяни в по-големи количества, чувствителен спад спрямо 2017 г. се наблюдава при вноса на водни безгръбначни, различни от ракообразни и мекотели - с 46% и филета - с 16,5%.

Фигура VII.4. Структура на вноса на риба и рибни продукти през 2018 г.

Източник: НСИ

От друга страна, доставките на прясна риба и ракообразни нарастват с по около 12%, а тези на мекотели и готови рибни храни и консерви – съответно с около 22% и 23%.

По предварителни данни на НСИ, през първото полугодие на 2019 г. са внесени общо 19 540 тона риба, други водни организми и преработени рибни продукти, което е с 8,8% повече в сравнение със същия период на 2018 г. Доставките от ЕС се свиват с 5% на годишна база, възлизайки на 11 180 тона, докато вносът от трети страни бележи ръст от близо 35%, до 8 360 тона.

Отчитайки данните за първите шест месеца, вносът на риба и рибни продукти за цялата 2019 г. може да се очаква да бъде малко над нивото от предходната година, като ще продължат да се внасят съществени количества за суровина за преработвателните предприятия и разнообразяване на асортимента на пазара с нетипични за страната видове риба и водни организми.

Износ

По данни на НСИ, през 2018 г. общият износ на риба, други водни организми и рибни продукти възлиза на 16 709 тона - с 5,6% по-малко спрямо 2017 г., като се наблюдава чувствително редуциране на износа на мекотели (пресни, замразени или сушени) и живи риби.

Таблица VII.5. Износ на риба, други водни организми и рибни продукти, тона

Продукти	2017	2018	Изменение 2018/2017
Риба, други водни организми и рибни продукти – общо, в т.ч.:	17 698	16 709	-5,6%
Живи риби - сладководни и морски	2 147	1 414	-34,1%
Риби - пресни или охладени, с изкл. на филетата	1 866	2 347	25,8%
Риби - замразени, с изкл. на филетата	1 630	1 980	21,5%
Филета и други меса от риби, пресни или охладени, замразени	222	360	62,0%
Риби - сушени, осолени, пушени	327	745	127,7%
Ракообразни	130	120	-8,1%
Мекотели*	5 061	3 545	-30,0%
Водни безгръбначни, различни от ракообразните и мекотелите	373	240	-35,8%
Готови храни и консерви от риби; хайвер	2 116	2 653	25,4%
Ракообразни и мекотели, консервирани	3 826	3 306	-13,6%

Източник: данни на НСИ, обработени от МЗХГ,

** Забележка: Включва и известно количество сухоземни мекотели, което не може да бъде разграничено*

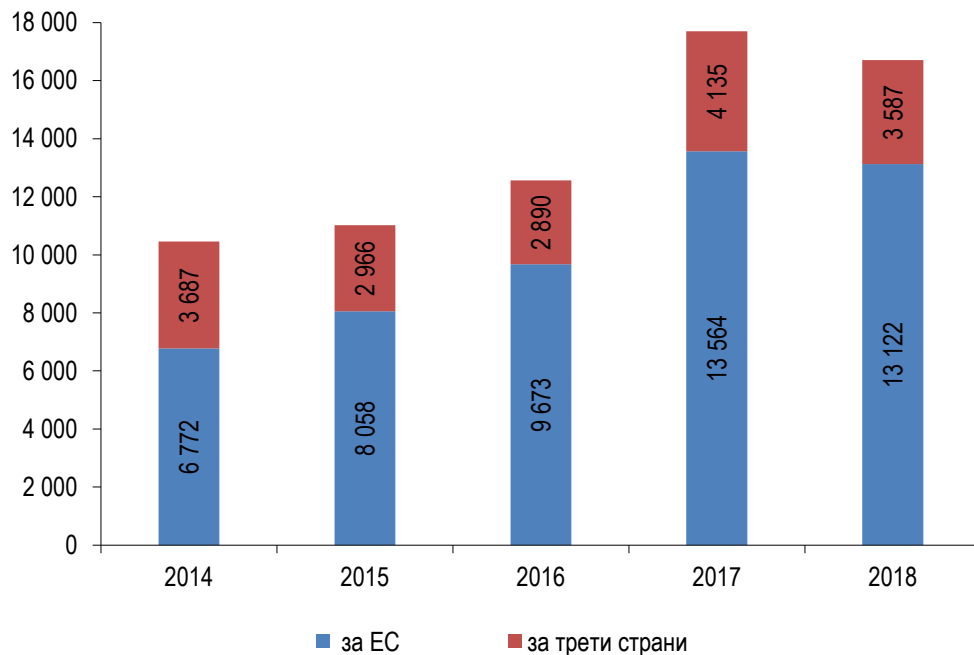
Изпращанията на риба и рибни продукти за ЕС намаляват с 3,3% на годишна база, до 13 122 тона (близо 79% от общия износ). Най-значителни са количествата, реализирани в Румъния (5,9 хил. тона) и Швеция (2,3 хил. тона), следвани от тези в Гърция (1,2 хил. тона), Италия (0,9 хил. тона), Белгия (0,5 хил. тона) и Испания (0,5 хил. тона).

Износът на риба и рибни продукти за трети страни се свива по-съществено – с малко над 13%, до 3 587 тона, насочени предимно за Южна Корея (877 тона), Сърбия (832 тона), Босна и Херцеговина (658 тона), Япония (633 тона) и Китай (214 тона).

Най-съществен дял в общо изнесеното количество риби и други водни организми през 2018 г. заема експортът на мекотели – малко над 21%, следван от този на консервирани ракообразни и мекотели – близо 20%, съответно с 30% и 13,6% по-малко в сравнение с 2017 г. Същевременно, износът

на готови храни и консерви от риби и хайвер отбелязва ръст от 25,4%, до 2 653 тона. Основни дестинации за консервираните водни организми и консервите от риби и хайвер през годината остават Швеция (2,1 хил. тона) и Румъния (1,4 хил. тона), следвани от Южна Корея (0,5 хил. тона), Белгия (0,5 хил. тона), Япония (0,4 хил. тона), Сърбия (0,4 хил. тона) и Гърция (0,3 хил. тона).

Фигура VII.5. Износ на риба, други водни организми и рибни продукти за ЕС и трети страни, тона

Източник: НСИ

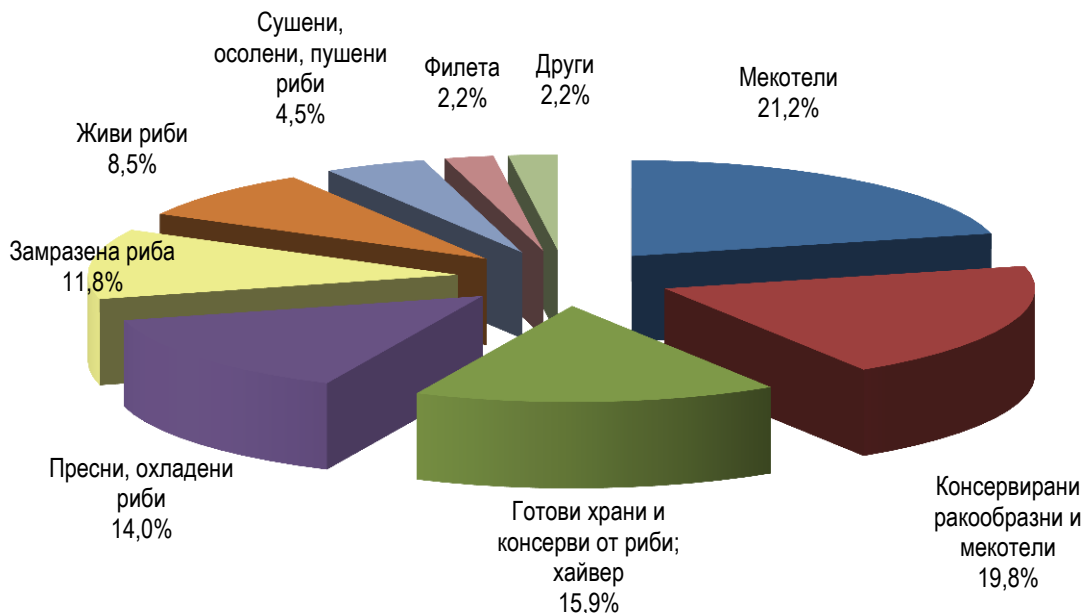
Сред останалите продукти, изнасяни в по-големи количества, съществено увеличение спрямо 2017 г. се наблюдава при експорта на пресни и охладени риби - с 25,8% и замразени риби, с изключение на филета (основно шпрот, трициона или цаца) - с 22%. Традиционно, най-големи количества замразена риба са насочени за Румъния (1 168 тона).

По предварителни данни на НСИ, през първите шест месеца на 2019 г. са изнесени общо 7 937 тона риба и рибни продукти, което е с 1,9% повече на годишна база. При повечето категории продукти се наблюдава увеличение на износа спрямо шестте месеца на 2018 г. с между 3% и над девет пъти (при водните безгръбначни). Само износът на живи риби и мекотели намалява, съответно с 3,3% и 46,4%,.

Изпращанията на риба и рибни продукти за ЕС за първото полугодие на 2019 г. възлизат на 6 501 тона, с 0,2% повече спрямо същия период на 2018 г. По-чувствителен ръст бележи експортът на риба и рибни продукти за трети страни – с 10,5%, достигайки 1 435 тона.

Предвид данните за първото полугодие, общият износ на риба, водни организми и преработени рибни продукти за цялата 2019 г. се очаква да бъде над нивото от предходната 2018 г. Предпоставка за реализирането на по-голям експорт са по-високите цени на външните пазари, както и очакваното увеличение на производството в рибовъдните стопанства.

Фигура VII.6. Структура на износа на риба и рибни продукти през 2018 г.

Източник: НСИ

3. Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство“, финансирана от Европейския фонд за рибарство

Стратегическата визия за сектор „Рибарство“ е насочена към превръщането му в конкурентоспособен, модерен и динамичен сектор, базиран на устойчиво развитие на рибарството, както и подобряване качеството на живот в рибарските области.

Финансовият ресурс на Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство“ (ОПРСР) 2007-2013 г. е 163,72 млн. лева, от които 122,79 млн. лева финансиране от Европейския фонд за рибарство (ЕФР) и 40,93 млн. лева национално съфинансиране. Изпълнителна агенция по рибарство и аквакултури е Управляващ орган (УО) на ОПРСР 2007-2013.

Изпълнение на ОПРСР към 31 декември 2018 г.

Кумулативният напредък в изпълнението на ОПРСР към 31 декември 2018 г. може да се обобщи чрез следните данни:

- Общ брой регистрирани проекти: 609;
- Общ брой подписани договори/одобрени проекти: 318;
- Общ брой анулирани договори: 81;
- Общо договорени средства: 176 820 381,15 лева (108,00% от бюджета на Програмата);
- Общо изплатени средства към бенефициенти: 165 175 119,88 лева (100,88%);
- Общо сертифицирани средства: 156 021 874,31 лева.

Таблица VII.6. Финансово изпълнение на ОПРСР към 31 декември 2018 г.

Ос/Мярка	Бюджет по ОПРСР	Договорени средства, лева			Реално изплатени средства, лева			Сертифицирани средства	
	Общо, лева	Брой	Общо публични разходи	%	Брой	Общо публични разходи	%	Общо, лева	%
Мярка 1.1	10 183 859,71	95	8 957 035,50	87,95	95	8 954 144,43	87,92	8 908 327,04	87,74
Мярка 1.3	94 371,16	7	106 507,87	112,86	7	94 371,16	100,00	94 371,16	100,00
ОС 1	10 278 230,88	102	9 063 543,37	88,18	102	9 048 515,59	88,04	9 002 698,20	87,59
Мярка 2.1	46 927 652,83	57	54 127 091,92	115,34	109	50 980 056,89	108,64	45 250 491,56	96,43
Мярка 2.2	76 281,45	1	76 281,43	100,00	3	57 987,95	76,02	57 987,95	76,02
Мярка 2.6	14 901 412,18	17	16 428 372,05	110,25	32	15 615 202,26	104,79	15 065 087,51	101,10
Мярка 2.7	11 496 570,10	4	12 167 850,00	105,84	3	11 696 567,28	101,74	11 496 567,28	100,00
ОС 2	73 401 916,56	79	82 799 595,40	112,80	147	78 349 814,38	106,74	71 870 134,30	97,91
Мярка 3.1	857 561,47	2	871 188,53	101,59	4	857 561,47	100,00	857 561,47	100,00
Мярка 3.3	28 010 477,95	3	28 154 850,27	100,52	9	27 993 770,99	99,89	26 637 545,81	95,10
Мярка 3.4	4 403 206,45	19	4 869 277,27	110,58	39	4 325 892,71	98,41	4 285 421,92	97,33
Мярка 3.5	938 012,38	1	938 012,38	100,00	3	938 012,38	100,00	938 012,38	100,00
ОС 3	34 209 258,25	25	34 833 328,45	101,82	55	34 115 237,55	99,71	32 718 541,58	95,64
Мярка 4.1	38 090 383,82	6	41 434 169,59	108,78	329	36 095 596,76	94,76	34 864 544,63	91,53
ОС 4	38 090 383,82	6	41 434 169,59	108,78	329	36 095 596,76	94,76	34 864 544,63	91,53
Мярка 5.1	7 744 484,40	106	8 689 744,34	112,21	171	7 565 955,60	97,69	7 565 955,60	97,69
ОС 3	7 744 484,40	106	8 689 744,34	112,21	171	7 565 955,60	97,69	7 565 955,60	97,69
ОБЩО	163 724 273,91	318	176 820 381,15	108,00	804	165 175 119,9	100,89	156 021 874,3	95,30

Източник: ИАРА

Забележка: Случаите, в които реално изплатените средства надвишават 100% са в резултат от наложени финансови корекции и невъзстановени лоши вземания.

Изпълнение на ОПРСР през 2018 г.

Във връзка с приключването на програмния период 2007-2013 г. и предвид крайния срок за допустимост на разходите - 31.12.2015 г., през 2018 г. не са сключвани договори по ОПРСР. Изплатените средства за 2018 г. са в размер на 2 267 119,71 лева. Сертифицираните средства през годината са на стойност 156 020 874,31 лева.

През 2018 г. по приоритетна ос 1 „Мерки за приспособяване на българския риболовен флот“ не са извършени плащания. Бюджетът по ос 1 е 10 278 230,88 лева (7 708 673,16 лева от ЕФР). За целия период на действие на ОПРСР по приоритетна ос 1 са подадени общо 122 проектни предложения. Общият брой на сключени договори е 104, от които 2 са анулирани.

По приоритетна ос 2 „Аквакултура, риболов във вътрешни водоеми, преработка и маркетинг на продукти от риболов и аквакултури“ през 2018 г. са извършени разплащания на обща стойност 2 055 132,45 лева. Общият размер на публичните средства за Приоритетна ос 2 е 73 401 916,56 лева, от които 55 051 437,42 лева съфинансирани от ЕФР. Сертифицираните разходи към 31.12.2018 г. са на стойност 71 870 134,30 лева публични средства.

Продукцията на аквакултури в България се доминира от производството на риба, следвано от това на черна мида. Представители главно на две семейства риби формират аквакултурната продукция през последните години и могат да се определят като традиционна аквакултура за

България. От възникването на рибностопанска дейност в страната до сега най-значително остава производството на шаранови риби, следвано от това на пъстървови риби.

Производството на дъгова пъстърва, толстолоб, шаран и черна морска мида продължава да преобладава и през 2018 г., което се дължи на реализираните проекти за изграждане на стопанства за съответните видове по ОПРСР.

По Мярка 2.1 „Производствени инвестиции в аквакултурата“ се подпомагат инвестиционни проекти за изграждане на нови стопанства за отглеждане и развъждане на аквакултури и разширяване и/или модернизация на съществуващи стопанства, които допринасят за постигане на една или повече от специфичните цели на мярката.

Общият бюджет по мярката 2.1 към 31.12.2018 г. е 46 927 652,83 лева. По мярката са подадени общо 192 проектни предложения. Общият брой на сключени договори достига 91, от които 34 са анулирани.

По мярката 2.6 „Инвестиции в преработка и маркетинг на продукти от риболов и аквакултура“ - се подпомагат проекти, свързани с подобряване условията и безопасността на труда; подобряване и мониторинг върху човешкото здраве и хигиенните условия или качеството на продуктите; производство на продукти с високо качество за запълване на пазарните ниши; намаляване на отрицателното въздействие върху околната среда; подобряване употребата на малко използвани видове, странични продукти и отпадъци; производство или маркетинг на нови продукти чрез прилагане на нови технологии за производство или разработване на иновационни производствени методи; маркетинг на продукти с произход основно от местни улови и аквакултура.

Помощта е насочена в две основни направления - за изграждане и модернизация на преработвателни предприятия, и за изграждане и модернизация на пазарни структури. Най-голям дял в рибо-преработката заемат замразените и дълбоко замразени продукти.

Общият бюджет по мярката 2.6 е 14 901 412,18 лева. По мярката са подадени общо 23 проектни предложения. Сключени са общо 20 договора, като три от тях са анулирани.

Мярката 2.7. „Схема за финансов инженеринг“ е приложена успешно до крайния срок на допустимост на разходите за програмния период 2007 г. - 2013 г., 31.12.2015 г.

Националният гаранционен фонд е издал гаранции и контрагаранции за 27 проекта на малки и средни предприятия, финансирани по ОПРСР на обща стойност 20,780 хил. лева.

Стойността на сертифицираните разходи е 11 496 567,28 лева публично финансиране.

Прилагането на схемата за финансов инженеринг се оказва изключително успешна за България. Благодарение на нея реално са подкрепени малки и средни предприятия в сектор „Рибарство“.

Приоритетна ос 3 „Мерки от общ интерес“ е насочена към модернизиране на рибарски пристанища, места за разтоварване на уловите, подпомагане организацията на сектора, насърчаване професионалните умения и иновациите в сектор „Рибарство“, осигуряване устойчивост по отношение на естествените ресурси, разпространяване на ноу-хау, свързано със сектора, и промоция на продуктите от риболов и аквакултура.

Бюджетът на Приоритетна ос 3 е 34 209 258,25 лева, от които 25 656 943,68 лева са финансирани от ЕФР и 8 552 314,57 лева - национално съфинансиране. По тази ос са подадени общо 64 проектни предложения. Общият брой на сключени договори е 34, от които 9 са анулирани.

По мярката 3.3. „Инвестиции за реконструкция и модернизация на рибарски пристанища, места за разтоварване и закрити лодкостоянки“ са изпълнени три проекта за реконструкция и модернизация на черноморските пристанища в гр. Поморие, кв. Сарафово (гр. Бургас) и гр. Черноморец.

Основната цел на Приоритетна ос 4 е устойчивото развитие на рибарските области и подобряване качеството на живот в съществуващите рибарски общности. Бюджетът на оста е 38 090 383,82 лева, от които 28 567 787,87 лева от ЕФР.

Общият брой на сключените договори с Местни инициативни рибарски групи (МИРГ) по ОПРСР 2007-2013 е 6. В резултат на предприетите действия за популяризиране на мерките и за изграждане на контакти и доверие с частния сектор, броят на сключените договори по местните стратегии за развитие на МИРГ е 240.

Таблица VII.7. Финансово изпълнение на ОПРСР към 31 май 2019 г.

Ос/Мярка	Бюджет по ОПРСР	Договорени средства, лева			Реално изплатени средства, лева			Сертифицирани средства	
	Общо , лева	Брой	Общо публични разходи	%	Брой плащания	Общо публични разходи	%	Общо лева	%
Мярка 1.1	10 183 859,71	95	8 957 035,50	87,95	95	8 954 144,43	87,92	8 908 327,04	87,74
Мярка 1.3	94 371,16	7	106 507,87	112,86	7	94 371,16	100,00	94 371,16	100,00
ОС 1	10 278 230,88	102	9 063 543,37	88,18	102	9 048 515,59	88,04	9 002 698,20	87,50
Мярка 2.1	46 927 652,83	57	54 127 091,92	115,34	109	50 980 056,89	108,64	45 250 491,56	96,43
Мярка 2.2	76 281,45	1	76 281,43	100,00	3	57 987,95	76,02	57 987,95	76,02
Мярка 2.6	14 901 412,18	17	16 428 372,05	110,25	32	15 615 202,26	104,79	15 065 087,51	101,10
Мярка 2.7	11 496 570,10	4	12 167 850,00	105,84	3	11 696 567,28	101,74	11 496 567,28	100,00
ОС 2	73 401 916,56	79	82 799 595,40	112,80	147	78 349 814,38	106,74	71 870 134,30	97,91
Мярка 3.1	857 561,47	2	871 188,53	101,59	4	857 561,47	100,00	857 561,47	100,00
Мярка 3.3	28 010 477,95	3	28 154 850,27	100,52	9	27 980 971,24	99,89	26 637 545,81	95,10
Мярка 3.4	4 403 206,45	19	4 869 277,27	110,58	39	4 333 074,50	98,41	4 285 421,92	97,33
Мярка 3.5	938 012,38	1	938 012,38	100,00	3	938 012,38	100,00	938 012,38	100,00
ОС 3	34 209 258,25	25	34 833 328,45	101,82	55	34 109 619,59	99,71	32 718 541,58	95,64
Мярка 4.1	38 090 383,82	6	41 434 169,59	108,78	329	36 095 596,76	94,76	34 864 544,63	91,53
ОС 4**	38 090 383,82	6	41 434 169,59	108,78	329	36 095 596,76	94,76	34 864 544,63	91,53
Мярка 5.1	7 744 484,40	106	8 689 744,34	112,21	171	7 565 955,60	97,69	7 565 955,60	97,69
ОС 3	7 744 484,40	106	8 689 744,34	112,21	171	7 565 955,60	97,69	7 565 955,60	97,69
ОБЩО	163 724 273,91	318	176 820 381,15	108,00	804	165 169 501,92	100,88	156 021 874,31	95,30

Източник: ИАРА

Забележки: Случаите, в които реално изплатените средства надвишават 100% са в резултат от наложени финансови корекции и невъзстановени пощи вземания. В таблицата са посочени сертифицирани разходи, поради приключване на ОПРСР

Кумулативен напредък в изпълнението на ОПРСР към 31 май 2019 г.

- Общ брой регистрирани проекти: 609;
- Общ брой подписани договори/одобрени проекти: 318;
- Общ брой анулирани договори: 81;
- Общо договорени средства: 176 820 381,15 лева (108,00% от бюджета на Програмата);
- Общо изплатени средства към бенефициенти: 165 169 501,92 лева (100,88%);

- Общо сертифицирани средства: 156 021 874,31 лева.

В изпълнение на разпоредбите на чл. 56 от Регламент (ЕО) № 1198/2006 и в изпълнение на одитните констатации, залегнали в докладите от извършените проверки от страна на контролни органи по изпълнение на проекти, финансирани по ОПРСР, ИАРА, в качеството ѝ на УО по ОПРСР, извършва ежегодни административни проверки и проверки на място на изпълнение на задълженията на проектите, финансирани по Програмата, със сключени договори до декември 2015 г. Към края на м. юни 2019 г. УО е извършил проверки по 299 договора.

ДФ „Земеделие“ в изпълнение на функциите на СО по ОПРСР съгласно изискванията на член 86, параграф 1 от Регламент (ЕО) № 1198/2006 на Съвета през 2017 г. извърши приключване на ОПРСР за програмен период 2007 - 2013. Изпратени са на ЕК на 31 март 2017 г. документите по приключването в т. ч. и заявление за плащане на остатъка и отчет за разходите.

Сертифицираните публични разходи за програмния период по ОПРСР 2007- 2013 г. са общо в размер на 156 021 874,31 лева, от които 117 907 238,14 лева е съфинансиране от Европейския фонд за рибарство (ЕФР) и 38 114 636,17 лева - от Националния бюджет. Отчетено е 96,02% изпълнение на бюджета. Във връзка с приемане на получените документи по приключване на ОПРСР от Европейската комисия в съответствие с изискванията на член 86, параграф 3 от Регламент (ЕО) № 1198/2006 г. на Съвета, през 2018 г. от УО на ОПРСР са извършени допълнителни проверки и е предоставена информация свързана с регистрираните нередности по изпълнението на проектите от бенефициентите.

През 2018 г. от Сертифициращият орган са осъществявани дейности свързани с актуализиране и поддържане на книгата на длъжниците по програмата, във връзка с нейното приключване.

4. Програма за морско дело и рибарство 2014 – 2020 г.

През 2018 г. по Програмата за морско дело и рибарство 2014 - 2020 г. (ПМДР) са осъществени приеми по 15 мерки, разпределени както следва по приоритети на ЕС:

- **Приоритет на Съюза 1: „Насърчаване на устойчиво в екологично отношение, иновативно, конкурентоспособно и основано на знания рибарство, характеризиращо се с ефективно използване на ресурсите“**

По Приоритет на Съюза 1 (ПС 1) – на ниво Програма са заложили 8 мерки. През 2018 г. по ПС 1 са отворени 4 мерки, като са сключени общо 8 договора:

На 18.05.2018 г. е отворен приемът по **Мярка 1.1 „Диверсификация и нови форми на доход“** – с бюджет 3 519 919,89 лева БФП. Сключен е 1 договор на стойност 110 404,5 лева БФП.

Чрез прилагането на дейностите, предвидени в мярката, ще се даде възможност за опазване и възстановяване на водното биологично разнообразие и на водните екосистеми; осигуряване на равновесие между риболовната способност и наличните възможности за риболов; подобряване на конкурентоспособността и жизнеспособността на предприятията в сектора на рибарството, включително на дребномащабния крайбрежен флот, както и подобряване на безопасността и условията на труд.

Мярка 1.6 „Опазване и възстановяване на биологичното разнообразие“ - с бюджет 3 702 848,09 лева БФП. Приемът по мярката е открит на 13.12.2018 г., като през 2018 г. няма сключени договори.

Прилагането на мярка 1.6 има за цел насърчаване на устойчиво в екологично отношение, иновативно, конкурентоспособно и основано на знания рибарство, характеризиращо се с ефективно използване на ресурсите.

Мярка 1.7 „Добавена стойност, качество на продуктите и използване на нежелания улов“ – с бюджет 6 181 144,53 лева БФП. По тази мярка са получени 3 проектни предложения, сключени

са 2 административни договора за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ (АДПБФП), на обща стойност 245 383,46 лева БФП. При отварянето на втория прием по мярката през април 2018 г., условията за кандидатстване са значително облекчени – намален е минималният размер на безвъзмездната финансова помощ за един проект, разширен е кръгът на допустимите кандидати. Проведени са 5 информационни кампании преди откриване на приема по мярката, но въпреки това са подадени едва 3 броя проектни предложения, от които едно е отхвърлено в процеса на оценка.

Чрез мярката ще се насърчават инвестиции, които добавят стойност към продуктите от риболов, по-специално като позволяват на рибарите да извършват преработване, предлагане на пазара и пряка продажба на собствения си улов и иновативни инвестиции на борда на корабите, които водят до повишаване на качеството на продуктите от риболов.

Слабият интерес към мярката, въпреки проведените информационни кампании и облекчените условия за кандидатстване, се дължи основно на факта, че над 90% от всички български риболовни кораби са до 12 метра и декларират средногодишен улов, който не може да обоснове бизнес план за повече от 10 000 евро.

Мярка 1.8 „Рибарски пристанища, кейове за разтоварване, рибни борси и покрити лодкостоянки” – с бюджет 16 823 731 лева БФП.

През 2018 г. е обявен втори прием по мярката и са получени 4 проектни предложения, оценката на които завършва в началото на 2019 г. През 2018 г. са сключени 2 АДПБФП на обща стойност 8 797 545,54 лева БФП от първия прием по мярката, обявен през 2017 г.

Прилагането на мярка 1.8 „Рибарски пристанища, кейове за разтоварване, рибни борси и покрити лодкостоянки” ще допринесе за постигане на специфична цел „Подобряване на конкурентоспособността и жизнеспособността на предприятията в сектора на рибарството, включително на дребномащабния крайбрежен флот, и подобряване на безопасността и условията на труд“.

Предвид важността на риболовните пристанища, кейовете за разтоварване и покритите лодкостоянки ПМДР подпомага инвестиции, целящи по-специално: повишаване на енергийната ефективност; опазването на околната среда и качеството на разтоварваните на сушата продукти; подобряване на безопасността и условията на труд.

Планираните разходи по ПС 1 за 2018 г. са в размер на 6 017 543,09 лева, което е 2,71% от общия бюджет на програмата, а планираните разходи от ЕФМДР са 2,64% от общия бюджет на разходите по ЕФМДР.

Общият напредък по ПС 1 по отношение на договорените средства през 2018 г. е в размер на 9 153 333,5 лева БФП или 20,28 % от бюджета на ПС 1.

Общият напредък по ПС 1 по отношение на изплатените публични разходи от бенефициентите през 2018 г. е в размер на 990 472,44 лева БФП или 2,2% от бюджета на ПС 1. Общо договорените средства са 9 153 333,5 лева БФП. Сертифицираните средства са в размер на 990 472,44 лева БФП.

- **Приоритет на Съюза 2 „Насърчаване на устойчиво в екологично отношение, иновативно, конкурентоспособно и основано на знания рибарство с ефективно използване на ресурсите“**

По ПС 2 – на ниво Програма са заложили 5 мерки. През 2018 г. по ПС 2 са отворени 4 процедури по 3 мерки и са сключени 45 договора.

Мярка 2.1. „Иновации в аквакултурата“ – с бюджет от 3 033 492,33 лева БФП. Приемът по мярката е открит на 31.12.2018 г., като през 2018 г. няма сключени договори. Чрез прилагането на дейностите, предвидени в мярката, ще се даде възможност да бъдат подпомогнати иновациите в

аквакултурата.

Мярка 2.2 „Продуктивни инвестиции в аквакултурите“, сектор „Малки проекти” – с бюджет 1 000 000 лева БФП. Приемът по мярката е открит на 18.05.2018. Получени са 9 проектни предложения на обща стойност 414 045,39 лева БФП.

Мярка 2.2 „Продуктивни инвестиции в аквакултурите“, сектор „Големи проекти” - с бюджет 15 789 783,01 лева БФП. Приемът по мярката е открит на 25.10.2018 г. Получени са 27 проектни предложения на обща стойност 9 965 266,44 лева евро БФП.

През 2018 г. са договорени средства на обща стойност 19 210 390 лева БФП от приема през 2017 г.

Чрез прилагането на дейностите, предвидени в мярката, ще се даде възможност за опазване и възстановяване на водното биологично разнообразие и подобряване на екосистемите, свързани с аквакултурите, и насърчаване на аквакултурата с ефективно използване на ресурсите чрез продуктивни инвестиции, водещи до увеличаване на енергийната ефективност, ресурсната ефективност, намаляваща използването на вода и химикали, подобряване на конкурентоспособността и жизнеспособността на предприятията в сектора на аквакултурите, включително подобряване на безопасността и условията на труд.

- **Мярка 2.3 „Насърчаване на нови производители на аквакултури, развиващи устойчиви аквакултури”** - с бюджет 16 624 555 лева БФП.

Приемът по мярката е открит на 13.04.2018 г. Получени са 22 проектни предложения на обща стойност 14 612 420,38 лева БФП. Сключени са 9 договора на обща стойност 5 530 404 лева БФП.

Мярката цели насърчаването на предприемачеството в сектора на аквакултурите, подпомагане на създаването на предприятия за устойчиви аквакултури от нови производители на аквакултури.

Планираните разходи по ПС 2 за 2018 г. са в размер на 17 779 995,24 лева БФП, което е 8% от общия бюджет на програмата, а планираните разходи от ЕФМДР са 8% от общия бюджет на разходите по ЕФМДР.

Общият напредък по ПС 2 по отношение на договорените средства през 2018 г. е в размер на 24 740 794 лева БФП или 35% от бюджета на приоритета.

Общият напредък по ПС 2 по отношение на изплатените публични разходи от бенефициентите през 2018 г. е в размер на 2 151 831,79 лева или 3,1% от бюджета на приоритета. Договорени са 24 740 794 лева БФП.

- **Приоритет на Съюза 3 „Насърчаване на изпълнението на Общата политика в областта на рибарството”**

По ПС 3 – на ниво Програма са заложили 2 мерки с краен срок за подаване на проектни предложения 2020 г., с конкретен бенефициент ИАРА и са сключени 18 договора. Отворени са 2 мерки от общо 2 по ПС 3, или 100% от предвидените мерки.

Приемът по Мярка 3.1 „Контрол и изпълнение” остава отворен, като общият бюджет е 14 542 924,06 лева БФП. По мярката през 2018 г. са сключени 17 договора на обща стойност 9 387 544,23 лева БФП.

Прилагането на мярка 3.1 ще допринесе за постигане на специфична цел „Предоставяне на подпомагане за мониторинга, контрола и изпълнението чрез повишаване на институционалния капацитет и на ефективността на публичната администрация, без да се увеличава административната тежест”.

Мярка 3.2 „Събиране на данни”. Общият бюджет по мярката е 9 737 881,99 лева (4978976,37

евро) БФП. Отворен е втори прием с бюджет 5 000 000 лева БФП. През 2018 г. по мярката е сключен 1 договор на стойност 2 235 944,08 лева БФП.

Прилагането на мярка 3.2, процедура BG14MFOR001-3.003 „Събиране на данни по Национална програма за събиране и управление на данни от сектор „Рибарство“ 2017 – 2019 г.” ще допринесе за постигане на специфичната цел „Подобряването и предоставянето на научни знания, както и подобряване на събирането и управлението на данни”.

Планираните разходи по ПС 3 за 2018 г. са в размер на 7 865 477,90 лева, което 3,54% от общия бюджет на програмата, а планираните разходи от ЕФМДР са 4,12% от общия бюджет на разходите по ЕФМДР.

Общият напредък по ПС 3 по отношение на договорените средства през 2018 г. е в размер на 11 623 488 лева или 48% от бюджета на ПС3.

Общият напредък по ПС 3 по отношение на изплатените публични разходи от бенефициентите през 2018 г. е в размер на 4 363 061,15 лева БФП или 18% от бюджета на ПС3.

Договорени са 11 623 488,31 лева БФП.

Сертифицираните средства са в размер на 4 363 061,15 лева БФП.

- **Приоритет на Съюза 4 "Повишаване на заетостта и териториално сближаване"**

По ПС 4 – на ниво ПМДР са заложили 2 мерки и са сключени 8 договора за изпълнение на стратегиите за ВОМР.

По прием от 2016 г. по **Мярка 4.1 „Подготвителна помощ за стратегии за ВОМР“**, са изпълнени 14 договора за предварително подпомагане, сключени през 2017 г., на стойност 491 850,36 лева евро БФП.

По **Мярка 4.2 „Изпълнение на стратегиите за водено от общностите местно развитие“** са сключени 9 договора за изпълнение на стратегии за 35 204 940 лева БФП (1 договор е подписан през 2019 г., след одобреното от ЕК на 20.03.2019 г. изменение на Програмата). Бюджетът по мярката е 39 115 352,30 лева БФП.

Финансовата помощ по мярката ще допринесе за повишаване на заетостта и териториалното сближаване чрез насърчаване на икономическия растеж, социалното приобщаване, създаването на работни места и предоставяне на подпомагане за пригодността за заетост и трудовата мобилност в общностите в крайбрежните региони и регионите на вътрешните водоеми, които зависят от риболов и аквакултури, включително диверсификация на дейностите в рамките на сектора на рибарството, както и в други сектори на морската икономика.

Планираните разходи по ПС 4 за 2018 г. са в размер на 2 847 041 лева, което е 1,28% от общия бюджет на програмата, а планираните разходи от ЕФМДР са 1,45% от общия бюджет на разходите по ЕФМДР.

Общият напредък по ПС 4 по отношение на договорените средства през 2018 г. е в размер на 31 293 280 лева.

Общият напредък по ПС 4 по отношение на изплатените публични разходи от бенефициентите през 2018 г. е в размер на 1 104 232,44 лева или 2,8% от бюджета на ПС 4.

Размерът на договорената БФП е на обща стойност 31 293 280 лева БФП или 79% от бюджета ПС 4.

Сертифицираните средства са в размер на 1 104 232,44 лева БФП.

- **Приоритет на Съюза 5 „Насърчаване на предлагането на пазара и преработката“**

По ПС 5 – на ниво Програма са заложили 4 мерки. През 2018 г. по ПС 5 са отворени 4 процедури по 3 мерки. Сключен е 1 договор на стойност 999 995,36 лева БФП;

Отворени са 4 процедури по 3 мерки.

По **Мярка 5.1 Планове за производство и предлагане на пазара**“ е отворена една процедура. Приемът по мярката е открит на 05.11.2018 г., с бюджет 178 332,52 лева БФП.

Подпомагането на дейностите по процедурата е насочено към подпомагане на изготвянето и изпълнението на плановете за производство и предлагане на пазара на организации на производители и асоциации на организации на производители.

По **Мярка 5.3 „Мерки за предлагане на пазара“** са отворени два приема.

Бюджетът по мярката е, както следва: 1-ви прием - 586 931,99 лева БФП; 2-ри прием – 189 715,51 лева БФП.

Прилагането на мярката е насочено към създаване на организации на производители, на асоциации от организации на производители или на междубраншови организации; осигуряване на възможност за навлизане на нови пазари, провеждане на пазарни проучвания с цел разширяване на асортимента на производство и преработка, подобряване на условията за пускане на пазара на продукти от риболов и аквакултури; провеждането на регионални, национални или транснационални рекламни кампании за продуктите на устойчивия риболов и аквакултури, както и на други информационни кампании за повишаване на обществената осведоменост в сектора на рибарството и аквакултурата.

По **Мярка 5.4 „Преработване на продуктите от риболов и аквакултури“** на 01.06.2018 г. е отворен прием по мярката с бюджет 11 119 499,82 лева БФП, като са получени 12 проектни предложения на стойност 8 613 968,52 лева БФП.

През 2018 е сключен 1 договор на стойност 999 995,36 лева БФП от приема от 2017 г.

По мярката се подпомагат проекти, насочени към разширяване, оборудване и модернизация на предприятия в сектор „Рибарство“. Инвестициите трябва да допринасят за постигане на една или повече от целите на мярката, а именно чрез насърчаване на инвестициите в секторите на преработването и предлагането на пазара посредством създаването и модернизирането на преработвателни предприятия.

- **Приоритет на Съюза 6 „Интегрирана морска политика“**

По ПС 6 – на ниво Програма са заложили 3 мерки.

През 2018 г. по ПС 6 е отворен прием по една мярка - **Мярка 6.3 „Повишаване на знанията за морската среда“** с бюджет от 1 629 857,96 лева БФП.

По процедура за подбор на проекти BG14MFOR001-6.003 „Повишаване на знанията за състоянието на морската среда“ чрез изпълнението на дейности, свързани с увеличаване на знанията за състоянието на морската среда в съответствие с Морската стратегия на Република България, включително и мерките за постигане или поддържане на нейното добро екологично състояние, ще се гарантира запазването на биоразнообразието в морската среда, като изпълнението на същите ще допринесат за постигане на целите на „синия растеж“.

През 2018 г. в съответствие с член 131, параграф 1 от Регламент (ЕС) № 1303/2013 на Европейския парламент и на Съвета от Сертифициращият орган (СО) на ПМДР 2014 - 2020 са изпратени четири заявления за междинно плащане до Европейската комисия за възстановяване на разходите направени от бенефициерите и платени за изпълнение на операциите. Сертифицираните публични разходи към 31.12.2018 г. за ПМДР са в размер на 13 586 106,94 лева, от които 10 605 003,81 лева е

съфинансиране от Европейския фонд за морско дело и рибарство (ЕФМДР) и 2 981 103,13 лева са средствата от Националния бюджет. Отчетено е 6,12% изпълнение на бюджета.

За периода 01.01.2018 – 31.12.2018 г. в ДФ „Земеделие“ РА са приети, регистрирани, обработени и платени искания за плащане съгласно по-долу представената таблица.

Таблица VII.8. Платени проекти по мерки от ПМДР 2014-2020 за периода 01.01.2018 г. – 31.12.2018 г.

<i>Мярка</i>	<i>Брой</i>	<i>Платена сума</i>	<i>Национално финансиране</i>	<i>Европейско финансиране</i>
1.1. Диверсификация и нови форми на доход		0,00	0,00	0,00
1.2. Инвестиции за подобрене на хигиената, здравето, безопасността и условията на труд на борда или индивидуално оборудване, при условие че посочените инвестиции надхвърлят изискванията съгласно правото на Съюза или националното право		0,00	0,00	0,00
1.3. Окончателно преустановяване на риболовните дейности	8	483 173,09	241 586,55	241 586,54
1.4. Ограничаване на въздействието на риболова върху морската следа и за адаптиране на риболова към защита на видовете		0,00	0,00	0,00
1.5. Разработване или въвеждане на нови технически или организационни знания, водещи до намаляване на въздействието от риболовните дейности върху околната среда, вкл.: по-добри риболовни уреди, или постигането на по-устойчиво използване на морските биологични ресурси и съвместно съществуване със защитените хищници		0,00	0,00	0,00
1.8. Инвестиции за подобрене на инфраструктурата в рибарските пристанища, инвестиции за подобрене на кейови места за разтоварване. Изграждане или модернизацията на лодкостоянки Окончателно преустановяване на риболовните дейности	2	507 299,35	126 824,84	380 474,51
2.2. Продуктивни инвестиции в аквакултура	22	2 147 215,37	536 804,13	1 610 411,24
3.1. Контрол и изпълнение	10	2 076 410,68	207 641,08	1 868 769,60
3.2. Събиране на данни	3	2 286 650,47	457 330,10	1 829 320,37
4.1. Подготвителна помощ за стратегии за BOMP, в това число създаване на Национална рибарска мрежа	12	467 967,75	70 195,20	397 772,55
4.2. Изпълнение на стратегиите за водено от общностите местно развитие	22	652 766,38	97 914,94	554 851,44
5.3. Създаване на организации на производители, на асоциации от организации на производители или на междубраншови организации. Търсене на нови		0,00	0,00	0,00

<i>Мярка</i>	<i>Брой</i>	<i>Платена сума</i>	<i>Национално финансиране</i>	<i>Европейско финансиране</i>
пазари и подобряване на условията за пускане на пазара на продукти от риболов и аквакултури				
5.4.Преработване на продуктите от риболов и аквакултури	8	3 401 790,33	850 447,63	2 551 342,70
6.1.Насърчаване на изпълнението на ИМП		0,00	0,00	0,00
7.1Техническа помощ	10	1 974 860,13	493 715,06	1 481 145,07
Общо:		13 998 133,55	3 082 459,53	10 915 674,02

Източник: ДФЗ

В изпълнение на дейностите по прилагане на ПМДР 2014 - 2020 г. на 09.04.2019 г. се прие от ЕК изпратения Годишен счетоводен отчет за периода от 01.07.2017 г. – 30.06.2018 г. съгласно чл. 126 (б) и във връзка с чл. 138 от Регламент (ЕС) № 1303/2013.

Общо възстановените суми от ЕФМДР към 31.12.2018 г. за ПМДР са в размер 10 676 025,14 лева, като преведените за 2018 г. са 1 568 658,53 лева и представляват годишно уравниване на сметките по Програмата и възстановени междинни плащания.

Общ напредък в изпълнението на Програма за морско дело и рибарство (2014-2020), към 21.06.2019 г.

Приоритет на Съюза 1 "Насърчаване на устойчиво в екологично отношение, иновативно, конкурентоспособно и основано на знания рибарство, характеризиращо се с ефективно използване на ресурсите"

Мярка 1.1.“Диверсификация и нови форми на доход“ - Одобрени проекти – 1 брой на обща стойност на инвестицията 110 404,50 лева.

Мярка 1.3.“Окончателно преустановяване на риболовните дейности” - Одобрени проекти – 8 броя на обща стойност на инвестицията 483 173,09 лева. Извършени плащания – 8 броя на обща стойност на субсидията 483 173,09 лева.

Мярка 1.7,„Добавена стойност, качество на продуктите и използване на нежелания улов“ - Одобрени проекти – 2 броя на обща стойност на инвестицията 245 383,46 лева.

Мярка 1.8,„Инвестиции за подобрене на инфраструктурата в рибарските пристанища, инвестиции за подобрене на кейови места за разтоварване.Изграждане или модернизацията на лодкостоянки“ - Одобрени проекти – 5 бр. на обща стойност на инвестицията 23 261 566,43 лева. Извършени плащания – 2 броя на обща стойност на субсидията 507 299,35 лева.

Приоритет на Съюза 2 „Насърчаване на устойчивото в екологично отношение, иновативно, конкурентоспособно и основано на знания аквакултури с ефективно използване на ресурсите“

Мярка 2.2. “Продуктивни инвестиции в аквакултура“ - Одобрени проекти – 51 броя на обща стойност на инвестицията 19 252 942,97 лева. Извършени плащания – 29 броя на обща стойност на субсидията 3 513 608,99 лева.

Мярка 2.3 „Насърчаване на нови производители на аквакултури, развиващи устойчиви аквакултури“ - Одобрени проекти – 9 броя на обща стойност на инвестицията 5 530 403,19 лева.

Приоритет на Съюза 3 „Насърчаване на изпълнението на ОПОР“

Мярка 3.1. „Контрол и изпълнение“ - Одобрени проекти – 18 броя на обща стойност на инвестицията 9 403 708,23 лева. Извършени плащания – 13 броя на обща стойност на субсидията 4 455 316,82 лева.

Мярка 3.2. „Събиране на данни“ - Одобрени проекти – 2 броя на обща стойност на инвестицията 3 164 164,44 лева. Извършени плащания – 4 броя на обща стойност на субсидията 2 575 227,98 лева.

Приоритет на Съюза 4 „Увеличаване на заетостта и териториалното сближаване“

Мярка 4.1 „Подготвителна помощ за стратегии за BOMP , в това число създаване на Национална рибарска мрежа“ - Одобрени проекти – 14 броя на обща стойност на инвестицията 571 950,01 лева. Извършени плащания – 13 броя на обща стойност на субсидията 509 388,74 лева.

Мярка 4.2. „Изпълнение на стратегиите за водено от общностите местно развитие“ - Одобрени стратегии – 9 броя на обща стойност на инвестицията 35 204 940,00 лева. Извършени плащания – 30 броя на обща стойност на субсидията 1 664 886,68 лева.

Приоритет на Съюза 5 „Насърчаване на предлагането на пазара и преработването“

Мярка 5.3. „Създаване на организации на производители, на асоциации от организации на производители или на междубраншови организации. Търсене на нови пазари и подобряване на условията за пускане на пазара на продукти от риболов и аквакултури“ - Одобрени проекти – 8 броя на обща стойност на инвестицията 372 113,74 лева.

Мярка 5.4. „Преработване на продуктите от риболов и аквакултури“ - Одобрени проекти – 21 броя на обща стойност на инвестицията 15979 026,16 лева. Извършени плащания – 10 броя на обща стойност на субсидията 5 261 877,81 лева.

Приоритет на Съюза 7 „Техническа помощ“ - Одобрени проекти – 7 броя на обща стойност на субсидията 7 892 006,35 лева. Извършени плащания – 17 броя на обща стойност на субсидията 2 606 670,28 лева.

Таблица VII.9. Платени проекти по мерки от ПМДР 2014-2020 към 21.06.2019 г.

Мярка	Брой	Платена сума	Национално финансиране	Европейско финансиране
1.1. Диверсификация и нови форми на доход		0,00	0,00	0,00
1.2. Инвестиции за подобряване на хигиената, здравето, безопасността и условията на труд на борда или индивидуално оборудване, при условие че посочените инвестиции надхвърлят изискванията съгласно правото на Съюза или националното право		0,00	0,00	0,00
1.3. Окончателно преустановяване на риболовните дейности	8	483 173,09	241 586,55	241 586,54
1.4. Ограничаване на въздействието на риболова върху морската следа и за адаптиране на риболова към защита на видовете		0,00	0,00	0,00

Мярка	Брой	Платена сума	Национално финансиране	Европейско финансиране
1.5.Разработване или въвеждане на нови технически или организационни знания, водещи до намаляване на въздействието от риболовните дейности върху околната среда, вкл.:по-добри риболовни уреди, или постигането на по-устойчиво използване на морските биологични ресурси и съвместно съществуване със защитените хищници		0,00	0,00	0,00
1.8.Инвестиции за подобрене на инфраструктурата в рибарските пристанища, инвестиции за подобрене на кейови места за разтоварване.Изграждане или модернизацията на лодкостоянки Окончателно преустановяване на риболовните дейности	2	507 299,35	135 651,85	371 647,50
2.2.Продуктивни инвестиции в аквакултура	29	3 513 608,99	878 402,58	2 635 206,41
3.1.Контрол и изпълнение	13	4 455 316,82	445 531,70	4 009 785,12
3.2.Събиране на данни	4	2 575 227,98	515 045,60	2 060 182,38
4.1 Подготвителна помощ за стратегии за BOMP , в това число създаване на Национална рибарска мрежа	13	509 388,74	76 408,35	432 980,39
4.2.Изпълнение на стратегиите за водено от общностите местно развитие	30	1 664 886,68	249 732,99	1 415 153,69
5.3.Създаване на организации на производители, на асоциации от организации на производители или на междубраншови организации.Търсене на нови пазари и подобряване на условията за пускане на пазара на продукти от риболов и аквакултури		0,00	0,00	0,00
5.4.Преработване на продуктите от риболов и аквакултури	10	5 261 877,81	1 315 469,50	3 946 408,31
6.1.Насърчаване на изпълнението на ИМП		0,00	0,00	0,00
7.1Техническа помощ	17	2 606 670,28	651 667,57	1 955 002,71
Общо:	126	21 577 449,74	4 509 496,69	17 067 953,05

Източник: ДФЗ

Таблица VII.10. Прогноза за плащанията по ПМДР 2014 – 2020 г. за 2019 г.

Приоритети на Съюза	Мярка/и/ по приоритета на Съюза	Общо за 2019 г. (лева)		
		ЕФМДР	Национално съфинансиране	Общо финансови средства
Приоритет 1 „Насърчаване на устойчиво в екологично отношение, иновативно,	Мярка 1.1. Диверсификация и нови форми на доход -75%	82 803,38	27 601,13	110 404,50

Приоритети на Съюза	Мярка/и/ по приоритета на Съюза	Общо за 2019 г. (лева)		
		ЕФМДР	Национално съфинансиране	Общо финансови средства
конкурентоспособно и основано на знания рибарство, характеризиращо се с ефективно използване на ресурсите“	Мярка 1.6. Опазване и възстановяване на морското биологично разнообразие и екосистеми и компенсационни режими в рамките на устойчивите риболовни дейности - 75%	1 388 568,03	462 856,01	1 851 424,05
	Мярка 1.7. Добавена стойност, качество на продуктите и използване на нежелания улов - 75%	184 037,60	61 345,87	245 383,46
	Мярка 1.8. Инвестиции за подобрене на инфраструктурата в рибарските пристанища, инвестиции за подобрене на кейови места за разтоварване. Изграждане или модернизацията на лодкостоянки	6 217 684,64	2 072 561,55	8 290 246,19
Приоритет 2 „Насърчаване на устойчиви в екологично отношение, иновативни, конкурентоспособни и основани на знания аквакултури, характеризиращи се с ефективно използване на ресурсите”	Мярка 2.2. Продуктивни инвестиции в аквакултура - 75% сектор "Малки проекти" и сектор "Рециркулационни системи и изграждане на нови, както и разширяване на модернизация на съществуващи аквакултурни стопанства"	13 709 796,33	4 569 932,11	18 279 728,44
	Мярка 2.3. Насърчаване на нови производители на аквакултури, развиващи устойчиви аквакултури - 75%	4 125 000,00	1 375 000,00	5 500 000,00
	Мярка 2.5. Аквакултури, осигуряващи екологични услуги	1 551 217,67	517 072,56	2 068 290,23
Приоритет 3 „Насърчаване на изпълнението на ОПОР“	Мярка 3.1. Контрол и изпълнение	6 898 402,57	766 489,17	7 664 891,74
	Мярка 3.2. Събиране на данни - 80%	726 441,21	181 610,30	908 051,51

Приоритети на Съюза	Мярка/и/ по приоритета на Съюза	Общо за 2019 г. (лева)		
		ЕФМДР	Национално съфинансиране	Общо финансови средства
Приоритет 4 „Повишаване на заетостта и териториалното сближаване”	Мярка 4.1 Подготвителна помощ за стратегии за ВОМР - 85%	44 193,74	7 798,89	51 992,63
	Мярка 4.2.Изпълнение на стратегиите за водено от общностите местно развитие -85%	5 100 000,00	900 000,00	6 000 000,00
Приоритет 5 „Насърчаване на предлагането на пазара и преработването”	Мярка 5.4. Преработване на продуктите от риболов и аквакултури - 75%	3 411 437,48	1 137 145,83	4 548 583,30
	Мярка 5.1.Планове за производство и предлагане на пазара	13 374,94	4 458,32	17 833,26
	Мярка 5.3. Предлагане на пазара	611 196,74	203 732,25	814 928,98
Приоритет 6 „Интегрирана морска политика”	Насърчаване на изпълнението на ИМП - чл.80, т.1, ал.3 от Рег. 508/2014	694 653,75	231 551,25	926 205,00
Техническа помощ	75%	2 972 478,38	990 826,13	3 963 304,51
Общо:		47 731 286,44	13 509 981,35	61 241 267,79

Източник: МЗХГ, дирекция „Морско дело и рибарство”

Таблица VII.11. Предстоящи приеми по ПМДР 2014 – 2020 г. до края на 2019 г.

Мярка	Планирано отваряне на приема през 2019 г.	Общ бюджет на мярката (лева)	Краен срок за кандидатстване
Мярка 1.1 Диверсификация и нови форми на доход	1-во тримесечие – 1-ви прием 3-то тримесечие - 2-ри прием с остатъчни я бюджет по мярката	3 198 320,20	60 дни от датата на обявяване на процедурата
Мярка 1.2 Здраве и безопасност	2-ро тримесечие	452 456,82	60 дни от датата на обявяване на процедурата
Мярка 1.4 Ограничаване на въздействието на риболова върху морската среда и приспособяване на риболова към опазването на видовете	4-то тримесечие	1 302 349,57	60 дни от датата на обявяване на процедурата

Мярка	Планирано отваряне на приема през 2019 г.	Общ бюджет на мярката (лева)	Краен срок за кандидатстване
Мярка 1.5 Иновации, свързани с опазването на морските биологични ресурси	2-ро тримесечие	2 410 350,91	60 дни от датата на обявяване на процедурата
Мярка 1.6. Опазване и възстановяване на морското биологично разнообразие и екосистеми и компенсационни режими в рамките на устойчивите риболовни дейности	3-то тримесечие	2 753 207	60 дни от датата на обявяване на процедурата
Мярка 1.7 Добавена стойност, качество на продуктите и използване на нежелания улов	1-во тримесечие – 1-ви прием 3-то тримесечие – 2-ри прием с остатъчни я бюджет по мярката	3 505 388,20	60 дни от датата на обявяване на процедурата
Мярка 2.2. Продуктивни инвестиции в аквакултурите – сектор „Малки проекти“	1-во тримесечие	579 945,62	60 дни от датата на обявяване на процедурата
Мярка 2.2. Продуктивни инвестиции в аквакултурите – сектор „Големи проекти“	2-ро тримесечие	9 189 383,22	90 дни от датата на обявяване на процедурата
Мярка 2.3. Насърчаване на нови производители на аквакултури, развиващи устойчиви аквакултури	1-во тримесечие	8 637 572,94	60 дни от датата на обявяване на процедурата
Мярка 2.4 Преминаване към схеми по управление на околната среда и одитиране и към биологични аквакултури	3-то тримесечие	1 038 741,31	60 дни от датата на обявяване на процедурата
Мярка 2.5. Аквакултури, осигуряващи екологични услуги	2-ро тримесечие – 1-ви прием 4-то тримесечие – 2-ри прием с остатъчния бюджет по мярката	6 204 870,67	60 дни от датата на обявяване на процедурата
Мярка 5.1. Планове за производство и предлагане на пазара	3-то тримесечие	178 332,58	60 дни от датата на обявяване на процедурата
Мярка 5.3. Предлагане на пазара	2-ро тримесечие	832 259,14	60 дни от датата на обявяване на процедурата
Мярка 5.4. Преработване на продуктите от риболов и аквакултури	2-ро тримесечие	5 414 049,87	60 дни от датата на обявяване на процедурата
Мярка 6.1. Насърчаване на изпълнението на ИМП – чл. 80, т.1, ал. 1 от Регламент 508/2014	2-ро тримесечие	3 031 537,11	60 дни от датата на обявяване на процедурата
Мярка 6.2. Опазване на морската среда, по-специално на биологичното разнообразие и морските защитени зони, като обектите по Натура 2000, в съответствие със задълженията, установени в директиви 92/43/ЕИО и 2009/147/ЕО	2-то тримесечие	1 401 679,19	60 дни от датата на обявяване на процедурата
Мярка 6.3. Повишаване на знанията за състоянието на морската среда	3-то тримесечие	637 945, 24	60 дни от датата на обявяване на процедурата

Източник: МЗХГ, дирекция „Морско дело и рибарство“

5. **Обща политика в областта на рибарството**

Общата политика в областта на рибарството (ОПОР) се състои от правила за управление на европейските риболовни флоти и опазването на рибните запаси. Тя включва мерки и действия за насърчаване на устойчиви в екологично отношение, иновативни, конкурентноспособни и основани на знания риболов и аквакултури.

Общата организация на пазарите (ООП) на продукти от риболов и аквакултури е един от стълбовете на ОПОР и представлява политиката на Европейския съюз за управление на пазара на продукти от риболов и аквакултури. Основен фактор за постигането на целите на ООП са организациите на производителите на продукти на риболов и на продукти от аквакултури, асоциациите на организации на производителите и междубраншовите организации.

През 2018 г. са направени промени в Закона за рибарството и аквакултурите (ЗРА) във връзка с прилагане на ООП на продукти от риболов и аквакултури и създаване на обща рамка за признаването на професионални организации в областта на рибарството.

С обнародването на Наредба № 7 от 2018 г. за условията и реда за признаване на организации на производители на продукти от риболов и на продукти от аквакултури, асоциации на организации на производители и междубраншови организации в сектора на рибарството, и за одобрение на планове за производство и предлагане на пазара (обн., ДВ, бр. 99 от 2018 г.) са осигурени условия за прилагане на изисквания на Регламент (ЕС) № 1379/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 11 декември 2013 г. относно общата организация на пазарите на продукти от риболов и аквакултури, за изменение на Регламенти (ЕО) № 1184/2006 и (ЕО) № 1224/2009 на Съвета и за отмяна на Регламент (ЕО) № 104/2000 на Съвета.

С промени в ЗРА през 2018 г. е разширен съществено обхватът на правомощията на служителите на ИАРА, с цел превенция на нелегалния, нерегулиран и недеklarиран улов и повишаване на ефективността от контролната дейност.

През годината са осъществени дейности, свързани с изпълнение на Мярка № 12 от Морската стратегия и Програма от мерки за постигане на добро екологично състояние на морската околна среда, като за целта е направен анализ на действащите забрани и ограничения за риболов, произтичащи от националното и европейско законодателство, включително и на регионално ниво.

С цел опазване на популациите от риба и други водни организми през 2018 г. са въведени временни забрани и ограничения за риболов в естествени и изкуствени водни обекти на територията на цялата страна. По този начин са създадени условия за защита на водните организми в периода на тяхното размножаване, както и опазване на рибните популации в определени водоеми и/или зони от тях.

По отношение на риболова в Черно море, през 2018 г. в рамките на 42-та сесия на Генералната комисия по рибарство за Средиземно море са приети мерки, насочени към устойчиво управление на морските биологични ресурси, в това число препоръка относно регионална научноизследователска програма за риболова на рапан в Черно море, препоръка относно достъпа до информация и данни, свързани с мониторинга, контрола и наблюдението в рамките на съвместни схеми за инспекция и наблюдение, препоръка относно регионалното маркиране на риболовните уреди.

Постигнато е намаляване на административната тежест върху лицата, извършващи дребномащабен крайбрежен риболов, чрез освобождаване на капитаните на риболовни кораби с дължина до 10 метра от задължението за водене на риболовен дневник, считано от 1 май 2018 г.

През месец март 2018 г. е проведено петото редовно заседание на Консултативния съвет по рибарство с участието на представители от браншовите организации в сектора, научните институти и държавните администрации. Обсъдени са важни теми за сектора, като определяне на мерки за

управление на запасите от бели пясъчни миди, квотите за улов на калкан в Черно море, подобряване на законодателството в областта на водите, относимо към производството на аквакултури.

В рамките на Българското председателство на Съвета на Европейския съюз, е организирана Конференция на високо равнище за рибарството и аквакултурите в Черно море. По време на събитието е проведена дискусия в три основни за рибарството теми, като събирането на данни и провеждането на научни изследвания, борба с нелегалния, недеклариран и нерегламентиран риболов, развитие на устойчиви аквакултури и ключовата роля на демонстрационните центрове за аквакултури и изготвянето на план за действие за устойчив дребномащабен риболов. Подписана е Декларация на министрите от София, предвиждаща конкретни действия и постигане на определени цели за Черноморския басейн, относно нелегалния, недеклариран и нерегламентиран улов, подобряване на контрола и събирането на данни.

Дейности през 2019 г.:

- Въвеждане на временна забрана за извършване на риболов в рибностопанските обекти по чл. 3, ал. 1, т. 1 и 2 от ЗРА през размножителния период на рибите (чрез заповед на министъра на земеделието, храните и горите);
- Въвеждане на 30-дневна забрана за извършване на риболов на бели пясъчни миди от видовете *Donax trunculus* и *Chamelea gallina* в българската акватория на Черно море с цел опазване и създаване на оптимални условия за естественото им възпроизводство (чрез заповед на министъра на земеделието, храните и горите);
- Провеждане на заседание на Консултативен съвет по рибарство към министъра на земеделието, храните и горите;
- Обсъждане на риболовните възможности за цаца и калкан в Черно море за 2020 г.;
- Обсъждане със заинтересованите страни (администрация, представители на сектор рибарство, научни организации) на бъдещия подход за определяне на Общ допустим улов и квоти за улов на калкан в Черно море с цел формиране на национална позиция по темата;
- Провеждане на 43-та годишна сесия на Генералната комисия по рибарство за Средиземно море, на която се очаква да бъдат приети препоръки, пряко засягащи Република България, като ОДУ и квоти за улов на калкан в Черно море;
- Провеждане на публична консултация по предложението на Европейската комисия за изменение на Регламента за контрол;
- Признание на организация на производителите в сектора на рибарството и одобрен план за производство и предлагане на пазара;
- Обнародване на: Наредба за условията и реда за управление на риболовния флот на Република България и Наредба за водене на регистрите по чл. 16, ал. 1 от Закона за рибарството и аквакултурите.

РАЗДЕЛ Б

ПРИОРИТЕТИ И ЦЕЛИ НА ПОЛИТИКАТА В АГРАРНИЯ ОТРАСЪЛ, МЕРКИ И ДЕЙСТВИЯ ЗА ПОСТИГАНЕТО ИМ ПРЕЗ 2020 Г.

Държавната политика в аграрния отрасъл е насочена към повишаване на конкурентоспособността на българското земеделие, устойчиво развитие на рибарския и горския сектори, подобряване условията на труд и качеството на живот в селските райони, при ефективно използване на средствата от европейските фондове, устойчиво управление на природните ресурси и спазване на високи стандарти за безопасност на храните. Приоритетите и целите на политиката в аграрния отрасъл, мерките и действията за тяхното постигане през 2020 г., заложи в този раздел, са в съответствие с Програмата за управление на правителството на Република България за периода 2017-2021 г. и Националната програма за развитие: България 2020.

ПРИОРИТЕТ 1:

ПОСТИГАНЕ НА УСТОЙЧИВО, КОНКУРЕНТОСПОСОБНО И ПАЗАРНООРИЕНТИРАНО СЕЛСКО СТОПАНСТВО

ЦЕЛ 1: ОСИГУРЯВАНЕ НА ФИНАНСОВА ПОДКРЕПА С ФОКУС ВЪРХУ МАЛКИТЕ И СРЕДНИ ПРЕДПРИЯТИЯ И СТИМУЛИРАНЕ НА ДОХОДОНОСНО СЕЛСКОСТОПАНСКО ПРОИЗВОДСТВО И РАВНОПОСТАВЕНОСТ НА ПАЗАРА

МЯРКА:

Максимално усвояване на европейските средства за подкрепа

ДЕЙСТВИЯ:

- Договаряне и разплащане на финансовите средства по Програма за развитие на селските райони 2014-2020 г. при спазване на сроковете, предвидени в индикативната годишна програма за 2019 г., намаляване на сроковете за обработка на документи от администрацията и опростяване на процедурите за кандидатстване.
- Подпомагане на малки стопанства, които имат потенциал да увеличат производството си и да навлязат на пазара, чрез Тематична подпрограма за малките земеделски стопанства към ПРСР 2014-2020 г.
- Създаване на условия за успешно провеждане на Кампания `2020 по директните плащания по Първи стълб на ОСП.
- Прилагане на Национална програма за подпомагане на лозаро-винарския сектор в България 2019 - 2023 г.
- Прилагане на Националната програма по пчеларство 2020 – 2022 г.

МЯРКА:

Запазване на съществуващите и въвеждане на нови схеми за държавна подкрепа и осигуряване на финансов ресурс за прилагане на схеми за преходна национална помощ в растениевъдството и в животновъдството

ДЕЙСТВИЯ:

- Насърчаване на инвестиционния процес в земеделието (чрез данъчни облекчения за инвестиции в земеделските стопанства; подкрепа за изграждане на фермерски пазари; косвено чрез предоставяне на отстъпка от стойността на акциза върху газьола и др.).
- Стимулиране повишаването на продуктивността и качеството на произведената продукция в растениевъдството и животновъдството (схеми за опазване на генетичните ресурси и използването на качествени семена; схеми за поемане на ангажименти за хуманно отношение към свине и птици и др.).
- Прилагане на схеми за държавни помощи за насърчаване участието на земеделски производители в международни панаири и изложения.
- Осигуряване на финансов ресурс за прилагане на схеми за преходна национална помощ в растениевъдството и в животновъдството.

ЦЕЛ 2: ПРОДЪЛЖАВАНЕ НА ПОЛИТИКИТЕ НА БАЛАНСИРАНО И ДИВЕРСИФИЦИРАНО ЗЕМЕДЕЛИЕ

МЯРКА:

Приоритизиране на интензивните сектори в земеделието за преодоляване на структурния дисбаланс на отрасъла

ДЕЙСТВИЯ:

- Прилагане на схеми за обвързано с производството подпомагане по Първи стълб на Общата селскостопанска политика за приоритетно подпомагане на интензивните сектори „Животновъдство“, „Плодове и зеленчуци“, „Протеинови култури“.

МЯРКА:

Оптимизиране на поземлените отношения за гарантиране ефективността на земеползването и увеличаване на доходите от земеделска дейност

ДЕЙСТВИЯ:

- Приемане на промени в нормативната уредба, регламентираща обществените отношения в сферата на собствеността и ползването на земите.
- Насърчаване на доброволната поземлена комасация за целите на земеделското производство.
- Ефективно управление на държавния поземлен фонд.

МЯРКА:

Създаване на оптимални условия за развитие на ефективно поливно земеделие и превенция на риска от наводнения, бедствия и аварии

ДЕЙСТВИЯ:

- Реализиране на дейности за реконструкция и изграждане на необходимата инфраструктура за предпазване от вредното въздействие на водите.

- Реализиране на инвестиционни проекти в напояването и предпазването от вредното въздействие на водите по ПРСР 2014-2020 г. (Мярка 4 „Инвестиции в материални активи“) за инвестиционни разходи, свързани с напояване в рамките на земеделските стопанства.
- Оздравяване на „Напоителни системи“ ЕАД, гарантиращо развитието на хидромелиорациите.
- Подготовка на изменения в законовата уредба в областта на хидромелиорациите.

МЯРКА:

Насърчаване развитието на биологичното земеделие

ДЕЙСТВИЯ:

- Прилагане на ефективен контрол за спазване на изискванията за производство на биологична продукция, с цел повишаване на доверието на потребителите.
- Прилагане на Мярка 11 „Биологично земеделие“ по ПРСР 2014-2020 г.
- Популяризиране на ползите от биологично произведените храни и продукти за човешкото здраве и биологичния метод на производство, като щадящ околната среда и запазващ природните ресурси.

ЦЕЛ 3: ПРИЛАГАНЕ НА КОМПЛЕКСЕН ПОДХОД ЗА ПРЕВЕНЦИЯ И УПРАВЛЕНИЕ НА РИСКОВЕ И КРИЗИ

МЯРКА:

Превенция на климатичните рискове в земеделието

ДЕЙСТВИЯ:

- Създаване на подходяща правна рамка за осигуряване на ефективно функциониране на системата за превенция на неблагоприятни климатични събития в земеделието.

МЯРКА:

Използване на системата от държавни помощи за компенсиране на загуби за земеделските стопани, в резултат от неблагоприятни природоклиматични и икономически условия

ДЕЙСТВИЯ:

- Прилагане на Схема за държавна помощ за съфинансиране на застрахователни премии при застраховане на селскостопанска продукция.
- Прилагане на Схема за държавна помощ за компенсиране на загуби вследствие на неблагоприятни климатични условия.
- Прилагане на Схема за държавна помощ за компенсиране на материални щети по загинали селскостопански животни и унищожени пчелни кошери в резултат на природни бедствия.
- Прилагане на схеми за компенсиране на загуби вследствие на болести по растения и животни.

ЦЕЛ 4: ВИСОКО НИВО НА ЗАЩИТА НА ЗДРАВЕТО НА ЖИВОТНИТЕ И ПРЕВЕНЦИЯ СРЕЩУ БОЛЕСТИ

МЯРКА:

Засилване на официалния контрол, гарантиращ ефективното прилагане на нормативната уредба

ДЕЙСТВИЯ:

- Провеждане на редовен, базиран на оценка на риска официален контрол в областта на животновъдството на всички етапи и звена по веригата на производство, преработка, съхранение, внос, транспортиране, разпространение, включително хранене на животните.
- Упражняване на навременен и ефективен контрол на идентификацията и регистрацията и проследимостта на животните и на ветеринарномедицинската дейност.
- Ефективно прилагане и изпълнение на националното и европейско законодателство, свързано с идентификацията на животните и ветеринарната дейност.
- Развитие на Интегрираната информационна система на БАБХ – ВетИС.

МЯРКА:

Създаване на условия за провеждане на адекватна профилактика на икономически важните болести по животните и по-ефективна организация за бързо овладяване на възникнали огнища на заболявания

ДЕЙСТВИЯ:

- Изпълнение на заложените мероприятия в Държавната профилактична програма и програми за надзор на болести по животните.
- Ефективна комуникация с браншови организации и всички заинтересовани страни, имащи отношение към отглеждането на животни, хуманното отношение към тях и здравеопазването им.

МЯРКА:

Насърчаване и съблюдаване за спазване на изискванията за хуманно отношение към животните

ДЕЙСТВИЯ:

- Осъществяване на проверки за изпълнение на нормативните изисквания за хуманно отношение към животните, което осигурява качеството на добитите продукти от животински произход.
- Използване на възможностите на държавните помощи за насърчаване на хуманното отношение към животните.
- Подпомагане по ПРСР 2014-2020 г., мярка 14 „Хуманно отношение към животните“.

МЯРКА:

Осигуряване на адекватна система за събиране и обезвреждане на странични животински продукти

ДЕЙСТВИЯ:

- Изпълнение на мерките от плана за действие за обезвреждане на странични животински продукти

ЦЕЛ 5: НАУКА И ИНОВАЦИИ В ЗЕМЕДЕЛИЕТО – ИНСТРУМЕНТ ЗА ГЕНЕРИРАНЕ НА ИНОВАТИВНИ ПОЛИТИКИ В АГРАРНИЯ СЕКТОР И ДОСТЪПЕН ЗА БИЗНЕСА ИНТЕЛЕКТУАЛЕН ЦЕНТЪР НА БЪЛГАРСКОТО ЗЕМЕДЕЛИЕ

МЯРКА:

Превръщане на националните аграрни научни звена в движеща сила за иновации в аграрния бизнес

ДЕЙСТВИЯ:

- Модернизиране на научната инфраструктура.
- Повишаване иновативността на научните изследвания в аграрната област:
 - ✓ Селекция на нови сортове културни растения и породи животни;
 - ✓ Разработване на традиционни и нови технологии за отглеждане на растения и животни;
 - ✓ Разработване на методи за съхраняване и подобряване на състоянието на почвите и на почвеното плодородие;
 - ✓ Разработване на системи за напояване при воден дефицит;
 - ✓ Провеждане на изследвания, свързани с качеството и безопасността на суровините и храните.
- Насърчаване на участието в програми с европейско и национално финансиране, подкрепящи фундаментални и приложни изследвания.
- Патентоване и сертифициране на създадените научни продукти.
- Трансфер на научни продукти в производството – сключване на лицензионни договори.
- Прилагане на мерки от ПРСР 2014-2020 г. за финансово подпомагане на сътрудничеството с научната общност за внедряването на иновативни решения и практики в земеделското производство.
- Провеждане на разяснителни информационни събития, в т.ч. семинари и срещи и консултации със земеделски производители за разясняване на предимствата и възможностите за модернизиране на стопанствата и внедряването на иновации, в т. ч. за малките и средни земеделски стопанства.
- Изграждане на партньорства, вкл. публично-частни, за трансфер на научни знания, внедряване на добри практики и иновации в българското земеделие.

МЯРКА:

Повишаване на професионалната квалификация и знанията на земеделските производители

ДЕЙСТВИЯ:

- Подпомагане на трансфера на знания и информация чрез прилагане на Мярка 1 “Трансфер на знания и действия за осведомяване“ по ПРСР 2014 - 2020 г.
- Организиране и провеждане на обучения на земеделските стопани, в т. ч. чрез дългосрочни и краткосрочни курсове и информационни дейности.
- Осигуряване на достъп на земеделските производители до важна земеделска информация, чрез организирането на местно ниво (общинско и по населени места) на семинари, информационни събития, консултантски дни/изнесени приемни и медийни изяви.

- Предоставяне на специализирани съвети на земеделските производители в различни сфери - управление на стопанството; изисквания във връзка със стандарти на ЕС; правилна употреба на продукти за растителна защита; селскостопански практики от полза за климата и околната среда и др.

МЯРКА:

Повишаване на ефективността на системата за съвети в земеделието

ДЕЙСТВИЯ:

- Въвеждане на регламентирани правила и процедури за съвместна дейност между участниците в Системата за съвети в земеделието и научните институти и университети
- Развитие на дейностите на „фермерските кръгове“ към областните офиси на Националната служба за съвети в земеделието (НССЗ) с участието на активни фермери за разпространение на полезна информация в областта на земеделието и за популяризиране на добри практики по кандидатстването и изпълнението на проекти по ПРСР
- Активно функциониращи регионални консултативни съвети за съвети в земеделието с участието на представители от НССЗ, регионалните структури на МЗХГ, университети, научни институти, неправителствени организации (НПО) и земеделски производители.
- Активно използване на различни комуникационни канали за предоставяне на съветнически услуги в т.ч. организиране и провеждане на консултантски дни/ изнесени приемни по населени места и общини в съответната област, особено в отдалечените от областните центрове населени места.

ЦЕЛ 6: ОСИГУРЯВАНЕ НА ИНСТИТУЦИОНАЛНА ПОДКРЕПА И ЕЛЕКТРОНИЗАЦИЯ НА АДМИНИСТРИРАНЕТО В ОТРАСЪЛА ЗА ОБЛЕКЧАВАНЕ НА АДМИНИСТРАТИВНИТЕ ПРОЦЕДУРИ И ОСИГУРЯВАНЕ НА ПРОЗРАЧНО, ДОСТЪПНО, ОБЕКТИВНО И ЕФЕКТИВНО УПРАВЛЕНИЕ НА АДМИНИСТРАТИВНИТЕ ПРОЦЕСИ.

МЯРКА:

Развитие на електронното управление и подобряване на административното обслужване в системата на Министерството на земеделието, храните и горите

ДЕЙСТВИЯ:

- Разширяване кръга на предоставяните от структурите на МЗХГ административни услуги по електронен път.
- Подобряване на достъпа до информация, събирана и обобщавана в системата на МЗХГ.
- Публикуване на информация и набори данни на Портала на отворени данни.
- Въвеждане на единен електронен регистър на земеделските имоти и земеделските стопани.
- Въвеждане на единна електронна платформа за управление на земите от общинския и държавния поземлен фонд – отдаване под аренда и продажба от МЗХГ и общините.
- Електронна идентификация и електронно здравеопазване на животните.
- Изграждане на единна информационна система в сектор „Земеделие“ в съответствие със стратегическите цели, дефинирани в „Стратегия за развитие на електронното управление в Република България 2014 - 2020 г.“.

ПРИОРИТЕТ 2:

СТАБИЛНО РАЗВИТИЕ НА ХРАНИТЕЛНИЯ СЕКТОР

ЦЕЛ 1: ГАРАНТИРАНЕ КАЧЕСТВОТО И БЕЗОПАСНОСТТА НА ХРАНИТЕ

МЯРКА:

Опростяване на правната рамка за гарантиране защитата на потребителите чрез предлагане на пазара на безопасни храни и намаляване на сивия сектор при производството, преработката и дистрибуцията на храни

ДЕЙСТВИЯ:

- Приемане и прилагане на нов Закон за храните.

ЦЕЛ 2: УСТОЙЧИВО ПАЗАРНО РАЗВИТИЕ НА ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ ПРОИЗВОДИТЕЛИ

МЯРКА:

Укрепване ролята на производителите по веригата на предлагане на храни

ДЕЙСТВИЯ:

- Насърчаване използването на суровини, произведени на територията на страната.
- Увеличаване на дела на произведените в България храни, предлагани в търговската мрежа, стимулиране на добрите и ограничаване на нелоялните търговски практики по веригата на доставки на храни.
- Подобряване на възможностите за представяне и предлагане в търговските обекти на български храни, произведени по БДС (утвърдени или браншови стандарти), както и храни и вина със защитено географско указание или защитено наименование за произход.
- Засилване ролята на държавата за подкрепа на износа на земеделски продукти от страната чрез експертно-административна и техническа помощ.
- Създаване на възможности за изграждане на повече фермерски пазари на територията на общините, които да скъсят пътя на произведените земеделски продукти до крайния потребител.
- Организиране, провеждане и осигуряване на ефективно администриране на процедурите за одобрение и вписване на земеделски продукти и храни със защитени географски означения и с традиционно специфичен характер (схеми за качество).
- Провеждане на кампании за разясняване на предимствата на схемите за качеството.
- Подпомагане на дейността на организациите на производители и групи производители чрез европейско и национално финансиране.
- Прилагане на европейските схеми за предоставяне на мляко и плодове в учебните заведения.
- Популяризиране на възможностите, предоставени от промоционалните програми за утвърждаването и навлизането на български продукти на нови пазари.

ПРИОРИТЕТ 3:

УСТОЙЧИВО И МНОГОФУНКЦИОНАЛНО УПРАВЛЕНИЕ НА ГОРИТЕ

ЦЕЛ 1: УСТОЙЧИВО ПОЛЗВАНЕ НА ДЪРВЕСИНАТА

МЯРКА:

Редуциране ползването от зрелите гори съобразно целите и режимите на стопанисване и увеличаване на отгледните грижи за младите насаждения

ДЕЙСТВИЯ:

- Приоритетно провеждане на санитарните и защитни лесовъдски мероприятия за поддържане на доброто здравословно състояние на горите.
- Постепенно редуциране на нивата на ползване на дървесина от зрелите гори въз основа на извършена национална инвентаризация и частични инвентаризации.
- Увеличаване обема на отгледните сечи за подобряване състоянието на младите гори и развитие на зелената икономика.

ЦЕЛ 2: РАЗВИТИЕ НА ИЗОСТАВАЩИТЕ И ПОДОБРЯВАНЕ КАЧЕСТВОТО НА ЖИВОТ В ГОРСКИТЕ РЕГИОНИ

МЯРКА:

Подобряване условията за развитие на малкия и средния бизнес в горската индустрия (дърводобив и дървопреработване)

ДЕЙСТВИЯ:

- Продължаване на мерките за преференциално предоставяне на дървесна суровина на български и местни преработватели.
- Стимулиране сключването на дългосрочното договаряне за добив и продажба на дървесина.
- Увеличаване дела на продажбите на дървесина от обществените гори чрез електронен търг.

ЦЕЛ 3: УСТОЙЧИВО ПОДДЪРЖАНЕ, ОПАЗВАНЕ И УВЕЛИЧАВАНЕ НА ГОРСКИТЕ РЕСУРСИ В СТРАНАТА

МЯРКА:

Подобряване пожарната безопасност в горите

ДЕЙСТВИЯ:

- Завършване на Единната система за противопожарно видеонаблюдение в горските територии.
- Прилагане на подмярка 8.3 от ПРСР 2014 - 2020 г. „Предотвратяване на щети по горите от горски пожари, природни бедствия и катастрофични събития“.

МЯРКА:

Възстановяване на уязвими и увредени горски площи

ДЕЙСТВИЯ:

- Увеличаване на инвестициите и лесовъдските грижи и подпомагане на процесите на затруднено естествено възобновяване на горите чрез залесяване.
- Прилагане на подмярка 8.4 от ПРСР 2014 - 2020 г. „Възстановяване на щети по горите от горски пожари, природни бедствия и катастрофични събития“.

ЦЕЛ 4: УВЕЛИЧАВАНЕ ЕФЕКТИВНОСТТА И ЕФИКАСНОСТТА НА УПРАВЛЕНИЕ НА ОБЩЕСТВЕНИТЕ ГОРИ ЗА РАЗВИТИЕ НА НАЦИОНАЛНА ЗЕЛЕНА ИКОНОМИКА И МОДЕРНА ГОРСКА ИНДУСТРИЯ

МЯРКА:

Увеличаване на ефективността и рентабилността на горските дейности в държавните гори чрез инвестиции в модерна природосъобразна техника, засилване на научните изследвания и въвеждане на иновативни технологии в горския сектор

ДЕЙСТВИЯ:

- Създаване на стимули за развитие на зелената икономика, основана на пазарен принцип.
- Изпълнение на Националния план за действие за енергия от горска биомаса 2018 - 2027 г.
- Стимулиране на инвестиции в съвременна и високопроизводителна горска техника.

ЦЕЛ 5: ВЪВЕЖДАНЕ НА КОНЦЕПЦИЯ ЗА ПЛАЩАНЕ НА ЕКОСИСТЕМНИ УСЛУГИ ОТ ГОРИТЕ ЧРЕЗ ОБЛАСТНИТЕ ПЛАНОВЕ ЗА РАЗВИТИЕ НА ГОРСКИТЕ ТЕРИТОРИИ И НАРЕДБАТА ПО ЧЛ. 249 ОТ ЗАКОНА ЗА ГОРИТЕ

МЕРКИ:

Остойностяване на екосистемните услуги и осигуряване на усвояване на средства от ЕС за компенсация на собствениците на гори в Натура 2000

ДЕЙСТВИЯ:

- Стартиране на Мярка 15 „Екологични услуги и услуги във връзка с климата в горското стопанство и опазване на горите“ от ПРСР.

ПРИОРИТЕТ 4:

РАЗВИТИЕ НА СЕКТОР „РИБАРСТВО И АКВАКУЛТУРИ“ ЧРЕЗ УСТОЙЧИВО ИЗПОЛЗВАНЕ НА ПРИРОДНИТЕ РЕСУРСИ И ПРЕДПАЗВАНЕ НА ЕКОСИСТЕМИТЕ ОТ СВРЪХЕКСПЛОАТАЦИЯ, ПРИ ОТЧИТАНЕ НА ВИСОКАТА СОЦИАЛНА ФУНКЦИЯ НА РИБОЛОВА В КРАЙБРЕЖНИТЕ РАЙОНИ

ЦЕЛ 1: ОПАЗВАНЕ НА РЕСУРСИТЕ И ЗАПАЗВАНЕ НА ЕКОСИСТЕМИТЕ В ЧЕРНО МОРЕ

МЯРКА:

Подготовка и прилагане на програма за научни изследвания за ефектите от стопанския риболов върху екосистемите в Черно море

ДЕЙСТВИЯ:

- Провеждане на научни изследвания за събиране и анализ на технически, биологически и икономически данни в сектор „Рибарство“, допринасящи за опазване, управление и експлоатация на живите водни ресурси.
- Докладване на събраните и обработени данни на ЕК, съгласно изискванията на европейското законодателство
- Активно партньорство с научни институти за провеждане на съвместни изследвания за събиране на данни за сектор „Рибарство“.

МЯРКА:

Активна превенция на нелегалния, нерегулиран и недеklarиран улов, включително и чрез въвеждане на модерни технологии за отдалечен мониторинг на риболовните съдове

ДЕЙСТВИЯ:

- Предприемане на стъпки за модернизиране на оборудването и технологиите за осъществяване на контрол в Рибарството
- Повишаване на административния капацитет на служителите, отговарящи за наблюдението, контрола и надзора на риболовните дейности
- Осигуряване на публичност по отношение на издадените лицензи за стопански риболов и установените нарушения

ЦЕЛ 2: КОНКУРЕНТОСПОСОБЕН И УСТОЙЧИВ РИБАРСКИ СЕКТОР

МЯРКА:

Подобряване на условията за разтоварване и акостиране на рибарските кораби

ДЕЙСТВИЯ:

- Прилагане на Мярка 1.8 „Рибарски пристанища, кейове за разтоварване, рибни борси и покрити лодкостоянки“ от ПМДР 2014 - 2020 г.

МЯРКА:

Подпомагане на инициативите за инвестиции за съхранение на борда на кораба за собствена преработка и реализация на уловите

ДЕЙСТВИЯ:

- Прилагане и популяризиране на мерките на Програмата за морско дело и рибарство 2014 – 2020 г., свързани с реализация на инвестиции за съхранение на борда на кораба за собствена преработка и реализация на уловите.

МЯРКА:

Подкрепа на дребномащабния риболов в Черно море и река Дунав

ДЕЙСТВИЯ:

- Прилагане на стимули за диверсификация на доходите и осигуряване на възможности за повишаване на добавената стойност от рибарската дейност чрез ПМДР.
- Подпомагане на инициативите за инвестиции за безопасност на труда на борда на корабите и лодките в сегмента чрез ПМДР.

МЯРКА:

Идентифициране на проблемите в областта на рибарството и вземане на обосновани решения

ДЕЙСТВИЯ:

- Провеждане на заседания на Консултативен съвет по рибарство и аквакултури към министъра на земеделието и храните, с активно участие на браншови и научни организации в определянето и провеждането на националната политика за развитие на сектор Рибарство.

МЯРКА:

Засилване на ролята на производителите, чрез създаване на организации на производители на продукти от риболов и/или на продукти от аквакултури, асоциации на организация на производители и междубраншови организации

ДЕЙСТВИЯ:

- Подобряване на нормативната уредба, регламентираща изпълнението на Общата организация на пазарите на продукти от риболов и аквакултури;
- Организиране и осигуряване на ефективно администриране на процедурите по признаване на организации на производители на продукти от риболов и/или на продукти от аквакултури, на асоциации на организации на производители и на междубраншови организации в сектора на рибарството (професионални организации);
- Осигуряване на ефективно администриране на процедурите за одобрение на плановете за производство и предлагане на пазара на организациите на производителите, както и осъществяването на контрола върху тях.

ЦЕЛ 5: КОНКУРЕНТОСПОСОБНИ И УСТОЙЧИВИ АКВАКУЛТУРНИ СТОПАНСТВА

МЕРКИ:

Подпомагане на инициативите за инвестиции за изграждане и модернизация на аквакултурни стопанства и намаляване на административната тежест при упражняване на дейността им

ДЕЙСТВИЯ:

- Прилагане и популяризиране на мерките на Програмата за морско дело и рибарство 2014 – 2020 г., свързани с подкрепата за инвестиции в аквакултурите, преработката и пазарната реализация на продуктите от сектора.
- Стимулиране на диверсификацията на видовете, отглеждани в аквакултурните стопанства и въвеждането на иновативни методи за интензивно отглеждане на ценни видове риба и водни

организми.

- Облекчаване на административните процедури по регистрацията и отчитане на дейността на аквакултурните стопанства.

ПРИОРИТЕТ 5:

МОБИЛИЗИРАНЕ НА ПОТЕНЦИАЛА НА СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ ЗА ПОСТИГАНЕ НА БАЛАНСИРАНО СОЦИАЛНО И ТЕРИТОРИАЛНО РАЗВИТИЕ

ЦЕЛ 1: РАЗНООБРАЗЯВАНЕ НА ИКОНОМИКАТА НА СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ И ВИСОКА ЗАЕТОСТ НА МЕСТНОТО НАСЕЛЕНИЕ

МЕРКИ:

- Насърчаване стартирането и развитието на икономически дейности под формата на нови стопанства, нови предприятия, нови инвестиции в неселскостопански дейности.
- Насърчаване на местното развитие чрез прилагане на подхода „Водено от общностите местно развитие/Лидер“.

ЦЕЛ 2: ПОДОБРЯВАНЕ КАЧЕСТВОТО НА ЖИВОТ В СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ

МЕРКИ:

- Насърчаване изграждането на местната инфраструктура, включително ширококолентова инфраструктура и обновяване на селата.
- Насърчаване предлагането на местни основни услуги.
- Насърчаване опазването на местното културно и природно наследство.

За изпълнение на мерките и постигане на целите на аграрната политика през 2019 г. ще се прилага комплекс от инструменти за финансова подкрепа с европейски и национални средства.

Това включва основно директни плащания и пазарна подкрепа по Първи стълб на Общата селскостопанска политика, финансирани от Европейския фонд за гарантиране на земеделието, и прилагане на мерките на Програмата за развитие на селските райони за периода 2014 - 2020 г. (Втори стълб на ОСП), финансирана от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони. Развитието на устойчиво рибарство и производство на аквакултури ще се подпомага по Програмата за морско дело и рибарство за периода 2014 - 2020 г., финансирана от Европейския фонд за морско дело и рибарство. Въпреки ограниченията на държавния бюджет, устойчивото развитие на земеделието ще се насърчава и с национален ресурс – чрез схеми за преходна национална помощ, допълващи подкрепата с европейски средства по Първи стълб на ОСП и държавни помощи.

Общо за програмен период 2014 - 2020 г. се очаква страната да усвои около 7,5 млрд. евро в аграрния отрасъл. За подкрепа на доходите на земеделските стопанства през настоящия програмен период ще бъдат предоставени над 5 млрд. евро европейски средства под формата на директни плащания. Над 2,2 млрд. евро ще бъдат насочени за развитие на селските райони и инвестиции в

земеделието по Програмата за развитие на селските райони 2014 - 2020 г.

Съгласно европейското законодателство, националният таван за директни плащания, определен за България за 2020 г., е 796,3 млн. евро.

Подпомагането на уязвими и приоритетни сектори ще бъде осъществено посредством прилагането на схеми за обвързано с производството подпомагане. България е нотифицирала максималният допустим размер на обвързано с производството подпомагане за периода 2015 – 2020 г. – 15% от финансовия таван за директни плащания, в т.ч. 13% за секторите „Животновъдство“ и „Плодове и зеленчуци“ и 2% за протеинови култури.

Целенасочена подкрепа за определени сектори и производства ще се осигури и от националния бюджет чрез схеми за държавни помощи и за преходна национална помощ. За 2020 г. се предвижда общ бюджет по тези схеми в размер на 300,4 млн. лева.

ПРИЛОЖЕНИЯ

ПРИЛОЖЕНИЕ 1

БРУТНА И КРАЙНА ПРОДУКЦИЯ ОТ ОТРАСЪЛ СЕЛСКО СТОПАНСТВО ЗА 2018 Г.* (ПО ЦЕНИ НА ПРОИЗВОДИТЕЛ)

(млн. лв.)

Код	Продукти	Текущи цени																
		Брутна продукция	Загуби	Начални запаси	Употребено в единицата			Преработено от производителите	Самопотребление	Продажби			Продажби-общо	Производство на стоки от основен капитал за собствена сметка	Крайни запаси	Промяна в запасите	Крайна продукция	
					Семена и посадъчен материал	Фуражни добавки	Друго			в рамките на страната		извън страната						
а	б	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	
01	Зърнени култури	2 904,6	3,6	638,3	73,7	73,3	3,7	2,4	15,3	168,8	2 408,8	5,1	2 582,7		788,2	149,9	2 823,6	
01.1	Пшеница и лимец	1 756,4	2,4	323,9	63,2	26,8	2,4	0,7	10,6	112,8	1 544,7	2,5	1 660,0		314,2	-9,7	1 688,4	
01.1/1	Мека пшеница	1 738,4	2,4	320,1	62,7	26,0	2,0	0,7	10,4	109,1	1 532,3	2,3	1 643,7		310,6	-9,5	1 671,3	
01.1/2	Твърда пшеница	18,0		3,8	0,5	0,8	0,4		0,2	3,7	12,4	0,2	16,3		3,6	-0,2	17,1	
01.2	Ръж	3,7		0,7	0,2	0,6			0,3	0,1	2,6		2,7		0,6	-0,1	3,5	
01.3	Ечемик	129,9	0,1	23,3	5,4	7,8	0,2	0,2	1,2	9,6	113,7	0,3	123,6		14,7	-8,6	124,2	
01.4	Овес и зърнени смеси	6,6		4,1	0,3	3,0	0,2		0,2	0,8	3,2		4,0		3,0	-1,1	6,1	
01.5	Царевица за зърно	952,4	0,9	256,3	2,1	29,2	0,9	1,4	2,8	43,5	705,0	2,3	750,8		420,6	164,3	948,5	
01.6	Ориз	32,5		24,5	1,8						28,6		28,6		26,6	2,1	30,7	
01.7	Други зърнени	23,1	0,2	5,5	0,7	5,9		0,1	0,2	2,0	11,0		13,0		8,5	3,0	22,2	
02	Технически култури	1 732,7	9,9	562,2	7,2	5,2	8,6	7,6	1,9	76,3	1 642,0	7,0	1 725,3		529,2	-33,0	1 707,0	
02.1	Маслодайни семена	1 396,8	3,4	466,6	0,7	1,9	0,3	1,1	1,4	70,0	1 379,2	5,8	1 455,0		399,6	-67,0	1 392,4	
02.1/1	Рапица и репица	310,8	0,3	9,1	0,1					10,4	306,5	0,1	317,0		2,5	-6,6	310,4	
02.1/2	Слънчоглед	1 080,0	3,1	453,5	0,4	1,9	0,3	1,1	0,8	59,6	1 067,3	5,6	1 132,5		393,4	-60,1	1 076,2	
02.1/3	Соя	3,0		1,5	0,2						3,1	0,1	3,2		1,1	-0,4	2,8	
02.1/4	Други маслодайни	3,0		2,5					0,6		2,3		2,3		2,6	0,1	3,0	
02.2	Протеинодайни култури	101,4	1,3	25,7	6,5	3,3	1,1		0,5	4,6	37,7	0,6	42,9		71,5	45,8	92,5	
02.3	Тютюн	41,2	4,7	47,3							0,1	53,3	0,3	53,7		30,1	-17,2	36,5
02.4	Захарно цвекло																	
02.5	Други технически	193,3	0,5	22,6			7,2	6,5			1,6	171,8	0,3	173,7		28,0	5,4	185,6
02.5/1	Влакнодайни култури	1,7		0,5								0,3	0,2	0,5	1,7	1,2	1,7	
02.5/2	Хмел	0,6									0,1		0,1	0,5	0,5	0,5	0,6	
02.5/3	Други технически	191,0	0,5	22,1			7,2	6,5		1,6	171,4	0,1	173,1		25,8	3,7	183,3	
03	Фуражни култури	178,0	0,3	77,5		127,6	0,9	12,6	1,4	11,2	11,9	0,2	23,3		89,4	11,9	176,8	
03.1	Царевица за силаж	35,7	0,2			17,5	0,1	11,2	0,3	1,3	5,1		6,4				35,4	
03.2	Кореноплодни фуражи	0,4				0,3									0,1	0,1	0,4	
03.3	Други фуражни	141,9	0,1	77,5		109,8	0,8	1,4	1,1	9,9	6,8	0,2	16,9		89,3	11,8	141,0	
04	Зеленчуци	380,7		8,9	0,1		0,2	1,3	1,0	8,8	361,2	1,1	371,1		15,9	3,2	380,4	
04.1	Пресни зеленчуци	354,9		6,1			0,2	1,3	0,9	4,6	343,6	1,1	349,3		9,3	3,2	354,7	
04.1/2	Домати	102,1								2,9	99,2		102,1				102,1	
04.1/3	Други пресни зеленчуци	252,8		6,1			0,2	1,3	0,9	1,7	244,4	1,1	247,2		9,3	3,2	252,6	
04.2	Цветя	25,8		2,8	0,1				0,1	4,2	17,6		21,8		6,6		25,7	
04.2/1	Разсадници	9,2		2,8	0,1				0,1	1,7	4,1		5,8		6,0		9,1	
04.2/2	Декоративни растения, вкл. коледни дръвчета	16,6								2,5	13,5		16,0		0,6		16,6	
04.2/3	Създаване и отглеждане																	
05	Картофи	104,8	0,5	24,5	4,1	0,2	0,1		1,1	7,8	86,4	1,7	95,9		27,4		100,1	
06	Плодове	299,2	0,2	5,7				4,4	1,7	13,5	269,5	9,3	292,3		6,3	0,6	299,0	
06.1	Пресни плодове	189,6	0,2	5,7				3,3	0,7	12,4	163,1	9,3	184,8		6,3	0,6	189,4	
06.1/1	Ябълки	27,1	0,1	4,3						2,0	24,8		26,8		4,5	0,2	27,0	
06.1/2	Круши	3,2									3,2		3,2				3,2	
06.1/3	Праскови	14,4								0,2	9,7	4,5	14,4				14,4	
06.1/4	Други пресни плодове	144,9	0,1	1,4				3,3	0,7	10,2	125,4	4,8	140,4		1,8	0,4	144,8	
06.4	Грозде-всичко	109,6						1,1	1,0	1,1	106,4		107,5				109,6	
06.4/1	Десертно грозде	6,6								0,3	6,3		6,6				6,6	
06.4/2	Друго грозде	103,0						1,1	1,0	0,8	100,1		100,9				103,0	
07	Вино																	
07.1	Трапезно вино																	
09	Други растениевъдни култури	42,0	4,2	56,3	0,6	0,4			0,2	3,4	65,9		69,3		23,6	-32,7	37,2	
09.2	Семена	39,8	4,2	56,3	0,6	0,4			0,2	1,2	65,9		67,1		23,6	-32,7	35,0	
09.3	Други растениевъдни продукти	2,2								2,2			2,2				2,2	
10	Продукция от растениевъдството (от 01 до 09)	5 642,0	18,7	1 373,4	85,7	206,7	13,5	28,3	22,6	289,8	4 845,7	24,4	5 159,9		1 480,0	99,9	5 524,1	

Код	Продукти	Текущи цени															
		Брутна продукция	Загуби	Начални запаси	Употребено в единицата			Преработено от производителите	Самопотребление	Продажби			Продажби-общо	Производство на стоки от основен капитал за собствена сметка	Крайни запаси	Промяна в запасите	Крайна продукция
					Семена и посадъчен материал	Фуражни добавки	Друго			в рамките на страната		извън страната					
										в отрасъла	извън отрасъла						
а	б	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
11	Селскостопански животни	822,3		263,6				43,9			640,9		640,9	112,3	288,8	25,2	822,3
11.1	Едър рогат добитък	137,8		135,2				1,9			30,3		30,3	86,4	154,4	19,2	137,8
11.2	Свине	275,1		45,6				30,8			235,2		235,2	5,1	49,6	4,0	275,1
11.3	Коне																
11.4	Овце и кози	137,2		36,9				0,2			108,5		108,5	20,8	44,6	7,7	137,2
11.5	Птици	272,2		45,9				11,0			266,9		266,9		40,2	-5,7	272,2
11.6	Други животни																
12	Продукти от животновъдството	996,3		93,0		51,8	60,6	10,5	53,8	74,4	749,0		823,4		89,2	-3,8	883,9
12.1	Мляко	702,2				49,2		10,1	25,6	30,5	586,8		617,3				653,0
12.2	Яйца	216,9		2,7		0,1	42,5	0,4	22,2	32,5	118,8		151,3		3,1	0,4	174,3
12.3	Други продукти от животновъдството	77,2		90,3		2,5	18,1		6,0	11,4	43,4		54,8		86,1	-4,2	56,6
12.3/1	Непрана вълна	2,9									2,9		2,9				2,9
12.3/2	Копринени пашкули																
12.3/3	Други продукти от животновъдството	74,3		90,3		2,5	18,1		6,0	11,4	40,5		51,9		86,1	-4,2	53,7
13	Продукция от животновъдството (11+12)	1 818,6		356,6		51,8	60,6	54,4	53,8	74,4	1 389,9		1 464,3	112,3	378,0	21,4	1 706,2
14	Продукция на селскостопански стоки (10+13)	7 460,6	18,7	1 730,0	85,7	258,5	74,1	82,7	76,4	364,2	6 235,6	24,4	6 624,2	112,3	1 858,0	121,3	7 230,3
15	Продукция на селскостопански услуги	501,7									501,7		501,7				501,7
16	Продукция от селското стопанство (14+15)	7 962,3	18,7	1 730,0	85,7	258,5	74,1	82,7	76,4	364,2	6 737,3	24,4	7 125,9	112,3	1 858,0	121,3	7 732,0
17	Неселскостопански неотделими второстепенни дейности	192,7							192,7								192,7
17.1	Преработка на селскостопански продукти	192,7							192,7								192,7
17.1/1	- зърнени	55,9							55,9								55,9
17.1/2	- зеленчуци	24,2							24,2								24,2
17.1/3	- плодове	12,9							12,9								12,9
17.1/4	- вино	31,8							31,8								31,8
17.1/5	- животни	41,0							41,0								41,0
17.1/6	- животински продукти	20,3							20,3								20,3
17.1/6/1	- мляко	20,3							20,3								20,3
17.1/7	- друга	6,6							6,6								6,6
17.2	Други неотделими второстепенни дейности																
18	Продукция от отрасъл "Селско стопанство" (16+17)	8 155,0	18,7	1 730,0	85,7	258,5	74,1	82,7	269,1	364,2	6 737,3	24,4	7 125,9	112,3	1 858,0	121,3	7 924,7

Източник: НСИ

* Данните за 2018 г. са предварителни.

ПРИЛОЖЕНИЕ 2

СТОЙНОСТ НА БРУТНАТА ПРОДУКЦИЯ И БРУТНА ДОБАВЕНА СТОЙНОСТ ОТ ОТРАСЪЛ СЕЛСКО СТОПАНСТВО (ПО ЦЕНИ НА ПРОИЗВОДИТЕЛ) ЗА ПЕРИОДА 2016 - 2018* Г.

(млн. лв.)

Код	Продукти	2016	Изменение 2017/2016, %	2017	Изменение 2018/2017, %	2018*
а	б	1	2	3	4	5
01	Зърнени култури	2 415,6	6,8%	2 580,3	12,6%	2 904,6
01.1	Пшеница и лимец	1 509,6	11,9%	1 688,7	4,0%	1 756,4
01.1/1	Мека пшеница	1 491,7	11,9%	1 669,7	4,1%	1 738,4
01.1/2	Твърда пшеница	17,9	6,1%	19,0	-5,3%	18,0
01.2	Ръж	4,2	4,8%	4,4	-15,9%	3,7
01.3	Ечемик	215,8	-27,2%	157,0	-17,3%	129,9
01.4	Овес и зърнени смески	10,0	-17,0%	8,3	-20,5%	6,6
01.5	Царевица за зърно	632,8	6,4%	673,3	41,5%	952,4
01.6	Ориз	25,5	12,2%	28,6	13,6%	32,5
01.7	Други зърнени	17,7	13,0%	20,0	15,5%	23,1
02	Технически култури	1 813,1	2,6%	1 859,9	-6,8%	1 732,7
02.1	Маслодайни семена	1 556,0	-4,0%	1 493,8	-6,5%	1 396,8
02.1/1	Рапица и репица	326,0	-3,0%	316,1	-1,7%	310,8
02.1/2	Слънчоглед	1 216,6	-4,3%	1 164,8	-7,3%	1 080,0
02.1/3	Соя	10,3	8,7%	11,2	-73,2%	3,0
02.1/4	Други маслодайни	3,1	-45,2%	1,7	76,5%	3,0
02.2	Протеинодайни култури	44,3	181,9%	124,9	-18,8%	101,4
02.3	Тютюн	66,5	-6,3%	62,3	-33,9%	41,2
02.4	Захарно цвекло	-	-	-	-	-
02.5	Други технически	146,3	22,3%	178,9	8,0%	193,3
02.5/1	Влакнодайни култури	2,4	12,5%	2,7	-37,0%	1,7
02.5/2	Хмел	1,2	-50,0%	0,6	0,0%	0,6
02.5/3	Други технически	142,7	23,1%	175,6	8,8%	191,0
03	Фуражни култури	160,2	41,2%	226,2	-21,3%	178,0
03.1	Царевица за силаж	39,4	48,0%	58,3	-38,8%	35,7
03.2	Кореноплодни фуражи	0,1	0,0%	0,1	300,0%	0,4
03.3	Други фуражни	120,7	39,0%	167,8	-15,4%	141,9
04	Зеленчуци	306,1	12,6%	344,6	10,5%	380,7
04.1	Пресни зеленчуци	280,9	13,8%	319,7	11,0%	354,9
04.1/2	Домати	93,2	30,8%	121,9	-16,2%	102,1
04.1/3	Други пресни зеленчуци	187,7	5,4%	197,8	27,8%	252,8
04.2	Цветя	25,2	-1,2%	24,9	3,6%	25,8
04.2/1	Разсадници	10,4	-9,6%	9,4	-2,1%	9,2
04.2/2	Декоративни растения, вкл.коледни дръвчета	14,8	4,7%	15,5	7,1%	16,6
04.2/3	Създаване и отглеждане	-	-	-	-	-
05	Картофи	52,3	55,3%	81,2	29,1%	104,8
06	Плодове	320,8	6,4%	341,4	-12,4%	299,2
06.1	Пресни плодове	220,4	9,3%	240,8	-21,3%	189,6
06.1/1	Ябълки	24,4	-8,6%	22,3	21,5%	27,1
06.1/2	Круши	1,8	22,2%	2,2	45,5%	3,2
06.1/3	Праскови	23,1	0,9%	23,3	-38,2%	14,4

Код	Продукти	2016	Изменение 2017/2016, %	2017	Изменение 2018/2017, %	2018*
06.1/4	Други пресни плодове	171,1	12,8%	193,0	-24,9%	144,9
06.4	Грозде-всичко	100,4	0,2%	100,6	8,9%	109,6
06.4/1	Десертно грозде	7,4	60,8%	11,9	-44,5%	6,6
06.4/2	Друго грозде	93,0	-4,6%	88,7	16,1%	103,0
07	Вино	-		-		-
07.1	Трапезно вино	-		-		-
09	Други растениевъдни култури	47,1	4,7%	49,3	-14,8%	42,0
09.2	Семена	40,6	14,5%	46,5	-14,4%	39,8
09.3	Други растениевъдни продукти	6,5	-56,9%	2,8	-21,4%	2,2
10	Продукция от растениевъдството (от 01 до 09)	5 115,2	7,2%	5 482,9	2,9%	5 642,0
11	Селскостопански животни	805,3	1,5%	817,0	0,6%	822,3
11.1	Едър рогат добитък	131,5	3,8%	136,5	1,0%	137,8
11.2	Свине	264,0	0,7%	265,9	3,5%	275,1
11.3	Коне	0,2		-		-
11.4	Овце и кози	149,7	-0,2%	149,4	-8,2%	137,2
11.5	Птици	259,9	2,0%	265,2	2,6%	272,2
11.6	Други животни	-		-		-
12	Продукти от животновъдството	981,4	5,7%	1 037,6	-4,0%	996,3
12.1	Мляко	701,4	5,0%	736,6	-4,7%	702,2
12.2	Яйца	194,3	11,1%	215,8	0,5%	216,9
12.3	Други продукти от животновъдството	85,7	-0,6%	85,2	-9,4%	77,2
12.3/1	Непрана вълна	3,0	-6,7%	2,8	3,6%	2,9
12.3/2	Копринени пашкули	-		-		-
12.3/3	Други продукти от животновъдството	82,7	-0,4%	82,4	-9,8%	74,3
13	Продукция от животновъдството (11+12)	1 786,7	3,8%	1 854,6	-1,9%	1 818,6
14	Продукция на селскостопански стоки (10+13)	6 901,9	6,3%	7 337,5	1,7%	7 460,6
15	Продукция на селскостопански услуги	439,8	5,8%	465,3	7,8%	501,7
16	Продукция от селското стопанство (14+15)	7 341,7	6,3%	7 802,8	2,0%	7 962,3
17	Неселскостопански неотделими второстепенни дейности	218,8	4,5%	228,7	-15,7%	192,7
17.1	Преработка на селскостопански продукти	218,8	4,5%	228,7	-15,7%	192,7
17.1/1	- зърнени	29,5	75,9%	51,9	7,7%	55,9
17.1/2	- зеленчуци	22,6	5,3%	23,8	1,7%	24,2
17.1/3	- плодове	11,8	2,5%	12,1	6,6%	12,9
17.1/4	- вино	30,5	0,3%	30,6	3,9%	31,8
17.1/5	- животни	52,4	53,1%	80,2	-48,9%	41,0
17.1/6	- животински продукти	65,6	-63,9%	23,7	-14,3%	20,3
17.1/6/1	- мляко	65,6	-63,9%	23,7	-14,3%	20,3
17.1/7	- друга	6,4	0,0%	6,4	3,1%	6,6
17.2	Други неотделими второстепенни дейности	-		-		-
18	Продукция от отрасъл 'Селско стопанство' (16+17)	7 560,5	6,2%	8 031,5	1,5%	8 155,0

Код	Продукти	2016	Изменение 2017/2016, %	2017	Изменение 2018/2017, %	2018*
19	Междинно потребление	4 549,9	4,8%	4 766,4	5,4%	5 024,5
	Загуби	3,9	161,5%	10,2	84,3%	18,8
19.01	Семена и посадъчен материал	267,2	29,2%	345,3	-22,9%	266,2
19.01/1	доставено от други селскостопански предприятия	25,9	-1,2%	25,6	8,6%	27,8
19.01/2	закупено извън сектора	168,1	1,0%	169,7	-9,8%	153,0
	произведено и потребено в самото стопанство	73,2	104,9%	150,0	-43,1%	85,4
19.02	Горива и масла	1 052,2	4,2%	1 096,0	8,2%	1 186,2
19.02/1	- електричество	75,9	14,4%	86,8	8,2%	93,9
19.02/2	- газ	23,9	14,2%	27,3	8,4%	29,6
19.02/3	- други горива	949,1	3,1%	978,2	8,2%	1 058,7
19.02/4	- други	3,3	12,1%	3,7	8,1%	4,0
19.03	Торове и почвени подобрители	386,9	2,1%	394,9	14,1%	450,5
19.03/1	доставено от други селскостопански предприятия	7,1	-1,4%	7,0	8,6%	7,6
19.03/2	закупено извън сектора	379,8	2,1%	387,9	14,2%	442,9
	произведено и потребено в самото стопанство	-		-		-
19.04	Препарати за растителна защита и пестициди	316,4	-5,2%	299,9	12,9%	338,7
19.05	Ветеринарни разходи	239,5	-1,3%	236,3	5,5%	249,4
19.06	Фуражни добавки	913,4	3,9%	948,8	4,8%	994,3
19.06/1	доставено от други селскостопански предприятия	268,0	-1,3%	264,5	8,5%	287,0
19.06/2	закупено извън сектора	442,8	0,4%	444,6	12,5%	500,3
19.06/3	произведено и потребено в самото стопанство	202,6	18,3%	239,7	-13,6%	207,0
	Фуражни добавки, невключени в ЕАА	49,2	19,7%	58,9	-12,1%	51,8
19.07	Поддръжка и ремонт на машини и дребен инвентар	302,1	-1,3%	298,2	8,5%	323,6
19.08	Поддръжка на сгради	148,2	-1,3%	146,2	8,5%	158,7
19.09	Селскостопански услуги	439,8	5,8%	465,3	7,8%	501,7
19.10	ФИЗИМ	73,4	0,1%	73,5	13,1%	83,1
19.11	Други стоки и услуги	357,7	9,8%	392,9	2,2%	401,5
	доставено от други селскостопански предприятия	71,0	11,4%	79,1	0,0%	79,1
	закупено извън сектора	218,8	12,4%	246,0	0,9%	248,1
	произведено и потребено в самото стопанство	67,9	-0,1%	67,8	9,6%	74,3
20	Брутна добавена стойност по цени на производител (р. 18 - 19)	3 010,6	8,5%	3 265,1	-4,1%	3 130,5

Източник: НСИ

* Данните за 2018 година са предварителни.

ПРИЛОЖЕНИЕ 3

МЕЖДИННО ПОТРЕБЛЕНИЕ, ФАКТОРНИ РАЗХОДИ, ДРУГИ СУБСИДИИ И ДАНЪЦИ ЗА 2018* ГОДИНА

(млн. лв.)

Елементи на междинното потребление	За създаване на брутна продукция по цени на производител	За създаване на крайната продукция по базисни цени	Произведено и потребено в самото стопанство	Покупка на стоки и услуги за междинно потребление	
				от други селскостопански единици	от единици извън отрасъла
а	1	2	3	4	5
Загуби	18,8		18,8		
Семена и посадъчен материал	266,2	180,8	85,4	27,8	153,0
Горива и масла	1 186,2	1 186,2			1 186,2
- електричество	93,9	93,9			93,9
- газ	29,6	29,6			29,6
- други горива	1 058,7	1 058,7			1 058,7
- други	4,0	4,0			4,0
Торове и почвени подобрители	450,5	450,5		7,6	442,9
Препарати за растителна защита и пестициди	338,7	338,7			338,7
Ветеринарни разходи	249,4	249,4			249,4
Фуражни добавки	994,3	994,3	207,0	287,0	500,3
Фуражни добавки, невключени в ЕАА	51,8		51,8		
Поддръжка и ремонт	482,3	482,3			482,3
- поддръжка и ремонт на машини и дребен инвентар	323,6	323,6			323,6
- поддръжка на сгради	158,7	158,7			158,7
Селскостопански услуги	501,7	501,7			501,7
ФИЗИМ	83,1	83,1			83,1
Други стоки и услуги	401,5	327,2	74,3	79,1	248,1
Междинно потребление	5 024,5	4 794,2	437,3	401,4	4 185,8
Потребление на основен капитал	897,2	897,2			897,2
- оборудване	740,5	740,5			740,5
- сгради	67,6	67,6			67,6
- създаване и отглеждане	18,6	18,6			18,6
- други	70,5	70,5			70,5
Компенсации на наетите	955,7	955,7			955,7
Други данъци върху производството	5,5	5,5			5,5
Други субсидии върху производството	1 854,9	1 854,9			1 854,9
Аренда	1 138,6	1 138,6			1 138,6
Платени лихви	76,3	76,3			76,3
Получени лихви	32,2	32,2			32,2

Източник: НСИ

* Данните за 2018 година са прогнозни.

ПРИЛОЖЕНИЕ 4

СТОЙНОСТ НА КРАЙНАТА ПРОДУКЦИЯ, БРУТНА ДОБАВЕНА СТОЙНОСТ И ПРЕДПРИЕМАЧЕСКИ ДОХОД В ОТРАСЪЛ СЕЛСКО СТОПАНСТВО (ПО ТЕКУЩИ БАЗИСНИ ЦЕНИ) ЗА ПЕРИОДА 2015 - 2017 Г.

(млн. лв.)

Код	Продукти	2016	Изменение 2017/2016, %	2017*	Изменение 2018/2017, %	2018*
а	б	1	2	3	4	5
01	Зърнени култури	2 345,8	3,9%	2 437,8	15,8%	2 823,6
01.1	Пшеница и лимец	1 450,5	7,3%	1 556,4	8,5%	1 688,4
01.1/1	Мека пшеница	1 433,5	7,3%	1 538,2	8,7%	1 671,3
01.1/2	Твърда пшеница	17,0	7,1%	18,2	-6,0%	17,1
01.2	Ръж	4,1	4,9%	4,3	-18,6%	3,5
01.3	Ечемик	208,4	-27,4%	151,3	-17,9%	124,2
01.4	Овес и зърнени смески	9,7	-19,6%	7,8	-21,8%	6,1
01.5	Царевица за зърно	631,6	6,4%	672,0	41,1%	948,5
01.6	Ориз	24,5	10,6%	27,1	13,3%	30,7
01.7	Други зърнени	17,0	11,2%	18,9	17,5%	22,2
02	Технически култури	1 931,7	1,9%	1 969,2	-7,1%	1 829,0
02.1	Маслодайни семена	1 553,7	-4,1%	1 489,9	-6,5%	1 392,4
02.1/1	Рапица и репица	325,8	-3,2%	315,5	-1,6%	310,4
02.1/2	Слънчоглед	1 214,9	-4,4%	1 161,7	-7,4%	1 076,2
02.1/3	Соя	9,9	11,1%	11,0	-74,5%	2,8
02.1/4	Други маслодайни	3,1	-45,2%	1,7	76,5%	3,0
02.2	Протеинодайни култури	70,5	106,2%	145,4	-15,6%	122,7
02.3	Тютюн	157,5	-3,9%	151,3	-20,0%	121,1
02.4	Захарно цвекло	-	-	-	-	-
02.5	Други технически	150,0	21,7%	182,6	5,6%	192,8
02.5/1	Влакнодайни култури	6,8	4,4%	7,1	-2,8%	6,9
02.5/2	Хмел	1,2	-50,0%	0,6	-	0,6
02.5/3	Други технически	142,0	23,2%	174,9	5,9%	185,3
03	Фуражни култури	159,6	40,3%	223,9	-21,0%	176,8
03.1	Царевица за силаж	39,0	48,5%	57,9	-38,9%	35,4
03.2	Кореноплодни фуражи	0,1	-	0,1	300,0%	0,4
03.3	Други фуражни	120,5	37,7%	165,9	-15,0%	141,0
04	Зеленчуци	344,9	11,4%	384,1	9,3%	420,0
04.1	Пресни зеленчуци	320,0	12,3%	359,3	9,7%	394,3
04.1/2	Домати	94,2	30,5%	122,9	-16,9%	102,1
04.1/3	Други пресни зеленчуци	225,8	4,7%	236,4	23,6%	292,2
04.2	Цветя	24,9	-0,4%	24,8	3,6%	25,7
04.2/1	Разсадници	10,1	-7,9%	9,3	-2,2%	9,1
04.2/2	Декоративни растения, вкл.коледни дръвчета	14,8	4,7%	15,5	7,1%	16,6
04.2/3	Създаване и отглеждане	-	-	-	-	-
05	Картофи	50,0	57,8%	78,9	28,9%	101,7
06	Плодове	358,3	19,1%	426,7	-10,1%	383,6
06.1	Пресни плодове	257,9	7,9%	278,4	-16,2%	233,2
06.1/1	Ябълки	24,4	-9,0%	22,2	21,6%	27,0
06.1/2	Круши	1,8	22,2%	2,2	45,5%	3,2
06.1/3	Праскови	23,1	0,9%	23,3	-38,2%	14,4
06.1/4	Други пресни плодове	208,6	10,6%	230,7	-18,2%	188,6
06.4	Грозде-всичко	100,4	47,7%	148,3	1,4%	150,4
06.4/1	Десертно грозде	7,4	60,8%	11,9	-44,5%	6,6
06.4/2	Друго грозде	93,0	46,7%	136,4	5,4%	143,8
07	Вино	-	-	-	-	-
07.1	Трапезно вино	-	-	-	-	-
09	Други растениевъдни култури	45,0	3,3%	46,5	-17,6%	38,3

Код	Продукти	2016	Изменение 2017/2016, %	2017*	Изменение 2018/2017, %	2018*
09.2	Семена	38,5	13,5%	43,7	-17,4%	36,1
09.3	Други растениевъдни продукти	6,5	-56,9%	2,8	-21,4%	2,2
10	Продукция от растениевъдството	5 235,3	6,3%	5 567,1	3,7%	5 773,0
11	Селскостопански животни	1 061,8	-1,2%	1 048,9	5,1%	1 102,5
11.1	Едър рогат добитък	273,4	-5,9%	257,2	13,9%	293,0
11.2	Свине	291,8	0,6%	293,5	4,0%	305,1
11.3	Коне	0,2		-		-
11.4	Овце и кози	208,3	-3,8%	200,4	-0,2%	200,0
11.5	Птици	288,1	3,4%	297,8	2,2%	304,4
11.6	Други животни	-		-		-
12	Продукти от животновъдството	874,6	6,3%	929,8	-4,5%	887,7
12.1	Мляко	654,5	4,1%	681,6	-4,2%	653,0
12.2	Яйца	153,6	12,0%	172,1	1,3%	174,3
12.3	Други продукти от животновъдството	66,5	14,4%	76,1	-20,6%	60,4
12.3/1	Непрана вълна	3,0	-6,7%	2,8	3,6%	2,9
12.3/2	Копринени пашкули	-		-		-
12.3/3	Други продукти от животновъдството	63,5	15,4%	73,3	-21,6%	57,5
13	Продукция от животновъдството (р. 11+12)	1 936,4	2,2%	1 978,7	0,6%	1 990,2
14	Продукция на селскостопански стоки (р.10 + 13)	7 171,7	5,2%	7 545,8	2,9%	7 763,2
15	Продукция от селскостопански услуги	439,8	5,8%	465,3	7,8%	501,7
16	Продукция от селското стопанство (р.14 + 15)	7 611,5	5,2%	8 011,1	3,2%	8 264,9
17	Неселскостопански неотделими второстепенни дейности	218,8	4,5%	228,7	-15,7%	192,7
17.1	Преработка на селскостопански продукти	218,8	4,5%	228,7	-15,7%	192,7
17.1/1	- зърнени	29,5	75,9%	51,9	7,7%	55,9
17.1/2	- зеленчуци	22,6	5,3%	23,8	1,7%	24,2
17.1/3	- плодове	11,8	2,5%	12,1	6,6%	12,9
17.1/4	- вино	30,5	0,3%	30,6	3,9%	31,8
17.1/5	- животни	52,4	53,1%	80,2	-48,9%	41,0
17.1/6	- животински продукти	65,6	-63,9%	23,7	-14,3%	20,3
17.1/6/1	- мляко	65,6	-63,9%	23,7	-14,3%	20,3
17.1/7	- друга	6,4		6,4	3,1%	6,6
17.2	Други неотделими второстепенни дейности	-		-		-
18	Продукция от отрасъл Селско стопанство (р.10 + 13 +15 +17)	7 830,3	5,2%	8 239,8	2,6%	8 457,6
19	Междинно потребление	4 355,7	2,8%	4 479,5	7,0%	4 794,2
19.01	Семена и посадъчен материал	194,0	0,7%	195,3	-7,4%	180,8
19.01/1	доставено от други селскостопански предприятия	25,9	-1,2%	25,6	8,6%	27,8
19.01/2	закупено извън сектора	168,1	1,0%	169,7	-9,8%	153,0
19.02	Горива и масла	1 052,2	4,2%	1 096,0	8,2%	1 186,2
19.02/1	- електричество	75,9	14,4%	86,8	8,2%	93,9
19.02/2	- газ	23,9	14,2%	27,3	8,4%	29,6
19.02/3	- други горива	949,1	3,1%	978,2	8,2%	1 058,7
19.02/4	- други	3,3	12,1%	3,7	8,1%	4,0
19.03	Торове и почвени подобрители	386,9	2,1%	394,9	14,1%	450,5
19.03/1	доставено от други селскостопански предприятия	7,1	-1,4%	7,0	8,6%	7,6
19.03/2	закупено извън сектора	379,8	2,1%	387,9	14,2%	442,9
19.04	Препарати за растителна защита и пестициди	316,4	-5,2%	299,9	12,9%	338,7
19.05	Ветеринарни разходи	239,5	-1,3%	236,3	5,5%	249,4
19.06	Фуражни добавки	913,4	3,9%	948,8	4,8%	994,3
19.06/1	доставено от други селскостопански предприятия	268,0	-1,3%	264,5	8,5%	287,0
19.06/2	закупено извън сектора	442,8	0,4%	444,6	12,5%	500,3
19.06/3	Произведено и потребено в самото стопанство	202,6	18,3%	239,7	-13,6%	207,0

Код	Продукти	2016	Изменение 2017/2016, %	2017*	Изменение 2018/2017, %	2018*
19.07	Поддръжка и ремонт на машини и дребен инвентар	302,1	-1,3%	298,2	8,5%	323,6
19.08	Поддръжка на сгради	148,2	-1,3%	146,2	8,5%	158,7
19.09	Селскостопански услуги	439,8	5,8%	465,3	7,8%	501,7
19.10	ФИЗИМ	73,4	0,1%	73,5	13,1%	83,1
19.11	Други стоки и услуги	289,8	12,2%	325,1	0,6%	327,2
	доставено от други селскостопански предприятия	71,0	11,4%	79,1		79,1
	закупено извън сектора	218,8	12,4%	246,0	0,9%	248,1
20	Брутна добавена стойност по базисни цени (р.18 - 19)	3 474,6	8,2%	3 760,3	-2,6%	3 663,4
21	Потребление на основен капитал	860,1	1,1%	869,9	3,1%	897,2
21.1	- оборудване	720,8	1,1%	729,0	1,6%	740,5
21.2	- сгради	57,6	1,2%	58,3	16,0%	67,6
21.3	- създаване и отглеждане	20,9	1,0%	21,1	-11,8%	18,6
21.4	- други	60,8	1,2%	61,5	14,6%	70,5
22	Нетна добавена стойност по базисни цени (р. 20 - 21)	2 614,5	10,6%	2 890,4	-4,3%	2 766,2
23	Компенсации на наетите	832,2	11,3%	926,2	3,2%	955,7
24	Други данъци върху производството	2,4	525,0%	15,0	-63,3%	5,5
25	Други субсидии върху производството	1 583,5	21,3%	1 920,3	-3,4%	1 854,9
26	Доход по фактори (р. 22 - 24 + 25)	4 195,6	14,3%	4 795,7	-3,8%	4 615,6
27	Операиращ излишък / Смесен доход (р. 22 - 23 + 25)	3 363,4	15,0%	3 869,5	-5,4%	3 659,9
28	Аренда	1 017,2	8,3%	1 102,0	3,3%	1 138,6
29	Платени лихви	90,6	9,5%	99,2	-23,1%	76,3
30	Получени лихви	29,5	55,6%	45,9	-29,8%	32,2
31	Предприемачески доход (р. 27 - 28 - 29 + 30)	2 285,1	18,8%	2 714,2	-8,7%	2 477,2

Източник: НСИ

* Данните за 2018 година са предварителни.

ПРИЛОЖЕНИЕ 5

КРАЙНА ПРОДУКЦИЯ И БРУТНА ДОБАВЕНА СТОЙНОСТ (ПО БАЗИСНИ ЦЕНИ) - 2017 - 2018 Г. * - СТОЙНОСТ И ИНДЕКСИ НА ИЗМЕНЕНИЕ - 2018 СПРЯМО 2017 Г.

Код	Връзки	Текуща стойност за 2017 г. - млн. лв.	Индекс на физическия обем (предх. година =100)	Стойност на продукцията за 2018 г. по цени на предходната година - млн. лв.	Индекс на цените (предх. година =100)	Текуща стойност за 2018 г. - млн. лв.	Смесен индекс	
01	Зърнени култури	1=2+5+6+7+8+9+10	2 437,8	107,5	2 620,1	107,8	2 823,6	115,8
01.1	Пшеница и лимец	2=3+4	1 556,4	99,1	1 542,7	109,4	1 688,4	108,5
01.1/1	Мека пшеница	3	1 538,2	99,1	1 523,6	109,7	1 671,3	108,7
01.1/2	Твърда пшеница	4	18,2	104,9	19,1	89,5	17,1	94,0
01.2	Ръж	5	4,3	83,7	3,6	97,2	3,5	81,4
01.3	Ечемик	6	151,3	73,9	111,8	111,1	124,2	82,1
01.4	Овес и зърнени смески	7	7,8	75,6	5,9	103,4	6,1	78,2
01.5	Царевица за зърно	8	672,0	134,7	904,9	104,8	948,5	141,1
01.6	Ориз	9	27,1	107,7	29,2	105,1	30,7	113,3
01.7	Други зърнени	10	18,9	116,4	22,0	100,9	22,2	117,5
02	Технически култури	11=12+17+18+19+20	1 969,2	89,2	1 757,5	104,1	1 829,0	92,9
02.1	Маслодайни семена	12=13+14+15+16	1 489,9	93,6	1 394,5	99,8	1 392,4	93,5
02.1/1	Рапица и репица	13	315,5	98,2	309,8	100,2	310,4	98,4
02.1/2	Слънчоглед	14	1 161,7	93,0	1 080,5	99,6	1 076,2	92,6
02.1/3	Соя	15	11,0	21,8	2,4	116,7	2,8	25,5
02.1/4	Други маслодайни	16	1,7	105,9	1,8	166,7	3,0	176,5
02.2	Протеинодайни култури	17	145,4	65,1	94,6	129,7	122,7	84,4
02.3	Тютюн	18	151,3	57,8	87,5	138,4	121,1	80,0
02.4	Захарно цвекло	19						
02.5	Други технически	20=21+22+23	182,6	99,1	180,9	106,6	192,8	105,6
02.5/1	Влакнодайни култури	21	7,1	64,8	4,6	150,0	6,9	97,2
02.5/2	Хмел	22	0,6	100,0	0,6	100,0	0,6	100,0
02.5/3	Други	23	174,9	100,5	175,7	105,5	185,3	105,9
03	Фуражни култури	24=25+26+27	223,9	106,8	239,1	73,9	176,8	79,0
03.1	Царевица за силаж	25	57,9	108,1	62,6	56,5	35,4	61,1
03.2	Кореноплодни фуражи	26	0,1	500,0	0,5	80,0	0,4	400,0
03.3	Други фуражни	27	165,9	106,1	176,0	80,1	141,0	85,0
04	Зеленчуци	28=29+32	384,1	104,7	402,0	104,5	420,0	109,3
04.1	Пресни зеленчуци	29=30+31	359,3	104,7	376,3	104,8	394,3	109,7
04.1/2	Домати	30	122,9	93,5	114,9	88,9	102,1	83,1
04.1/3	Други пресни зеленчуци	31	236,4	110,6	261,4	111,8	292,2	123,6
04.2	Цветя и разсадници	32=33+34+35	24,8	103,6	25,7	100,0	25,7	103,6
04.2/1	Разсадници	33	9,3	97,8	9,1	100,0	9,1	97,8
04.2/2	Декоративни растения	34	15,5	107,1	16,6	100,0	16,6	107,1
04.2/3	Създаване и отглеждане	35						
05	Картофи	36	78,9	113,7	89,7	113,4	101,7	128,9
06	Плодове	37=38+43	426,7	101,2	431,7	88,9	383,6	89,9
06.1	Пресни плодове	38=39+40+41+42	278,4	101,9	283,7	82,2	233,2	83,8
06.1/1	Ябълки	39	22,2	110,4	24,5	110,2	27,0	121,6
06.1/2	Круши	40	2,2	122,7	2,7	118,5	3,2	145,5
06.1/3	Праскови	41	23,3	79,8	18,6	77,4	14,4	61,8
06.1/4	Други пресни плодове	42	230,7	103,1	237,9	79,3	188,6	81,8
06.4	Грозде -всичко	43=44+45	148,3	99,8	148,0	101,6	150,4	101,4
06.4/1	Десертно грозде	44	11,9	83,2	9,9	66,7	6,6	55,5
06.4/2	Друго грозде	45	136,4	101,2	138,1	104,1	143,8	105,4

Код	Връзки	Текуща стойност за 2017 г. - млн. лв.	Индекс на физическия обем (предх. година =100)	Стойност на продукцията за 2018 г. по цени на предходната година - млн. лв.	Индекс на цените (предх. година =100)	Текуща стойност за 2018 г. - млн. лв.	Смесен индекс	
07	Вино	46	
07.1	Трапезно вино	47	
09	Други растениевъдни култури	48=49+50	46,5	106,7	49,6	77,2	38,3	82,4
09.2	Семена	49	43,7	107,3	46,9	77,0	36,1	82,6
09.3	Др. растениевъдни продукти	50	2,8	96,4	2,7	81,5	2,2	78,6
10	Продукция от растениевъдството	51=1+11+24+28+36+37+46+48	5 567,1	100,4	5 589,7	103,3	5 773,0	103,7
11	Селскостопански животни	52=53+54+55+56+57+58	1 048,9	101,6	1 065,5	103,5	1 102,5	105,1
11.1	Едър рогат добитък	53	257,2	100,7	259,0	113,1	293,0	113,9
11.2	Свине	54	293,5	106,5	312,7	97,6	305,1	104,0
11.3	Коне	55	0,0
11.4	Овце и кози	56	200,4	94,2	188,8	105,9	200,0	99,8
11.5	Птици	57	297,8	102,4	305,0	99,8	304,4	102,2
11.6	Други животни	58
12	Продукти от животновъдството	59=60+61+62	929,8	94,9	882,6	100,6	887,7	95,5
12.1	Мляко	60	681,6	94,8	645,9	101,1	653,0	95,8
12.2	Яйца	61	172,1	98,2	169,0	103,1	174,3	101,3
12.3	Други продукти от животновъдството	62=63+64+65	76,1	89,0	67,7	89,2	60,4	79,4
12.3/1	Непрана вълна	63	2,8	107,1	3,0	96,7	2,9	103,6
12.3/2	Копринени пашкули	64
12.3/3	Други продукти от животновъдството	65	73,3	88,3	64,7	88,9	57,5	78,4
13	Продукция от животновъдството	66=53+59	1 978,7	98,5	1 948,1	102,2	1 990,2	100,6
14	Продукция на селскостопански стоки	67=51+66	7 545,8	99,9	7 537,8	103,0	7 763,2	102,9
15	Продукция на селскостопански услуги	68	465,3	104,6	486,6	103,1	501,7	107,8
16	Продукция от селското стопанство	69=67+68	8 011,1	100,2	8 024,4	103,0	8 264,9	103,2
17	Неселскостопански неотделими второстепенни дейности	70=71+80	228,7	81,6	186,7	103,2	192,7	84,3
17.1	Преработка на селскостопански продукти	71=72+73+74+75+76+77+79	228,7	81,6	186,7	103,2	192,7	84,3
17.1/1	Зърнени	72	51,9	103,7	53,8	103,9	55,9	107,7
17.1/2	Зеленчуци	73	23,8	100,0	23,8	101,7	24,2	101,7
17.1/3	Плодове	74	12,1	105,0	12,7	101,6	12,9	106,6
17.1/4	Вино	75	30,6	100,0	30,6	103,9	31,8	103,9
17.1/5	Животни	76	80,2	50,2	40,3	101,7	41,0	51,1
17.1/6	Животински продукти	77>=78	23,7	81,0	19,2	105,7	20,3	85,7
17.1/6/1	Мляко	78	23,7	81,0	19,2	105,7	20,3	85,7
17.1/7	Друга	79	6,4	98,4	6,3	104,8	6,6	103,1
17.2	Други неотделими второстепенни дейности	80
18	Продукция от отрасъл "Селско стопанство"	81=69+70	8 239,8	99,7	8 211,1	103,0	8 457,6	102,6
19	Междинно потребление	82=83+86+91+94+95+96+100+101+102+103+104	4 479,5	102,6	4 593,9	104,4	4 794,2	107,0

Код	Връзки	Текуща стойност за 2017 г.-млн. лв.	Индекс на физическия обем (предх. година =100)	Стойност на продукцията за 2018 г. по цени на предходната година - млн. лв.	Индекс на цените (предх. година =100)	Текуща стойност за 2018 г. - млн. лв.	Смесен индекс	
19.01	Семена и посадъчен материал	83=84+85	195,3	92,4	180,5	100,2	180,8	92,6
19.01/1	Семена и посадъчен материал, доставени от други селскостопански предприятия	84	108,2	27,7	100,4	28,9	29,0	26,8
19.01/2	Семена и посадъчен материал, закупени извън сектора	85	169,7	90,0	152,8	100,1	153,0	90,2
19.02	Горива и масла	86=87+88+89+90	1 096,0	96,6	1 059,1	112,0	1 186,2	108,2
19.02/1	Електричество	87	86,8	96,5	83,8	112,1	93,9	108,2
19.02/2	Газ	88	27,3	96,7	26,4	112,1	29,6	108,4
19.02/3	Други горива	89	978,2	96,6	945,2	112,0	1 058,7	108,2
19.02/4	Други	90	3,7	100,0	3,7	108,1	4,0	108,1
19.03	Торове и почвени подобрители	91=92+93	394,9	88,5	349,5	128,9	450,5	114,1
19.03/1	Торове, доставени от други селскостопански предприятия	92	7,0	84,3	5,9	128,8	7,6	108,6
19.03/2	Торове, закупени извън сектора	93	387,9	88,6	343,6	128,9	442,9	114,2
19.04	Препарати за растителна защита	94	299,9	120,5	361,5	93,7	338,7	112,9
19.05	Ветеринарни разходи	95	236,3	107,5	254,0	98,2	249,4	105,5
19.06	Фуражни добавки	96	948,8	104,5	991,4	100,3	994,3	104,8
19.06/1	Фуражни добавки, доставени от други селскостопански предприятия	97	264,5	108,2	286,1	100,3	287,0	108,5
19.06/2	Фуражни добавки, закупени извън сектора	98	444,6	112,2	498,9	100,3	500,3	112,5
19.06/3	Фуражни добавки, произведени и потребени в стопанството	99	239,7	86,1	206,4	100,3	207,0	86,4
19.07	Поддръжка и ремонт на машини	100	298,2	120,2	358,3	90,3	323,6	108,5
19.08	Поддръжка на сгради	101	146,2	106,1	155,1	102,3	158,7	108,5
19.09	Селскостопански услуги	102	465,3	104,6	486,6	103,1	501,7	107,8
19.10	ФИЗИМ	103	73,5	109,5	80,5	103,2	83,1	113,1
19.11	Други стоки и услуги	104	325,1	97,6	317,4	103,1	327,2	100,6
20	Брутна добавена стойност по базисни цени	105=81-82	3 760,3	96,2	3 617,2	101,3	3 663,4	97,4

Източник: НСИ

* Данните за 2018 година са предварителни.